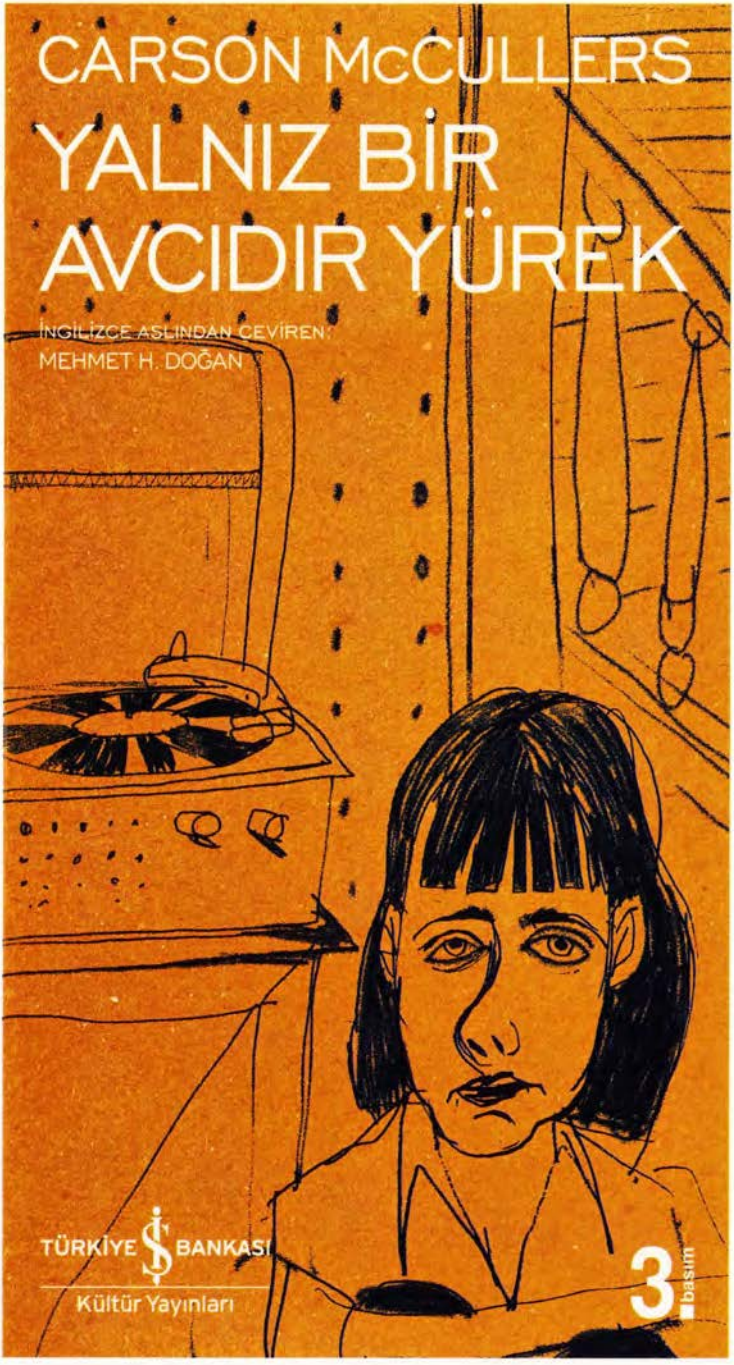
Modern Klasikler Dizisi - 93

CARSON McCULLERS

YALNIZ BİR AVCIDIR YÜREK

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
MEHMET H. DOĞAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları
3. basım

CARSON McCULLERS
YALNIZ BİR AVCIDIR YÜREK

ÖZGÜN ADI
THE HEART IS A LONELY HUNTER

ÇEVİREN
MEHMET H. DOĞAN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1.-11. BASIM
MODERN KLASİKLER DİZİSİ'NDE 1. BASIM MART 2017, İSTANBUL
3. BASIM TEMMUZ 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-982-4

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Modern
Klasikler
Dizisi -93

Carson McCullers

Yalnız Bir Avcıdır Yürek

İngilizce aslından
çeviren: Mehmet H. Doğan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

REEVES McCULLERS ve
MARGUERITE ile LAMAR SMITH'in anısına

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Kasabada iki dilsiz vardı, her zaman birlikte görürdünüz onları. Oturdukları evden her sabah erkenden çıkarlar, kol kola, caddeden aşağı yürüyerek işlerine giderlerdi. İki dost çok farklıydı birbirinden. Hangi yoldan gidileceğini gösteren, şişko ve dalgın Yunanlı olurdu hep. Yazın, önü pantolonunun içine gelişigüzel tıkıştırılmış, arkası ise dıştan sarkan sarı ya da yeşil, sımsıkı bir gömlek giyerdi evden çıkarken. Hava daha da soğursa bunun üstüne biçimsiz bir gri süveter geçirirdi. Yüzü yuvarlak ve yağlıydı, gözkapakları yarı kapalı olurdu hep; yumuşak, budalaca bir gülümseyişle kıvrık dudakları vardı. Öteki dilsizse uzun boyluydu. Gözlerinde cin gibi, zekice bir ifade. Her zaman temiz pak ve ağırbaşlı giyimli.

İki dost her sabah kasabanın anacaddesine varıncaya kadar birlikte sessizce yürürlerdi. Sonra, yemiş ve şeker satan o dükkânın önüne geldiklerinde, dışarıda, kaldırımda dururlardı bir an. Yunanlı, Spiros Antonapoulos, bu yemişçi dükkânının sahibi olan kuzeninin yanında çalışırdı. İşi, şekerleme ve bonbon yapmak, yemişleri sandıklarından çıkarmak ve dükkânı temiz tutmaktı. İnce uzun olanı, John Singer ise hemen her zaman ayrılmadan önce elini dostunun koluna kor ve bir an yüzüne bakardı onun. Bu vedadan sonra Singer caddeyi geçer ve gümüş işlemecisi olarak çalıştığı kuyumcu dükkânına yalnız başına yürürdü.

Öğleden sonranın geç bir saatinde iki dost yine buluşurlardı. Singer yemişçi dükkânına döner ve Antonapoulos eve dönmeye hazır oluncaya kadar beklerdi. Yunanlı, kimi zaman bir şeftali ya da kavun sandığını tembel tembel açıyor, kimi zaman da dükkânın gerisinde şekerlemeleri kaynattığı mutfakta bir gazetenin çizgi romanına bakıyor olurdu. Oradan ayrılmalarından önce Antonapoulos bütün gün mutfaktaki raflardan birinde gizlediği bir kâğıt torbayı çıkarırdı. İçinde, gün boyunca topladığı çeşitli yiyecek parçaları olurdu torbanın; bir parça yemiş, şekerleme numuneleri ya da karaciğer sosisi artıkları. Antonapoulos, hemen herkes dükkândan ayrılmadan önce, dükkânın cephesinde etlerin ve peynirlerin bulunduğu camlı dolaba badi badi yürüyüşüyle ağır ağır yaklaşır, dolabın kapağını sessizce açar ve tombul eli canının çektiği leziz bir parçayı arardı, aşkla. Dükkânın sahibi olan kuzeni bazen görmezdi onu. Ama farkına varırsa, gergin ve solgun yüzünde bir uyarı, dikerdi gözlerini kuzeninin üzerine. Zavallı Antonapoulos ise üzgün üzgün, dolabın bir köşesinden öbür köşesine aktarırdı seçtiği parçayı. Böyle anlarda Singer elleri ceplerinde, dimdik durur, bir başka yöne bakardı. İki Yunanlı arasındaki bu küçük sahneyi seyretmekten hoşlanmazdı. Çünkü, Antonapoulos içki içmenin ve tek başına tattığı gizli bir zevkin dışında, yemeyi her şeyden çok severdi yeryüzünde.

İki dilsiz, akşam karanlığında yavaş yavaş yürüyerek evlerine dönerlerdi birlikte. Evde hep Singer olurdu konuşan. Elleriyle hızlı hızlı biçimlendirirdi sözcükleri birbiri ardından. Yüzü canlanır, gri-yeşil gözleri kıvılcımlar saçardı. İnce, güçlü elleriyle, gün boyunca ne olmuşsa her şeyi anlatırdı Antonapoulos'a.

Antonapoulos arkasına dayanarak tembel tembel oturur, Singer'ı seyrederdi. Ellerini oynatıp da konuştuğu pek seyrek olurdu – o zaman da yemek, uyumak ya da içki içmek istediğini söylerdi. Bu üç şeyi hep aynı belirsiz, beceriksiz işaret-

lerle anlatırdı. Geceleyin, eğer çok sarhoş değilse, yatağının önünde diz çöker, dua ederdi bir süre. Sonra tombul elleriyle "Kutsal İsa", "Tanrım" ya da "Aziz Meryem" sözlerini çizerdi. Becerebildiği sözcükler sadece bunlardı Antonapoulos'un. Singer, bütün o anlattıklarından ne kadarını anladığını hiç bilmezdi dostunun. Ama ne zararı vardı!

Kasabanın iş yerlerinin yakınındaki küçük bir evin üst katını paylaşıyorlardı. İki oda vardı üst katta. Bütün yemeklerini mutfaktaki gazlı fırının üzerinde Antonapoulos pişirirdi. Singer için, tahtadan adi mutfak iskemleleri, Antonapoulos içinse adamakıllı kabarık bir divan vardı. Yatak odasında iriyarı Yunanlı için kaz tüyüyle doldurulmuş bir yorganla örtülü iki kişilik kocaman bir yatak, Singer içinse daracık, demir bir karyola vardı hepi topu.

Akşam yemeği çoğunlukla uzun sürerdi, çünkü Antonapoulos yiyeceklere aşkla bağlıydı ve çok yavaş yerdi. Yemeklerini bitirdikten sonra, iriyarı Yunanlı divanın üzerine sırtüstü uzanır, Singer mutfakta bulaşıkları yıkarken o, ya ağzındaki belli bir lezzetten ya da yemeğin tadını yitirmek istemediği için diliyle teker teker yalardı dişlerini.

Akşamları bazen satranç oynardı dilsizler. Singer, oldum olası büyük zevk duyardı bu oyundan, yıllar önce Antonapoulos'a da öğretmeye çalışmıştı bu oyunu. Dostu, başlangıçta bir sürü tahta parçasını satranç tahtası üzerinde oradan oraya sürmenin nedenlerine ilgi duymamıştı. Daha sonra Singer, masanın altında, her dersten sonra ortaya çıkarılacak bir şişe içki bulundurmaya başladı. Yunanlı, atların düzensiz hareketlerine, vezirlerin çok geniş hareket kabiliyetine hiçbir zaman akıl erdiremedi, ama birkaç değişmez açış hareketi yapmayı öğrendi. Beyaz taşları alırdı hep, siyahlar verildiği zaman oynamazdı. İlk hamleden sonra, dostu uykulu uykulu bakınıp dururken, Singer kendi başına sürdürürdü oyunu. Singer, kendi taşlarına karşı sonunda siyah şahın mat olacağı parlak saldırılar yaparsa, Antonapoulos'un hoşuna giderdi bu, şişinirdi.

Başka dostları yoktu iki dilsizin. Çalıştıkları zamanların dışında hep tek başlarınaydılar. Her gün bir öteki güne benzerdi, çünkü o kadar yalnızdılar ki, hiçbir şey rahatsız etmezdi onları. Haftada bir, Singer için bir polis romanı almak üzere kitaplığa giderler, cuma gecesi ise sinemada olurlardı. Sonra her maaş günü, Antonapoulos'un resim çektirmesi için Kara ve Deniz Ordu Pazarı'nın üstündeki on sente fotoğraf çeken fotoğrafçıya giderlerdi. Devamlı gittikleri yerler yalnızca buralardı. Kasabada bugüne kadar görmedikleri bir sürü yer vardı.

Kasaba, Güney'in tam göbeğindeydi. Yazları uzundu, soğuk aylar olmazdı kışın. Gök hemen her zaman cam gibi parlak mavi olur, güneş cayır cayır yakardı. Sonra hafif, serin kasım yağmurları başlardı, daha sonra bazen don olur, kısa bir soğuk döneme girilirdi. Kışlar değişkendi, ama yazlar daima yakıcı sıcak olurdu. Kasaba oldukça büyüktü. Ama cadde üzerinde, iki üç katlı dükkânların ve yazıhanelerin bulunduğu birçok blok vardı. Kasabanın en büyük binalarıysa, nüfusun büyük çoğunluğunun çalıştığı fabrikalardı. Büyük ve gelişme halindeydi bu dokuma fabrikaları, kasabadaki işçilerin çoğunluğu ise çok yoksuldu. Caddelerde açlığın ve yalnızlığın umutsuz bakışları okunurdu yüzlerde.

Ama iki dilsiz hiç de yalnız sayılmazdı. Evde, yemekten ve içmekten mutluydular, Singer ise kafasından geçen her şeyi büyük bir coşkuyla anlatırdı dostuna elleriyle. Böylece yıllar sessiz sessiz geçiyordu. Singer otuz ikisine ulaşmıştı, on yıldır Antonapoulos'la birlikte yaşıyordu bu kasabada.

Sonra bir gün hastalandı Yunanlı. Elleri koca midesinin üstünde, yatağında dimdik oturuyor, yanaklarından parlak gözyaşları dökülüyordu. Singer gitti, yemişçi dükkânının sahibi olan kuzenini gördü dostunun, kendi işinden de izin aldı. Doktor, Antonapoulos'a perhiz verdi, artık şarap içemeyeceğini söyledi. Singer, doktorun emirlerini harfi harfine

yerine getiriyordu. Bütün gün dostunun yatağının yanı başında oturuyor, zamanı çabuk geçirtmek için elinden geleni yapıyordu. Antonapoulos ise gözünün ucuyla ters ters bakıyor ona, ne yapılsa hoşlanmıyordu.

Yunanlı çok huysuzdu; boyuna, Singer'ın kendisi için hazırladığı meyve sularına ve yiyeceklere kusur bulurdu. Dua edebilmek için ikide bir yataktan çıkmasına yardım etsin diye çağırırdı dostunu. Diz çöktüğünde, koca kıçı küçük, tombul ayaklarının üzerine yığılırdı. Elleriyle beceriksizce "Aziz Meryem" sözlerini çizer, sonra kirli bir iple boynunda asılı duran küçük pirinç haça giderdi eli. İçleri korku dolu iri gözlerini tavana dikip öylece kalır, sonra suratını asar, dostunun kendisiyle konuşmasına izin vermezdi.

Singer sabırlıydı, elinden gelen her şeyi yapardı. Küçük küçük resimler çizerdi; bir keresinde, dostunu eğlendirmek için onun resmini bile çizdi. İriyarı Yunanlıyı kırdı bu resim. Singer, yüzünü daha genç ve yakışıklı çizinceye, saçlarını parlak sarıya, gözlerini ise çini mavisine boyayıncaya kadar barışmadı onunla. O zaman bile hoşlandığını göstermemeye çalıştı.

Singer dostuna o kadar iyi baktı ki, bir hafta sonra Antonapoulos işine dönebilirdi artık. Ama bu andan sonra yaşamlarının gidişinde bir başkalık oldu. Bela geldi buldu iki dostu.

Antonapoulos hasta değildi artık, ama değişmiş, bir tuhaf olmuştu. Çabuk kızıyordu, akşamları evlerinde sessiz sakin geçirmekten mutlu değildi. Canı dışarı çıkmak isteyince Singer peşini bırakmıyordu onun. Antonapoulos bir lokantaya giriyor, masada otururlarken kesmeşekerleri ya da biberliği veya masanın üzerindeki kaşık çatalı cebine atıyordu çaktırmadan. Singer bu alınanların parasını ödediği için başları belaya girmiyordu. Eve dönünce Antonapoulos'u azarlıyordu, ama iriyarı Yunanlı yalnızca tatlı bir gülümseyişle yüzüne bakıyordu onun.

Aylar geçiyor, Antonapoulos'un bu alışkanlıkları daha da kötüleşiyordu. Bir gün öğleyin, kuzeninin yemişçi dükkânından dışarı çıktı sakin sakin ve gitti, caddenin karşı tarafındaki First National Bank binasının duvarına işedi herkesin gözünün önünde. Zaman zaman, kaldırımda yüzleri hoşuna gitmeyen insanlarla karşılaşıyor, bunlara bile bile çarpıyor, dirsek atıyor, göbeğiyle itip kakıyordu. Bir gün bir dükkâna girdi, para filan ödemeksizin ayaklı bir lambayı yürüttü. Bir başka kez, bir vitrinde gördüğü bir elektrikli treni almaya çalıştı.

Singer için büyük huzursuzluk günleriydi bunlar. Öğleyin yemek saatlerinde, bu yasaya saygısızlık suçlarını yoluna koymak için Antonapoulos'u mahkemeye götürüyordu. Mahkemedeki usullere adamakıllı alışmıştı artık Singer, devamlı bir sıkıntı ve heyecan içindeydi. Bankada o güne kadar biriktirdiği paralar, kefalet ve cezalara gitti. Bütün çabasını ve parasını, hırsızlık, genel adaba aykırı suçlar işlemek, ona buna saldırmak ve dövmek suçlarından dolayı dostunu hapse girmekten kurtarmaya harcıyordu.

Antonapoulos'un yanında çalıştığı Yunanlı kuzen hiç başını sokmuyordu bu belalara. Charles Parker (bu adı almıştı kendine kuzeni) Antonapoulos'un dükkânda oturmasına bir şey demiyor, ama solgun, gergin yüzüyle devamlı onu gözlüyor, yardım etmek için en küçük bir çaba göstermiyordu. Singer, garip bir his duyuyordu bu Charles Parker'a. Giderek onu sevmemeye başladı.

Singer devamlı bir telaş ve korku içinde yaşıyordu. Ama Antonapoulos rahat ve ağırdı; ne olursa olsun, tatlı ve gevşek gülümsemesi eksik olmuyordu yüzünden. Bütün o yıllar, dostunun bu gülümsemesinde çok ince ve akıllıca bir şey var gibi gelmişti Singer'a. Antonapoulos'un neleri anladığını, neler düşündüğünü bir kerecik olsun bilememişti. Şimdi, iriyarı Yunanlının yüzündeki ifadede kurnazca, şakacı bir şey bulduğunu sanıyordu. Yoruluncaya kadar omzundan sar-

sardı dostunu, bazı şeyleri tekrar tekrar açıklardı elleriyle. Ama hiçbir şey işe yaramıyordu.

Singer'ın bütün parası bitmiş, üstelik yanında çalıştığı kuyumcudan borç almak zorunda bile kalmıştı. Bir defasında dostu adına kefaleti ödeyemedi ve Antonapoulos geceyi hapiste geçirdi. Ertesi gün Singer onu hapisten çıkarmaya geldiğinde suratı adamakıllı asıktı Antonapoulos'un. Oradan ayrılmak istemiyordu. Yağlı domuz eti, üzerine şurup dökülmüş mısır ekmekli akşam yemeğinden hoşlanmıştı. Yeni yatağı ve hücre arkadaşları hoşuna gitmişti.

O kadar uzun süre tek başlarına yaşamışlardı ki, bu sıkıntılı anında kendisine yardım edecek kimsesi yoktu Singer'ın. Antonapoulos hiçbir şeyden rahatsız olmuyor, alışkanlıklarını düzeltmek için en küçük bir çaba göstermiyordu. Evde, hapishanede yediği yemeği pişirirdi bazen; sokakta ne zaman ne yapacağı bilinmez olmuştu.

İşte o sırada son bela geldi buldu Singer'ı.

Bir öğleden sonra, Antonapoulos'la buluşmak için yemişçi dükkânına geldiğinde Charles Parker bir mektup uzattı ona. Mektupta, Charles Parker'ın, kuzeninin iki yüz mil uzaktaki bir deliler evine alınması için her şeyi hazırladığı açıklanıyordu. Charles Parker, kasabadaki nüfuzunu kullanmış ve işi bütün ayrıntılarına kadar hazırlamıştı. Antonapoulos, gelecek hafta buradan ayrılacak ve deliler evine tıkılacaktı.

Singer defalarca okudu mektubu, bir an hiçbir şey düşünemedi. Charles Parker tezgâhın gerisinden onunla konuşuyor, o ise onun ne söylediğini dudaklarından okumak ve anlamak için en ufak bir çaba göstermiyordu. En sonunda, her zaman cebinde taşıdığı küçük deftere şunları yazdı Singer:

Bunu yapamazsınız. Antonapoulos benimle kalmalıdır.

Charles Parker heyecanla iki yana salladı başını. Pek bilmezdi Amerikanca'yı. Boyuna, "Senin üstüne vazife değil bu," deyip duruyordu.

Singer her şeyin bittiğini anladı. Yunanlı, bir gün kuzeni yüzünden sorumlu tutulmaktan korkuyordu. Charles Parker Amerikanca'yı pek bilmezdi, ama Amerikan dolarından çok iyi anlardı, kuzeninin hiç vakit kaybetmeden deliler evine kabul edilebilmesi için parasını ve nüfuzunu kullanmıştı.

Singer'ın yapacağı bir şey yoktu.

Ertesi hafta çok civcivli geçti. Konuştu, konuştu. Elleriyle durup dinlenmeden konuştuğu halde söylemek zorunda olduğu bütün şeyleri söyleyemedi. O güne kadar aklında ve yüreğindeki bütün düşüncelerden söz etmek istiyordu Antonapoulos'a, ama zaman kalmamıştı. Gri gözleri parlıyor, canlı, zeki yüzünde büyük bir üzüntü ve gerginlik okunuyordu. Antonapoulos uyuşuk uyuşuk seyrediyordu onu, dostuysa onun gerçekten ne anladığını bilemiyordu.

Sonunda Antonapoulos'un ayrılma günü geldi çattı. Singer kendi bavulunu çıkardı ortaya ve ortak mallarından en iyilerini seçti, dikkatle yerleştirdi bavula. Antonapoulos, yolda yemek için bir öğle yemeği hazırladı kendine. Öğleden sonra geç bir vakitte son defa olmak üzere kol kola yürüdüler caddeden aşağı. Kasım ayının son günleri, serin bir öğle sonrasıydı, solukları küçük küçük buharlar halinde beliriyordu önlerinde, havada.

Charles Parker kuzeniyle birlikte gidecekti, ama otogarda onlardan ayrı duruyordu. Antonapoulos otobüse çıktı, bir sürü hazırlıktan sonra ön sıralarda bir koltuğa yerleşti. Singer pencereden onu seyrediyordu, elleriyle son defa konuşmaya başladı umutsuzca. Ama Antonapoulos, öğle yemeğini koyduğu kutudaki bir sürü şeyi kontrol etmekle o kadar meşguldü ki, bir ara hiç dikkat etmedi onun konuşmasına. Otobüs tam hareket edecekken Singer'a döndü, ilgisiz ve soğuk bir gülümseme vardı yüzünde – sanki daha şimdiden millerce uzaktılar birbirlerinden.

Bundan sonraki haftalar hiç de gerçek değilmiş gibiydi. Singer, kuyumcu dükkânının gerisindeki tezgâhına eğilmiş

bütün gün çalışıyor, sonra geceleyin tek başına eve dönüyordu. Uyumak istiyordu her şeyden çok. İşten eve döner dönmez karyolasına uzanıyor, bir süre kestirmeye çalışıyordu. Orada yarı uyur yarı uyanık uzanırken düşler görüyordu. Ve bu düşlerin hepsinde Antonapoulos vardı. Elleri sinirli sinirli titriyordu, çünkü düşlerinde dostuyla konuşuyor oluyordu. Antonapoulos onu seyrediyordu hep.

Singer, dostunu tanımadan önceki zamanları düşünmeye çalıştı. Gençliğinde başından geçmiş olan şeyleri kendi kendine yeniden anlatmaya çalıştı. Ama anımsamaya çalıştığı bu şeylerin hiçbiri gerçek gelmiyordu ona.

Anımsadığı, dikkate değer bir olay vardı ama, o da hiç önemli gelmiyordu kendisine. Singer, ta çocukluğundan beri sağır olduğu halde, her zaman gerçek bir dilsiz olmadığını anımsıyordu. Çok küçükken yetim kalmış, bir sağırlar evine yerleştirilmişti. Elleriyle konuşmasını ve okumasını öğrenmişti. Daha dokuz yaşına gelmeden bir eliyle Amerikan usulünde konuşabiliyordu – iki eliyle de Avrupa usulüne göre. İnsanların dudak hareketlerini izlemeyi, ne söylediklerini anlamayı öğrenmişti. Bütün bunlardan sonra konuşma öğretilmişti ona.

Okulda çok zeki bulurlardı onu. Derslerini bütün öğrencilerden önce öğrenirdi, ama hiçbir zaman dudaklarıyla konuşmasını öğrenemedi. Doğal gelmiyordu bu ona, dilini bir balina gibi hissediyordu ağzının içinde. Bu şekilde konuştuğu insanların yüzlerindeki bomboş ifadeden sesinin bir hayvan sesine benzediğini ya da konuşmasında iğrendirici bir şey olduğunu hissederdi. Ağzıyla konuşmaya çalışmak acı verici bir şeydi onun için; ama elleri, söylemek istediği sözcükleri biçimlendirmeye her zaman hazır olurdu. Yirmi iki yaşına gelince Chicago'dan Güney'e, bu kasabaya gelmişti, gelir gelmez de Antonapoulos'u bulmuştu. O zamandan beri bir daha hiç ağzıyla konuşmamıştı, dostuyla birlikteyken bunun hiç gereği yoktu çünkü.

Antonapoulos'la birlikte geçen on yılın dışında hiçbir şey gerçek görünmüyordu ona. Yarı uyur yarı uyanık düşlerinde dostunu capcanlı karşısında görüyordu, uyanınca, ağır bir sancı gibi yalnızlığı buluyordu içinde. Ara sıra Antonapoulos'a bir kutu hazırlar, gönderir, fakat hiçbir zaman cevap almazdı ondan. Ve aylar böylece bomboş, düşler içinde geçiyordu.

Bahar gelince bir değişiklik oldu Singer'da.

Uyuyamıyordu, çok rahatsızdı vücudu. Akşamları, içinde duyduğu taze gücü bir türlü harcayamayarak odanın içinde devamlı dolaşıp duruyordu. Ancak şafak sökmeden birkaç saat dinleniyordu – sabahın ilk ışıkları bir pala gibi gözkapaklarının aralığına aniden çarpıncaya kadar süren ağır bir uykuya dalıyordu. Akşamlarını kasabanın etrafında gezinerek geçirmeye başladı. Antonapoulos'un bir zamanlar yaşamış olduğu yerlerde duramıyordu artık, kasabanın merkezinden uzak olmayan bir yerde, harap görünüşlü bir pansiyonda bir oda kiraladı.

Yemeklerini iki blok ötedeki bir lokantada yiyordu. Anacaddenin en sonundaydı bu lokanta, adı New York Café'ydi. İlk gün, yemek listesine çarçabuk bir göz atmış ve üzerine kısacık bir not yazarak lokanta sahibine uzatmıştı:

Her sabah kahvaltıda bir yumurta, kızarmış ekmek ve kahve istiyorum – 15 sent
Öğle yemeğinde çorba istiyorum (ne çorbası olursa olsun), etli bir sandviç, bir de süt – 25 sent
Akşam yemeğinde lütfen üç cins sebze (lahana hariç), balık ya da et ve bir bardak bira getirin – 35 sent
Teşekkür ederim.

Lokantanın sahibi notu okumuş, şöyle uyanık, anlayan bir bakışla bakmıştı ona. Orta boylu, sert bir adamdı, öyle kara ve sık bir sakalı vardı ki, yüzünün alt tarafı demirden

dökülmüşe benziyordu. Çoğu zaman köşede, kasanın yanında kollarını göğsünde kavuşturup dinlenir, etrafında olup bitenleri sessiz sessiz gözlerdi. Singer, masalarından birinde üç kez yemek yemeğe geldiği için bu adamın yüzünü adamakıllı bilir olmuştu artık.

Dilsiz, her akşamı saatlerce tek başına dolaşıyordu sokaklarda. Bazen keskin ve nemli mart rüzgârlarıyla soğuk olurdu geceler, bir yağmur boşanırdı bazen de. Ama onun için önemi yoktu bunun. Yürüyüşünü hızlandırırdı, ellerini pantolonunun ceplerine ta dibe kadar sokmuş olurdu. Sonra haftalar geçti, günler daha sıcak ve daha yumuşak olmaya başladı. Sinirliliği yavaş yavaş bitkinliğe dönüştü, üzerine çok sakin bir görünüş geldi. Yüzüne çok üzgün ya da çok zeki insanlarda görülen düşünceli bir rahatlık geldi. Ama hâlâ başıboş dolaşıp duruyordu kasabanın sokaklarında, hep sessiz ve tek başına.

2

Yazın ilk günlerinde karanlık, sıcak ve sıkıntılı bir gece, Biff Brannon New York Café'nin kasasının gerisine çekilmiş ayakta duruyordu. Saat on ikiydi. Dışarıda sokak lambaları daha şimdiden söndürülmüştü, bu yüzden kahveden gelen ışık keskin, sarı bir dikdörtgen oluşturuyordu kaldırımda. Cadde ıssızdı, ama kahvede bira, Santa Lucia şarabı ya da viski içen yarım düzineye yakın insan vardı. Biff taş gibi duruyordu orada, dirseğini tezgâha dayamış, başparmağıyla uzun burnunun ucunu ezerek. Gözleri dikkatliydi. Daha çok, artık sarhoş olmuş ve şamataya başlamış işçi tulumlu, tıknaz bir adama dikmişti gözlerini. Arada sırada bakışlarını ortadaki masalardan birinde oturmakta olan dilsize ya da tezgâhın önündeki öteki müşterilere çeviriyordu. Ama sonunda yine işçi tulumlu sarhoşa dönüyordu hep. Vakit ilerliyor, Biff tezgâhın gerisinde sessizce beklemekte devam ediyordu. Sonunda, lokantayı son bir kez daha süzdü ve yukarı kata çıkan gerideki kapıya doğru yürüdü.

Merdivenlerin hemen bitiminde karşısına çıkan odaya sessizce girdi. İçerisi karanlıktı, dikkatle yürüdü. Bir iki adım gitmemişti ki, ayağı sert bir şeye çarptı ve eline yerdeki bavulun sapı geldi. Odaya gireli birkaç saniye ancak olmuştu, çıkmak üzereyken ışık yandı.

Alice buruşuk yatağın üzerinde oturmuş ona bakıyordu. "Ne yapıyorsun o bavulla?" diye sordu. "Ne diye defetmi-

yorsun bu serseriyi de hâlâ içki veriyorsun, yeteri kadar içmedi mi daha?"

"Uyan da kendin git aşağı. Çağır polisi, götürsün onu da kuru ekmeğe talim ettirsin mapusta, turşusu çıksın. Haydi ne duruyorsunuz Bayan Brannon."

"Yarın da aşağıda olsun o herif, yapacağım bu zaten. Ama sen o çantayı bırak şimdi. O asalağın değil artık o."

"Asalakları tanırım ben, Blount onlardan değil," dedi Biff. "Bana gelince... Pek iyi bilmiyorum. Ama öylesi bir hırsız değilim ben."

Biff bavulu dışarı, basamakların üzerine koydu sakin sakin. Odanın içindeki hava aşağıdaki kadar pis, sıcak ve sıkıntılı değildi. Bir süre daha orada kalmaya ve tekrar aşağıya inmeden önce soğuk suyla yüzünü ıslatmaya karar verdi.

"Bak sana söyledim yarın ne yapacağımı, bu herifi bu akşamdan temelli defetmezsen. Gündüz olunca geriye çekilip boyuna uyuyor, akşam olunca yediriyorsun, içiriyorsun. Bir hafta oldu, bir sent ödemedi daha. Üstelik o deli deli konuşmaları ve yaptıkları yok mu, en temiz işyerinin bile canına okur."

"İnsanları tanımıyorsun sen, işten de anlamıyorsun üstelik," dedi Biff. "Sözünü ettiğin adam on iki gün önce geldi buraya; kasabanın yabancısıydı. İlk hafta yirmi dolarlık iş yaptı bizimle. En azından yirmi."

"Ondan sonra da hep veresiye," dedi Alice. "Beş gündür veresiye, hem öyle sarhoş ki, rezil etti bizi. Serserinin, kaçığın biri de üstelik."

"Kaçıkları severim," dedi Biff.

"Hiç şaşmam! Hiç şaşmam Bay Brannon, sevmez olur musun?.. Sen de onlardan biri değil misin!"

Çenesini ovaladı, aldırış etmedi bu sözlere. Evliliklerinin ilk on beş yılında birbirlerini sadece Biff ve Alice diye çağırmışlardı. Sonra kavgalarından birinde birbirlerine Bay ve Bayan demeye başladılar, o zamandan beri de bunu değiştirmek için hiçbir çaba göstermediler.

"Ben yalnızca uyarıyorum seni, yarın sabah aşağıya indiğimde o orada olmazsa iyi olur."

Biff banyoya gitti, yüzünü yıkadı; baktı, daha tıraş olacak kadar zamanı vardı. Sakalları üç gündür tıraş olmamış gibi kara ve sıktı. Aynanın karşısında durdu, düşünceli düşünceli yanağını ovdu. Alice'le konuştuğuna pişmandı. İnsan onunla olunca en iyisi susmalıydı. Bu kadının yanında yöresinde bulunmak, gerçek benliğinden ayrı bir insan yapıyordu onu. Kendi gibi sert, küçük ve adi yapıyordu onu. Gözleri soğuk ve sabit bakıyordu Biff'in, alayla kısılmış gözkapakları yarı yarıya gizliyordu gözlerini. Nasırlı elinin beşinci parmağında bir nişan yüzüğü vardı. Kapı açıktı arkasında, aynadan, yatakta uzanmış Alice'i görebiliyordu.

"Dinle," dedi. "En kötü yanın, nezaket diye bir şeyin olmayışı sende. Bu dediğim nezaketi bir tek kadında gördüm ben yalnız."

"Doğru, doğru! Bu dünyada hiçbir erkeğin övünemeyeceği şeyleri yaptığını da gördüm ben senin. Sen değil miydin...."

"Belki de meraktı demek istediğim. Etrafında olup biten önemli şeyleri görmezsin, farkına varmazsın sen. Şöyle bir bakıp, düşünüp, anlamaya çalışmazsın hiçbir şeyi. Belki seninle benim aramda en büyük fark budur eninde sonunda."

Alice nerdeyse yeniden uykuya dalmıştı. Biff aynadan kayıtsızca seyrediyordu onu. Dikkatini çekecek hiçbir özel yanı yoktu; bakışları, açık kumral saçlarından yatak örtüsünün altındaki kısa, kütük gibi ayağına kaydı. Yüzündeki yumuşak kıvrımlar kalçalarının, kaba etlerinin yuvarlaklığına götürüyordu insanın gözlerini. Uzakta olduğu zamanlarda bir tek iz kalmıyordu ondan kafasında, onu tam ve bozulmamış bir bütün halinde anımsıyordu.

"Bir şeyi seyredip ondan zevk almak, senin hiç bilmediğin bir şey," dedi.

Sesi yorgundu kadının. "O aşağıdaki herif tam seyirlik," dedi, "tam bir sirk soytarısı. Ama katlanamıyorum artık."

"Allah kahretsin, adamdan bana ne! Ne akrabam, ne arkadaşım benim. Ama bütün o ufak tefek şeylerin bir araya gelince nasıl gerçek bir şey ortaya çıkardıklarını bilmiyorsun sen." Sıcak suyu açtı; çabuk çabuk tıraş olmaya başladı.

Evet, Jake Blount lokantadan içeri girdiğinde 15 Mayıs sabahıydı. Derhal onun farkına varmış ve gözlemeye başlamıştı. Kalas gibi iri omuzlarıyla kısa, bodur bir adamdı. Kaba kesilmiş ince bıyıkları vardı, onun altındaki altdudağı bir eşekarısı ısırmış gibi şişti. Her yanından bir terslik, uyuşmazlık akıyordu adamın. Başı kocaman ve biçimliydi; ama boynu bir çocuğunki gibi zayıftı, inceydi. Bıyığı, bir kıyafet balosuna giderken takılmış da biraz hızlı konuşsa düşecekmiş gibi görünüyordu. Yüzü, yüksek ve düzgün alnı, iri iri açılmış gözleriyle genç olmasına karşın, bu bıyık hemen hemen orta yaşlı gösteriyordu onu. Elleri kocaman, kirli ve nasırlıydı, ucuzundan beyaz bir keten elbise vardı üzerinde. Çok gülünç bir şey vardı adamın halinde, ama aynı zamanda bir başka duygu insanın gülmesini önlüyordu.

Bir şişe içki ısmarlamış, yarım saatte de kuru kuruya içmişti onu. Sonra bölmelerden birine geçmiş, iri bir parça tavuk yemişti. Sonra bir kitap okuyup bira içmişti. Başlangıçtı bu. Biff, Blount'ı dikkatle izlediği halde, daha sonra olacak acayip şeyleri hiçbir zaman kestiremiyordu. On iki günde bu kadar çok değişiklik gösteren bir adam görmemişti o güne değin. Bu kadar çok içen, bu kadar uzun süre sarhoş kalabilen bir adam görmemişti.

Biff burnunun ucunu başparmağıyla yukarı itti ve üstdudağındaki kılları aldı. Tıraşı bitirmişti, yüzünü daha serin hissediyordu. Aşağıya inerken yatak odasından geçtiğinde Alice uyuyordu.

Bavul ağırdı. Lokantanın ön kısmına, kasanın gerisine taşıdı onu, her akşam durduğu yere. Her zamanki gibi şöyle bir göz gezdirdi etrafa. Birkaç müşteri gitmişti, salon o kadar kalabalık değildi, ama düzen aynıydı. Sağır dilsiz, ortadaki

masalardan birinde hâlâ kahve içiyordu kendi kendine. Sarhoş, konuşmasını kesmemişti. Etrafındaki kimselerden belli birine konuşmuyordu, zaten kimse de dinlemiyordu kendisini. O akşam oraya gelirken, on iki gündür giydiği kirli keten elbise yerine mavi iş tulumunu giymişti. Çorapları yoktu, ayak bilekleri çizik içindeydi, kurumuş çamurlar vardı üzerinde.

Kendi kendine konuşmasından bir şeyler yakalamaya çalıştı Biff. Adam, birtakım acayip politik düşüncelerden söz ediyordu yine. Dün gece, gezdiği, gördüğü yerlerden söz etmişti – Teksas'tan, Oklahoma'dan, Carolina'dan. Bir keresinde sözü genelevlere getirmişti de yaptığı şakalar o kadar kaba kaçmıştı ki, bira ile susturmak zorunda kalmışlardı onu. Ama çoğunlukla hiç kimse ne söylediğini anlamıyordu onun. Vır–vır–vır, boyuna konuşuyordu. Sözcükler, bir sel gibi dökülüyordu ağzından. Garip olan taraf, şivesi, kullandığı sözcüklerin cinsi boyuna değişiyordu. Bazen bir köylü gibi, bazen de bir profesör gibi konuşuyordu. Bazen uzun uzun cümleler kurar, bir bakardın olmayacak dil hataları yapardı. Nasıl bir aileden geldiğini, memleketin neresinden olduğunu söylemek güçtü. Her zaman değişiyordu. Biff burnunun ucunu düşünceli düşünceli okşuyordu. Hiçbir ilişki kuramıyordu. Ama ilişki çok kere kafalarla kurulurdu. Sağlam bir kafa vardı bu adamda, tamam, ama ortada hiçbir neden yokken bir şeyden ötekine atlıyordu hep. Herhangi bir nedenle yolundan fırlatılmış, atılmış bir adama benziyordu.

Biff bütün ağırlığıyla tezgâha dayandı ve akşam gazetesini gözden geçirmeye başladı. Gazetedeki başlıklar, dört aylık bir tartışmadan sonra Alderman Kurulu'nun, belediye bütçesinin kasabanın bazı tehlikeli kavşaklarına trafik ışıkları koyma yükünü kaldıramayacağına dair kararını haber veriyordu. Sol sütun, doğudaki savaşı anlatıyordu. Biff ikisini de aynı dikkatle okudu. Gözleri yazıları izlerken öteki duyuları etrafındaki gürültüye patırtıya dikkat kesilmişti.

Yazıları bitirdiğinde, yarı kapalı gözlerini hâlâ gazeteye dikmiş bakıyordu. Sinirli hissediyordu kendini. Bir sorundu bu herif, sabah olmadan şu ya da bu şekilde bir anlaşma yolu bulmalıydı onunla. Aynı zamanda, nedenini bilmeksizin bu akşam önemli bir şeylerin olacağını hissediyordu. Böyle devam edip gidemezdi bu herif.

Biff, girişte birisinin durduğunu hissetti, hızla gözlerini kaldırdı. Sırık gibi upuzun, saman sarısı saçlı bir çocuk, on iki yaşında bir kız giriş kapısında durmuş içerisini seyrediyordu. Üzerinde toprak rengi bir şort, mavi bir gömlek, ayaklarında tenis ayakkabıları vardı – ilk bakışta çok küçük bir erkek çocuğa benziyordu. Biff onu görünce gazeteyi bir kenara itti ve kendisine doğru ilerleyen kıza gülümsedi.

"Merhaba Mick. İzci kızların ordan mı?"

"Hayır," dedi. "Onlardan değilim ben."

Gözünün ucuyla, sarhoşun yumruğunu masaya vurduğunu ve konuşmakta olduğu adamlardan bu yana döndüğünü fark etti. Önündeki çocukla konuşurken sesi sertleşti Biff'in.

"Sizinkiler biliyor mu gece yarısından sonra sokakta olduğunu?"

"Zarar yok. Bu akşam bizim sokakta oynayan bir sürü çocuk var."

Onun kendi yaşında herhangi bir kimseyle buraya geldiğini hiç görmemişti. Yıllar önce ağabeyinin arkasına takılırdı boyuna. Kelly'ler sayıca epey kalabalık bir aileydi. Sonraları bir çocuk arabasında sümüklü bebekleri çekerek gelir olmuştu buraya. Ama çocuk bakmadığı ya da büyüklere ayak uydurmaya çalışmadığı zamanlar yalnız başına olurdu. Şu anda ne istediğine karar verememiş gibi dineliyordu çocuk. Elinin ayasıyla, ıslak, beyaza çalan saçlarını geriye bastırıp duruyordu.

"Bir paket sigara istiyorum. En ucuzundan."

Biff konuşmak istedi, ikircikliydi, sonra eli tezgâhın içine uzandı. Mick bir mendil çıkardı ve parasını gizlediği köşedeki düğümü açmaya çalıştı. Düğümü hızla çekince bozuk paralar döşemeye saçıldı ve kendi kendine bir şeyler mırıldanan Blount'a doğru yuvarlandı. Adam bir süre bozuk paraya baktı, çocuk daha paraların ardından koşamadan, dikkatle yere eğildi, paraları aldı. Ağır ağır tezgâha doğru yürüdü, iki peni, bir beş sentlik, bir de on sentlik bozukluğu avucunda şıngırdatarak ayakta durdu.

"Sigara için on yedi sent ha?"

Biff bekliyordu, Mick birinden öbürüne bakıyordu. Sarhoş, paraları üst üste dizmişti tezgâhın üzerinde, iri, kirli elini siper etmişti onlara. Bir peniyi aldı yavaşça ve bir fiske vurarak döndürdü.

"Beş mill* tütünü yetiştiren yoksul beyazlara, beş mill de onu saran budalalara," dedi. "Bir sent de sana Biff." Sonra beş ve on sentliklerin üzerindeki yazıları okuyabilmek için gözlerini kıstı. Parmakları hâlâ iki bozuk paranın üzerinde oynuyor, çevirip duruyordu onları bir daire etrafında. Sonunda ileri sürdü paraları. "Bu da alçakgönüllü bir saygı özgürlüğe. Demokrasiye ve zorbalığa. Özgürlüğe ve korsanlığa."

Biff sakin sakin aldı parayı ve değerlerine göre kasanın çekmecesine yerleştirdi. Mick, bir süre daha orada kalmak istiyor gibi bakıyordu. Uzun uzun baktı sarhoşa, sonra gözlerini salonun ortasına, dilsizin tek başına oturduğu masaya çevirdi. Bir an sonra Blount da aynı yöne bakıyordu. Dilsiz, bira bardağının üzerine eğilmiş, yanmış bir kibrit çöpünün ucuyla masanın üzerine bir şeyler çizerek sessiz sessiz oturuyordu.

İlk konuşan Jake Blount oldu. "Tuhaf, ama son üç ya da dört gecedir bu adamı uykumda görüyorum. Bir türlü

---

* Mill: Doların binde biri, sentin onda biri değerinde para. (ç.n.)

peşimi bırakmıyor. Hem dikkat ettinizse hiç de konuşmuyor gibi."

Biff, bir müşteri hakkında ötekiyle konuşmazdı pek.

"Hayır, konuşmaz," dedi, tarafsız.

"Tuhaf."

Mick ağırlığını bir ayağından ötekine aktardı ve sigara paketini şortunun cebine yerleştirdi. "Onu biraz tanısaydınız tuhaf gelmezdi size," dedi. "Bay Singer bizimle oturuyor. Bizim evimizin bir odasında oturur."

"Öyle mi?" diye sordu Biff. "Demek öyle, bilmiyordum bunu."

Mick kapıya doğru yürüdü, etrafına bakmaksızın cevap verdi ona. "Tabii. Üç aydır bizimle birlikte oturuyor."

Biff gömleğinin kollarını aşağı indirdi; sonra yeniden dikkatle sıvadı. Lokantadan çıkarken Mick'ten gözlerini ayıramadı. Hatta gideli birkaç dakika olduğu halde hâlâ gömleğinin koluyla uğraşarak boş kapıya bakıyordu.

Blount bütün ağırlığıyla yüklendi tezgâha. Kahverengi gözleri yaşlı gibiydi, şaşkın bir ifadeyle geniş geniş açılmıştı. Bir banyoya öyle ihtiyacı vardı ki, teke gibi kokuyordu. Terli boynunda kirli tomurcuklar, yüzünde bir yağ lekesi vardı. Dudakları kalın ve kırmızıydı, kahverengi saçları alnında keçeleşmişti. Tulumu çok kısaydı vücuduna göre, askılarını çekiştirip duruyordu.

"Arkadaş, bilmelisin ki," dedi Biff sonunda, "böyle devam edip gidemezsin. Şaşıyorum neden yakalamadılar seni serserilikten. Aklını başına toplamalısın. Yıkanmalısın, saçlarını kestirmelisin. Allahım! İnsan yüzüne nasıl çıkarsın böyle!"

Blount kaşlarını çattı, altdudağını ısırdı.

"Haydi, haydi darılma, kızıma. Ne söylüyorsam onu yap sen. Arkaya mutfağa git de zenci çocuğa söyle, sana büyük bir leğen sıcak su versin. Willie'ye söyle de bir havlu, çokça sabun versin sana, bir iyice yıkan. Sonra bir tost ye, bavulunu aç, temiz bir gömlek giy üzerine, ayağına uygun bir pan-

tolon geçir. Yarın da, ne yapacaksan, nerede çalışacaksan başlarsın, bir çeki düzen ver kendine."

Blount sarhoş sarhoş, "Ne yapacağını bilirsin sen," dedi. "Sen sadece..."

"Pekâlâ," dedi Biff çok sakin bir edayla. "Hayır, yapamam, ne halin varsa gör."

Biff tezgâhın ucuna kadar gitti ve iki bardak sifon birayla döndü. Sarhoş, bardağını öyle beceriksizce yakaladı ki, bira ellerine döküldü, tezgâhın üzerini kirletti. Biff kendi birasını, tadını sindire sindire yudumluyordu. Yarı kapalı gözleriyle durmadan Blount'ı süzüyordu. Blount, ilk bakışta o izlenimi verse de bir kaçık değildi. Onda bozulmuş, çarpılmış bir taraf vardı sanki – ama ona yakından bakınca her parçasının normal ve olması gerektiği gibi olduğunu görüyordu insan. Bunun için de ondaki başkalık vücutta değilse bile kafadaydı belki. Bir süre hapishanede yatmış ya da Harvard Koleji'nde okumuş veya uzun zaman Güney Amerika'da yabancılarla yaşamış bir adama benziyordu. Öteki insanların belki de ömürlerince hiç gidemeyecekleri bir yerlerde bulunmuş ya da başkalarının yapamayacağı bir şeyler yapmış birine benziyordu.

Biff başını bir yana doğru eğerek sordu, "Nerelisin?"

"Hiçbir yerli."

"Haydi, haydi, bir yerde doğmuşsundur elbet. Kuzey Carolina... Tennessee... Alabama, filan."

Blount'ın gözleri dalgın ve dikkatsizce bakıyordu. "Carolina," dedi.

"Geziyorsun herhalde?" diye ince ince sordu Biff.

Ama sarhoş dinlemiyordu. Tezgâha sırtını dönmüş, dışarıya, karanlığa, bomboş caddeye dikmişti gözlerini. Biraz sonra gevşek, güvensiz adımlarla kapıya doğru yürüdü.

"*Adios*," dedi geriye doğru.

Biff yine yalnız kalmıştı, lokantayı hızla, baştan aşağı gözden geçirdi. Gecenin birini geçiyordu saat, salonda yal-

nızca dört beş müşteri vardı. Dilsiz hâlâ ortadaki masada kendi kendine oturuyordu. Biff tembel tembel baktı ona ve bardağının dibinde kalmış son bir iki damla birayı çalkaladı. Sonra içkisini ağır bir yudumla bitirdi ve tezgâhın üzerine yayılmış duran gazeteye döndü.

Bu kez aklını önündeki sözcüklere veremiyordu. Mick'i anımsadı. Ona sigara satmasının doğru olup olmadığını, çocukların sigara içmesinin gerçekten zararlı olup olmadığını düşündü. Mick'in gözlerini kısıp, kısa saçlarını elinin ayasıyla geriye itişini düşündü. Erkek çocuklarınkine benzeyen kısık sesini, haki şortunu boyuna yukarı çekme alışkanlığını ve filmlerdeki kovboylar gibi kurula kurula yürüyüşünü düşündü. Bir acıma duygusu doldurdu içini. Rahatsızlık duydu.

Biff huzursuzca Singer'a çevirdi dikkatini. Dilsiz, elleri ceplerinde oturuyordu, önündeki yarı içilmiş birası ısınmış, durulmuştu. Gitmeden önce Singer'a bir tek viski ısmarlamayı düşündü. Alice'e söyledikleri gerçekti, kaçıkları severdi o. Hasta insanlara, sakatlara karşı özel bir dostluk duyardı hep. Ne zaman tavşan dudaklı ya da T.B.'li biri gelse lokantaya hemen bira ısmarlardı ona. Ya da kamburun veya adamakıllı topalın biriyse müşteri, viski olurdu bu. Organını ve sol bacağını bir kazan patlamasında yitirmiş bir adam vardı, ne zaman kasabaya gelse yarım litre bedava içkisi hazırdı. Singer içkicinin biri olsaydı, her istediği an içkisini yarı fiyata alabilirdi. Biff onaylarcasına başını salladı. Sonra gazetesini dikkatle katladı ve tezgâhın altına öteki gazetelerin yanına koydu. Hafta sonunda hepsini mutfağın gerisindeki depoya, yirmi bir yıldır bir tek gün bile kaçırmadan biriktirdiği akşam gazeteleri yığınına götürüp bırakacaktı.

Saat ikide Blount yeniden lokantaya döndü. Yanında, kara bir çanta taşıyan uzun boylu bir zenciyi soktu içeri. Sarhoş, bir içki içmesi için tezgâha sürüklemeye çalışıyor-

du onu, ama zenci, niye içeri sokulduğunu anlar anlamaz terk etti orayı. Biff onun bildiğinden beri kasabada doktorluk yapan zenci olduğunu fark etti. Mutfakta çalışan genç Willie'yle bir akrabalığı vardı. Lokantayı terk etmeden önce öfkeyle dönüp Blount'a baktığını gördü Biff.

Sarhoş dinelip duruyordu orada.

"Beyazların içki içtiği bir yere zenci getiremeyeceğini bilmiyor musun?" diye sordu birisi.

Biff olanları uzaktan gözlüyordu. Çok kızmıştı Blount, ne kadar sarhoş olduğu görülebiliyordu şimdi.

"Ben de biraz zenci sayılırım," diye bağırdı meydan okur gibi.

Biff gözünü ayırmıyordu ondan, çıt yoktu içerde. Koca burun deliklerine, gözlerinin fıldır fıldır beyazına bakınca biraz da gerçeği söylüyor gibi geliyordu insana.

"Biraz zenci, biraz Macar, biraz İtalyan, biraz Çiriliyim. Hepsiyim."

Gülüşmeler oldu.

"Hollandalıyım, Türküm, Japonum, Amerikalıyım."

Dilsizin kahvesini içtiği masanın etrafında sallana sallana dolaştı. Sesi yüksek ve çatlaktı. "Bilen birisiyim ben. Yabancı bir ülkede yabancıyım ben."

"Bağırma o kadar," dedi Biff.

Blount, dilsizin dışında kimseye aldırmıyordu, içerdi. İkisi de birbirine bakıyordu. Dilsizin gözleri bir kedinin gözleri gibi soğuk ve yumuşaktı, bütün vücuduyla dinliyormuş gibiydi. Sarhoş adam çıldırmıştı sanki.

"Bu kasabada, ne söylemek istediğimi kavrayan tek kişi sensin," dedi Blount. "İki gündür kafamda seninle konuşuyorum, çünkü biliyorum ki, anlatmak istediklerimi anlıyorsun sen."

Sarhoşun bilmeden, konuşmak için bir sağır dilsiz seçtiğini gören bölmelerdeki birkaç kişi gülüyordu. Biff iki adamı ok gibi bakışlarla süzüyor, dikkatle dinliyordu.

Blount masaya oturdu ve Singer'a doğru eğildi. "Bilenler vardır, bilmeyenler vardır. Ve on bin bilmeyene karşılık bir tane bilen vardır. Bu mucize her zaman vardı... ne var ki bu milyonlar o kadar şey biliyor da bunu bilmiyor. Tıpkı herkesin dünyanın dümdüz olduğuna inandığı on beşinci yüzyılda olduğu gibi, yalnızca Kristof Kolomb ve daha birkaç kişi biliyordu gerçeği. Ama o iş farklıydı, yeryüzünün yuvarlak olduğunu anlayabilmek yetenek isterdi. Oysa bu gerçek o kadar açık ki, insanların bunu bilmemesi tarihin bir mucizesi. Çakıyorsun?"

Biff dirseklerini tezgâha dayamış merakla Blount'a bakıyordu. "Neyi?" diye sordu.

"Dinleme onu," dedi Blount. "Aldırma o düztaban gevezeye, meraklı piçe. Görüyorsun, biz bilen insanlar birbirine rastlayınca bir olaydır bu. Çok zor olur bu. Bazen birbirimize rastlarız, ama ikimiz de ötekinin bilen biri olduğunu kestiremez. Kötü bir şey bu. Çok başıma geldi benim. Ama görüyorsun, o kadar azız ki!"

"Masonlar mı?" diye sordu Biff.

"Kapa çeneni, be! Yoksa kırarım kolunu, bir güzel de döverim seni onunla; morartıncaya kadar," diye bağırdı Blount. Dilsize doğru adamakıllı eğildi, sesi bir sarhoş fısıltısı haline geldi. "Ama nasıl olur? Niçin sürdü bu kadar bu cehalet mucizesi? Bir tek şey yüzünden. Bir fitne. Koskoca, sinsi bir fitne. Bilgi düşmanlığı."

Bölmedeki adamlar dilsizle bir söyleşiye girmeye çalışan sarhoşa hâlâ gülüyorlardı. Yalnız Biff ciddiydi. Dilsizin kendisine söylenenleri anlayıp anlamadığını öğrenmek istiyordu. Adam sık sık başını sallıyordu, yüzü dalgın ve düşünceli görünüyordu. Biraz ağırdı yalnız – hepsi bu. Blount, bilme konusundaki bu konuşmayla birlikte gülünç bir iki şey daha anlatmaya başladı. Dilsiz, anlatılan şeyin gülünecek yanı söylendikten sonra, birkaç saniye hiç gülümsemiyor, sonra konuşma yine sıkıcı hale geldiğinde gülümseme biraz daha

uzun süre asılı kalıyordu yüzünde. Adamın tekin olmadığı kesindi artık. İnsanlar, onda farklı bir tarafın olduğunu anlamadan önce bile ondan gözlerini ayıramıyorlardı. Gözleri, onun daha önce hiç kimsenin duymadığı şeyleri duyduğunu, hiç kimsenin daha önce aklından bile geçirmediği şeyleri bildiğini düşündürüyordu insana. Pek insana da benzemiyordu.

Jake Blount masanın üzerine eğilmişti, içinde bir baraj yıkılmış da sözler ağzından boşanıyordu sanki. Biff anlayamıyordu artık onu. Blount'ın dili içkiden öyle ağırlaşmıştı ki, öyle müthiş bir hızla konuşuyordu ki, çıkardığı sesler çorbaya dönüyordu. Biff, yarın Alice onu dışarı attığında nereye gideceğini düşündü. Ve sabah olunca yapardı da bunu – söylediği gibi hem de.

Biff yorgun yorgun esnedi, çenesi gevşeyinceye kadar parmaklarının ucuyla açık ağzına vura vura. Saat nerdeyse üçtü, gece olsun, gündüz olsun en durgun saat.

Dilsiz sabırlıydı. İyi kötü iki saattir Blount'ı dinliyordu. Artık ara sıra saate bakmaya başlamıştı. Blount farkında değildi bunun, hiç ara vermeksizin devam ediyordu konuşmasına. Sonunda bir sigara sarmak için durunca, dilsiz başıyla saati gösterdi, o gizli gülümsemesiyle gülümseyip ayağa kalktı. Elleri her zamanki gibi ceplerine sokuluydu sımsıkı. Çabucak çıktı, gitti.

Blount o kadar sarhoştu ki, ne olduğunun farkına varamadı. Dilsizin hiç cevap vermediği gerçeğini bile çakamamıştı. Açık ağzıyla, fıldır fıldır dönen şaşkın gözleriyle etrafa bakmaya başladı. Alnında kırmızı bir damar belirdi, yumruklarıyla kızgın kızgın dövmeye başladı masayı. Artık daha fazla süremezdi nöbeti.

"Kendine gel, haydi," dedi Biff nazikçe. "Arkadaşın gitti."

Adam hâlâ Singer'ı aranıyordu. Daha önce hiç bu kadar sarhoş görünmemişti. Çirkin bir hali vardı.

"Bak senin için bir şey var burada, hem seninle bir dakika konuşmak istiyorum," diye gönlünü yapmaya çalışıyordu Biff.

Blount masaya tutunarak kalktı ve iri, sarhoş adımlarla yine sokağa yürüdü.

Biff arkasındaki duvara yaslandı. Bir ileri, bir geri sallanıyordu – bir ileri, bir geri. Ona neydi yani, kendi görevi değildi ki bu. Salon pek boş ve sessizdi. Dakikalar geçmiyordu. Başı yorgun yorgun önüne düştü. Her türlü hareket yavaş yavaş salonu terk ediyor gibiydi. Tezgâh, yüzler, bölmeler ve masalar, köşedeki radyo, tavanda hızla dönen vantilatör – her şey donmuş, sakinleşmişe benziyordu.

Uyukluyor olmalıydı. Bir el dirseğinden sarsıyordu. Aklı yavaş yavaş başına geldi, ne istendiğini anlamak için baktı. Willie, mutfaktaki zenci çocuk, başında kepi, önünde uzun beyaz önlüğü, karşısında duruyordu. Söylemeye çalıştığı şeyden çok heyecanlanmış olmalı, kekeliyordu Willie."

"Yu–yu–yumruğuyla şu tu–tu–tuğla du–duvara vurup duruyordu işte."

"Ne var?"

"İki kapı aşağıdaki so–so–sokaklardan birinde."

Biff düşmüş omuzlarını kaldırdı, boyunbağını düzeltti.

"Ne?"

"Ve buraya getirmek istiyorlar onu, nerdeyse burada olurlar."

"Willie," dedi Biff sabırla. "Baştan başla da doğru dürüst anlayalım şunu."

"Buradaki kısa boylu beyaz adam yok mu, hani bı–bı–bıyıklı."

"Bay Blount, evet."

"İşte... nasıl başladı göremedim. O gürültüyü duyduğumda ben arka kapıda dineliyordum. Sokakta büyük bir kavga vardı sanki. Ben de k–k–koştum görmek için. İşte buradaki beyaz adam deli domuza dönmüştü. Kafasını o tuğla

duvarın kenarına vuruyor, yumrukluyordu duvarı. Küfrediyor, öyle bir dövüşüyordu ki, bir beyaz adamı hiç görmedim böyle kavga etsin. Oradaki duvarla işte. Bu gidişle kafasını kıracaktı muhakkak. Sonra gürültüyü duyan beyaz adamlar geldiler etrafını çevirdiler, seyrettiler..."

"Ee, sonra ne oldu?"

"İşte, buradaki dilsiz bayı biliyorsunuz... elleri ceplerinde hani... şuradaki."

"Bay Singer."

"İşte o geldi ve durup baktı ne oluyor diye. Ve Bay B–B–Blount gördü onu ve konuşmaya ve bağırmaya başladı. Ve sonra birden yere yuvarlandı. Belki kafası patlamıştır gerçekten. Bir p–p–polis geldi ve birisi ona Bay Blount'ın burada kaldığını söyledi."

Biff başını eğdi, işittiği hikâyeyi kafasında bir düzene sokmaya çalıştı. Burnunu ovaladı, bir an düşündü.

"Nerdeyse dolarlar buraya şimdi." Willie kapıya gitti ve caddeden aşağı baktı. "İşte geliyorlar. Sürüklüyorlar onu."

Bir düzine seyirci ve bir polis, hepsi birden lokantaya girmeye çalışıyordu: Dışarıda iki orospu durmuş ön camdan içeri bakıyordu. Gülünçtü, olağandışı bir şey olmasın, nerden çıkarlar bilinmez, bir sürü adam toplanırdı hemen.

"Yeter artık bu kadar kargaşa," dedi Biff. Sarhoşu ayakta tutan polise bakıyordu. "İşi olmayan çıksın dışarı."

Polis sarhoşu bir iskemleye oturttu ve ufak kalabalığı yine caddeye sürdü. Sonra Biff'e döndü:

"Birisi onun burada sizinle kaldığını söyledi."

"Hayır. Ama kalabilir ," dedi Biff.

"Onu götüreyim mi yoksa?"

Biff düşündü. "Bu gece daha fazla bela gelmez başına. Tabii ben sorumlu olmam ondan... ama bu onu yatıştırır sanırım."

"Pekâlâ. Nöbeti bıraktıktan sonra yine gelir bakarım ben."

Biff, Singer ve Jake Blount yalnız kaldılar. Biff, içeri getirildiğinden beri ilk kez dikkatini sarhoşa çevirdi. Çenesini çok kötü yaralamışa benziyordu Blount. İri eli ağzının üzerinde, masaya yığılmıştı, ileri geri sallanıp duruyordu. Başında bir yara vardı, şakağından kan akıyordu. Parmaklarının eklem yerlerinin derileri sıyrılmıştı, üstü başı öyle pisti ki, ensesinden tutulup lağımdan çıkarılmışa benziyordu. İçindeki bütün sıvılar fışkırmış, akmış da içe çökmüştü vücudu sanki. Dilsiz, masaya onun karşısına oturdu, gri gözlerini ona dikmiş, bakıyordu.

Sonra Blount'ın çenesinin yaralı olmadığını gördü Biff, dudakları titrediği için elini ağzının üzerinde tutuyordu. Kirli yüzünden yaşlar yuvarlanmaya başladı. Ara sıra Biff'e ve Singer'a bakıyordu yan gözle, kendisini ağlarken gördükleri için kızgın. Sıkıcı bir durumdu bu. Biff omuzlarını silkti dilsize, ne yapmalı der gibi kaşlarını kaldırdı. Singer başını bir yana eğdi.

Zor bir durumdaydı Biff. Ne yapacağını, bu işin altından nasıl kalkacağını tartıyordu kafasında. Dilsiz, yemek listesini çevirip arkasına bir şeyler yazmaya başladığında o hâlâ karar verememişti.

Gidebileceği bir yer düşünemiyorsanız, benimle eve gelebilir. Yalnız önce biraz çorba ve kahve içsin, iyi gelir.

Rahatlamıştı, gayretle başını salladı Biff.

Masanın üzerine dün akşamki yemekten üç tabak koydu, iki tas çorba, kahve ve tatlı. Ama yemedi Blount. Elini ağzından çekmiyordu, sanki dudakları vücudunun çok gizli bir parçasıydı da göstermekten korkuyordu. Soluk alırken sarsıla sarsıla hıçkırıyor, omuzları sinirden titriyordu. Singer yemekleri gösterdi birer birer, ama Blount eli ağzının üzerinde öylece oturuyor, başını sallıyordu iki yana...

Biff, dilsiz görebilsin diye yavaş yavaş ağzını oynattı. "Sinir..." dedi konuşur gibi.

Çorbanın buharı Blount'ın yüzüne yayılıyordu, bir süre sonra eli titreye titreye kaşığına gitti. Çorbayı içti, tatlıdan bir parça yedi. Kalın, dolgun dudakları hâlâ titriyordu, başını tabağının üzerine adamakıllı eğmişti. Biff dikkat etti buna. Hemen hemen her insanın, vücudunda daima gizli tuttuğu bir tarafı olduğunu düşündü. Dilsizin elleri. Mick, çocuk göğsünde belirmeye başlamış olan meme uçlarına kumaş dokunmasın diye bluzunu çekiştirip dururdu önünde. Alice'inse saçları vardı; Biff başını yağladığı günler yatağına almazdı. Peki ya kendinin?

Biff küçükparmağındaki yüzüğü ağır ağır çeviriyordu. Her neyse, ne olmadığını biliyordu ya. Hayır. Yok bir daha. Keskin bir çizgi belirdi alnında. Cebindeki eli sinirli sinirli aletine doğru gitti. Islıkla bir şarkıya başladı ve masadan kalktı. Bunu başkalarında keşfetmek gülünçtü ama.

Ayağa kalkması için Blount'a yardım ettiler. Halsizlikten sallanıyordu. Artık ağlamıyordu, ama utandırıcı ve budalaca bir şeyi anımsar gibiydi. Kendisini onlara bırakmış, onların götürdüğü yönde yürüyordu. Biff tezgâhın arkasından bavulunu çıkardı ve dilsize durumu açıkladı. Singer'ın hiçbir şeye şaşmayan bir hali vardı.

Biff girişe kadar onlarla birlikte gitti. "Kendine gel," dedi Blount'a. "Canlan biraz da burnun boka girmesin yine."

Gecenin kapkara göğü aydınlanmaya başlıyordu, yeni bir sabahla engin bir maviliğe dönüşüyordu. Zayıf, gümüş gibi birkaç yıldızdan başka bir şey yoktu gökyüzünde. Sokak ıssızdı, kimsecikler yoktu, soğuktu. Singer sol elinde bavulu taşıyor, boş kalan eliyle Blount'a destek oluyordu. Başını sallayarak Biff'e veda etti ve kaldırımdan aşağı yola düzüldüler, Biff bir süre arkalarından baktı. Yarım blok kadar uzaklaşmışlardı, mavi karanlık içinde ancak karanlık biçimleri görülüyordu, dilsiz dimdik ve sağlam, geniş omuzlu, sendeleyerek yürüyen Blount ise ona dayanmış. Onları gözden yitirince biraz daha öylece durdu Biff, göğe baktı.

Göğün uçsuz bucaksız derinliği büyüledi, etkiledi onu. Eliyle alnını ovdu, fazla ışıklı lokantaya girdi.

Kasanın arkasında bir süre durdu, bu gece olanları anımsamaya çalışınca yüzü gerildi, sertleşti. Kendi kendine bir şeyler açıklamak zorunda olduğunu hissediyordu. Olayları can sıkıcı ayrıntılarına kadar aklından geçirdi, hâlâ şaşıyordu.

Aniden bir müşteri akını başlayınca, kapı açılıp kapanıyordu durmadan. Gece bitmişti. Willie sandalyelerden bazılarını masaların üzerine toplamış yeri paspaslıyordu. Evine gitmeye hazırdı, bir şarkı tutturmuştu. Tembelin biriydi Willie. Mutfakta çalışırken bir an işini gücünü bırakır, yanından hiç ayırmadığı ağız mızıkasını çalmaya başlardı. Şimdi de uykulu darbelerle yerleri paspaslıyor, bir yandan da yalnızlık dolu bir zenci müziği mırıldanıyordu.

İçerisi hâlâ kalabalık değildi – bütün gece uyanık olan insanların, taptaze, uyanmış, yeni bir güne başlamaya hazır başka insanlarla karşılaşma saatiydi bu. Gözlerinden uyku akan garson kız kimine bira, kimine kahve taşıyordu. Her insan yalnız, tek başına göründüğü için ne bir gürültü, ne de bir konuşma vardı ortalıkta. Daha yeni uyanmışlarla uzun bir geceyi sona erdirmekte olan insanlar arasındaki karşılıklı güvensizlik herkese bir yabancılık duygusu veriyordu.

Caddenin karşı tarafındaki banka binası şafakta çok soluk bir renkle parıldıyordu. Sonra beyaz tuğla duvarları yavaş yavaş daha belirli hale gelmeye başladı. En sonunda, doğan güneşin ilk ışıkları caddeyi aydınlatmaya başlayınca Biff içeriyi son bir kez daha gözden geçirdi ve üst kata çıktı.

Alice rahatsız olsun diye içeri girerken kapının tokmağını gürültüyle takırdattı, "Aman Allahım!" dedi, "Ne geceydi."

Alice ağır ağır uyandı. Buruşuk yatağın üzerinde küskün, asık suratlı bir kedi gibi uzanıyordu, gerindi. Oda yeni doğmuş, sıcak sabah güneşiyle sarımtırak bir renge boyanmıştı, bir çift ipek çorap penceredeki gölgeliğin kordonundan sarkıyordu gevşek gevşek, rengi solmuş.

"O sarhoş serseri hâlâ aşağılarda mı?" diye sordu.

Biff gömleğini çıkardı ve bir daha giyilebilecek kadar temiz mi diye yakasını inceledi. "İn aşağı da kendin gör. Sana söyledim, kimse tutmuyor seni, git kendin kov istiyorsan."

Alice uykulu uykulu yataktan aşağı eğildi, yatağın kenarında yerde duran bir İncil'i, arkası boş bir yemek listesini ve bir Pazar Okulu kitabını aldı. Belli bir bölümü buluncaya kadar İncil'in ince sayfalarını karıştırdı ve okumaya başladı: Kitaba kendini zorla verdiği belliydi, sözcükleri yüksek sesle okuyordu. Günlerden pazardı, kilisesinin çocuklar bölümünde ders verdiği oğlanlar sınıfı için haftalık dersini hazırlıyordu. "Ve o Lut Gölü'nün kenarında yürürken, Simon'ı ve kardeşi Andrew'yu denize ağ atarken gördü: Balıkçıydılar çünkü. Ve İsa onlara seslendi: Peşimden gelin ve ben sizleri insanların balıkçısı yapacağım. Ve onlar hemen ağlarını bıraktılar, onun peşinden gittiler."

Biff yıkanmak için banyoya girdi. Alice yüksek sesle okudukça, insanın peşini bırakmayan o yumuşak mırıltı devam ediyordu. Dinliyordu. "... ve sabahleyin, gün doğmadan çok önce kalkıp dışarı çıktı. O, ıssız bir yere doğru yürüdü ve orada dua etti. Ve Simon ve onunla birlikte olanlar onun peşinden gittiler. Ve onu bulunca, dediler ki ona: Bütün insanlar seni arıyor."

Bitirmişti okumasını. Biff sözcüklerin yeniden kafasında dolaştığını duydu. Gerçek sözcükleri, Alice onları okurken çıkardığı seslerden ayırmaya çalıştı. Daha çocukken annesinin her zaman okuduğu bölümü anımsamaya çalıştı. Beşinci parmağına taktığı, bir zamanlar annesine ait olan yüzüğe baktı özlemle. Kiliseye gitmeyi, dini mini bir kenara bıraktığını bilse annesi neler duyardı acaba, diye düşündü.

Alice hazırlanırken, "Bugünkü dersimiz çömezlerin toplanmasına dair," diye söyleniyordu kendi kendine. "Okuyacağımız parçanın adı: Bütün İnsanlar Seni Arıyor."

Biff birden düşüncelerinden uyandı ve musluğu bütün gücüyle çevirdi. Fanilasını çıkardı, yıkanmaya başladı. Belden yukarısını her zaman titizlikle temizlerdi. Her sabah göğsünü, kollarını, boynunu, bacaklarını sabunlardı – ve mevsim boyunca da iki kez küvete girer, bütün vücudunu yıkardı.

Biff yatağın kenarında durmuş Alice'in kalkmasını bekliyordu sabırsız. Günün rüzgârsız ve yakıcı sıcak geçeceğini gördü pencereden. Alice dersini okumayı bitirmişti. Onu beklediğini bildiği halde hâlâ tembel tembel uzanıyordu yatakta boylu boyunca: Sakin, derinden derine bir öfke yükseliyordu Biff'in içinde. Alay eder gibi kıkırdadı. Sonra, sesinde bir acı: "Eğer istiyorsan oturur bir süre gazete okurum. Ama bıraksan da uyusam artık ha?" dedi.

Alice giyinmeye başladı, Biff de yatağı yaptı. Becerikli becerikli yatak çarşafını düzeltti: Baş kısmını ayağa, alt yüzünü üste getirdi. Yatak düzgün bir biçime girince pantolonunu çıkarıp yatağa girmeden önce Alice'in odadan çıkmasını bekledi. Ayakları yorganın altından dışarı fırlamıştı, çok kıllı göğsü yastığın üzerinde daha da kara görünüyordu. Sarhoşun başına ne geldiğini Alice'e söylemediği için mutluydu. Bu konuda birisiyle konuşmak istemişti, çünkü bunları yüksek sesle birine anlatırsa, çözemediği şeye parmak basabileceğini hissediyordu. O, boyuna konuşan, hiç kimseye ne söylediğini anlamak fırsatını vermeyen zavallı orospu çocuğu. Kendinde değildi, muhakkak. Ya o sağır dilsizin çevresinden ayrılmayışı, onu seçişi ve içinde taşıdıklarını bir armağan gibi ona sunmaya çalışması.

Niçin?

Çünkü bazı insanlarda, bütün kişisel şeyler, içinde mayalanıp zehirlemeden önce onlardan vazgeçme yeteneği vardır – onları bir insani varlığa ya da bir düşünceye atarlar. Zorunludurlar buna. Bazı insanların içinde vardır bu – "Bütün İnsanlar Seni Bekliyor" parçası. Belki bunun için –kim bilir– bir Çinli olduğunu söylemişti adam. Ve bir zenci, bir

İtalyan, bir Yahudi olduğunu. Ve çok inanıyorsa buna, belki de öyleydi. "Herkesim ve de her şeyim..." demişti.

Biff kollarını dışarı çıkardı, gerindi ve çıplak ayaklarını birbiri üstüne attı. Yüzü, sabah ışığında kapalı, büzülmüş göz kapakları, yanaklarındaki ve çenesindeki sık, sert sakalıyla olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Yavaş yavaş yumuşadı ağzı, gevşedi. Güneşin keskin, sarı ışıkları pencereden içeri giriyor, odayı ısıtıyor ve aydınlatıyordu. Biff yorgun yorgun döndü ve elleriyle yüzünü örttü. Artık hiç kimse değildi de –Bartholomew'ydu– iki yumruğu olan, hazırcevap eski Biff'ti –Bay Brannon'dı– kendisiydi.

3

Güneş erken uyandırdı Mick'i, oysa dün gece çok geç saatlere kadar sokaktaydı. Kahvaltıda kahve içilemeyecek kadar sıcaktı hava, o da buzlu suyla şurup yapmış, soğuk bisküvi yemişti. Bir süre mutfakta dolanıp durdu, sonra gazetedeki çizgi romanları okumak için ön sundurmaya gitti. Pazar sabahları çoğunlukla olduğu gibi Bay Singer'ı sundurmada gazete okuyor bulacağını sanmıştı. Ama orada değildi Bay Singer, daha sonra babası onun dün, gece çok geç geldiğini, odasında bir arkadaşı olduğunu söyledi. Uzun süre bekledi Bay Singer'ı. Ondan başka bütün pansiyondakiler aşağı inmişti. En sonunda tekrar mutfağa gitti. Ralph'ı oturmakta olduğu yüksek çocuk sandalyesinden aldı, temiz bir elbise giydirdi üzerine, yüzünü sildi. Biraz sonra, Bubber Pazar Okulu'ndan döndüğünde çocukları dışarı çıkarmaya hazırdı artık. Bubber'ın arabaya, Ralph'ın yanına binmesine ses çıkarmadı, çünkü ayakları çıplaktı çocuğun, kızgın kaldırımlar ayaklarını yakıyordu. Yedi blok kadar öteye sürdü arabayı, sonra yapım halinde olan büyük bir evin yanına geldiler. Merdiven hâlâ çatının kenarına dayalı duruyordu, cesaretini topladı ve tırmanmaya başladı.

"Ralph'a göz kulak ol," diye Bubber'a bağırdı aşağıya, "sinekler konmasın gözlerine."

Beş dakika sonra Mick ayağa kalkmış, dimdik duruyordu binanın tepesinde. Kanat gibi açmıştı kollarını. Herkesin çıkıp durmak isteyeceği bir yerdi burası. Binanın en tepesi. Ama veletlerden çoğu yapamazdı bunu. Çoğu korkardı, çünkü elin bir kurtulur da aşağı yuvarlanırsan, öldün demekti. Öteki evlerin çatıları, ağaçların yeşil tepeleri görünüyordu tüm çevrede. Kasabanın öte yanındaki kiliselerin çan kuleleri, fabrikaların bacaları görünüyordu. Gök parlak mavi, ateş gibi kızgındı. Güneş, yerdeki her şeyi, insanın gözlerini kamaştıracak kadar beyaza ya da karaya boyuyordu.

Şarkı söylemek istiyordu. Bildiği bütün şarkılar boğazından dışarı doğru itiliyor, çıkmak istiyor, ama sesi çıkmıyordu. Geçen hafta çatının en yüksek yerine çıkmış olan oğlanlardan biri önce bir haykırmış, sonra lisede öğrendiği bir nutku çekmeye başlamıştı bağıra bağıra: "Dostlarım, Romalılar, vatandaşlar, kulak verin bana!" En tepeye çıkmakta, insana vahşi bir duygu veren, insanı bağırmaya, şarkı söylemeye ya da kollarını açıp uçmaya zorlayan bir şey vardı.

Tenis ayakkabılarının tabanlarının kaydığını hissetti, yavaş yavaş çömeldi, çatının üzerine bacaklarını açarak oturdu. Ev neredeyse bitmişti. Bu yakınlardaki en büyük bina olacaktı – çok yüksek tavanları ve bugüne kadar gördüğü en yüksek çatısıyla iki katlı bir binaydı bu. Ama çok yakında iş tamamen bitmiş olacaktı. Marangozlar binayı bırakıp gidecekler, çocuklarsa oynamak için bir başka yer aramak zorunda kalacaklardı.

Kendi kendineydi burada. Kimsecikler yoktu etrafta, sessizdi ortalık, bir süre düşünebilirdi. Şortunun cebinden dün akşam satın aldığı sigara paketini çıkardı. Dumanı ağır ağır çekti içine. Sigara bir sarhoşluk duygusu veriyordu, başı ağırlaştı, sanki omuzları üstünde sallanıyordu başı, ama bitirmeliydi sigarayı.

M.K. – On yedi yaşına basıp da çok ünlü bir kişi olduğunda her şeyin üzerine bu harfleri yazdıracaktı. Eve, kapı-

larının üzerinde adının baş harfleri yazılı kırmızı-beyaz bir Packard'la dönecekti. Mendilleri ve iç çamaşırlarının üzerinde hep kırmızı harflerle M.K. yazılı olacaktı. Belki büyük bir mucit olurdu. Halkın yanlarında taşıyıp, kulaklarına takacakları, bezelye büyüklüğünde minicik radyolar yaratırdı. İnsanların, uyku tulumu gibi sırtlarına takıp dünyayı zıplaya zıplaya dolaşacakları uçan makineler de icat edebilirdi. Bundan sonra, dünyanın içinden, alttan ta Çin'e kadar uzanan büyük bir tünel yapan ilk insan olacaktı, insanlar büyük balonlar içinde yerin dibine ineceklerdi. Bunlar, icat edeceği ilk şeylerdi. Daha şimdiden planları hazırdı hepsinin.

Mick, sigarasının yarısına gelince ezdi, söndürdü ve izmariti meyilli çatının üzerine fırlattı. Sonra başını kollarına dayayacak kadar öne eğildi ve kendi kendine bir şeyler mırıldanmaya başladı.

Ne tuhaf – hemen her zaman kafasının gerisinde çalıp duran bir piyano parçası ya da ona benzer bir müzik oluyordu. Ne yapıyor, ne düşünüyor olursa olsun o hep vardı orada. Evlerinde pansiyoner olarak oturan Bayan Brown'ın bir radyosu vardı odasında, geçen bütün kış, her pazar öğleden sonra merdivenin basamaklarında oturmuş, içerden gelen bütün programları dinlemişti. Klasik parçalar olacaktı bunlar, ama en iyi anımsadıkları da bunlardı. Hele adamın birinin bir müziği vardı ki, ne zaman duysa yüreği sıkışır gibi oluyordu. Bazen küçük, renkli kristal şeker parçaları gibiydi bu adamın müziği, bazen de ömrünce düşünemeyeceği kadar yumuşak, hüzünlü bir şey oluyordu.

Birden bir bağırış duydu. Doğruldu, dinledi. Rüzgâr saçlarını savuruyordu alnında, parlak güneşten bembeyaz ve ıpıslaktı yüzü. Ağlama devam ediyordu; Mick elleri ve dizleri üzerinde yavaş yavaş hareket etti sipsivri çatı üzerinde. Sonuna gelince öne doğru eğildi ve başı çatının kenarından sarkıncaya, aşağısını görünceye kadar karnının üzerinde uzandı.

Çocuklar bıraktığı yerdeydiler. Bubber yerde bir şeyin üzerine çömelmişti, hemen yanında küçük, kara, bodur bir gölge vardı. Ralph hâlâ arabada bağlı duruyordu. Artık kıçının üzerinde oturacak kadar büyümüştü, elleriyle arabanın kenarına yapışmıştı, şapkası başından yana kaymış, ağlıyordu.

"Bubber!" diye bağırdı Mick aşağıya. "Bak bakalım, ne istiyor Ralph, ne istiyorsa ver."

Bubber ayağa kalktı ve bebeğin yüzüne sert sert baktı. "Bir şey istemiyor."

"İyice bir salla öyleyse."

Mick daha önce oturmakta olduğu yere tırmandı yeniden. Uzun süredir belli bir iki kişiyi düşünmek, kendi kendine şarkı söylemek ve planlar kurmak istiyordu. Ama şu Ralph yok mu, hâlâ bağırıp duruyordu, rahat yüzü görmeyecek miydi hiç...

Cesaretle, çatının kenarına dayanmış olan merdivene doğru inmeye başladı. Çatının eğimi çok dikti, bir ikisi ancak çakılmıştı tahtaların, onlar da birbirinden çok ayrıktı, işçiler basamak olarak kullanıyorlardı bunları herhalde. Başı dönüyordu, yüreği o kadar hızlı atıyordu ki, titredi korkudan. Yüksek sesle, emir verir gibi kendi kendine konuştu: "Şuraya sımsıkı tutun, sonra ayağının ucu orada bir yere değinceye kadar aşağıya kay, sonra sıkı tutun oraya ve solunu salla. Haydi Mick, soğukkanlılığını yitirme."

İniş, hep çıkışın en zor tarafıydı. Merdivene ulaşması ve kendini güvende hissetmesi çok zaman aldı. En sonunda yere ayak bastığında daha kısa boylu, daha küçük görünüyordu, bacakları bir an tutmayacak, altında kıvrılıverecek gibi geldi ona. Şortunu yukarı çekiştirdi, kemerini bir delik daha sıktı. Ralph hâlâ ağlıyordu ama aldırmadı bu sese; yeni, boş evin içine girdi.

Geçen ay dışarıya, evin ön yüzüne, çocukların yapı alanına girmelerinin yasak olduğuna dair bir yazı koymuşlardı.

Bir gece bir grup çocuk odaların içinde ayaklarını sürüyerek dolaşıyordu, karanlıkta önünü göremeyen bir kız, daha tabanı döşenmemiş bir odaya girmiş ve aşağı düşerek bacağını kırmıştı. Hâlâ hastanedeydi, bacağı alçıda. Bir başka kez de birkaç arsız oğlan duvarlardan birine boydan boya işemişlerdi, çok ayıp şeyler yazmışlardı duvarlara. Ama nasıl bir yasak işareti koyarlarsa koysunlar, evin boyası badanası bitip de içine insan taşınıncaya kadar çocukları oradan uzaklaştıramıyorlardı.

Odalar taze tahta kokuyordu, yürürken tenis ayakkabılarının tabanları evin içinde güm güm yankılanıyordu. Hava sıcak ve sakindi. Öndeki odanın ortasında bir süre hareketsiz durdu, sonra birden bir şey geldi aklına. Cebini karıştırdı, iki tebeşir parçası çıkardı – biri yeşil, öteki kırmızı.

Ağır ağır, iri, kalın harflerle bir şeyler yazdı Mick. En başa *Edison* yazdı, onun altına *Dick Tracy* ve *Mussolini* adlarını. Sonra her köşeye hepsinden büyük boyda, içi yeşil, etrafı kırmızı, adının baş harflerini çizdi. *M.K.* Bu iş de bitince karşı duvara geçti, çok ayıp bir söz yazdı, onun altına da koydu adının baş harflerini.

Boş odanın ortasında durdu ve yaptıklarına baktı uzun uzun. Tebeşir hâlâ elinde duruyordu, bir türlü rahatlamış hissetmiyordu kendini. Geçen kış radyodan dinlediği o müziği yaratan adamın adını bulmaya çalışıyordu. Okulda, piyanosu olan ve o adamın müziği üzerine dersler almış olan bir kıza sormuştu, kız da gidip öğretmenine sormuştu. Bu adam, epey önce Avrupa'da, bir ülkede yaşamış olan bir oğlandan başkası değildi sanki. Ama ufacık bir velet de olsa, piyano için, keman için, bir topluluk ya da orkestra için o güzel parçaları yazmıştı ya. Dinlediklerinden, birbirinden ayrı altı hava dolaşıyordu kafasında. Bunlardan birkaçı hızlı, çıngır çıngır şeylerdi, bir başkası baharda yağmurdan sonra duyulan o kokuya benziyordu. Ama hepsi de, nedense hem hüzün, hem coşku veriyordu ona.

Havalardan birini mırıldandı, biraz sonra sıcak, boş evde tek başına, gözlerini yaşların doldurduğunu hissetti. Boğazına sert bir şey gelmiş oturmuştu, melodiyi de mırıldanamıyordu artık. Adamın adını, listenin en üstüne yazdı hızlı hızlı – *Motsart*.

Ralph bıraktığı gibi arabada bağlı duruyordu. Sessiz, uslu uslu oturuyordu, ufak, şişman elleriyle küçük bir Çinli bebeğe benziyordu Ralph. Güneş gelmişti yüzüne, ondan bağırıyordu. Bubber nereye kaybolmuştu? Ralph onun geldiğini görünce bir ağıt tutturdu yeniden. Arabayı yeni evin kenarındaki gölgeye çekti ve gömleğinin cebinden mavi renkli, bademşekerine benzeyen bir şey çıkardı. Şekeri sıcak ve yumuşak ağzına tıkıştırdı bebeğin.

"Tak şunu ağızlığına da iç," dedi. Bir bakıma boşunaydı bu çabası, çünkü Ralph, bir şekerin o güzelim tadını alamayacak kadar küçüktü daha. Temiz bir çakıl taşı da olsa fark etmezdi onun için, küçük şaşkın yutabilirdi onu. Konuşmalardan ne kadar anlamıyorsa, tatları da o derece bilmiyordu. İster onu dolaştırıp durmaktan bıkıp usandığını, nehre fırlatacağını söyle, ister sevdiğini söyle, hepsi birdi onun için. İşte bu yüzden onu etrafta gezdirip durmak böyle Allahın belası bir işti.

Mick avuçlarını birleştirdi, adamakıllı bastırdı birbirine ve başparmaklarının arasında kalan yarığa üfürdü. Yanakları şişti, önce avuçlarının arasından hızla üfürülen havanın sesinden başka bir ses çıkmadı. Sonra tiz, keskin bir ıslık sesi duyuldu, bir iki saniye sonra da Bubber çıktı evin köşesinden.

Bubber'ın saçlarından talaş tozlarını silkeledi, Ralph'ın şapkasını düzeltti Mick. Bu şapka en güzel şeyiydi Ralph'ın. Danteladandı, her tarafı nakışlıydı. Çenesinin altındaki kurdelenin bir yüzü mavi, öteki yüzü beyazdı, her iki kulağının üzerinde iri fiyonklar vardı. Başına gelmiyordu artık şapka, nakışları yıpranmıştı, ama dışarı çıkarırken Ralph'ın başına

giydirmeden edemiyordu onu. Kasabada birçok bebeğinki gibi sahici bir çocuk arabası yoktu Ralph'ın, ne de yazlık patikleri. Mick'in üç yıl önce Noel'de almış olduğu kırık dökük bir arabada oradan oraya dolaştırılırdı bütün gün. Ama bu güzel şapka ayrı bir hava veriyordu ona.

Pazardı, sabahın geç saatiydi, hava çok sıcak olduğu için kimsecikler yoktu sokakta. Araba gıcırdıyor, takır tukur ötüyordu. Bubber yalınayaktı, kaldırım o kadar sıcaktı ki ayakları yanıyordu. Yeşil meşeler serinlik duygusu uyandıran gölgeler yapıyordu yerde, ama o kadar koyu değildi.

"Arabaya bin," dedi Bubber'a, "Ralph'ı kucağına al."

"Yürüyebilirim ben."

Uzun yaz günleri hep karın ağrısı yapardı Bubber'da. Gömlek filan giymezdi, bembeyaz kaburgaları sayılırdı. Güneş, karartacağı yerde soldururdu onu, küçük meme uçları, mavi üzümler gibiydi göğsünde.

"Seni de çekerim, zararı yok," dedi Mick. "Bin."

"Peki."

Mick eve varmak için acele etmediğinden yavaş yavaş çekiyordu arabayı. Çocuklarla konuşmaya başladı. Ama gerçekte onlardan çok kendi kendine konuşuyordu.

"Ne tuhaf...son günlerde acayip düşler görüyorum. Sanki yüzüyormuşum. Ama su yerine, kollarımı ileri atıyorum ve çok büyük bir insan kalabalığı içinde yüzüyorum. Kalabalık, cumartesi öğleden sonraları Kresses mağazasındakinden yüz defa daha büyük. Dünyanın en büyük kalabalığı. Bazen bağırıyorum ve yüzüyorum insanların arasında, nereye gitsem yıkıyorum onları yere... bazen de ben yerde oluyorum, halk ezerek geçiyor beni, içim dışıma çıkıyor, kaldırıma sızıyor. Yok, yok, bir düşten çok bir karabasan bu..."

Pazar günü pansiyonerlerin konukları geldiği için ev adam dolu olurdu. Gazete hışırtıları, puro dumanları doldururdu evi, birileri boyuna merdivenlerden iner çıkardı.

"Bazı şeyleri gizli tutmak istiyor insan. Ayıp olduğu için değil, yalnızca gizli kalmasını istediği için. Bir iki şey var ki, senin bile onları bilmeni istemem."

Köşeye geldiklerinde Bubber arabadan indi, arabayı kaldırımdan aşağı indirmede ona yardım etti, karşı kaldırıma çıkınca yine arabaya bindi.

"Ama bir şey var ki, her şeyimi verirdim onun için. Bir piyano. Bir piyanomuz olsaydı, her Allahın gecesi çalışır, dünyadaki her parçayı öğrenirdim. İşte bunu her şeyden çok istiyorum."

Kendi evlerinin bulunduğu bloka gelmişlerdi. Ancak bir iki kapı ötedeydi evleri. Kasabanın tüm kuzey yakasındaki en büyük evlerden biriydi – üç katlı, yüksek. Ama o zaman on dört kişi vardı ailede. Gerçekte o kadar kalabalık değildi Kelly ailesi – ama pansiyonerler vardı, adam başına beş dolara orada kalan ve yemek yiyen. Tek başına bir oda kiraladığı ve o odayı da kendisi silip süpürdüğü için Bay Singer bu sayıya girmiyordu.

Ev dardı, yıllardır boya, badana yüzü görmemişti. Üç kata dayanacak kadar sağlam yapılmışa benzemiyordu. Bir yana bel vermişti.

Mick, Ralph'ı çözdü ve arabadan çıkardı. Koridordan hızla geçti, gözünün ucuyla oturma odasının pansiyonerlerle dolu olduğunu gördü. Babası da oradaydı. Annesi mutfakta olmalıydı. Yemeği bekleyip duruyorlardı. Ailenin, kendisine ayırdığı üç odadan birincisine girdi. Annesiyle babasının yatağına bıraktı Ralph'ı, oynaması için bir dizi boncuk verdi eline. Bitişik odanın kapalı kapısının ardından sesler geliyordu, içeri girmeye karar verdi.

Hazel ile Etta onu görünce konuşmayı kestiler. Etta pencerenin yanında bir iskemleye oturmuş ayak parmaklarının tırnaklarını boyuyordu kırmızı tırnak cilasıyla. Saçında madeni bigudiler sarılıydı, çenesinin altında bir sivilcenin baş verdiği yerde bir parçacık beyaz yüz kremi vardı. Hazel, her zamanki gibi yatağın üzerine tembel tembel yayılmıştı.

"Ne çene yarıştırıyordunuz burada?"

"Sen burnunu sokma her şeye, üstüne vazife değil," dedi Etta. "Kes sesini ve yalnız bırak bizi."

"Burası sizin olduğu kadar benim de odam. Sizin kadar benim de hakkım var burada." Mick, bir köşeden öbürüne bütün odayı çalımla yürüdü. "Ama kavga aramıyorum ben. Bütün istediğim, kendi haklarım."

Mick taranmamış kâküllerini avucunun içiyle geriye doğru itti. Bu hareketi o kadar sık yapardı ki, alnının üstünde bir tutam saç ters yöne dönmüştü. Burnunu aşağı yukarı oynattı yüzüne çeşitli biçimler vererek kendi kendisiyle alay etti aynada. Sonra odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı yine.

Hazel ile Etta, kız kardeşler birbirleriyle ne kadar iyi olabilirse, o kadar iyiydiler. Ama Etta bir türlü rahat değildi, içi kurtlarla doluydu sanki. Bütün düşündüğü, sinema yıldızları ve sinemaya nasıl adım atabileceğiydi. Bir keresinde Jeanette McDonald'a mektup yazmış ve daktiloyla yazılmış bir cevap almıştı: Hollywood'a bir gün gelirse, ona uğrayabileceğini ve kendi yüzme havuzunda yüzebileceğini yazıyordu mektupta. O zamandan beri bu yüzme havuzu kafasını kurcalayıp duruyordu Etta'nın. Bütün düşündüğü, otobüs parasını biriktirir biriktirmez Hollywood'a gitmek, sekreterlik filan gibi bir iş bulup Jeanette McDonald'la arkadaşlık kurmak ve filmlerde oynamaktı.

Bütün gün sabahtan akşama kadar saçları ve üstü başıyla uğraşırdı. Kötü tarafı buydu. Etta, Hazel kadar güzel değildi doğuştan. Her şeyden önce çene diye bir şey yoktu onda. Çenesini çekiştirip durur, bir sinema kitabında okuduğu bir sürü burun egzersizi yapardı durmadan. Aynada hep profilden bakardı kendisine, ağzını belli bir biçimde tutmaya çalışırdı. Ama hiçbir yararı olmazdı bunun. Bazen elleriyle yüzünü kapar ve ağlardı geceleri.

Hazel düpedüz tembeldi. Alımlıydı ama kafası kalındı. On sekiz yaşındaydı. Bill'den sonra ikinci çocuğuydu aile-

nin. Belki sorun da buradan çıkıyordu. Her şeyden ilk ve en büyük payı o alırdı – yeni elbiselerin en iyisini, güzel şeylerin en büyük parçasını. Hazel, hiçbir zaman bir şeyin üzerine atılmazdı, yumuşak huyluydu.

"Böyle dolaşıp duracak mısın odanın içinde bütün gün? Seni o berbat oğlan elbiseleri içinde görmüyor muyum, deli oluyorum. Birinin seni yola getirmesi gerekiyor Mick Kelly; nasıl hareket edeceğini öğretmesi gerekiyor sana," dedi Etta.

"Kapa çeneni," dedi Mick. "Sizin eskilerinizi giymek istemediğim için şort giyiyorum. Sizin gibi olmak istemiyorum, ikinize de benzemek istemiyorum. Benzemeyeceğim de. Bunun için şort giyiyorum işte. Keşke bir oğlan olsaydım, gidip Bill'le bir odada kalırdım."

Mick karyolanın altına girdi, büyük bir şapka kutusu çıkardı. Kutuyu kapıya doğru taşırken her ikisi de arkasından bağırdılar: "Çok şükür!"

Bill'in odası evdeki herkesinkinden güzeldi. Bubber dışında kendinden başkasına ait değildi oda. Bill dergilerden resimler kesmiş duvarlara yapıştırmıştı, bunların çoğu güzel kadın yüzleriydi; bir başka köşede geçen yıl Mick'in parasız resim kursunda yaptığı resimler vardı. Odada bir yataktan ve bir masadan başka bir şey yoktu.

Bill masaya abanarak oturmuş, *Popular Mechanics* dergisini okuyordu. Mick yanına gitti onun ve kollarını omuzlarına doladı. "Hey, merhaba, alçak herif."

Her zaman yaptığı gibi onunla güreşmeye kalkmadı. Bill. "Merhaba," dedi ve omuzlarını oynattı azıcık.

"Birazcık burada otursam, rahatsız eder miyim seni?"

"Otur tabii... canın istiyorsa."

Mick yere diz çöktü ve büyük şapka kutusunun iplerini çözdü. Elleri kapağın üzerinde titreyerek duruyor, fakat her nedense açmaya karar veremiyordu bir türlü.

"Ne yapmış olduğumu düşünüyorum şimdi," dedi. "Olur ya da olmaz."

Bill okumayı sürdürüyordu. O ise öyle diz çökmüş durumda kutunun yanında duruyor, açamıyordu onu. Gözleri, sırtı ona dönük oturan Bill'in üzerinde dolaştı bir süre. Okurken, o iri ayaklarından birini ötekinin üzerine koyardı. Ayakkabılarının tabanları eskimişti. Bir keresinde babası, Bill'in yediği bütün akşam yemeklerinin ayaklarına, sabah kahvaltılarının bir kulağına, öğle yemeğininse öteki kulağına gittiğini söylemişti. Söylenecek şey değildi bu tabii, Bill bir aya yakın surat asmıştı bu yüzden, amma matrak şeydi doğrusu. Kulakları yelken gibi açık ve kıpkırmızıydı, liseyi yeni bitirmiş olmasına rağmen, on üç numara ayakkabı giyiyordu. Ayakta durduğu zaman ayaklarından birini ötekinin arkasına gizlemeye çalışırdı, ama durumu daha da kötüleştirirdi bu.

Mick kutuyu bir iki santim açtı, sonra yeniden kapadı. İçine bakamayacak kadar heyecanlı hissediyordu kendini şimdi. Ayağa kalktı ve sakinleşinceye kadar odanın içinde dolaştı. Bir iki dakika sonra, geçen yaz devletin okul çocukları için açtığı parasız resim kursunda yaptığı resimlerden birinin önünde durdu. Okyanusta bir fırtına resmiydi bu, fırtınanın oradan oraya attığı bir de martı vardı. Resmin adı "Fırtınada Beli Kırılmış Martı"ydı. Öğretmen ilk iki ya da üç derste okyanusu anlatmıştı, onun için de hemen herkes okyanusla başlamıştı resme. Çocukların çoğu da onun gibiydi, ama okyanusu gözleriyle görmüş değillerdi hiç.

Yaptığı ilk resimdi bu, Bill duvarına asmıştı onu. Geriye kalan resimlerin hepsi insanla doluydu. Önce, başka okyanus fırtınaları daha yapmıştı – bir tanesinde, parçalanan bir uçak vardı, insanlar kurtulmak için dışarı atıyorlardı kendilerini; bir başkasında ise bir transatlantik batıyor, herkes ufacık bir kurtarma sandalına geçebilmek için itişip duruyordu.

Mick, Bill'in odasındaki dolaba gitti, sınıfta yapmış olduğu başka resimleri çıkardı – kimi karakalem, kimi suluboya,

bir tanesi de tuval üzerine yağlıboya ile yapılmış. Hepsi de insanla doluydu. Broad Street'te büyük bir yangın düşünmüş ve hayalindeki gibi yapmıştı resmi. Alevler parlak yeşil ve portakal rengindeydi, Bay Brannon'ın lokantası, First National Bank ayakta kalan tek binalardı. İnsanlar caddelerde cansız yatıyor, kimisi de canını kurtarmak için kaçıyordu. Bir adam gecelik entarisiyleydi, bir hanım bir hevenk muzu yanında götürmeye çalışıyordu. Bir başka resim, "Fabrikada Kazan Patlaması" adını taşıyordu, adamlar pencerelerden dışarı fırlıyor, kaçıyorlardı, işçi tulumları içinde bir grup çocuk, babalarına yemek getirdikleri sefertasları ellerinde, birbirine sokulmuş duruyorlardı. Yağlıboya resim, Broad Street'te dövüşe tutuşmuş olan tüm kasabanın resmiydi. Bunu niçin yaptığını bir türlü anlayamamıştı, ne ad vereceğini de bilememişti. Resimde kavganın niçin olduğunu açıklayacak ne bir yangın, ne bir fırtına, ne de gözle görünür bir başka neden vardı. Ama herhangi başka bir resimden daha çok insan ve hareket vardı bu resimde. En güzeli buydu, ona uyabilecek bir ad bulamaması çok kötüydü. Aklının bir köşesiyle kavrıyordu bunun ne olduğunu.

Mick, resmi tekrar dolaba koydu. Hiçbiri bir şeye benzemiyordu. İnsanların parmakları yoktu, bazılarında kol ve bacaklar uzundu. Kurs matrak olmuştu yine de. Fakat o, sebepsiz, aklına ne gelirse onu çizmişti – yüreğine müziğin verdiğine yakın bir duygu vermişti resim. Hiçbir şey müziğe benzemezdi.

Mick yere diz çöktü ve büyük şapka kutusunun kapağını hızla kaldırdı. İçinde iki keman, bir gitar ve bir banço teliyle bağlanmış çatlak bir ukulele vardı. Ukulelenin arkasındaki çatlak, plasterle düzgün bir biçimde yamanmış, ortasındaki yuvarlak delik ise bir tahta parçasıyla kapanmıştı. Bir keman köprüsü, telleri yukarda bir uçta tutuyordu, her iki yanda birkaç ses deliği açılmıştı. Mick kendine bir keman yapıyordu. Kemanı kucağına aldı. Sanki daha önce hiç gör-

memiş gibi bir duygu vardı içinde. Bir zamanlar Bubber'a bir puro kutusundan oyuncak bir mandolin yapmıştı lastiklerle, işte o zaman aklına gelmişti bu fikir. O zamandan beri çeşitli parçaları bulmak için bakmadığı yer kalmamış, her gün yeni bir şey eklemiş, her gün bir tarafını bulmuştu kemanın. Kafasını kullanmaktan başka her şeyi yapmış gibi geliyordu ona.

"Bill, gördüğüm sahici kemanlara benzemiyor bu."

Hâlâ okuyordu o. "Öyle mi?.."

"Benzemiyor işte. Benzemiyor..."

Akort vidalarını sıkarak kemanı akort etmeyi düşünmüştü geçen gün. Ama birden yaptığı şeyin neye döndüğünü fark eder etmez bırakmış, bir daha da bakmak istememişti ona. Telleri ağır ağır, birer birer kopardı. Hepsi de aynı boş "tınn" sesi çıkardı.

"Hem yayı nereden bulacağım ki? Emin misin yalnızca at kuyruğundan yapıldığına onların?"

"Evet," dedi Bill sabrı tükenmişçe.

"Esnek bir sopaya ince tel ya da insan saçı bağlansa olmaz mı dersin."

Bill ayaklarını birbirine sürttü, karşılık vermedi.

Öfkeden boncuk boncuk ter belirmişti Mick'in alnında. Boğuk boğuk çıkıyordu sesi. "Kötü bir keman bile değil. Bir mandolinle bir ukulele arası berbat bir şey. Oysa ikisinden de nefret ederim ben. Nefret ediyorum..."

Bill döndü.

"Berbat oldu her şey. İğrenç. Bombok."

"Kes sesini," dedi Bill. "Hâlâ o eski kırık ukuleleyle mi uğraşıp duruyorsun? Daha başlangıçta söylemeliydim sana keman yapmayı düşünmenin saçma bir şey olduğunu. Oturup yapamayacağın bir şey varsa o da bu... keman yapılmaz, satın alınır. Önce böyle basit bir şeyi herkes bilir sandım. Ama bunu senin kendi kendine anlamanın da kötü bir şey olmayacağını fark ettim." Bazen dünyada hiç kimseden

etmediği kadar nefret ediyordu Bill'den. Her zamanki halinden tamamen farklıydı şimdi şu anda. Kemanı yere çalıp, ayaklarıyla çiğnemek istedi bir an, ama yine sert bir hareketle şapka kutusunun içine bıraktı. Yaşlar gözlerini yakıyordu. Kutuya bir tekme vurdu ve Bill'e bakmaksızın odadan kaçtı.

Arka bahçeye çıkmak için koridorda koşarken annesine rastladı. "Ne oldu, neyin var? Yine ne derdin var?"

Mick silkinip kurtulmak istedi, ama annesi kolundan yakaladı. Yüzündeki yaşları elinin tersiyle huysuz huysuz sildi. Annesi mutfaktan geliyordu, önlüğü üzerindeydi, ayaklarında terlik vardı. Her zamanki haliyle, kafası bir sürü şeylerle doluymuş da ona daha fazla soru sormaya vakti yokmuş gibi bakıyordu.

"Bay Jackson iki kız kardeşini yemeğe getirdi, iskemleler ancak yetecek, bugün. Bubber'la sen mutfakta yiyeceksiniz yemeğinizi."

"Umurumda sanki benim de," dedi Mick.

Annesi önünden çekildi, önlüğünü çıkarmaya gitti. Yemek odasından yemek çanının sesi geldi, birden neşeli, canlı konuşmalar doldurdu odayı. Babasının, kaza sigortasını kalçası çıkıncaya kadar devam ettirmediği için ne kadar para kaybetmiş olduğunu anlattığı duyuluyordu. Babasının hiç aklından çıkaramadığı bir şeydi bu – kazançlı çıkabilecekken yapamadığı bir sürü şey; tabak sesleri geldi bir ara, bir süre sonra da konuşmalar kesildi.

Mick, merdiven parmaklığına dayandı. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı birden. Geçen ayı şöyle bir düşündü de, kemanın iş göreceğine gerçekten inanmamış gibi geldi ona. Ama yüreğine sorarsan, hep kendini inandırmaya çalışmış durmuştu buna. Şimdi bile birazcık olsun inanmamak zordu. Bıkmıştı. Bill'in hiçbir yardımı olmuyordu. Bill'i dünyada en büyük kimse olarak düşünürdü hep. Gittiği her yerde peşine takılırdı onun – balık avına, öteki oğlanlarla kurduğu spor kulüplerine, Bay Brannon'ın lokantasındaki kumar

makinelerine, nereye gitse peşindeydi. Belki de onu böyle yüzüstü bırakmak istememişti gerçekten. Ama ne olursa olsun, bir daha iyi arkadaş olamazlardı artık.

Koridorda sigara ve pazar yemeği kokusu vardı. Mick derin bir soluk aldı ve mutfağa doğru yürüdü. Yemek iyi kokmaya başlamıştı, açtı da. Bubber'la konuşan Portia'nın sesini duyabiliyordu, sanki yarı şarkı söylüyor, yarı masal anlatıyordu.

"İşte bunun için değil mi ki birçok zenci kızdan daha şanslıyım ben, hepsinden," diyordu Portia, kapıyı açtığında.

"Niçin?" diye sordu Mick.

Portia ile Bubber mutfaktaki masaya oturmuşlar yemeklerini yiyorlardı. Portia'nın yeşil basma entarisi koyu kahve teninin üzerinde tiril tiril görünüyordu. Yeşil küpelerini takmıştı, saçları sımsıkı ve düzgün taralıydı.

"Birisi bir şey anlatırken tam kuyruğundan yakalarsın ve ne olup bittiğini öğrenmek istersin hep," dedi Portia. Ayağa kalktı, Mick'in tabağına yemeğini koyarken sıcak fırının üzerine eğildi. "Bubber'la Old Sardis Road'daki büyükbabamın evinden konuşuyorduk. Bubber'a, onun ve amcalarının o yere nasıl tek başlarına sahip olduklarını anlatıyordum. On beş buçuk akr.* Dört akrına hep pamuk ekerler, bazı yıllar da toprağı zengin tutmak için bezelyeye dönerler; bir tepenin üzerindeki bir akrı da yalnızca şeftalidir. Bir katırları, cins bir domuzları ve de her zaman yirmi, yirmi beş kadar yumurtlayan tavukları, piliçleri var. Sebze bahçeleri, iki tane ceviz ağaçları, bir sürü de incir, erik ve kiraz ağaçları var. Yalan malan değil bunlar. Beyaz çiftçilerin çoğu benim büyükbabam kadar iyi işleyemez toprağını."

Mick dirseklerini masaya dayayıp tabağına eğildi. Portia kocasıyla erkek kardeşinin dışında, her şeyden çok çiftlik üzerine konuşur dururdu. Onun çiftliği anlatışını duysanız,

---

* Kırk dönüm kadar. (ç.n.)

zenci çiftliğinin Beyaz Saray'ın ta kendisi olduğunu sanırdınız.

"Eve, bir tek küçük odayla başladılar. Yıllar geçti, yaptılar babam yaptılar. Büyükbabama, onun dört oğluna, karılarına, çocuklarına ve benim kardeşim Hamilton'a yetecek kadar yer yaptılar. Misafir odasında sahici bir org, bir gramofon bile var. Duvarda da büyükbabamın mason locası üniformasıyla çekilmiş kocaman bir resmi. Bütün meyveleri ve sebzeleri tenekelere basarlar, kış ne kadar soğuk ve yağmurlu olursa olsun, yiyecek eksilmez onların evinden."

"Peki ne diye gidip onlarla yaşamıyorsun!" diye sordu Mick.

Portia patates soymayı bıraktı bir an, uzun, kahverengi parmaklarıyla masaya vurdu her sözcüğün ardından. "Bak şimdi, şöyle. Bak... herkes kendi evini kendi ailesi için yapmıştır. Bütün o yıllar çok çalıştı onlar. Tabii şimdi herkes için zor yaşamak, zaman kötü. Ama bak... ben ufacık bir kızken büyükbabamla yaşardım. Fakat o zamandan beri orada hiçbir şey yapmamışım. Ama biz, ben, Willie ve Highboy ne zaman başımız daralsa, gidebiliriz geriye biz."

"Senin baban da bir oda eklemedi mi oraya?"

Portia çiğnemeyi bıraktı. "Kimin babası? Yani benim babamı mı diyorsun?"

"Elbette," dedi Mick.

"Eh, iyi bilirsin sen, benim babamın işte şu kasabada zenci bir doktor olduğunu."

Mick, Portia'nın bunu daha öncede söylediğini duymuştu, ama bir masal olduğunu sanmıştı. Zenci bir adam nasıl doktor olabilirdi?

"Hem de öyle. Anam babamla evlenmeden önceki zamanlarda gerçek bir şefkatten başka bir şey görmemiştir. Büyükbabam Bay Şefkat'in ta kendisidir. Ama babam farklıdır ondan, geceyle gündüz gibi."

"Zalim mi yani?"

"Yo, zalim adam değildir o," dedi Portia usulca. "İşte mesele de burda ya. Benim babam öteki zenciler gibi değildir. Anlatması zor. Her zaman kendi kendine çalışır benim babam. Ve bir aile nasıl olmalıdır, uzun zaman önce kavramıştır o. Evde her bir küçük işe bile karışırdı, geceleyin biz çocuklara ders vermeye çalışırdı."

"Hiç fena değilmiş yani," dedi Mick.

"Dur dinle. Bakardın, çok zaman sessiz olurdu. Ama sonra bazı geceler nöbeti tutmuş gibi patlardı birden. Ondan daha deli olabilir mi insan, görmedim ben ömrümde. Babamı tanıyan her Allahın kulu onun halis bir deli olduğunu söyler. Delice, kaçık işler yapmıştır ve anamız da bırakmıştır onu işte. O zaman on yaşındaydım ben. Anamız biz çocukları aldı yanına ve büyükbabamın çiftliğine gittik, orada yetiştik biz. Babamız hep bizim geri dönmemizi isterdi. Ama anamız öldüğünde bile, biz çocuklar oturmaya gitmedik evine. İşte böyle, babam tek başına yaşıyor şimdi."

Mick fırının yanına gitti ve tabağını ikinci kez doldurdu. Portia'nın sesi bir şarkı gibi inip çıkıyordu, hiçbir şey durduramazdı artık onu.

"Pek görmem babamı ben –belki haftada bir– ama çok düşünürüm onu. Çok üzülürüm ona, herkesten fazla. Bana sorarsan, bu kasabada herhangi bir beyaz kimseden çok daha fazla okumuştur o. Daha çok kitap okumuştur ve daha çok üzülmüştür her bir şeylere. Kitap ve üzüntüdür sırf. Allahını mallahını yitirmiştir, dine sırt çevirmiştir. Bütün belalar da bundan geliyor ya."

Portia heyecanlanmıştı. Ne zaman Tanrı hakkında –ya da erkek kardeşi Willie, kocası Highboy hakkında– konuşmaya başlasa heyecanlanırdı.

"Bak öyle bağırıp çağıranlardan değilim ben. Presbitarian kilisesindenimdir, biz öyle yerlerde yuvarlanmakmış, Tanrı içine girmiş gibi konuşmakmış bilmeyiz. Her hafta kutsanmakmış, yerlerde hep beraber yuvarlanmakmış bil-

meyiz biz. Bizim kilisede şarkı söyleriz biz, vaizimiz vaaz verir. Doğru bir şey söyleyeyim mi sana, azıcık şarkının, azıcık vaazın hiçbir zararı dokunmaz sana Mick. Hem küçük erkek kardeşini de Pazar Okulu'na götür, sen de kiliseye gidecek kadar oldun hani. Son günlerdeki büyük büyük hareketlerine bakıyorum da, sen de ayağını bastın artık çukura gibime geliyor."

"Yok canım," dedi Mick.

"Bak şimdi, Highboy var ya, biz evlenmeden önce papaz gibi bir oğlandı. Her pazar duasını eder, bağırır, kutsardı kendini. Ama biz evlendikten sonra benim gibi yaptım onu da, ara sıra bağırmasın, çağırmasın edemiyor ya, gene de fena gitmiyor hani."

"Tanrıya inanmıyorum artık ben, Noel Baba'ya nasıl inanmıyorsam," dedi Mick.

"Bi dakka, bi dakka! Demek bunun için bazen babamı herkesten çok seviyorsun."

"*Ben* mi? Ben mi babanı seviyorum?"

"Yok canım, kaşını, gözünü ya da başka bir yanını demek istemiyorum. Ruhlarınızın şeklinden ve renginden diyordum ben."

Bubber bir ona bir ötekine bakarak oturuyordu. Peçetesi boynuna bağlanmıştı, işi bitmiş kaşığını hâlâ elinde tutuyordu. "Tanrı ne yer, ne içer?" diye sordu.

Mick masadan kalktı, kapının eşiğinde durdu; gitmeye hazır. Portia'ya takılmak eğlendirici oluyordu bazen. Aynı tonda başlardı ve aynı şeyi defalarca tekrarlardı – sanki bütün bildiği buydu da başka şey söyleyemiyordu.

"Senin gibi, babam gibi kiliseye gitmeyen kimseler hiçbir zaman huzura kavuşamayacaksınız. Beni al mesela... ben inanırım ve de huzurluyum. Bubber'a bak, onun da huzuru var. Benim Highboy ve benim Willie de aynısı. Yüzüne bakıyorum da bana öyle geliyor ki, şu Bay Singer'ın bile huzuru var. Görür görmez hissetmiştim bunu zaten."

"Tepe tepe kullan huzurunu," dedi Mick. "Kaçıklıkta babanı filan geride bırakırsın sen."

"Ama sen hiç sevmedin ki, ne Tanrıyı, ne de hiçbir kimseyi. Öküz derisi kadar sert ve kabasındır sen. Ama yine de tanırım seni. Öğleden sonra gideceksin, dolaşıp duracaksın her yerlerde de gene kanmayacaksın bir şeye. Sanki bir şey kaybetmişsin gibi oradan oraya dolanıp duracaksın ancak. Heyecandan yiyip bitireceksin kendini. Duracak kadar hızlı vuracak kalbin, çünkü sevmiyorsun ve huzurun yok. Ve sonra birden sönecek içindeki şey, yıkılıp kalacaksın. Hiçbir şeyin faydası olmayacak o zaman."

"Ne yer, Portia?" diye soruyordu Bubber. "Ne tür şeyler yer o?"

Mick güldü ve odadan dışarı fırladı.

Bütün öğleden sonra evin etrafında dolaşıp durdu, bir türlü yatışmak bilmiyordu. Bazen böyle olurdu hep. Önce şu keman düşüncesi kafasını kurcalayıp duruyordu. Ne yaptıysa bir türlü gerçek kemana benzememişti – sonra haftalarca planlar yapması, düşünmesi hasta etmişti onu. Ama o düşüncenin doğru olduğundan nasıl o kadar emin olabilmişti? O kadar budala mıydı? Belki de insan bir şeyi bu kadar çok isteyince, bu arzu onu kendisine verebilecek herhangi bir şeye inanmaya zorluyordu.

Mick, ailenin oturmakta olduğu odalara geri dönmek istemiyordu. Pansiyonerlerden herhangi biriyle konuşmak zorunda kalmak istemiyordu. Sokaktan başka yer kalmamıştı gidecek – orada da cayır cayır yakan güneş vardı. Amaçsız, bir aşağı bir yukarı dolanıp duruyordu koridorda, ikide bir avucunun içiyle geriye itiyordu karışmış saçlarını. Yüksek sesle, "Allah belasını versin," dedi kendi kendine. "Piyanodan sonra istesem istesem kendime bir oda isterdim, tek başıma."

Şu Portia'da zencilere has bir kaçıklık vardı, ama yine de iyiydi. Bazı zenci kızlar gibi kimseye sezdirmeden Bubber'a

ya da Ralph'a kötü davranmazdı hiç. Ama Portia, kendisinin hiç kimseyi sevmediğini söylemişti. Mick durdu, yumruğuyla kafasını kaşıyarak öylece sessiz dineldi oracıkta. Portia gerçekten bilseydi, ne düşündürdü? Ne düşünürdü sahi?

Her şeyi kendi içinde, kendine saklamıştı bugüne dek, doğruydu bu.

Mick yavaşça merdivenleri çıktı. Birinci sahanlığı geçti, ikinciye yürüdü. Cereyan yapsın diye kapılar açık bırakılmıştı, gürültüden geçilmiyordu evde. Mick son basamakta durdu ve yere çöktü. Bayan Brown radyosunu açarsa, müziği duyabilirdi. Belki de iyi bir program olurdu, bakarsın.

Başını dizlerine dayadı ve tenis ayakkabılarının bağcıklarını düğüm yaptı. Her zaman, sevdiği bir insanın ardından hemen bir başkasının geldiğini bilseydi, ne derdi Portia? Ve her zaman bir tarafı parçalanacak da yüzlerce parçaya ayrılacakmış gibi gelirdi ona.

Ama hep içinde tutmuştu bunları, kendine saklamıştı, hiç kimse bilmemişti.

Mick basamakların üzerinde uzun süre oturdu. Bayan Brown radyosunu açmadı, evdekilerin gürültüsünden başka ses yoktu. Uzun süre düşündü, boyuna kalçalarını dövdü yumruklarıyla. Yüzü parça parça olmuş da onları bir arada tutamıyormuş gibiydi. Yemek için duyulan açlıktan çok, çok daha kötüydü bu duygu, ama yine de ona benziyordu. İstiyorum–istiyorum–istiyorum, bütün düşünebildiği buydu... ama istediği şeyin gerçekte ne olduğunu bilemiyordu.

Bir saat kadar sonra, yukarı sahanlıkta bir kapının tokmağının çevrildiğini duydu. Mick hızla yukarı kaldırdı başını, Bay Singer'dı bu. Birkaç dakika holde durdu, yüzü üzgün ve sakindi. Sonra karşıya, banyoya gitti. Arkadaşı onunla birlikte çıkmamıştı. Oturduğu yerden odanın bir bölümünü görebiliyordu, arkadaşı üzerine bir çarşaf çekmiş, yatakta uyuyordu. Bay Singer'ın banyodan çıkmasını bekledi. Yanakları ateş gibi yanıyordu, elleriyle dokundu yanaklarına.

Doğru, belki de merdivenin bu üst kısmına aşağı kattan gelen Bayan Brown'ın radyosunu dinlerken Bay Singer'ı görebilirim diye gelmişti. Bay Singer'ın kulakları duymadığına göre kafasında nasıl bir müzik olduğunu merak etti. Kimse bilemezdi. Ve konuşsa neler söylerdi kim bilir? Bunu da bilemezdi kimse.

Mick bekledi, bir süre sonra tekrar hole çıktı Bay Singer. Mick onun aşağı bakmasını ve kendisine gülümsemesini bekledi. Odasının kapısına geldiğinde gerçekten aşağı bir göz attı Bay Singer ve başını salladı. Mick'in yüzüne titrek bir sırıtış yayıldı. Odasına girdi ve kapıyı kapadı. Belki de bu kendisini içeriye, odasına çağırıştı bir çeşit. Mick aniden odaya girme arzusu duydu içinde. İlerde, çok yakın bir gün, arkadaşı olmadığı bir sırada gerçekten içeri girecek ve Bay Singer'ı görecekti. Gerçekten yapacaktı bunu.

Sıcak öğle sonrası ağır ağır geçiyordu. Mick hâlâ basamaklarda kendi kendine oturuyordu. Şu Motsart denen adamın müziği yine kafasında dolaşıyordu. Garip bir şey, ama Bay Singer bu müziği anırnsatıyordu kendisine.

Bu müziği kendi kendine yüksek sesle söyleyeceği bir yer olsun isterdi. Tıka basa insanla dolu bir evde çalınamayacak, söylenemeyecek kadar özel bir müzikti.. Öte yandan, kalabalık bir evde insan nasıl bu kadar yalnız olabiliyordu, garipti. Mick, gidebileceği, yalnız başına kalıp bu müziği düşünebileceği güzel, kimsesiz bir yer bulmaya çalıştı kafasında. Ama ne kadar düşünürse düşünsün, daha başlangıçta, böyle güzel bir yer olmadığını biliyordu.

4

Öğleden sonranın geç bir saatinde Jake Blount yeteri kadar uyuduğu duygusuyla uyandı. Yattığı oda küçük ve düzenliydi, bir yazı masası, bir yemek masası, bir yatak ve birkaç iskemle vardı. Yazı masasının üzerinde bir vantilatör çalışıyordu, yönünü ağır ağır, bir duvardan ötekine döndüre döndüre çalışan vantilatörden gelen hafif rüzgâr Jake'in yüzünden geçerken serin bir suyu düşündürüyordu ona. Pencerenin yanında, masanın önünde bir adam oturmuş, önüne yaydığı satranca bakıyordu durmadan. Gün ışığında, oda tanıdık gelmiyordu Jake'e, ama adamın yüzünü birden anımsadı, çok uzun bir süredir onu tanıyormuş gibiydi.

Anılar birbirine karışıyordu Jake'in kafasında. Gözleri açık, avuçlarını yukarı doğru açmış hareketsiz uzanıp duruyordu. Elleri kocamandı, beyaz örtülerin üstünde çok kahverengiydiler. Yüzüne doğru kaldırınca ellerinin çizgiler, çürükler içinde olduğunu gördü – uzun süre bir şeyi sımsıkı tutmuş gibi damarları kabarmıştı. Yüzü yorgun ve darmadağın görünüyordu. Kahverengi saçları alnına düşmüştü, bıyıkları karmakarışıktı. Kanat biçimindeki kaşları bile düzensiz ve karışıktı. Orada uzanıp dururken dudakları bir iki kez kımıldadı, bıyığı sinirli bir titreyişle seyirdi.

Bir süre sonra doğruldu yerinde, kendine gelmek için iri yumruğuyla kafasının bir yanına vurdu. Kımıldadığın-

da, satranç oynayan adam hızla dönüp baktı ona, gülümsedi.

"Hay Allah, susamışım," dedi Jake. "Tüm Rus ordusu keçe çizmeleriyle yürümüş sanki ağzımın içinde."

Adam yine gülümseyerek baktı ona, masanın öteki ucundan yere doğru eğildi birden, içi buzlu suyla dolu, etrafı buğulanmış, bir sürahi ve bir bardak çıkardı. Jake odanın ortasında yarı çıplak ayakta durarak, başını geriye atmış, ellerinden birini sımsıkı yumruk yapmış, soluk soluğa su içti. Ancak dört bardaktan sonra derin bir soluk aldı ve bir parça rahatladı.

Birden anımsamaya başladı bir şeyler. Bu adamla bu eve nasıl geldiğini anımsamıyordu, ama daha sonra olanlar kafasında daha açıktı şimdi. Soğuk su dolu bir tekneye girip ayılmıştı, sonra kahve içmişler, konuşmuşlardı. Bütün içini dökmüş, adam da dinlemişti kendisini. Boğuk, kısık bir sesle kendi kendine konuşmuştu, ama adamın yüzündeki ifade değişikliklerini söylenen şeylerden daha iyi hatırlıyordu. Sabahleyin, ışık içeri girmesin diye perdeleri sımsıkı örtüp yatmışlardı. Önce karabasanlarla uyanıp durmuştu da kendine gelebilmek için ışığı yakmak zorunda kalmıştı. Işık adamı uyandırmış olabilirdi, ama o hiç de şikâyet etmemişti.

"Nasıl oldu da beni sokağa atmadın dün gece?"

Adam yalnızca gülümsedi yine. Jake onun niçin bu kadar sessiz olduğunu anlayamıyordu. Etrafına bakıp elbiselerini aradı, bavulunun yatağın yanında yerde olduğunu gördü. Bavulu içkiler için borçlu bulunduğu lokantadan nasıl geri almış olduğunu anımsayamıyordu. Kitapları, beyaz elbisesi, gömlekleri, öyle paketlediği gibi duruyordu. Hızlı hızlı giyinmeye koyuldu.

Elbiselerini giydiğinde masanın üzerinde insanın içini açan elektrikli bir kahve cezvesi duruyordu. Adam, bir iskemlenin arkalığına asılı duran ceketinin cebine uzandı. Bir kart çıkardı, Jake sorar gibi baktı adama. Adamın adı –John

Singer– ortasında yazılıydı kartın, onun altında, bu yazı kadar düzgün, mürekkeple yazılmış kısa bir mesaj vardı:

Bir sağır dilsizim ben, ama insan dudaklarını okurum, bana ne söylediğinizi anlarım. Konuşurken lütfen bağırmayın.

Ani bir sarsıntıyla kendini bomboş ve hafif hissetti Jake. O ve John Singer birbirlerine bakıp duruyorlardı.

"Bana kalsaydı ne zaman anlardım bunu kim bilir?" dedi.

Konuşurken Singer çok dikkatli bakıyordu dudaklarına – bunu daha önce de fark etmişti. Ama ya dilsizliği!

Masaya oturdular, mavi fincanlarla kahve içtiler. Oda serindi, yarı çekilmiş perdeler, pencerelerden gelen çok parlak ışığı yumuşatıyordu. Singer, içinde bir somun ekmek, birkaç portakal, biraz da peynir bulunan bir teneke kutu çıkardı dolabından. Fazla yemedi, bir eli cebinde, iskemlesinde arkaya kaykılarak oturuyordu. Jake açlıkla yiyordu. Hemen buradan ayrılmalı ve olanları yeni baştan düşünmeliydi. Meteliksiz kaldığı için vakit geçirmeden etrafı bir dolaşıp ne olursa olsun bir iş bulmak zorundaydı. Bu sessiz oda, bu gibi endişeleri insana unutturacak kadar rahat ve huzur doluydu – dışarı çıkacak ve bir süre kendi kendine yürüyecekti.

"Burada başka sağır dilsiz var mı?" diye sordu. "Çok arkadaşınız var mı?"

Singer yine gülümsedi. Birden yakalayamamıştı sözcükleri, Jake tekrarlamak zorunda kaldı. Singer, sivri kara kaşlarını kaldırdı ve başını iki yana salladı.

"Yalnızlık çekiyor musunuz?"

Adam hem evet, hem de hayır anlamına gelecek bir biçimde salladı başını. Biraz daha oturdular, sessiz sessiz, sonra gitmek üzere ayağa kalktı Jake. Anlaşıldığından emin olmak için dudaklarını dikkatle hareket ettirerek bu gece için Singer'a defalarca teşekkür etti. Dilsiz yalnızca gülümsedi yine ve omuzlarını silkti. Jake bavulunu birkaç gün yatağın altın-

da bırakıp bırakamayacağını sorduğunda, evet anlamında başını salladı dilsiz.

Sonra Singer ellerini cebinden çıkardı ve bloknotun bir sayfasına kurşunkalemle dikkatli dikkatli bir şeyler yazdı. Bloknotu Jake'e doğru sürdü.

Şuraya, yere bir döşek serebilirim, bir yer bulana kadar burada kalabilirsiniz. Gündüz çoğu zaman dışarıdayımdır ben. Bir sorun olmaz benim için.

Jake ani bir minnet duygusuyla dudaklarının titrediğini hissetti. Ama kabul edemezdi. "Teşekkürler," dedi. "Yerim var."

Ayrılırken, dilsiz, sımsıkı paket edilmiş bir mavi iş tulumu ile yetmiş beş sent verdi ona. İş tulumu kirliydi, Jake tulumu tanıyınca geçen haftadan bir sürü anı uyandı içinde birden. Singer'ın anlattığına göre para ceplerinden çıkmış.

"*Adios,*" dedi Jake. "Çok geçmez dönerim ben."

Dilsizi, elleri hâlâ ceplerinde ve o yarı gülümseme hâlâ yüzünde, kapıda bıraktı. Birkaç basamak aşağı inince geriye dönüp el salladı. Dilsiz aynı hareketle karşılık verdi ve kapısını kapadı.

Dışarının ani ve parlak ışığı çarptı gözlerine birden. İlk anda güneş ışığı gözlerini kamaştırdığından seçemediği, evin önündeki kaldırımda durdu. Evin önündeki parmaklıkların üzerinde küçük bir kız oturuyordu. Daha önce bir yerde görmüştü onu. Kızın giydiği erkek şortunu ve kısık gözlerle bakışını anımsadı.

Kirli iş tulumu paketini yukarı kaldırdı. "Bunları atmak istiyorum. Yakınlarda bir çöp tenekesi biliyor musunuz?"

Çocuk parmaklıklardan aşağı zıpladı. "Arka bahçede var. Göstereyim size."

Evin kenarındaki dar ve nemli sokakta izledi kızı. Arka bahçeye geldiklerinde Jake basamaklarda oturan iki zenci gördü. İkisi de beyaz elbiseler, beyaz ayakkabılar giymişlerdi. Zencilerden biri çok uzundu, kravatı ve çorapları parlak

yeşildi. Öteki, orta boylu, hafif melezdi. Teneke bir mızıkayı dizine sürüyordu. Uzun boylu arkadaşının tersine, çorapları ve kravatı kıpkırmızıydı.

Çocuk, arka çitin yanındaki çöp bidonunu gösterdi eliyle ve mutfak penceresine döndü. "Portia!" diye seslendi. "Highboy ile Willie burada, seni bekliyorlar."

Mutfaktan yumuşak bir ses cevap verdi. "Ne bağırıyorsun öyle. Biliyorum, bekliyorlar. Şapkamı giyiyorum işte."

Jake atmadan önce sarılı pantolonu açtı. Çamurdan sertleşmişti. Paçalarından biri yırtılmıştı, önünde birkaç damla kan lekesi vardı. Çöp bidonunun içine attı pantolonu. Evden bir zenci kız çıktı, basamaklardaki beyaz elbiseli oğlanlara katıldı. Jake, şortlu küçük kızın kendisine çok dikkatli baktığını gördü. Ağırlığını bir bu ayağı, bir öteki ayağı üzerine veriyordu, heyecanlı görünüyordu.

"Bay Singer'ın akrabası mısınız?" diye sordu kız.

"Hayır, değilim."

"İyi arkadaşı öyleyse?"

"Geceyi onunla geçirecek kadar iyi."

"Ben de düşünüyordum ki..."

"Anacadde ne yanda?"

Sağı gösterdi. "Bu yoldan iki blok aşağıda."

Jake parmaklarıyla bıyıklarını sıvazladı ve yürümeye başladı. Yetmiş beş senti elinde şıngırdatıp duruyordu, kırmızı bir iz bırakıncaya kadar altdudağını ısırdı. Üç zenci konuşa konuşa, yavaş yavaş yürüyordu önünde. Tanımadığı bir kasabada yalnızlık duyduğu için iyice yanaştı arkalarına ve dinledi onları. Kız, ikisinin de koluna girmişti. Oğlanlar çok yakın yürüyorlardı ona.

"Bu akşam ne planlamıştık?" diye sordu kız.

Uzun boylu oğlan, "Bu tamamen sana bağlı şekerim," dedi. "Willie'yle benim öyle özel bir düşüncemiz yok."

Kız bir ona, bir öbürüne baktı, "Siz karar vereceksiniz."

"Şey..." dedi kısa boylu, kırmızı çoraplısı. "Highboy ve ben düşündük ki, belki üçümüz kiliseye giderdik."

Kız, cevabını üç farklı tonda, şarkı söyler gibi verdi. "Tamam... Kiliseden sonra da bir fikrim var, gidip biraz babayla oturmalıyım... birazcık." İlk köşede döndüler, Jake yoluna devam etmeden önce durup bir an seyretti onları.

Anacadde sessiz ve sıcaktı, hemen hiç kimse yoktu. Şu ana kadar günlerden pazar olduğunun farkında değildi – bu düşünce sarstı onu. Kapalı dükkânların üzerindeki tenteler kaldırılmıştı, parlak güneşte binalar çıplak bir görünüm almıştı. New York Café'yi geçti. Kapı açıktı, ama içerisi boş ve karanlık görünüyordu. O sabah giyecek çorap bulamamıştı, kızgın kaldırım, ayakkabılarının ince tabanından ayaklarını yakıyordu. Güneşi kızgın bir demir parçası gibi başının üzerinde hissediyordu. Kasaba bugüne kadar tanıdığı bütün yerlerden daha yalnız, daha garip görünüyordu. Caddenin sakinliği garip bir duygu veriyordu ona. Sarhoşken, gürültülü ve vahşi bir yer gibi görünmüştü burası. Şimdiyse her şey durmuş, donmuştu sanki.

Bir gazete satın almak için bir yemiş ve şeker dükkânına girdi. "Yardımcı Aranıyor" sütunu kısacıktı gazetede. Yirmi beş ile kırk arası, otomobilli, yüzdeyle çeşitli mallar satacak genç adam aranıyor diye ilanlar vardı. Çabuk çabuk geçti bunları. Bir kamyon şoförü aranıyor ilanı birkaç dakika dikkatini çekti. Ama onun altındaki not çok daha fazla ilgilendirdi onu. Şöyle diyordu:

"*Tecrübeli Makinist Aranıyor. Sunny Dixie Show. Corner Weavers Lane 15. Caddeye başvurulması.*"

Farkında olmaksızın, iki haftadır günlerini geçirdiği lokantanın kapısına gelmişti yürüye yürüye. Bu blokta, yemişçi dükkânından başka kapalı olmayan tek yerdi burası. Jake birden şöyle bir uğrayıp Biff Brannon'ı görmeye karar verdi.

Dışarının aydınlığından sonra kahve pek karanlık geldi içeri girince. Her şey anımsadığından daha soluk ve sessiz

geldi ona. Brannon her zaman olduğu gibi kollarını göğsünde kavuşturmuş, kasanın gerisinde duruyordu. Etine dolgun, güzel görünüşlü karısı tezgâhın öbür ucunda oturmuş tırnaklarını törpülüyordu. Jake, içeri girdiğinde bir an birbirlerine baktıklarını fark etti.

"Merhaba," dedi Brannon.

Jake havada bir şey hissetti. Adam belki de kendisi sarhoşken olanları hatırladığı için gülüyordu. Jake hareketsiz, gücenik öylece duruyordu. "Bir paket Target, lütfen," dedi. Brannon tütünü almak için tezgâhın altına doğru uzandığında gülmediğini fark etti Jake. Adamın yüzü gündüz, geceki kadar sert görünmüyordu. Sanki uyumamış gibi solgundu, gözlerinde yorgun bir şahinin bakışları vardı.

"Söylesene," dedi Jake. "Ne kadar borcum var sana?"

Brannon bir çekmeceyi açtı ve tezgâhın üzerine bir okul defteri çıkardı. Sayfaları ağır ağır çeviriyor, Jake ise onu seyrediyordu. Defter, günlük hesaplarını tuttuğu bir şeyden çok, özel bir not defterine benziyordu. Uzun uzun sıralar halinde rakamlar vardı, toplamalar, bölmeler, çıkarmalar ve küçük küçük resimler. Bir sayfada durdu adam ve Jake soyadını gördü sayfanın köşesinde. Sayfanın üzerinde hiçbir rakam yoktu, yalnızca birtakım küçük işaretler ve çaprazlar. Sayfanın öteki ucuna rastgele uzun kıvrık kuyruklarıyla oturmuş küçük, yusyuvarlacık kediler çizilmişti. Jake gözünü dikmiş bakıyordu. Küçük kedilerin yüzleri insan yüzleriydi, dişi yüzlerdi. Küçük kedilerin yüzleri Bayan Brannon'ındı.

"Burada biralar için işaret koymuşum," dedi Brannon. "Yemekler için çaprazlar, viski için düz çizgiler. Bakayım..." Brannon burnunu ovaladı, gözkapakları aşağı düştü. Sonra defteri kapadı. "Yaklaşık olarak yirmi dolar."

"Uzun zaman alacak bunu ödemek," dedi Jake. "Ama herhalde alırsın."

"Öyle acelem yok."

Jake tezgâha yaslandı. "Söyler misin, ne biçim bir yerdir bu kasaba?"

"Basbayağı," dedi Brannon. "Aynı büyüklükteki herhangi bir yer gibi!"

"Nüfusu ne kadar?"

"Otuz bine yakın."

Jake tütün paketini açtı ve kendine bir sigara sardı. Elleri titriyordu. "Çok fabrika var mı burada?"

"Var. Dört büyük bez fabrikası var, en büyükleri bunlar. Bir çorap fabrikası. Birkaç çırçır ve bıçkıhane."

"Ücretler nasıl?"

"Haftada ortalama on ya da on bir diyebilirim... ama tabii ara sıra işten çıkarmalar da olur. Ne diye sorup duruyorsun bunları? Bir fabrikada iş bulmaya mı çalışıyorsun yoksa?"

Jake yumruğuyla gözünü ovuşturdu uykulu uykulu. "Bilmem. Olabilir de, olamaz da." Gazeteyi tezgâhın üzerine yaydı ve biraz önce okuduğu ilanı gösterdi. "Gidip şuna bir bakayım diyorum."

Brannon okudu ve düşündü. "Evet," dedi sonunda. "Gördüm bu trupu. Pek fazla bir şey değil... atlıkarıncalar, salıncak gibi birkaç alet, o kadar. Zencileri, fabrika işçilerini ve küçük çocukları çeker. Kasabada boş buldukları alanları dolaşır dururlar hep."

"Oraya nasıl gidilebileceğini tarif etsene bana."

Brannon onunla birlikte kapıya kadar gitti ve yönü gösterdi. "Bu sabah Singer'la onun evine mi gittiniz?"

Jake başını salladı evet anlamında.

"Ne düşünüyorsun onun hakkında?"

Jake dudaklarını ısırdı. Dilsizin yüzü kafasında apaçık duruyordu. Uzun zamandır tanıdığı bir arkadaş yüzü gibiydi tıpkı. Odadan ayrıldığı andan beri adamı düşünüyordu. "Dilsiz olduğunu bile bilmiyordum," dedi sonunda.

Sıcak, ıssız caddeden aşağı yürümeye başladı. Yabancı bir kasabada yabancı gibi yürümüyordu. Birisini arıyora benziyordu. Çok geçmeden nehrin kenarındaki fabrika bölgelerinden birine girdi. Yollar daralmıştı, döşeli değildi, boş da değildiler artık. Soluk renkli, aç görünüşlü çocuk grupları birbirine bağırıyor, oyun oynuyordu. Birbirine benzer iki odalı kulübelerin tahtaları çürümüştü, boyasızdı. Pis bir yiyecek ve çöp kokusu birbirine karışıyordu toz içindeki havada. Nehir yukarı küçük şelaleler belirsiz bir telaş havası yaratıyordu. İnsanlar kapı önlerinde sessiz sessiz oturuyordu ya da basamaklara uzanmıştı. Sarı, ifadesiz yüzlerle Jake'e bakıyorlardı. O ise iri kahverengi gözleriyle onlara bakıyordu. Sallana sallana yürüyor, ara sıra elinin kıllı yüzüyle ağzını siliyordu. Weavers Lane'in sonunda boş bir alan vardı. Bir zamanlar eski otomobil mezarlığı olarak kullanılırdı. Paslanmış makine parçaları, parçalanmış borular hâlâ ortalıkta saçılı duruyordu. Arsanın bir köşesinde bir treyler park etmişti, hemen yanında bir kısmı çadır beziyle örtülmüş bir atlıkarınca vardı.

Jake yavaşça yaklaştı. Atlıkarıncanın önünde iş tulumları içinde iki delikanlı duruyordu. Onların yanında, bir sandığın üzerine oturmuş zenci bir adam dizleri birbirine dayalı pinekliyordu artık gücünü kaybetmiş olan güneşte. Bir elinde kâğıt bir torba içinde erimiş çikolata tutuyordu. Jake, parmaklarının çamurlaşmış şekere banışını, sonra da ağır ağır yalayışını seyretti onun.

"Bu takım taklavatın yöneticisi kim?"

Zenci, şekerli iki parmağını dudakları arasına soktu ve diliyle yaladı. İşini bitirince, "Kırmızı saçlı bir adam," dedi. "Bütün bildiğim bu kadar Yüzbaşım."

"Nerededir şimdi?"

"Orada, o en büyük arabanın gerisinde."

Jake, çimlerin üzerinden karşıya geçerken boyunbağını çıkardı boynundan, cebine soktu. Güneş batmaya baş-

lıyordu batıda. Evlerin damlarının meydana getirdiği siyah çizginin üzerinde gökyüzü sıcak, koyu kırmızıydı. Eğlence yerinin sahibi orada durmuş, tek başına sigara içiyordu. Kızıl saçları tepesinden bir sünger gibi fırlamıştı, gri, yumuşak bakışlarla Jake'i süzüyordu.

"Siz misiniz yönetici?"

"Hı–hı. Adım Patterson."

"Bu sabah gazetedeki iş ilanı için geldim."

"Ya. Acemi adam istemiyorum ben. Tecrübeli bir makiniste ihtiyacım var."

"Ben çok tecrübeliyim," dedi Jake.

"Nerelerde çalıştın bugüne kadar?"

"Dokumacı ve tezgâh tamircisi olarak çalıştım. Garajlarda ve bir otomobil montaj atölyesinde çalıştım. Bir sürü birbirinden farklı şeyler."

Patterson, bir kısmı örtülü atlıkarıncaya doğru götürdü onu. Öğleden sonranın bu geç saatinde hareketsiz tahta atlar birer hayal gibiydi güneşte. Soluk yaldızlı demirlerle tutturulmuş atlar sahte bir fırlayışla ileri atılıyordu. Jake'e en yakın atın kirli, paslı sağrısında tahta çatlamış, bir yarık açılmıştı, gözleri kör ve çılgındı, yuvalarından boyalar taşmıştı dışarı. Hareketsiz atlıkarınca içki düşündeki bir şey gibi geliyordu Jake'e.

"Bunu çalıştıracak ve işleri düzene sokacak tecrübeli bir makinist istiyorum," dedi Patterson.

"Yapabilirim bu işi."

"İki kişilik bir iş bu," diye açıkladı Patterson. "Bütün gösteriden sen sorumlusun. Makineye baktığın gibi, kalabalığı da idare edeceksin. Atlara binenlerin bileti olduğundan emin olacaksın. Herkes binmek ister bu atlara; zencilerin paraları olmadığı zaman seni kazıklamak için neler yaptıklarını görüp şaşacaksın. Gözünü dört açmak zorundasın her zaman."

Patterson, daire şeklinde dizilmiş atların arasından geçirip makineye götürdü onu, çeşitli parçalarını gösterdi makinenin. Bir kolu ayarladı ve ince, düzensiz, mekanik bir müzik başladı. Etraflarını çeviren tahta atlar alayı dünyanın geri kalan kısmıyla ilişkilerini kesmiş gibi görünüyordu. Atlar durunca Jake bir iki soru sordu ve makineyi kendi başına çalıştırdı.

"Daha önceki adam çekip gitti," dedi Patterson oradan çıkıp yeniden arsaya geldiklerinde. "Yeni bir adamı işe alıştırmaktan nefret ederim."

"Ne zaman başlıyorum?"

"Yarın öğleden sonra. Haftada altı gündüz altı gece çalışırız... dörtte başlarız, on ikide kapatırız. Sen üçte filan geleceksin ve işleri yoluna koyacaksın. Gece işler bittikten sonra toparlanmak da bir saat kadar alır."

"Ücretten ne haber?"

"On iki dolar."

Jake başını salladı ve Patterson kirli tırnaklarıyla ölü beyazlığında kemiksiz bir el uzattı ona doğru.

Arsadan ayrıldığında vakit geçmişti. Koyu, mavi gök ağarmıştı, doğuda beyaz bir ay vardı. Alacakaranlık, cadde boyunca evlerin ufuktaki çizgisini yumuşatmıştı. Jake hemen Weavers Lane yolundan dönmedi geriye, etrafta dolaştı durdu başıboş. Uzaktan gelen kokular, sesler, arada sırada tozlu yolun kenarında bir an durduruyordu onu. Amaçsız, bir yandan öbür yana atlayarak düzensiz yürüyüp duruyordu. Kafası sanki ince bir camdan yapılmış gibi hafif geliyordu ona. Kimyasal bir değişim oluyordu içinde. O kadar uzun süre hiç ara vermeden içine depo ettiği biralar, viskiler tepkilerini göstermeye başlıyordu. Sarhoşluk başına vuruyordu. Daha önce o kadar ölü görünen yollar canlanmıştı. Yolun her iki yanında yolunmuş, kel bir çim şeridi vardı, Jake yürüdükçe her an yüzüne daha çok yaklaşıyor gibi görünüyordu. Çimin kıyısına oturdu, sırtını bir elektrik direğine yasladı.

Rahatça yerleşti oturduğu yere, Türk usulü bağdaş kurdu, bıyığının uçlarını sıvazladı. Sözcükler gelmeye başladı kafasına, bir düşteymiş gibi kendi kendine konuşmaya başladı.

"Öfke, yoksulluğun en değerli çiçeğidir. Doğru."

İyiydi konuşmak. Sesinin tınısı zevk veriyordu ona. Tonlar yankılanıyor, havada asılı kalıyordu, her sözcük iki kez söylenmiş gibi oluyordu böylece. Yutkundu, yeniden konuşmak için ağzını ıslattı. Birden dilsizin sessiz odasına geri dönmek ve kafasındaki düşünceleri ona anlatmak isteğine kapıldı. Bir sağır dilsizle konuşmayı istemek garip bir şeydi. Ama yalnızdı.

Önündeki cadde, yaklaşan akşamla birlikte sönükleşiyordu. Ara sıra burnunun dibinden insanlar geçiyordu, daracık yolda, tekdüze seslerle birbiriyle konuşarak, her adım atışlarında bir toz bulutu kaldırarak ayaklarıyla. Ya da kızlar geçiyordu yan yana, kimi zaman da omzunda bebeğiyle bir ana. Jake uyuşmuş gibi bir süre oturdu, sonra kalkıp yürüdü.

Weavers Lane karanlıktı, gaz lambaları kapı aralıklarında ve pencerelerde sarı, titrek ışık lekeleri meydana getiriyordu. Evlerden bazıları kapkaranlıktı; aileler, yalnızca komşu evlerden gelen ışıkta birbirlerini görerek kapılarının önlerinde basamaklarda oturuyorlardı. Bir kadın bir pencereden dışarı sarktı ve bir kova kirli suyu caddeye serpti. Jake'in yüzüne sıçradı birkaç damla su. Bazı evlerin gerilerinden yüksek, öfkeli sesler geliyordu. Ötekilerdense ağır ağır sallanan bir iskemlenin rahat, huzurlu sesi geliyordu.

Jake bir evin önünde durdu, basamaklarda üç adam oturuyordu. Evin içinden gelen soluk bir ışık üzerlerine düşmüştü. Adamlardan ikisinin üzerinde iş tulumu vardı, gömlekleri yoktu, ayakları çıplaktı. Bunlardan biri uzun boylu ve sarsaktı. Öteki ufak tefekti, ağzının kenarında akıntılı bir yara vardı. Üçüncü adam gömlekli ve pantolonluydu. Dizlerinin üzerinde bir hasır şapka tutuyordu.

"Merhaba," dedi Jake.

Üç adam, soluk, ifadesiz, bomboş yüzlerle baktılar ona. Bir şeyler mırıldandılar, ama oturuşlarını değiştirmediler. Jake tütün paketini çıkardı cebinden, uzattı. En alt basamağa oturdu, ayakkabılarını çıkardı.

Serin, ıslak toprağı ayaklarında hissetmesi ne güzeldi.

"Bir işiniz var mı sizin?"

Hasır şapkalı adam, "Evet," dedi. "Çoğu zaman."

Jake ayak parmaklarının arasını temizliyordu elleriyle. "İncil'i içimde taşıyorum ben," dedi. "Birisine anlatmak istiyorum bunu."

Adamlar gülümsedi. Daracık sokağın öte yanından şarkı söyleyen bir kadın sesi geliyordu. Sigaralarından çıkan duman sakin havada asılı duruyordu. Sokaktan geçen küçük bir çocuk durdu, çiş etmek için pantolonunun önünü açtı.

"Köşeyi dönünce bir çadır var orada, bugün de pazar," dedi ufak tefek adam en sonunda. "Oraya gider, içindeki bütün İncil'i dökersin."

"Öylesi değil. Daha iyi bir şey bu. Gerçek."

"Nasıl gerçekmiş o?"

Jake bıyıklarını çiğnedi, cevap vermedi. Bir süre sonra, "Buralarda hiç grev olur mu?" dedi.

"Bir kere," dedi uzun boylu adam. "Altı yıl kadar önce bir grev olmuştu burada."

"Neler oldu?"

Ağzı yaralı adam ayaklarını yere sürdü ve izmaritini fırlattı. "Şey... saat başına yirmi sent istedikleri için işi bıraktılar. Üç yüz kişi kadardı bunu yapan. Bütün gün caddelerde bomboş dolaşıp durdular. Sonra fabrika kamyonlar gönderdi dışarı, bir hafta geçmeden kasaba iş bulmak için gelen insanlarla doldu."

Jake döndü yüz yüze geldi onlarla. Adamlar iki basamak yukarda oturuyordu kendisinden, gözlerinin içine bakmak

için başını yukarı kaldırmak zorunda kalıyordu. "Sizi kızdırmadı mı bu?" diye sordu.

"Ne demek kızdırmadı mı?"

Jake'in alnındaki damar şişti, kızardı. "Hey Allahım be! Kızdırmadı mı demek istiyorum... kız–dır–mak... *kızdırmak*." Şaşkın, sarı yüzlerine baktı kaşlarını çatarak. Arkalarında, açık kapıdan evin içini görebiliyordu. Öndeki odada üç yatak ve bir lavabo vardı. Arka odada çıplak ayaklı bir kadın bir iskemlede uyukluyordu. Yakınlardaki balkonlardan birinden bir gitar sesi geliyordu.

Uzun boylu adam, "O kamyonlarla gelenlerden biri de bendim," dedi.

"Bir şey değiştirmez bu. Size anlatmaya çalıştığım şey açık ve basit. Bu fabrikaların sahibi olan piçlerin hepsi milyoner. Oysa çırçırda çalışanlar, tarakçılar, bütün o makinelerin gerisinde çalışanlar, iplik yapanlar, kumaşları dokuyanlar midelerinin sesini durduracak kadar bile kazanamazken. Anlıyor musunuz? Yani sokakları dolaşın bir, düşünün bunu, aç, yorgun insanları, çöp bacaklı çocukları görünce deli etmez mi bu sizi, kızdırmaz mı, ha?"

Heyecanlanmış, kararmıştı Jake'in yüzü, dudakları titriyordu. Üç adam sakınganlıkla bakıyordu ona. Sonra hasır şapkalısı gülmeye başladı.

"Gülün, gülün siz. Karnınız patlayıncaya kadar gülün."

Adamlar ağır ağır, hiç rahatlarını bozmadan gülüyorlardı, bire üç oldukları besbelliydi. Jake ayaklarının tabanındaki tozları silkeledi ve ayakkabılarını giydi. Yumrukları sıkılıydı, öfkeli bir alayla dudaklarını kısmıştı. "Gülün... başka ne işe yararsınız zaten! Oturun kıçınızın üstüne de çatlayıncaya kadar gülün." Yoldan aşağı sert sert yürürken gülüşleri ve alaylı sesleri hâlâ geliyordu arkasından.

Anacadde aydınlıktı. Jake bir köşede durdu amaçsız, cebindeki bozuk paralarla oynayarak. Başı zonkluyordu, gece sıcak olmasına rağmen soğuk bir ürperti geçiyordu sırtın-

dan. Dilsizi düşündü, gidip bir süre oturmak geçti içinden onunla. O öğleden sonra gazete aldığı yemişçi ve şekerci dükkânından selofan kâğıda sarılı bir sepet yemiş seçti. Tezgâhın gerisindeki Yunanlı altmış sent olduğunu söyledi sepetin, parayı ödeyince cebinde bir tek beş sentlik kalmıştı. Adımını dükkândan dışarı atar atmaz hediye, sağlıklı bir insana götürülemeyecek kadar gülünç göründü gözüne. Selofan kâğıdının altından bir iki üzüm tanesi sarkıyordu, aç aç kopardı onları.

Singer evdeydi vardığında. Masanın üzerine satranç tahtasını yaymış, pencerenin kenarında oturuyordu. Oda Jake'in bıraktığı gibiydi, vantilatör dönüyor, bir sürahi buzlu su masanın yanında duruyordu. Yatağın üzerinde bir Panama şapka ve bir paket vardı, dilsiz yeni dönmüş olmalıydı eve. Başıyla masanın öbür yanındaki iskemleyi işaret etti ve satranç tahtasını kenara itti. Elleri ceplerinde geriye yaslandı, yüzünde, buradan ayrıldıktan sonra ne olduğunu Jake'e soran bir ifade vardı.

Jake yemiş sepetini masanın üzerine koydu. "Bu öğleden sonranın parolası 'dışarı çık, bir ahtapot bul ve çorap giydir ona' idi," dedi.

Dilsiz gülümsedi, ama Jake söylediğini anlayıp anlamadığını bilmiyordu. Dilsiz şaşkınlıkla bakıyordu yemişlere, sonra selofan kâğıdını açtı. Yemişleri eline aldığında çok garip bir şey vardı adamın yüzünde. Jake anlamaya çalıştı bunu, ama anlayamadı. Sonra bir gülümsemeyle aydınlandı yüzü Singer'ın.

"Lunapark gibi bir yerde bir iş buldum bu öğleden sonra. Atlıkarınca çalıştıracağım."

Dilsiz hiç de şaşırmış görünmüyordu. Dolaba gitti, bir şişe şarap ve iki bardak çıkardı. Sessiz sessiz içtiler.

Jake bugüne kadar hiç böyle sessiz bir odada bulunmadığını hissetti. Tepesindeki ışık, önünde tuttuğu şarap bardağının parlak camına garip bir yansısını düşürüyordu onun:

Yüzünün karikatürünü sürahinin yuvarlak yüzünde, teneke kupalarda birçok kez görmüştü – yumurta şeklinde, basık yüzü, nerdeyse kulaklarına kadar uzanan bıyığı. Tam karşısında bardağını iki eliyle kavramış dilsiz duruyordu. Şarap harekete geldi Jake'in damarlarında; yeniden sarhoşluk çiçek dürbününün içine girdiğini hissetti. Heyecandan bıyıkları titriyordu. Dirseklerini dizlerine dayayarak ileri doğru eğildi, koca koca açılmış araştırıcı gözlerini Singer'ın üzerine dikti.

"Bahse girerim bu kasabada benden başka deli yoktur... gerçek deliden söz ediyorum... upuzun, koskoca on yıl. Allah kahretsin, az önce bir kavgaya tutuşuyordum nerdeyse. Bazen aklımı kaçıracakmışım gibi geliyor bana. Bilmiyorum."

Singer şarabı konuğunun önüne itti. Jake şişeden içti ve eliyle başını ovdu.

"Anlıyor musun?.. iki insanmışım gibi geliyor bana. Biri okumuş bir insan. Memleketteki en büyük kitaplıklardan birinde bulundum. Okudum. Hep okurdum. Tertemiz gerçeği söyleyen kitapları okudum. Orada bavulumda Karl Marks'ın, Thorstein Veblen'in ve bunlara benzer yazarların kitapları var. Onları tekrar tekrar okudum, ne kadar çok okuduysam, o kadar arttı çılgınlığım. Her sayfaya basılmış olan her sözcüğü bilirim onlarda. Önce, sözcükleri severim. Diyalektik maddecilik... Cizvit aldatmacılığı," –Jake sevgi dolu bir ciddiyetle yuvarlıyordu heceleri ağzında– "erekbilimsel eğilim."

Dilsiz, dikkatle katlanmış bir mendille alnını sildi.

"Ama vardığım şey, bu. Bir insan *bilir* de başkasına anlatamazsa, ne yapar, ne eder?"

Singer bir şarap bardağına uzandı, ağzına kadar doldurdu ve Jake'in yara bere içindeki eline tutuşturdu sıkı sıkı. "Sarhoş olur, ha!" dedi Jake, kolunun bir sarsılışıyla beyaz pantolonu üzerine şarap damlattı. "Ama dinle! Nereye ba-

karsan bak, adilik ve çürüme var. Bu oda, bu bir şişe üzüm şarabı, sepetteki bu yemişler, hepsi de kazancın ve kaybın ürünleri. İnsan, adiliği edilgen olarak da olsa kabul etmeden yaşayamaz. Kimileri, yediğimiz her lokma, giydiğimiz en küçük şey için geberesiye çalışır... ve kimse bilir görünmez bunu. Herkes kördür, dilsizdir, kafasızdır... budala ve adidir."

Jake yumruklarını şakaklarına bastırdı. Düşünceleri dağılmıştı, kontrol edemiyordu onları. Kırıp dökmek istiyordu. Dışarı çıkıp kalabalık caddede biriyle delicesine dövüşmek istiyordu.

Yüzüne hâlâ sabırlı bir ilgiyle bakan dilsiz, kurşunkalemini çıkardı. Bir kâğıt parçası üzerine dikkatle, *Demokrat mısın, Cumhuriyetçi mi?* diye yazdı, kâğıdı masanın öbür ucuna sürdü. Jake buruşturdu elinde kâğıdı. Oda yine dönmeye başlamıştı etrafında, okuyamamıştı bile ne yazdığını.

Dönüşü durdurmak için gözlerini dilsizin yüzüne dikti. Singer'ın gözleri odanın içinde dönmeyen tek şey gibiydi. Renkleri değişikti, amber, gri ve tatlı kahve karışımı lekeli. Öyle uzun uzun baktı ki onlara, nerdeyse büyülendi. İçindeki kavga itisini unuttu ve yeniden sakinleşti. Gözler, söylemek istediği her şeyi anlamış ve kendisine cevap veriyormuş gibiydi. Bir süre sonra odanın dönüşü durdu.

"Sen anlıyorsun," dedi belli belirsiz. "Ne demek istediğimi anlıyorsun sen."

Çok uzaklardan kilise çanlarının yumuşak, gümüşi çınlayışları geliyordu. Bitişik evin çatısına bembeyaz ay ışığı düşmüştü, gökyüzünü ince bir yaz gecesi mavisi kaplamıştı. Bir tek sözcük edilmeden, bir oda buluncaya kadar Jake'in birkaç gün Singer'la kalması kararlaştırılmıştı. Şarap bittiğinde, dilsiz yere, yatağın yanına bir döşek serdi. Jake, üzerindekilerin hiçbirini çıkarmadan uzandı ve anında uyudu.

5

Anacaddeden uzak, kasabanın zenci bölgelerinden birinde Doktor Benedict Mady Copeland, karanlık mutfağında tek başına oturuyordu. Saat dokuzu geçmişti, pazar çanları susmuştu artık. Gece çok sıcak olmasına karşın, şiş karınlı odun sobasında biraz ateş vardı. Doktor Copeland, düz arkalıklı bir mutfak iskemlesinde öne doğru eğilmiş, ateşin yanında oturuyordu, başını ince uzun ellerinin içine almıştı. Sobanın aralıklarından gelen kırmızı ışık yüzünde parlıyordu – o ışıkta kalın dudakları kara yüzünde mosmor görünüyordu, kafatasına koyun postu gibi sımsıkı yapışmış kır saçları da mavimsi bir renk almıştı. Uzun süredir öyle hareketsiz oturuyordu. Gözlüğünün gümüş çerçevesinin ardından bakması bile gözlerindeki sabit, kasvetli, dik bakışlarını değiştirememişti. Sonra sertçe boğazını temizledi ve iskemlesinin arkasından, yerden bir kitap aldı. Oda kapkaranlıktı, yazıyı sökebilmek için kitabı sobaya yaklaştırmak zorunda kalıyordu. Bu gece Spinoza'yı okuyordu. Karışık düşünce oyunlarını ve karmaşık cümleleri bütünüyle anlamıyordu, ama okudukça sözcüklerin ardında güçlü ve gerçek bir amaç hissediyor, anlarmış gibi oluyordu o zaman.

Geceleyin çoğunlukla kapı zilinin o cırlak sesi onu içinde bulunduğu sessizlikten alır, ön odaya gittiğinde ya ayağı kı-

rılmış ya da usturayla yaralanmış bir hasta bulurdu. Ama bu akşam kimse rahatsız etmemişti onu. Ve karanlık mutfakta oturarak geçirdiği yapayalnız saatlerden sonra, birden sağa sola sallanmaya başladı, gırtlağından iniltiye, şarkıya benzer bir ses çıktı. Bu sesi Portia geldiği zamanlar çıkarırdı.

Doktor Copeland onun gelişini daha önceden bilirdi. Dışardan, sokaktan eski bir zenci şarkısını çalan bir ağız mızıkası sesini duymuştu; müziği William'ın, oğlunun çaldığını bilirdi. Işığı yakmaksızın koridorda yürüdü ve ön kapıyı açtı. Kapının sahanlığına çıkmadı, geride, karanlıkta, odaya açılan kapıda durdu. Parlak bir ay ışığı vardı, Portia'nın, William'ın ve Highboy'un gölgeleri tozlu yolda kapkara, kopkoyu uzanıyordu. Yakındaki evlerin zavallı, yoksul bir görünümü vardı. Doktor Copeland'ın evi, yakınlardaki öteki yapılardan farklıydı. Tuğladan, sağlam bir yapıydı. Öndeki küçük sundurmanın etrafında kazıklardan yapılmış bir çit vardı. Portia bahçe kapısında kocasına ve kardeşine veda etti, oda kapısını vurdu.

"Nasıl otursun burada, bu karanlıkta?"

Karanlık koridordan birlikte yine mutfağa gittiler.

"Kocaman elektriklerin var. Niye böyle karanlıkta oturursun, akıl almıyor doğrusu."

Doktor Copeland masanın üzerinde asılı duran ampulü sıkıştırdı, oda birden apaydınlık oldu. "Karanlık daha iyi geliyor bana," dedi.

Oda temiz ve çıplaktı. Yemek masasının bir kenarında kitaplar ve bir mürekkep hokkası vardı – öbür yanda ise bir çatal, kaşık ve tabak. Doktor Copeland ayak ayak üstüne atmış, dimdik oturuyordu, önce Portia da kaskatı oturdu. Baba kız çok benziyorlardı birbirine – ikisinin de geniş, düz burunları vardı, ağızları, alınları birbirinin aynıydı. Ama Portia'nın teni babasıyla karşılaştırılınca daha açıktı.

"İnsan pişer burada," dedi. "Herhalde yalnız yemek yaparken yakıyorsundur bu ateşi, öyle değil mi?"

"Eğer istersen yukarı, çalışma odama çıkalım," dedi Doktor Copeland.

"Burası iyi, istemem."

Doktor Copeland gümüş çerçeveli gözlüğünü düzeltti, ellerini kucağında birleştirdi. "Son görüşmemizden beri nasılsınız? Sen, kocan ve kardeşin?"

Portia rahatladı, hafif ayakkabılarını sıyırdı ayağından. "Highboy ve Willie ve ben iyiyiz, işte."

"William sizinle mi kalıyor hâlâ?"

"Tabii kalıyor," dedi Portia. "Biliyorsun... kendimize göre yaşıyoruz işte, kendi bildiğimiz gibi. Highboy, kirayı ödüyor. Ben yiyeceklerimizi alıyorum kendi paramdan. Willie'yse, kilise borçlarımızı, sigortamızı, diğer ev masraflarını ve cumartesi gecelerimizi üstüne alıyor. Bizim kendi planımız vardı, herkes üzerine düşeni yapıyor."

Doktor Copeland başını eğmiş, uzun parmaklarını eklem yerlerini çıtlatıncaya kadar çekiştirerek oturuyordu. Gömleğinin tertemiz kol kapakları bileklerinden aşağı sarkmıştı – ince elleri vücudunun geriye kalan kısmından daha açık renkte görünüyordu, avuç içleri tatlı sarıydı. Elleri bir fırçayla ovulmuş ve uzun süre bir leğende ıslatılmış gibi tertemiz, buruşmuş görünürdü hep.

"Şey, nerdeyse unutuyordum getirdiklerimi," dedi Portia. "Yedin miydi akşam yemeğini?"

Doktor Copeland her akşam o kadar dikkatle konuşurdu ki, heceler somurtkan, iri dudaklarından süzülüyormuş gibi gelirdi insana. "Hayır, yemedim."

Portia yemek masasının üzerine koyduğu kâğıt torbayı açtı. "Güzel bir lahana getirdim, belki akşam yemeğini beraber yeriz diye düşünmüştüm. Bir parça da et getirdim, but tarafından. Lezzetini artırır lahananın. Etle pişerse lahana aldırmazsın, değil mi?"

"Zararı yok."

"Hâlâ hiç et yemiyor musun?"

"Hayır. Benim vejetaryenliğim kendi bileceğim bir şey, ama sen etli pişirmek istiyorsan lahanayı, zararı yok, olsun."

Portia ayakkabılarını giymeksizin masadan kalktı ve dikkatle soymaya başladı lahanayı. "Şu döşeme de ayaklarıma iyi geliyor burda. Aldırmazsın değil mi o dar, vuran ayakkabıları giymeden dolaşsam ortalıkta?"

"Hayır," dedi Doktor Copeland. "Zararı yok."

"Öyleyse... bu güzel lahanayı bir güzel yeriz, biraz mısır ekmeği, biraz da kahve, ha? Şu beyaz etten kendime birkaç dilim kesip kızartayım."

Doktor Copeland gözleriyle izliyordu Portia'yı. Çoraplı ayaklarıyla ağır ağır dolaşıyordu odanın içinde, duvardan ovulmuş tavayı alıyor, ateşi canlandırıyor, lahananın çamurlarını yıkıyordu. Bir kez konuşmak için ağzını açtı, tekrar birleştirdi dudaklarını sımsıkı. Sonunda karar verdi.

"Demek senin, kocanın ve kardeşinin kendinize ait, ortak bir planınız var," dedi.

"Var ya."

Doktor Copeland parmaklarını çekiştirdi, yeniden çıtlatmaya çalıştı.

"Çocuk yapmaya niyetiniz var mı?"

Portia babasına bakmadı. Lahanayı yıkadığı kaptaki suyu öfkeli öfkeli etrafa sıçratarak, "Bunlar Allahın bileceği işler," dedi. "Allahın işine karışılmaz."

Başkaca bir şey demediler. Portia yemeği sobanın üstüne pişmeye koydu geldi, uzun ellerini dizlerinin arasında gevşek gevşek sarkıtarak sessizce oturdu. Doktor Copeland'ın başı, uyuyormuş gibi göğsüne düşmüştü. Ama uyumuyordu, zaman zaman sinirli bir titreyiş geçiyordu yüzünden. Sonra derinden bir iç çekiyor, yüzü yeniden yatışıyordu. Pişmekte olan yemeğin kokusu havasız odayı doldurmaya başlamıştı. Bu sessizlik içinde, dolabın üzerindeki saatin sesi daha çok çıkıyordu, birbirine daha demin söyledikleri şeyler yüzünden saatin tekdüze tik takları boyuna "ço–cuk, ço–cuk" der gibiydi.

Hep onlardan birine rastlardı – bir odada çırılçıplak emeklerken, bilye oyununa dalmış, hatta karanlık bir sokakta kollarıyla bir kızı sarmış. Benedict Copeland adı verilirdi bütün oğlanlara. Kızlaraysa, Benny Mae, Madyben ya da Benedine Madine gibi adlar takarlardı. Bir gün saymıştı da kendisininkine benzetilerek takılmış adların bir düzineyi geçtiğini fark etmişti.

Ama bütün yaşamı boyunca anlatmış, açıklamış ve akıl vermişti. Bunu yapamazsınız, derdi hep. Bu altıncı, beşinci ya da dokuzuncu çocuğun olmaması için bütün nedenler ortada, derdi onlara. Bize gerekli olan daha çok çocuk değil, şu anda dünyada olanlar için daha çok yaşama şansıdır. Onlara salık verdiği tek şey Zenci Irkında Ana Baba Islahı'ydı. Bunları basit sözlerle söylerdi onlara, hep aynı şekilde söylerdi, yıllar geçti, bu sözler ezbere bildiği öfkeli bir şiire benzedi.

Ne olursa olsun, herhangi bir kuramı inceler ve gelişmesini öğrenirdi. Hastalarına kendi cebinden, doğumu önleyecek şeyler dağıtırdı. Kasabadaki doktorların hiçbirisi aklına bile getiremezken... O kalkar, verir, açıklar, anlatırdı onlara bunları. Buna karşın, haftada kırk doğum yaptırdığı olurdu yine. Madyben ve Benny Mae'ler.

Sorunun bir tek yanıydı bu. Bir tek.

Bütün yaşamı boyunca çalışmasının bir nedeni olduğunu bilmişti. Halkına bir şeyler öğretmek için dünyada var olduğunu biliyordu. Bütün gün elinde çantası, bir evden ötekine koşar, her şeye dair konuşurdu onlarla.

Uzun günün sonunda ağır bir yorgunluk çökerdi üzerine. Ama akşamları ön kapıyı açınca yorgunluk morgunluk kalmazdı. Hamilton ve Karl Marks, Portia ve küçük William vardı evde. Daisy de tabii.

Portia sobanın üzerindeki tencerenin kapağını açtı, lahanayı bir çatalla karıştırdı. "Baba..." dedi bir süre sonra.

Doktor Copeland boğazını temizledi ve bir mendilin içine tükürdü. Sesi acı ve sertti. "Evet?"

"Gel, birbirimizle dalaşmıyalım artık."

"Dalaşmıyoruz,'" dedi Doktor Copeland.

"Dalaşmak için mutlaka söz gerekmez ki," dedi Portia. "Bana öyle gelir ki, biz böyle hiç ses çıkarmadan otururken bile kavga ediyoruz. Tam böyle düşünüyorum ben. Doğruyu söylüyorum sana – hep geliyorum ya seni görmeye, içim tükeniyor sanki. Onun için gel kavga etmeyelim artık."

"Hiç kavga etmek ister miyim ben? Özür dilerim, sana öyle geliyorsa kızım."

Kahveyi bardağa boşalttı ve şekersiz uzattı babasına. Kendisininkine kaşık kaşık şeker koydu. "Karnım acıkmaya başladı, bu iyi gelir bize. Sen kahveni içedur, bir süre önce başımıza ne geldi, anlatayım sana. Şimdi her şey gelip geçtiği için matrak gelir belki, ama fazla gülmememiz için de bir sürü sebep var daha."

"Anlat bakalım," dedi Doktor Copeland.

"Eh... bir zaman önce, doğrusu yakışıklı, giyimli kuşamlı bir zenci geldi şu kasabaya. Bay B.F. Mason diyordu kendine, Washington D.C.'den geldiğini söylüyordu. Her gün elinde bir baston, üzerinde parlak bir gömlek, bir aşağı bir yukarı yürüyordu caddede. Akşamlarıysa Sosyete Kahvesi'ne gidiyordu. Bu kasabada herhangi bir kimseden daha iyi yiyip içiyordu. Her akşam bir şişe cin, iki parça domuz pirzolası ısmarlıyordu kendine. Herkese gülümsüyor, kızların önünde yerlere kadar eğiliyordu; onlar içeri girip çıkarken kapıları açıyordu. Bir hafta içinde nereye gittiyse, herkes hoşlanır oldu ondan. Herkes bu zengin Bay B.F. Mason hakkında sorular sormaya, meraklanmaya başladı. Sonra çok geçmedi, kendini tanıttıktan sonra başladı işini kurmaya."

Portia dudaklarını uzattı ve kahve bardağının tabağına üfledi. "Herhalde okumuşsundur gazetelerde bu yaşlılar için hükümet yemeklilik işini?"

Doktor Copeland başını salladı. "Emeklilik," dedi.

"Neyse işte, bununla ilgiliymiş o adam. Hükümettenmiş. Herkesi bu hükümet yemekliliğine sokmak için Washington D.C.'den Başkan tarafından gönderilmiş. Kapı kapı dolaşıp anlattı, katılmak için peşin bir dolar verecekmişsin, sonra da haftada yirmi beş sent ödeyecekmişsin... sonra sen kırk beş yaşına geldin mi, hükümet her ay sana elli dolar verecekmiş bütün ömrünce. Tanıdığım herkesler heyecanlandılar duyunca. Katılan herkese Başkan'ın resmini veriyor bedava, altında da imzası. Altı ay sonunda nasıl herkesin bedava bir üniforması olacakmış, onu anlatıyor. Kulübün adı, Zenci Halkları Büyük Yemeklilik Kulübü... iki ayın sonunda herkesin, üzerinde Z.H.B.Y.K. adı yazılı portakal rengi bir kurdelesi olacakmış. Anlıyorsun, hani hükümette de böyle harfli marfli şeyler var ya, onlardan. Geliyor, evden eve dolaşıyor elinde o küçük defteri ve herkes katılmaya başladı. Adlarını deftere geçiriyor ve parayı alıyordu. Her cumartesi paraları topluyor. Üç hafta içinde bu Bay B.F. Mason denen adama o kadar kimse katıldı ki, cumartesi günleri dolaşmakla baş edemiyordu artık. Parayla adam tutması gerekti, her üç dört blokun parasını toplamak için bir adam. Her cumartesi erkenden bizim oralardan da ben topluyordum yirmi beşlikleri. Tabii Willie en başta yazdırmıştı adını. Highboy'u da, beni de."

"Senin oturduğun yerin yakınında birçok evde Başkan'ın birçok resmine rastladım, Mason adının geçtiğini de duydum," dedi Doktor Copeland. "Bir hırsız mıymış yoksa?"

"Öyleymiş," dedi Portia. "Birileri bu Bay B.F. Mason denen adamı araştırmaya başladı ve de polis yakaladı. Anladılar ki düpedüz Atlantalıymış meğer, Washington D.C.'nin ya da Başkan'ın havasını bile koklamamış. Bütün parayı da ya harcamış, ya saklamış. Willie'nin yedi dolar elli senti havaya gitti."

Doktor Copeland heyecanlanmıştı. "İşte ben de bunu demek istiyorum ya..."

"Öte dünyada," dedi Portia, "tabii bu adam bir gün uyanıp bakacak ki, bir tırmık saplanmış böğrüne. Bakma şimdi, her şey matrak geliyor biraz ya, ama yine de gülemiyor insan o kadar."

"Zenci ırkı her cuma akşamı haça tırmanıyor kendi rızasıyla," dedi Doktor Copeland.

Portia'nın elleri titriyordu, elinde tuttuğu tabaktan kahve dökülüyordu yere. Koluna düşmüş bir damlayı yaladı. "Ne demek istiyorsun?"

"Hep bakınıyorum ben, onu demek istiyorum. Demek istiyorum ki, on tane zenci bulsam... kendi halkımdan on kişi... aklı başında, elinde avucunda ne varsa isteyerek vermeye hazır..."

Portia kahveyi bıraktı, "Böyle bir şeyden söz etmiyorduk biz."

"Sadece dört zenci," dedi Doktor Copeland. "Yalnızca Hamilton'ın, Karl Marks'ın, William'ın ve senin toplamın kadar. Bu gerçek, doğru niteliklere sahip, cesaretli, yalnızca dört zenci..."

"William'ın, Highboy'un, benim neyimiz var," dedi Portia öfkeli öfkeli. "Zor bir dünya bu bizimkisi, üç kişi birlikte iyi mücadele eder diyorum ben."

Bir an öylece sessiz durdular. Doktor Copeland gözlüğünü masanın üzerine koydu, büzülmüş parmaklarıyla gözlerini ovaladı.

"Hep bu sözü kullanırsın," dedi Portia. "Zenci. Ama bir şey var bu sözde, herkeslerin kalbini kırıyor. Hatta eski 'arap' sözcüğü bile bundan iyi. Ama nazik kimseler –renklerinin açıklığına ya da koyuluğuna bakmadan– hep *renkliler* diyor."

Doktor Copeland cevap vermedi.

"Mesela, Willie'yle beni al. Tamamen renkli değiliz. Anamız, doğrusu açık renkliydi ve bizim ikimizin damarlarında çokça kanı var. Highboy'a gelince... Kızılderili o. Kızılderili

tarafı baskın onda. Hiçbirimiz katıksız renkli değiliz ve senin kullandığın o söz yok mu, herkesin kalbini kırıyor."

"Beni ilgilendirmez böyle bahaneler," dedi Doktor Copeland. "Ben sadece gerçek doğrularla ilgilenirim."

"Eh, doğru istiyorsan, işte doğru. Herkes korkuyor senden. Doğrusu, Hamilton'ın, Buddy'nin, Willie'nin ya da Highboy'un bu eve girmesi ve de benim yaptığım gibi seninle oturmaları için bir sürü cin içmeleri gerekirdi. Willie daha küçük bir çocukken seni anımsadığını söylüyor, daha o zaman kendi babasından korkarmış."

Doktor Copeland sert sert öksürdü ve boğazını temizledi.

"Herkeslerin kalbi var –kim olursa olsun– ve hiç kimse kalbinin kırılacağı bir eve girmez böyle. Sen de aynı. Beyazların kaç defa senin de kalbini kırdığını gördüm, bilmez miyim ben."

"Hayır," dedi Doktor Copeland. "Sen benim kalbimin kırıldığını görmedin hiç."

"Tabii farkındayım, Willie olsun, Highboy'um olsun ya da ben... hiçbirimiz okumuş değiliz. Ama Highboy da, Willie de altın gibi çocuklar. Onlarla senin aranda mutlaka bir fark var."

"Evet," dedi Doktor Copeland.

"Hamilton, Buddy, Willie ya da ben... hiçbirimiz senin gibi konuşmaya kalkmayız, hiçbir zaman. Biz anamız gibi konuşuruz, onunkiler gibi konuşuruz, onlarınkiler gibi. Sen her şeyi kafanda kuruyorsun. Bizse, biz ne zamandır yüreğimizde olan bir şeyden konuşuyoruz. İşte o farklardan biri de bu."

"Evet," dedi Doktor Copeland.

"İnsan çocuklarını alıp da şöyle ya da böyle olacaksın diye sıkıştırmaz ki. Onlara dokunsun ya da dokunmasın. Doğru olsun ya da olmasın. Sense herkesten çok yaptın bunu. İşte görüyorsun içimizden bir tek ben kaldım bu eve gelip seninle böyle oturan."

Işık çok parlak geliyordu Doktor Copeland'ın gözlerine; kızının sesi çok yüksek, çok sertti. Öksürdü, yüzü sarsıldı. Soğumuş kahve bardağını almaya çalıştı, ama sallamadan tutamıyordu elinde. Yaşlar gözlerine kadar gelmişti, onları gizlemeye çalışmak için gözlüğünü aradı.

Portia gördü bunu, hemen yanına koştu. Kollarıyla babasının başını sardı, yanağını alnına dayadı onun. "Şimdi de ben babamın kalbini kırdım," dedi yumuşak bir sesle.

Sertti babasının sesi. "Hayır. Hem budalalık bu, ilkel bir şey, boyuna bu kalp kırmak sözünü tekrarlayıp durma."

Gözyaşları ağır ağır akıyordu yanaklarından aşağı, ateşten gelen ışık maviye, yeşile, kırmızıya döndürüyordu onları. "Ne kadar üzgünüm, bilsen," dedi Portia.

Doktor Copeland yüzünü pamuklu mendiliyle sildi. "Bir şey yok."

"Artık kavga etmeyelim. Şuraya gelince kavga etmiyor muyuz, dayanamıyorum. Sanki ikimiz bir araya gelir gelmez bir şeyler oluyor bize, kötü bir şeyler. Haydi bir daha kavga etmeyelim."

"Tamam," dedi Doktor Copeland. "Kavga etmeyelim bir daha."

Portia burnunu çekti, elinin tersiyle sildi. Birkaç dakika öylece kolları babasının başına sarılı durdu. Sonra son kez yüzünü sildi ve ocağın üzerinde kaynamakta olan lahanaya gitti.

"Eh yumuşamış artık," dedi gülümseyerek. "Şimdi biraz da o güzel mısır ekmeklerinden yapayım, iyi gider bununla."

Portia çoraplı ayaklarıyla mutfakta dolaşıp duruyor, babası da gözleriyle onu izliyordu. Bir süre sonra yine eski sessizliklerini bulmuşlardı.

Islak gözleriyle bakınca her şey bulanık görünüyordu, Portia tıpkı anasına benziyordu bu haliyle. Yıllar önce Daisy de böyle dolaşırdı mutfağın içinde, sessiz, bir şeylerle meşgul. Daisy kendisi kadar kara değildi – onun cildi güze-

lim esmer bal rengindeydi. Daima çok sessiz ve nazikti o. Ama bu yumuşak nezaketin altında inatçı bir şey vardı onun içinde; kocası ne kadar dikkatle incelerse incelesin, karısının içindeki bu nazik inatçılığı anlayamıyordu.

Yalvarırdı ona, yüreğindeki her şeyi söylerdi ona da o hâlâ öyle nazik kalırdı. Yine de onu dinlemez, kendi bildiği yoldan giderdi.

Daha sonra Hamilton'ı, Karl Marks'ı, William'ı ve Portia'sı geldiler. Onlara karşı içinde duyduğu gerçek görev duygusu o derece güçlüydü ki, onlarda her bir şeyin nasıl olması gerektiğini bir bir biliyordu: Hamilton büyük bir bilim adamı olacaktı, Karl Marks zenci ırkının bir öğretmeni, William adaletsizliğe karşı dövüşecek bir avukat, Portia ise kadınlara ve çocuklara bakacak bir doktor olacaktı.

Onlar daha bebekken, boyunlarından söküp atacakları boyunduruktan söz ederdi onlara – yumuşak başlılığın ve tembelliğin boyunduruğundan. Biraz daha büyüyünce, Tanrı diye bir şeyin olmadığını, kendi varlıklarının kutsal olduğunu, her biri için bu gerçek amacın var olduğunu zorla kabul ettirmeye çalışırdı onlara. Tekrar tekrar anlatırdı bunu onlara, onlarsa kendisinden uzak bir köşede otururlar, iri zenci çocuk gözleriyle analarına bakarlardı. Daisy, dinlemeksizin, nazik ve inatçı otururdu orada.

Hamilton, Karl Marks, William ve Portia için düşündüğü gerçek amaçlarda her ayrıntının nasıl olacağını bilirdi. Her yıl sonbaharda hepsini alır kasabaya götürürdü, güzel siyah ayakkabılar, siyah çoraplar alırdı onlara. Por-tia'ya elbiselik siyah yünlü kumaşlar alırdı, yakalarına ve kollarına beyaz süsler. Erkek çocuklar içinse pantolonluk siyah yünlüler, gömleklik beyaz ketenler.

Onların parlak renkli, ince kumaştan şeyler giymelerini istemezdi. Ama okula başladıklarında bu türlü elbiseler giymek istediler, Daisy çocukların bu elbiselerden sıkıldıklarını, kendisinin sert bir baba olduğunu söylemişti. Evinin nasıl

olması gerektiğini bilirdi o. Öyle süslü püslü şeyler giremezdi bu eve –ne cicili bicili duvar takvimleri, ne fırfırlı yastıklar, ne de öyle süsler–, evde her şey sade, koyu renkte, çalışmayı ve gerçek doğru amacı gösterecek gibi olmalıydı.

Sonra bir gece Daisy'nin, küçük Portia'nın kulaklarına küpe delikleri delmiş olduğunu gördü. Bir başka kez eve geldiğinde şöminenin üzerinde tüyden etekleriyle bir oyuncak bebek buldu; Daisy nazikti, dik başlıydı, bir türlü kaldırmadı onu oradan. Daisy'nin çocuklara yumuşak başlılığı, uysallığı öğrettiğini de biliyordu. Cenneti, cehennemi anlatıyordu onlara. Hayaletleri, cinli perili yerleri de sokmuştu onların kafasına. Her pazar kiliseye giderdi Daisy, papaza üzüntüyle kocasından söz ederdi. Ve o inatçılığıyla çocuklarını da götürürdü kiliseye her zaman, onlar da dinlerdi konuşmaları.

Tüm zenci ırkı hastaydı, o ise bütün gün meşguldü, bazen gece yarılarına kadar. Uzun günün sonunda büyük bir yorgunluk çökerdi üzerine, ama evinin dış kapısını açar açmaz kaybolur giderdi bu yorgunluk. Fakat eve girince William'ı tuvalet kâğıdına sardığı bir tarakla mızıka çalarken, Hamilton ile Karl Marks'ı öğle yemeği paralarına aşık atarken bulurdu, Portia anasıyla gülüşürdü hep.

Her şeye yeniden başlardı, başka bir biçimde bu kez. Derslerine koyulur, onlarla konuşurdu. Birbirlerine sokularak oturup analarına bakarlardı hep. O konuşur, konuşur, konuşurdu, ama hiçbiri anlamak istemezdi.

Kara, korkunç bir zenci duygusu çökerdi üzerine. Sakinleşip yeniden başlayıncaya kadar çalışma odasında oturup okumaya, düşünmeye çalışırdı. Odanın perdelerini indirirdi, parlak elektrik ışığından, kitaplardan ve düşüncelerden başka bir şey olmasın diye içerde. Ama bazen bir türlü bulamazdı bu sükûneti. Gençti, o korkunç duygu, okumayla gitmezdi üzerinden kolay kolay.

Hamilton, Karl Marks, William ve Portia korkardı ondan, analarına bakarlardı hep – bazen bunu fark edince o

kapkara duygu avucuna alırdı onu, ne yaptığını bilemezdi o zaman.

O korkunç şeyleri durduramazdı, sonra da bir türlü anlayamaz oldu.

"Şu yemek de ne güzel kokuyor burnuma," dedi Portia. "Bir an önce yesek iyi olur gibime geliyor, çünkü Highboy ve Willie nerdeyse gelirler."

Doktor Copeland gözlüğünü taktı ve iskemlesini çekti masaya. "Kocan ve William nerede geçiriyorlar akşamlarını?"

"Nal atışıyorlar. Şurada Raymond Jones var ya, arka bahçesinde bir nal atışma yeri yapmış. İşte o Raymond ve kız kardeşi Love Jones, her akşam oynuyorlar. Öyle çirkin bir kız ki Love, aldırmıyorum ben de, Highboy ile Willie istedikleri zaman gidiyorlar oraya. Ama ona çeyrek kala beni almaya geleceklerini söylediler, nerdeyse gelirler diyorum."

"Unutmadan sorayım," dedi Doktor Copeland, "Hamilton'la Karl Marks'tan sık sık haber alıyorsundur sanırım?"

"Hamilton'dan alıyorum. Büyükbabamın orda nerdeyse her bir işi üzerine almış. Buddy'e gelince, o Mobile'de... bilirsin, mektuba filan pek eli yatkın değildi onun. Ama insanlarla öyle tatlı anlaşır ki, hiç endişe etmiyorum onun için. Herkesle geçinebilen bir tiptir o."

Masada, yemekleri önlerinde sessiz sessiz oturuyorlardı. Portia, Highboy'un ve Willie'nin gelme zamanı olduğu için dolabın üzerindeki saate bakıp duruyordu boyuna. Doktor Copeland başını tabağına eğmişti. Çatalını çok ağır bir şeymiş gibi tutuyordu elinde, parmakları titriyordu. Yemeğin şöyle bir tadına baktı, ondan sonra ağzına doldurduğu şeyleri güçlükle yutmaya çalıştı. Bir gerginlik vardı üzerinde, her ikisi de ne olursa olsun, bir konuşmayı sürdürmek istiyor gibiydiler.

Doktor Copeland nasıl başlayacağını bilemiyordu. Bazen geçmiş yıllarda çocuklarına o kadar çok anlattığını,

onlarınsa o kadar az şey anladıklarını düşünürdü de şimdi konuşacak hiçbir şey kalmamış gibi gelirdi ona. Biraz sonra mendiliyle ağzını sildi ve belli belirsiz:

"Kendinden hiç söz etmedin. İşinden söz et biraz, son günlerde ne yapıyorsun, onu söyle."

"Tabii Kelly'lerde çalışıyorum hâlâ," dedi Portia. "Ama bir şey söyleyeyim mi baba, daha ne kadar sürecek bu bilmiyorum. İş ağır, bitireceğim diye uğraş dur. Buna da canım yanmıyor. Para işi canımı sıkıyor. Haftada üç dolar alınam lazım... ama bazen Bayan Kelly'nin bir dolar ya da elli sent vereceği tutuyor hepsi hepsi. Tabii, eline geçer geçmez tamamlıyor üstünü daima. Ama bu da beni hep sıkıntı içinde tutuyor, rahatlayamıyorum bir türlü."

"Doğru değil bu," dedi Doktor Copeland. "Neden katlanıyorsun buna?"

"Kabahat onun değil. Elinde değil ki," dedi Portia. "Evdekilerin yarısı kirayı ödemiyor, ee bir sürü para gidiyor o evi döndürmeye. Doğrusunu söyleyeyim mi sana... Kelly'ler, şerifle başları derde girdi girecek, öyle yaşıyorlar hep. Zor günler geçiriyorlar."

"Başka bir iş bulabilirsin kendine."

"Biliyorum. Ama Kelly'ler gerçekten yanlarında çalışılacak şahane beyaz insanlar. Onlara öyle düşkünüm ki, o kadar olur. Onların o üç küçük çocuğu var ya, sanki kendimden bir akraba çocuğu. Bubber'la bebeği sanki ben büyütmüşüm gibi geliyor bana. Mick'le boyuna dalaşsak bile yine düşkünümdür ona da."

"Ama kendini de düşünmelisin," dedi Doktor Copeland.

"Mick dedim de," dedi Portia. "Bambaşka bir çocuk o. Hiçbir Allahın kulu bu çocuğu idare edemez. Öyle büyümüş de küçülmüş, öyle dik kafalı ki, o kadar olur. İçinde boyuna bir şeyler dolaşıp durur onun. Acayip bir duygu var içimde bu çocuğa karşı. Bana öyle geliyor ki, bugünlerde bir gün birilerini adamakıllı şaşırtacak bu çocuk. Ama iyi bir şaşırt-

maca mı olacak bu, kötü bir şaşırtmaca mı, bilemem orasını. Mick hayretlere düşürüyor beni bazen. Ama yine de severim onu."

"Önce kendi geçimini düşünmelisin."

"Dediğim gibi, kabahat Bayan Kelly'nin değil. O koca evi döndürmek o kadar paraya patlıyor ki, üstelik kirayı da ödemiyorlar. Evde yalnız bir kişi hatırı sayılır bir para ödüyor odası için, hem de bir gün sektirmeden, günü gününe. O adam da geleli çok olmadı zaten. O sağır ve dilsizler var ya, onlardan biri. Yakından gördüğüm bir tek o içlerinde... ama çok iyi bir adam."

"Uzun boylu, zayıf, griyle yeşil arası gözleri var, öyle değil mi?" diye sordu birden Doktor Copeland. "Hani herkese karşı her zaman nazik; çok iyi giyiniyor? Bu kasabadan kimseye benzemeyen biri... daha çok bir Kuzeyli'ye ya da bir Yahudi'ye benziyor, öyle değil mi?"

"İşte o," dedi Portia.

Doktor Copeland'ın yüzüne bir canlılık gelmişti. Mısır ekmeğini tabağındaki lahana yemeğinin içine ufaladı; yeni bir iştahla yemeye başladı. "Sağır dilsiz bir hastam var," dedi.

"Bay Singer'ı nereden tanıyorsun sen?" diye sordu Portia.

Doktor Copeland öksürdü, ağzını mendiliyle örttü. "Hiç, birçok kere gördüm yalnız."

"Masayı temizleyeyim," dedi Portia. "Willie ile Highboy neredeyse gelirler. Bu koca lavabo ve bu güzelim musluk olduktan sonra bu ufacık tabakları göz açıp kapayıncaya kadar yıkarım ben."

Beyaz ırkın sessiz sedasız küstahlığı yıllardır kafasından çıkarmaya çalıştığı bir şeydi. Ne zaman bir şeye kızsa, içerlese düşünmeye ve çalışmaya verirdi kendini. Caddelerde, beyazların arasında yüzündeki ağırbaşlılığı bozmaz, üzerine bir sessizlik gelirdi hep. Gençken, "oğlum" derlerdi hep,

şimdiyse "amca" diyorlardı. "Amca, koşuversene şu köşedeki benzin istasyonuna da bir makinist göndersinler." Bir arabanın içinden bir beyaz adam kendisine bu sözlerle seslenelı çok olmamıştı. "Oğlum, yardım etsene biraz." – "Amca, şunu yapsana." Oysa hiç dinlemez, ağırbaşlılıkla yürür geçerdi, ses de çıkarmazdı.

Birkaç gece önce sarhoş bir beyaz gelmiş, caddede bir yere sürüklemeye çalışmıştı onu. Elinde çantası vardı, birileri yaralanmış olmalıydı. Ama sarhoş kendisini bir beyaz lokantasına çekmişti, bar tezgâhındaki beyazlarsa terbiyesizce bağırmaya başlamışlardı. Sarhoşun kendisiylc eğlendiğinin farkındaydı. O zaman bile ağırbaşlılığını bozmamıştı.

Ama o uzun boylu, ince, gri-yeşil gözlü adamla aralarında o güne kadar hiçbir beyaz adamla başına gelmedik bir şey gelmişti.

Birkaç hafta önce, karanlık, yağmurlu bir geceydi. Bir doğumdan henüz çıkmıştı, bir köşede yağmur altında dineliyordu. Bir sigara yakmaya çalışmıştı. Ama bütün kibritlerini kullandığı halde yakamamıştı sigarasını. Beyaz adam yanına yaklaşıp yanar bir kibrit uzattığında o ağzında yakamadığı sigarasıyla öylece duruyordu. Karanlıkta, aralarında yanan kibrit alevinde birbirlerinin yüzlerini görmüşlerdi. Beyaz adam ona gülümsemiş ve sigarasını yakmıştı. Ne söyleyeceğini bilememişti, çünkü daha önce hiç başına gelmemişti böylesi.

Caddenin köşesinde birkaç dakika öylece durmuşlar, sonra beyaz adam kendisine kartını uzatmıştı. Beyaz adamla konuşmak ve bazı sorular sormak istemişti ona, ama onun bunları gerçekten anlayabileceğinden emin değildi. Tüm beyaz ırkın küstahlığı yüzünden arkadaşlıkta ağırbaşlılığı yitirmekten korkuyordu.

Ama beyaz adam sigarasını yakmış ve gülümsemişti ona, kendisiyle birlikte olmayı ister gibiydi. O zamandan beri birçok kez düşünmüştü bunu.

"Sağır dilsiz bir hastam var," dedi Doktor Copeland Portia'ya. "Beş yaşında bir oğlan. Onun bu noksanı yüzünden sanki ben suçluymuşum gibi bir his duyuyorum, bir türlü atamıyorum bu hissi üzerimden. Doğumunu ben yaptırmıştım, tabii doğumdan sonra iki kez daha ziyaret ettim, ama anası kulak akıntılarına hiç aldırış etmemiş, bana getirmemiş onu. En sonunda getirdi, ama o zaman da iş işten geçmişti. Tabii hiç duymuyor şimdi, bu yüzden konuşamıyor da. Ama çok dikkatle izledim onu, bana öyle geliyor ki, normal olsaydı çok zeki bir çocuk olurdu."

"Küçük çocuklara düşkünsündür oldum olası," dedi Portia. "Büyüklerden çok daha dikkat edersin onlara, öyle değil mi?"

"Bir çocukta daha çok umut vardır da ondan," dedi Doktor Copeland. "Ama bu sağır çocuk... oraya buraya soruşturup duruyorum, onu kabul edecek bir kurum bulmaya çalışıyorum."

"Bay Singer söylerdi bunu sana. Gerçekten iyi bir beyaz o, hem şu kadarcık büyüklük taslamaz."

"Bilmiyorum..." dedi Doktor Copeland. "Bir iki kez ona yazayım diye düşündüm, belki bana bir bilgi verebilirdi."

"Elbette yazardım ben senin yerinde olsam. Mektup yazmasını bilirsin yani sen, götürür verirdim Bay Singer'a," dedi Portia. "İki üç hafta önce elinde birkaç gömlek mutfağa geldi, yumamı istedi. Gömlekler, Baptist Saint John giyse, o kadar az kirlenmiş olamazdı. Bütün yaptığım, sıcak suya daldırıp yakalarını biraz çitilemek, sonra da ütülemek oldu. Ama o gece o beş temiz gömleği odasına çıkardığımda bana ne kadar verdi biliyor musun?"

"Hayır."

"Her zamanki gibi gülümsüyordu, bir dolar verdi bana. O bir iki gömlekçik için tam bir dolar. Gerçekten nazik ve hoş bir beyaz, ona bir şey sormaktan korkmazdım ben ol-

sam. Ben bile oturur yazardım ona bir mektup. Hadi otur yaz baba, eğer istiyorsan tabii."

"İlerde yazarım belki," dedi Doktor Copeland.

Portia birden ayağa kalktı ve sık, yağlı saçlarını düzeltmeye başladı. Uzaktan zayıf bir ağız mızıkası sesi geliyordu, sonra gittikçe yükseldi müzik. "İşte Willie'yle Highboy geliyor," dedi Portia. "Dışarı çıkıp onları karşılayayım. Kendine dikkat et, bir şeye ihtiyacın olursa bir haber gönder bana. Yemek için, konuşma için teşekkürler."

Ağız mızıkasının sesi adamakıllı belliydi artık, ön kapıda beklerken Willie'nin çaldığını söylcycbilirlerdi.

"Bir dakika," dedi Doktor Copeland. "Yalnızca iki kez gördüm kocanı senin yanında, bana öyle geliyor ki, doğru dürüst tanışmadık onunla. Ve William'ın, babasını son ziyaretinin üstünden üç yıl geçti. Neden bir iki dakika içeri girmelerini söylemeyesin onlara?"

Portia, saçları ve küpeleriyle oynayarak kapı aralığında duruyordu.

"Willie'nin kalbini kırdın son gelişinde. Gördün mü, anlamıyorsun nasıl..."

"Peki," dedi Doktor Copeland. "Bir fikirdi benimki yalnızca."

"Dur," dedi Portia. "Çağıracağım onları. Şimdi içeri çağıracağım onları."

Doktor Copeland bir sigara yaktı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Gözlüğünü bir türlü düzeltemiyor, parmakları boyuna titriyordu. Ön bahçede alçak sesle bir şeyler konuşulduğu duyuluyordu. Sonra holden kuvvetli ayak sesleri geldi, Portia, William ve Highboy mutfağa girdiler.

"İşte geldik," dedi Portia. " Highboy, sanırım sen ve babam doğru dürüst tanışmadınız birbirinizle. Ama birbirinizi tanıyorsunuz."

Doktor Copeland her ikisiyle de el sıkıştı. Willie duvara dayanmış, utangaç utangaç duruyordu, ama Highboy ilerledi ve resmi bir havada eğildi. "Çok şey duymuşum hakkında senin," dedi. "Tanıştığımıza sevindim."

Portia ile Doktor Copeland holden iskemle taşıdılar içeri, dördü de sobanın etrafında oturdu. Sessiz ve rahatsızdılar. Willie sinirli sinirli odaya göz gezdiriyordu, yemek masasının üzerindeki kitaplara, lavaboya, duvarın yanındaki portatif karyolaya ve babasına bakıyordu. Highboy sırıtıyor, boyunbağını çekiştirip duruyordu. Doktor Copeland bir ara konuşacak gibi oldu, sonra dudaklarını ıslattı ve yine sessizliğe gömüldü.

"Willie, ne güzel çalıyordun mızıkanı," dedi Portia sonunda. "Bana öyle gelir ki, birilerinin cin şişesinden yudumlamışsınız Highboy'la."

"Hayır, bayan," dedi Highboy çok nazik bir edayla. "Cumartesiden beri bir yudum koymadık ağzımıza. Nal atıştık yalnız."

Doktor Copeland hâlâ konuşmuyordu, hepsinin gözü ondaydı, bekliyordu. Oda çok dardı, sessizlik herkesi sinirlendiriyordu.

"Bu oğlanların elbiselerinden çektiğimi bir bilsen," dedi Portia. "Her cumartesi beyaz elbiseler yıkarım onlara, haftada iki defa ütülerim elbiselerini. Ama şunlara bak şimdi. Tabii, yalnız işten eve döndüklerinde giyerler bunları. Ama iki gün geçmesin aradan, simsiyah olur. Pantolonlarını daha dün gece ütüledim, çizgisi kalmış mı bak."

Doktor Copeland hâlâ sessizdi. Oğlunun yüzünden ayıramıyordu gözlerini, ama Willie bunun farkına varınca kaba, küt parmaklarını ısırmaya başladı, gözlerini ayaklarına dikti. Doktor Copeland nabzının bileklerinde, şakaklarında güm güm attığını duyuyordu. Öksürdü ve yumruğunu göğsüne götürdü. Oğluyla konuşmak istiyordu, ama söyleyecek bir şey gelmiyordu aklına. O eski acı, kötü hava gelmişti üze-

rine, düşünmeye ve bu duyguyu geriye itmeye zamanı yoktu. Yüreği güm güm atıyordu, kafası karmakarışıktı. Ama hepsi kendisine bakıyordu, sessizlik o kadar ağırdı ki, konuşmak zorunda kaldı en sonunda.

Sesi yüksek çıktı, sanki kendi içinden çıkmamıştı. "William, çocukken sana söylemiş olduklarımdan ne kadarı kaldı acaba kafanda?"

"N–n–ne diyorsun, bilmiyorum," dedi Willie.

Bu sözler daha Doktor Copeland ne söyleyeceğini bilemeden çıkmıştı ağzından. "Demek istiyorum ki, sana, Hamilton'a ve Karl Marks'a bende olan her şeyi verdim. Bütün güvenimi ve umudumu size bağlamıştım. Buna karşılık aldığım tek şey mutlak bir anlayışsızlık, tembellik ve kayıtsızlık. Size verdiklerimden hiçbir şey kalmamış. Hepsini aldınız benden. Yapmaya çalıştığım her şeyi..."

"Şşşt!" dedi Portia. "Baba, hani kavga etmeyecektik. Saçma bu şimdi. Kavgaya gelemeyiz biz."

Portia ayağa kalktı ve ön kapıya doğru yürüdü. Willie'yle Highboy da hemen izlediler onu. Doktor Copeland son kişiydi kapıya gelen. Ön kapıda karanlıkta duruyorlardı. Doktor Copeland konuşmaya, bir şeyler söylemeye çalışıyordu, ama sesi derinde, içinde bir yerlerde kaybolmuş gibiydi. Willie, Portia ve Highboy birbirine sokulmuştu.

Portia bir koluyla kocasını ve kardeşini sarmış, öteki elini Doktor Copeland'a doğru uzatmıştı. "Haydi, gitmeden barışalım hepimiz. Dayanamıyorum bu aramızdaki kavgalara. Bir daha kavga etmeyelim, haydi."

Doktor Copeland sessiz sessiz her biriyle yeniden el sıkıştı: "Özür dilerim," dedi.

"Bana dert değil," dedi Highboy kibarca.

"Bana da dert değil," diye geveledi ağzında Willie.

Portia hepsinin elini bir arada tutuyordu. "Kavgaya dayanamayız biz," dedi.

Vedalaştılar, onlar yol yukarı birlikte giderken Doktor Copeland sundurmanın karanlığında arkalarından bakakaldı. Uzaklaşırlarken ayak seslerindeki garipliği, yalnızlığı dinledi, zayıf ve yorgun hissediyordu kendini. Bir blok uzaklaştıklarında Willie ağız mızıkasını çalmaya başladı yeniden. Hüzünlü ve bomboştu müzik. Onları gözden kaybedinceye, seslerini yitirinceye kadar sundurmada kaldı.

Evindeki ışıkları söndürdü, karanlıkta sobanın önünde oturdu. Ama bir türlü yatışmıyordu içi. Hamilton'ı, Karl Marks'ı, William'ı kafasından silmek istiyordu. Portia'nın kendisine söylediği her sözcük daha yüksek, daha sert çınlıyordu kafasında. Birden ayağa kalktı ve ışığı yaktı. Spinoza'nın, William Shakespeare'in ve Karl Marks'ın kitaplarının bulunduğu masaya geçti. Spinoza'yı yüksek sesle okuduğunda sözcükler zengin, koyu bir seda kazanıyordu.

Sözünü ettikleri beyaz adamı düşündü. Beyaz adam, hastası Benedict Mady Lewis'in sağırlığı konusunda kendisine yardım edebilse iyi olurdu. Ona soracağı bu sorular olmasa da, yine yazmak iyi olacaktı. Doktor Copeland başını elleri arasına aldı, inler, şarkı söyler gibi garip bir ses çıktı boğazından. Beyaz adamın o yağmurlu gece sarı kibrit alevinin gerisinden gülümseyen yüzünü anımsadı ve rahatladı yüreği.

6

Yaz ortasına doğru Singer'a evdekilerin hepsinden çok konuk geliyordu. Akşamları hemen her zaman odasından sesi duyulurdu birisinin. New York Café'de akşam yemeğini yedikten sonra banyosunu alır; ince, hafif elbiselerinden birini giyer, tekrar dışarı çıkmazdı çoğunlukla. Odası serin ve güzeldi. Dolabında, içine soğuk bira şişelerini, meyve sularını koyduğu bir buz kutusu vardı. Hiçbir zaman meşgul ya da telaş içinde değildi. Konuklarını kapıda, yüzünde bir hoş geldin gülümsemesiyle karşılardı.

Mick bayılıyordu yukarı, Bay Singer'ın odasına çıkmaya. Bir sağır dilsiz olmasına rağmen, söylenen her sözcüğü anlıyordu o. Onunla konuşmak oyun gibi geliyordu Mick'e. Yalnız, herhangi bir oyundan daha çok şey vardı bu konuşmalarda. Müziğe dair yeni yeni şeyler buluyormuş gibi bir şeydi bu. Hiç kimseye anlatamadığı planlarını açardı ona. Küçücük, güzel satranç taşlarıyla oynamasına ses çıkarmazdı Mick'in. Bir keresinde heyecanlanıp da gömleğinin ucunu vantilatöre kaptırdığında Bay Singer o kadar kibarca davranmıştı ki, hiç de sıkılmamıştı Mick. Babasını saymazsa, Bay Singer tanıdığı en iyi erkekti.

Doktor Copeland, John Singer'a Augustus Benedict Mady Lewis hakkında o kısa mektubu yazınca nazik bir cevap aldı, fırsat bulur bulmaz kendisini eve de çağırıyordu.

Doktor Copeland evin arkasına geldi önce, bir süre Portia'yla mutfakta oturdu. Sonra merdivenleri çıktı, beyaz adamın odasına doğru. Gerçekten de o sessiz küstahlığın izi bile yoktu bu beyaz adamda. Birlikte limonata içtiler; dilsiz, sorduğu sorulara, öğrenmek istediği şeylere yazarak cevap veriyordu. Bu adam, Doktor Copeland'ın bugüne kadar rastladığı beyaz ırktan herhangi bir kimseden farklıydı. Daha sonra uzun uzun düşündü bu beyaz adamı. İçten davetler aldığı sürece de onu ziyaret etmeye devam etti.

Jake Blount her hafta geliyordu. O, Singer'ın odasına çıkarken bütün merdivenler sallanırdı. Çok kere bir kâğıt torba içinde bira getirirdi. Sesi yüksek ve öfkeli gelirdi odadan. Ama evden ayrılana kadar yumuşardı bu ses. Merdivenlerden aşağı inerken biraları taşıdığı kâğıt torba elinde olmazdı artık, nereye gittiğinin farkında değilmiş gibi düşünceli düşünceli uzaklaşırdı.

Bir gece Biff Brannon bile geldi dilsizin odasına. Ama lokantayı hiçbir zaman uzun süre yalnız bırakamayacağı için yarım saat oturdu, gitti.

Singer, her zaman, herkese karşı aynıydı. Pencerenin yanında dik bir iskemleye otururdu, ellerini sımsıkı ceplerine sokmuş olurdu, anladığını göstermek için başını sallar, gülümserdi konuklarına.

Akşamları konuğu olmazsa, son seanslarından birine sinemaya giderdi. Geride oturup perdede oyuncuların konuşmalarını, dolaşmalarını seyretmeyi severdi. Sinemaya girmeden önce hiçbir zaman filmin adına bakmazdı, ne gösteriliyor olursa olsun, her salıneyi aynı ilgiyle seyrederdi.

Sonra temmuz ayında bir gün Singer hiç kimseye haber vermeden aniden çekip gitti. Odasının kapısını açık bırakmıştı, masanın üzerine bıraktığı bir zarfın içinde Bayan Kelly'nin adına, geçen haftanın kirası olan dört dolar vardı. Basit bir iki eşyası da yoktu ortalıkta, oda tertemiz ve boştu. Konukları gelip de bomboş odayı görünce acı bir şaşkın-

lıkla geri döndüler. Hiç kimse bilemedi niçin böyle çekip gittiğini.

Singer, bütün yaz tatilini Antonapoulos'un yattığı deliler evinin bulunduğu kasabada geçirdi. Aylardır planlıyordu bu geziyi, birlikte olacakları her anı teker teker hayalinde canlandırmıştı. İki hafta önceden otelde yer ayırtmıştı, tren biletini uzun süredir cebinde bir zarfın içinde saklıyordu.

Antonapoulos hiç mi hiç değişmemişti. Singer odasına girdiğinde dostunu karşılamak için ağır ağır yerinden kalkmış, ona doğru gelmişti. Eskisinden daha da şişmandı, ama yüzündeki rüyalı gülümseyiş hep aynıydı. İriyarı Yunanlı, Singer'ın kollarında paketleri görünce önce onlara saldırmıştı. Hediye olarak kırmızı bir ropdöşambr, bir çift yumuşak terlik ve üzerinde adının baş harfleri yazılı iki gecelik getirmişti ona. Antonapoulos kutuların içindeki kâğıtların altlarını dikkatle araştırdı, oralarda yiyecek bir şey gizlenmemiş olduğunu görünce hediyeleri hor görüyle yatağının üzerine attı ve bir daha da dönüp yüzüne bakmadı onların.

Odası geniş ve güneşliydi. Bir sıra dizilmiş başka yataklar da vardı. Üç yaşlı adam bir köşede kâğıt oynuyordu. Singer'ın ve Antonapoulos'un farkında değillerdi, iki dost odanın öbür ucunda tek başlarına oturdular.

Birlikte oldukları günlerden bu yana yıllar geçmiş gibi geliyordu Singer'a. Söyleyecek o kadar şeyi vardı ki, elleri yeteri kadar şekillendiremiyordu sözcükleri. Yeşil gözleri yanıyordu, terden pırıl pırıldı alnı. Eski sevinç ve mutluluk duygusunu o kadar çabuk bulmuştu ki içinde, kontrol edemiyordu kendini.

Antonapoulos, kara, parlak gözlerini dostuna dikmiş, kımıldamıyordu. Elleri pantolonunun ağıyla ağır ağır, beceriksizce oynayıp duruyordu. Singer, diğer şeylerin yanında, kendisini görmeye gelen konuklarını da anlattı ona. Kendisinin yalnızlıktan kurtulmasına yardım ettiklerini anlattı. Antonapoulos'a, onların bir garip insanlar olduklarını, hep

neler konuştuklarını anlatıyordu – ama onların evine gelmelerinden hoşlandığını da ekliyordu sözlerine. Jake Blount'ın, Mick'in ve Doktor Copeland'ın yüzlerini çizdi bir iki çizgiyle. Ama Antonapoulos'un ilgilenmediğini görünce çizdiği resimleri buruşturup attı, bir daha da ilgilenmedi onlarla. Bakıcı, vaktin tamam olduğunu söylemek için içeri girdiğinde, söylemek istediği şeylerin yarısını bitirememişti daha. Ama çok yorgun ve mutlu ayrıldı odadan.

Hastalar ancak perşembe ve pazar günleri kabul edebilirlerdi ziyaretçilerini. Antonapoulos'la birlikte olmadığı günleri otel odasında bir aşağı bir yukarı dolaşarak geçirdi Singer.

Dostunu ikinci ziyareti birincisine benziyordu, yalnız, odadaki yaşlı adamlar kendilerini seyrettiler kayıtsızca, kâğıt oynamadılar bu kez.

Singer, Antonapoulos'un kendisiyle birlikte birkaç saat dışarı çıkma iznini güç bela elde etti. Küçük gezintinin bütün ayrıntılarını daha önceden bir bir planlamıştı. Bir taksiyle kasabanın dışına kırlara çıktılar, sonra saat dört buçukta otelin yemek salonuna geldiler. Antonapoulos, bu fazladan yemekten çok hoşlandı. Yemek listesindeki yemeklerin yarısını ısmarladı, hapır hupur yedi. Ama yemeği bitirince de oradan ayrılmak istemedi. Masaya yapışmıştı. Singer tatlı sözlerle kandırmaya çalışıyor, taksi şoförü ise zorla götürelim diyordu. Antonapoulos aldırmaksızın öylece oturuyor, yanına yaklaştıkları zaman birtakım ayıp hareketler yapıyordu. Sonunda Singer otel müdüründen bir şişe viski satın aldı, ancak öyle çekebildi taksiye onu. Singer açılmamış viski şişesini arabanın penceresinden atınca, hayal kırıklığı içinde ağladı Antonapoulos, gücenmişti. Küçük gezintilerinin böyle bitmesi çok üzdü Singer'ı.

Bundan sonraki ziyareti sonuncu oldu, çünkü iki haftalık tatili nerdeyse bitmişti. Antonapoulos daha önce olanları unutmuştu. Odada eski köşelerinde oturdular. Dakikalar

çabucak geçti. Singer'ın elleri umutsuzca konuşuyordu, incecik yüzü çok solgundu. Nihayet, gitme zamanı geldi. Dostunun kolunu tuttu, her gün işlerine giderken ayrılmadan önce yaptığı gibi yüzüne baktı. Antonapoulos uyuşuk uyuşuk yüzüne bakıyor, kımıldamıyordu. Singer, elleri pantolon ceplerine sımsıkı sokulmuş halde odadan ayrıldı.

Singer, pansiyondaki odasına döner dönmez, Mick, Jake Blount ve Doktor Copeland yeniden gelmeye başladılar ona. Her biri nerede olduğunu, neden kendilerine daha önceden haber vermediğini öğrenmek istiyordu. Ama Singer onların sorularını anlamamış gibi yaptı, belirsiz bir gülümseme takındı yüzüne.

Akşamı birlikte geçirmek için teker teker geliyorlardı Singer'ın odasına. Dilsiz daima düşünceli ve sakindi. Çok açık renkli, dost gözleri bir büyücünün gözleri gibi ağır, temkinliydi. Mick Kelly, Jake Blount ve Doktor Copeland geliyor ve sessiz odada onunla konuşuyorlardı – çünkü dilsizin ona söylemek istedikleri her şeyi anladığını hissediyorlardı. Belki bundan da fazlasını.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Bu yaz Mick'in anımsayabildiği zamanlardan farklı geçiyordu. Düşüncelerle ya da sözlerle kendi kendine anlatabileceği fazla bir şey geçmemişti – ama bir değişiklik duygusu vardı içinde. Her zaman heyecanlıydı. Sabahleyin yataktan kalkıp da günlük yaşamına başlayacağı zamanı zor bekliyordu. Geceleyin yatağa girip uyumaktan nefret ediyordu.

Kahvaltıdan hemen sonra çocukları dışarı çıkarıyordu, yemek saatleri dışında hep dışarıda geçiriyorlardı günlerini. Zamanın büyük kısmını sokaklarda başıboş dolaşmakla harcıyordu – o Ralph'ın arabasını çeker, Bubber'sa arkasından gelirdi onun. Kafası hep düşüncelerle, planlarla dolu olurdu. Bazen şöyle bir etrafına bakardı da, o zaman kasabanın kendisinin bile bilmediği bir yerinde olurlardı. Bir iki kez Bill'e rastlamışlardı yolda, öylesine düşünceye dalmıştı ki, Bill kolundan tutup sarsmak zorunda kalmıştı kendisini görsün diye.

Sabahları erken saatlerde hava biraz serin olurdu, gölgeleri upuzun uzanırdı önlerinde, kaldırımın üzerinde. Ama gün ortasında gökyüzü yine cayır cayır yanardı. Güneş ışığı o kadar parlak olurdu ki, gözlerini açık tutamazdı insan acıdan. İlerde başına gelecek şeylerle ilgili planlar çok kere buz ve karla karışmış olurdu. Bazen İsviçre'de olurdu örneğin, bütün dağlar karla kaplıydı; o soğuk, yeşilimsi renkte kar-

lar üzerinde kayak kayardı. Bay Singer da onunla birlikte kayak yapardı. Kim bilir, Carole Lombard ya da radyoda çalan Arturo Toscanini de... Hep birlikte kayarlardı, Bay Singer düşer, karın içinde kaybolurdu, o zaman Mick zerre kadar korkmaksızın karların içine atılır, yüzer ve hayatını kurtarırdı onun. Kafasından bir türlü çıkaramadığı düşüncelerden biri buydu.

Çok kere bir süre yürüdükten sonra dururlar, Bubber ile Ralph'ı gölgelik bir yere bırakırdı. Bubber çok iyi bir oğlandı, iyi yetiştirmişti onu. Ralph'ı yanına bırakıp da, bağırır bağırmaz duyacağı yerden daha uzağa gitmemesini söylese ona, Bubber iki üç blok ötedeki çocuklarla bilye oynamaya bile gitmezdi. Arabanın yanında kendi kendine oynardı, bu yüzden Mick onları bir yere bıraktı mı, gözü arkada kalmazdı. O ise, kitaplığa gider *National Geographic*'e bakar ya da etrafta başıboş dolaşıp durur, düşüncelerine yeni düşünceler eklerdi. Parası olduğu zaman Bay Brannon'ın kahvesinden bir gazoz ya da Milky Way şekeri alırdı. Çocuklara indirim yapardı Brannon. Beş sentlik şeyleri üç sente verirdi onlara.

Ama her zaman –ne yapıyor olursa olsun– müzik vardı hep. Bazen yürürken kendi kendine mırıldanırdı, başka zamanlar ise içindeki şarkıları sessiz sessiz dinlerdi. Düşüncelerinde her türlü müzik vardı. Bazılarını radyodan duymuştu, ötekiler ise herhangi bir yerde duymadan önce bile kafasındaydı. Geceleyin, çocuklar yatar yatmaz, özgürdü. En önemli zamandı bu. Kendi kendine kaldığı zaman ve de ortalık karanlıkken bir sürü şey olurdu. Akşam yemeğinden hemen sonra dışarı fırlardı. Geceleri yaptığı şeyleri hiç kimseye anlatmazdı, annesi soracak olsa öyle küçük bir masal uydururdu ki, inanırdı herkes. Ama çok zaman birisi çağırsa kendisini, hiç duymamış gibi sıvışırdı çabucak. Babasından başka herkese aynı şeyi yapardı. Babasının sesinde, kaçmasını önleyen bir şey vardı. Tüm kasabanın en iri, en uzun boy-

lu adamlarından biriydi babası. Ama sesi o kadar yumuşak, o kadar nazikti ki, konuştuğu zaman şaşırırdı herkes. Babası çağırdığı zaman kendisini, ne kadar acelesi olsa yine de durmak zorunda kalırdı.

Bu yaz babası hakkında daha önce hiç bilmediği bir şey öğrendi. O zamana kadar onun gerçekten ayrı bir insan olduğunu hiç mi hiç aklına getirmemişti. Birçok kere çağırırdı onu babası. Çalıştığı ön odaya gider ve birkaç dakika yanında ayakta dururdu – ama onu dinlerken kafası hiçbir zaman kendisine söylenen şeylerde olmazdı. Sonra bir gece birden babasındaki o şeyi fark etti. Alışılmadık hiçbir şey geçmemişti o gece, anlamasını sağlayan şeyin ne olduğunu bilmiyordu. Daha sonra kendini daha büyümüş hissetti, herhangi bir kimseyi tanıdığı kadar tanıdığını sandı onu.

Ağustosun sonuna doğru bir geceydi, aceleyle koşturup duruyordu yine. Saat dokuza doğru o evde olması gerekiyordu, belkisi melkisi yok. Babası çağırdı ve ön odaya gitti. Tezgâhının üzerine eğilmiş oturuyordu. Nedense onu orada görmek doğal gelmiyordu insana. Geçen yıl, başına o kaza gelinceye kadar boyacılık, marangozluk yapıyordu. Her gün, daha gün ışımadan tulumunu giyer, evden çıkar, bütün gün dışarıda kalırdı. Geceleriyse zevk için saat tamiriyle uğraşırdı. Uzun süre, bütün gün üzerinde temiz bir beyaz gömlek ve boyunbağı, bir masada kendi kendine çalışacağı bir kuyumcu dükkânında iş bulmaya uğraşmıştı. Şimdi artık marangozluk yapamadığı için evin önüne "Ucuz Saat Tamiri Yapılır" diye bir levha asmıştı. Ama çoğu tamirciye benzemiyordu o – kenttekiler hareketli, esmer, küçümen Yahudilerdi. Babası ise tezgâhına göre çok iriydi, iri kemikleri gevşekçe birbirine tutturulmuşa benziyordu.

Babası yüzüne bakıp duruyordu. Mick ise onu oraya çağırması için ortada hiçbir neden olmadığını görüyordu. Yalnızca konuşmak istemişti onunla, o kadar. Nasıl başlayacağını düşünüyordu. Kahverengi gözleri ince uzun yüzüne

göre çok iriydi, kafasında bir tek tel kalmadığı için soluk, kel başı çıplak bir görünüm veriyordu ona. Öylece konuşmaksızın bakıyordu yüzüne, oysa acelesi vardı Mick'in. Tam saat dokuzda o evde olması gerekti, yitirecek zamanı yoktu. Babası onun acelesi olduğunu gördü ve boğazını temizledi.

"Sana bir şey vereceğim," dedi. "Çok değil, ama bir şeyler alırsın kendine."

Sadece yalnız olduğu ve konuşmak istediği için ona para vermek zorunda değildi. Yaptığı işlerden, haftada bir iki kez bira içecek kadarını kendisine ayırırdı. İskemlesinin yanında yerde iki bira şişesi duruyordu şu anda, biri boş, biri yeni açılmış. Ne zaman bira içse biriyle konuşmak isterdi. Babası kemeriyle oynuyor, o ise uzaklara bakıyordu. Bu yaz, kendisine ayırdığı beşlikleri, onlukları ufacık bir çocuk gibi saklamak âdetini edinmişti. Bazen ayakkabıları içine saklardı onları, bazen de kemerinde açtığı ufacık bir yarık içine. Mick onluğu hem almak istiyor, hem istemiyordu, ama babası uzatınca parayı, eli doğal olarak açıldı ve almaya hazırlandı.

"Yapacak o kadar çok şey var ki, nereden başlayacağımı bilemiyorum," dedi.

Gerçeğin tam tersiydi bu, kızı gibi kendisi de iyice biliyordu bunu. Hiçbir zaman tamir edilecek çok saat olmazdı, işini bitirince de evin içinde dolanıp durur, yapacak ufak tefek işler arardı. İşte o gece tezgâhının başına oturmuş, eski zemberekleri ve çarkları temizliyor, yatma zamanı gelinceye kadar işini uzatmaya çalışıyordu. Kalçasını kırdığından ve devamlı iş yapamaz hale geldiğinden beri her dakika bir şeyler yapmak zorunda hissediyordu kendini.

"Bu akşam bir hayli düşündüm," dedi babası. Birasını boşalttı, elinin tersine bir parça tuz ekti. Sonra tuzu yaladı ve bardağından bir yudum aldı.

Mick'in öyle acelesi vardı ki, yerinde duramıyordu. Babası fark etti bunu. Bir şeyler söylemeye çalıştı – ama özel bir şey için çağırmamıştı ki onu. Yalnızca azıcık konuşmak

istemişti onunla. Konuşmaya başladı, ama sözlerini yuttu. Birbirlerine bakıp duruyorlardı öyle. Sessizlik daha da uzadı, hiçbirisi bir tek söz söyleyemiyordu.

İşte o zaman farkına vardı babasının. Yeni bir şey öğreniyor gibi değildi bu – birdenbire anlamıştı bunu, beyni dışında her şeyiyle. Birden farkına varmıştı babasını *tanıdığının*. Yalnızdı o, yaşlı bir adamdı. Çocukların hiçbiri, herhangi bir şey için ona gitmediğinden, çok para da kazanmadığından aileden kesilip atılmış, koparılmış hissediyordu kendini. Ve o yalnızlığı içinde çocuklarından birine yakın olmak istiyordu – çocuklarsa o kadar meşguldüler ki, bilmiyorlardı bunu, anlamıyorlardı. Hiç kimseye bir faydası dokunmaz hissediyordu kendini.

"Hayır, acelem yok," dedi. "Sahiden."

O gece babasının tezgâhının yanında bir iskemleye oturdu ve bir süre konuştular. Hesaplardan, masraflardan, şöyle ya da böyle yapsaydı işlerin nasıl değişik olabileceğinden söz etti babası. Bira içti, bir kez yaşlar gözlerine kadar geldi, gömleğinin koluna sildi burnunu. Uzun süre babasının yanında kaldı o gece. Müthiş acelesi olduğu halde. Ama nedense kendi kafasındaki şeylerden söz edemedi babasına – sıcak, karanlık gecelerden.

Bu geceler sırdı, bütün yazın en önemli zamanlarıydı. Karanlıkta kendi kendine yürürdü, kasabadaki tek insan kendisiymiş gibi gelirdi ona o zaman. Hemen hemen bütün sokaklar kendi evinin bulunduğu blok gibi tanıdık, basit gelirdi ona geceleri. Bazı çocuklar karanlıkta, yabancı yerlerde dolaşmaktan korkardı. Kızlar, bir yerlerden bir adamın çıkıp sanki evliymişler gibi kendilerini yatırıp düzeceğinden korkarlardı. Çoğu kaçıktı kızların. Joe Louis ya da Dağ Adamı Dean iriliğinde bir adam üzerine atılsa da boğuşmak istese onunla, kaçardı. Ama bu kimse kendinden on kilo eksik birisi olsa o zaman başkaydı, bir güzel ıslatır onu, sonra da yoluna devam ederdi.

Geceler çok güzeldi, öyle korku filan gibi şeyleri düşünmeye zamanı yoktu onun. Ne zaman karanlıkta olsa müziği düşünürdü. Sokaklarda kendi kendine yürürken şarkı söylerdi tek başına. Ve bütün kent bunun Mick Kelly olduğunu bilmeden dinliyor gibi gelirdi ona.

Yazın bu özgür gecelerinde müziğe dair çok şey öğrenmişti. Kentin zengin bölgelerinde dolaşırken, her evin radyosu vardı. Bütün pencereler açık olur, o olağanüstü müziği işitebilirdi. Bir süre sonra hangi evlerin dinlemek istediği programları açtığını öğrendi. Bütün güzel orkestraları dinleyen bir ev vardı. Geceleyin bu eve gider, karanlık bahçede bir yere sinerdi. Evin etrafında güzel bir çalılık çit vardı, o da pencerenin yanında bir çalının altına otururdu. Müzik bittikten sonra karanlık bahçede, elleri ceplerinde uzun süre durur düşünürdü. Bütün yazın en gerçek yanı buydu – radyodan müzik dinlemesi ve bu müziği düşünmesi.

"*Cierra la puerta, señor,*" dedi Mick.

Cin gibi bir oğlandı Bubber. "*Hagame usted el favor, señorita,*" diye karşılık verdi.

Meslek okulunda İspanyolca dersi almak şahane bir şeydi. Bir yabancı dil konuşurken, kendini bir sürü yer dolaşmış gibi hissettiren bir şey bulurdu bunda. Okul başladığından beri her öğleden sonra yeni İspanyolca sözler ve cümleler söylemeyi eğlenceli buluyordu. Önceleri Bubber şaşırmıştı, o yabancı bir dili konuşurken Bubber'ın yüzünün ne hale girdiğini seyretmek çok eğlenceli oluyordu. Bubber hemen alıştı, çok geçmeden ablasının söylediği her şeyi kapabiliyordu artık. Öğrendiği sözcükleri de unutmuyordu. Tabii bütün cümlelerin ne anlama geldiğini bilmiyordu, ama Mick de onları özel olarak anlamları için söylemiyordu ki! Bir süre sonra oğlan o kadar hızlı öğrenmeye başladı ki, İspanyolca'yı bir kenara bıraktı Mick, uydurma birtakım sesler çıkarmaya başladı. Ama oğlanın burada da

ona yetişmesi çok zaman almadı – bizim Bubber Kelly'yi kimse alt edemezdi!

"Şu eve ilk kez giriyormuşum gibi yapacağım," dedi Mick. "O zaman yapılan süslemelerin güzel olup olmadığını daha iyi söyleyebilirim."

Ön sundurmaya çıktı, sonra tekrar içeri girdi, holde durdu. Kendisi, Bubber, Portia ve babası bütün gün holü ve yemek odasını eğlence için hazırlamakla uğraşmışlardı. Süsler, sonbahar yapraklarından, sarmaşıklardan ve kırmızı krepon kâğıtlarındandı. Yemek odasındaki şöminenin rafının üzerinde, şapkalığın arkasında duvara tutturulmuş parlak sarı yapraklar vardı. Duvarlar boyunca, kokteyl kabının durduğu masanın üzerine sarmaşık asmışlardı. Kırmızı krepon kâğıdı şöminenin üzerinden uzun saçaklar halinde sarkıyor, iskemlelerin arkasından dolanıyordu. İyi süslenmişti ev. Tamamdı.

Elini alnına götürdü ve gözlerini kıstı. Bubber yanında duruyor, yaptığı her hareketi tekrarlıyordu. "Bu eğlence iyi geçsin istiyorum, iyi. İyi geçsin."

Bu onun bugüne kadar yaptığı ilk eğlenceydi. Kendisi de dört ya da beş eğlenceden fazlasında bulunmamıştı bugüne dek. Geçen yaz okulda verilen bir danslı eğlenceye gitmişti. Oğlanlardan hiçbiri kendisini oyuna almak ya da kendisiyle dans etmek istememişti, o da bu yüzden bütün içecek şeyler bitinceye kadar kokteyl kabının yanında durmuş, sonra da eve dönmüştü. Bu eğlenceyse hiç de ona benzer bir şey olmayacaktı. Çağırdığı kimseler birkaç saat içinde gelmeye başlayacaklar, gürültü patırtı da başlayacaktı onlarla birlikte.

Eğlence fikrine nerden vardığını hatırlamak zordu. Meslek okuluna başladıktan az sonra bunu düşünmeye başlamıştı. Lise iyiydi. Her şeyiyle farklıydı ortaokuldan. Hazel ile Etta gibi o da stenografi kurslarına gitseydi, o kadar hoşuna gitmeyecekti okul – ama o özel izin almış, erkek çocuklar gibi mekanik atölyesine gitmişti. Atölye, cebir ve İspanyolca gü-

zel şeylerdi. İngilizce çok zordu. İngilizce öğretmeni Bayan Minner'dı. Herkes Bayan Minner'ın, beynini on bin dolara ünlü bir doktora sattığını söylüyordu, öldükten sonra doktor beynini açacakmış da onun niçin bu kadar zeki olduğunu anlayacakmış. Yazılı kompozisyonlarda, "Doktor Johnson'ın sekiz ünlü çağdaşının adını yazınız." – "The Vicar of Wakefield'dan on dize yazınız." gibi acayip sorular patlatırdı. Öğrencileri alfabe sırasına göre çağırır ve not defterini ders süresince hep açık tutardı. Kafalı da olsa, suratsızın biriydi. İspanyolca öğretmeni bir kez Avrupa'yı dolaşmıştı. Fransa'da insanların somun ekmekleri kâğıda sarmadan eve götürdüklerini anlatırdı. Adamlar caddelerde durup konuşurlar, ellerindeki ekmeklerle sokak lambasının direğine vururlarmış. Fransa'da su diye bir şey yokmuş, yalnız şarap varmış.

Meslek okulu her şeyiyle güzeldi. Holde sınıflar arasında bir aşağı bir yukarı dolaşır dururlardı, öğle yemeği paydosunda spor salonunun etrafında gezinirlerdi. İşte onu rahatsız etmeye başlayan şey çok geçmeden burada başladı. Hollerde herkes birlikte dolaşıyordu, sanki her biri özel bir grubun içindeymiş gibi. Bir iki hafta içinde, hollerde ve sınıflardakileri kendileriyle konuşacak kadar tanımıştı – ama hepsi o kadar. Herhangi bir grubun üyesi olmamıştı. Ortaokulda olsa içlerine girmek istediği herhangi bir kalabalığa gider katılırdı, mesele olmazdı bu. Burada ise her şey değişikti.

İlk hafta süresince koridorlarda tek başına dolaşmış durmuş, hep bunu düşünmüştü. Müziği ne kadar düşünüyorsa, herhangi bir gruba katılmayı da o derece düşünür olmuştu. Bu iki şey her zaman kafasındaydı. En sonunda bu eğlence fikri geldi aklına.

Çağrılarında çok titizdi. Ortaokul çocuklarından ya da on iki yaşından aşağı hiç kimse çağrılmamıştı. Yalnızca on üç ile on beş yaş arasındakiler. Çağırdığı kişileri, koridorlar-

da rastladığı zaman konuşacak kadar tanıyordu – adlarını bilemediği zaman da öğrenmek için soruyordu. Evlerinde telefonu olanları telefonla çağırdı, diğerlerine ise okulda haber verdi.

Telefonda hep aynı şeyi söylüyordu. O konuşurken, Bubber'ın kulağını telefonun içine kadar sokmasına ses çıkarmadı. "Ben Mick Kelly," diyordu. Adını tanımayacak olurlarsa, anlatıncaya kadar tekrar ediyordu. "Cumartesi günü saat sekizde bir danslı eğlence düzenliyorum, sizi de çağırıyorum eğlenceye. Dördüncü Cadde 103 Numara A Apartmanı." Bu A Apartmanı sözü telefonda hoş kaçıyordu. Hemen herkes memnun olduğunu söylüyordu çağrıdan. Haşarı oğlanlardan bir ikisi açıkgözlülük edip eğlenmeye kalktılar telefonda, adını tekrar tekrar sordular. Bir tanesi şeytanlık etmeye kalktı. "Sizi tanımıyorum," dedi. Hemen ağzının payını verdi o da: "Ahıra öyleyse!" Bu akıllı oğlanın dışında on oğlan ve on kız vardı, hepsinin geleceğini biliyordu. Gerçek bir eğlenceydi bu, şimdiye kadar gittiklerinden ve duyduklarından daha iyi, daha başka olacaktı.

Mick hole ve yemek odasına son bir kez göz attı. Şapkalığın yanında Kirli Yüzlü Moruk resminin önünde durdu. Bu, annesinin büyükbabasının resmiydi. Ta İç Savaş'ta binbaşıymış, bir çarpışmada vurulmuş. Çocuklardan biri bir keresinde gözlük ve sakal eklemişti resme, kurşunkalem izleri silinince yüz böyle kirli kalmıştı.

İşte bu yüzden Kirli Yüzlü Moruk diyordu bu resme. Resim, üç yanlı bir çerçevenin ortasındaydı. Her iki yanda oğullarının resimleri vardı. Bubber'ın yaşında görünüyorlardı. Üzerlerinde asker elbiseleri, yüzleri şaşkın. Onlar da bir çarpışmada ölmüşlerdi. Çok zaman önce.

"Eğlence sırasında bunu indireceğim ben. Bayağı görünüyor bana. Ne dersin?"

"Bilmem," dedi Bubber. "Biz bayağı mıyız Mick?"

"*Ben* değilim."

Resmi şapkalığın altına koydu. Süsleme tamamdı. Bay Singer eve gelince hoşuna gidecekti. Odalar bomboş ve sessiz görünüyordu. Akşam yemeği için masa kurulmuştu. Yemekten sonra da eğlence vakti gelmiş olacaktı. İçilecek şeylere bakmak için mutfağa gitti.

"Bir aksilik çıkmayacak, değil mi?" diye sordu Portia'ya.

Portia bisküvi yapıyordu. İçilecek şeyler sobanın üzerindeydi. Fıstık ezmesi, pelteli sandviç, çikolatalı bisküvi ve punç vardı. Sandviçler nemli bir beze sarılmıştı. Bir iyi gözden geçirdi onları, ama tatmadı.

"Kırk kere söyledim sana bir aksama olmayacak diye," dedi Portia. "Şu akşam yemeği kalksın ortadan, beyaz önlüğümü takacağım ve güzel güzel yerleştireceğim her şeyi. Sonra da saat dokuz buçukta çekip gideceğim buradan. Cumartesi akşamı bu, Highboy'un, Willie'nin ve de benim de kendimize göre planlarımız var tabii."

"Elbette," dedi Mick. "Ben yalnız işler başlayıncaya kadar yardım etmeni istiyorum... biliyorsun."

Sustu ve sandviçlerden bir tane aldı. Sonra Bubber'ı Portia'nın yanına bıraktı ve orta odaya gitti. Giyeceği elbise yatağın üzerinde duruyordu. Hazel da, Etta da ona en iyi elbiselerini vermek iyiliğini göstermişlerdi – kendilerinin eğlenceye katılmayacaklarını düşünüyorlardı çünkü. Etta'nın mavi, uzun, krepdöşin gece elbisesini giyecek, ayağına ince, hafif, beyaz dans ayakkabılarını geçirecek, başına elmas taklidi süsler takacaktı. Gerçekten şahane şeylerdi bu elbiseler. Bunların içinde nasıl olacağını kestirmek zordu.

İkindi vakti geldi, güneş uzun, sarı ışınlar saldı pencereden içeri. Giyinmek için iki saat ayırmışsa, başlamanın zamanıydı şimdi. En güzel elbiseleri giyecekse, durup beklememeliydi artık. Ağır ağır banyoya gitti, eski şortunu ve gömleğini çıkardı, suyu açtı. Topuklarını, dizlerini, özellikle dirseklerinin kaba, sert kısımlarını ovdu, yıkadı. Bir hayli sürdürdü banyo faslını.

Çıplak çıplak odaya koşup giyinmeye başladı. İpek külotlar, ipek çoraplar giydi. Hatta sırf takmış olmak için Etta'nın sutyenlerinden birini de taktı. Sonra dikkatle elbiseyi giyip dans ayakkabılarını geçirdi ayağına. İlk kez bir gece elbisesi giyiyordu. Aynanın önünde uzun süre durdu. O kadar uzun boyluydu ki, elbise bileklerinden beş altı santim yukarda kalmıştı – ayakkabıları ise o kadar küçüktü ki, ayaklarını acıttı. Uzun süre aynanın önünde durdu, sonunda ya şapşala dönmüşümdür ya da çok güzel olmuşumdur diye karar verdi. Biri ya da öbürü.

Saçlarını altı kez yaptı bozdu. Saçının bir türlü biçime girmeyen kısımları epeyce güçlük çıkardı ona, gitti perçemlerini ıslattı ve üç kıvrım yaptı. En sonunda elmas taklitlerini saçlarının arasına geçirdi ve dudaklarını, yüzünü boyadı da boyadı. İşini bitirince çenesini şöyle bir yukarı tuttu, sinema yıldızları gibi gözlerini yarı kapadı. Yüzünü bir yandan öbür yana ağır ağır çeviriyordu. Güzel olmuştu – güzel de söz mü!

Kendi kendini tanıyamıyordu. Mick Kelly'den tümden farklı birisiydi. Daha eğlencenin başlamasına iki saat vardı, aileden biri kendini bu kadar önceden giyinmiş, süslenmiş görecek diye utanıyordu. Yeniden banyoya gitti ve kapıyı kilitledi. Bir yere oturup elbisesini de buruşturamazdı, ortada ayakta durdu. Dört yanını çeviren duvarlar, içindeki heyecanı bastırıyor gibi geldi ona. Mick Kelly'den o kadar farklı hissediyordu ki kendini, bu eğlencenin tüm hayatında görüp göreceği şeylerin hepsinden daha iyi bir şey olduğunu anladı.

"Yihhuu! Punç!"

"Ne şık bir elbise bu..."

"Hey! Hani kırk altıya yirmi üçgenini çözdün mü sen..."

"Bi dakka! Bi dakka, yolu tıkamayın!"

Çağrılılar içeri girip çıktıkça ön kapı çarpıp duruyordu her an. Yüksek sesler, alçak sesler birbirine karışıyor, bir uğultu dolduruyordu içeriyi. Kızlar, uzun, güzel gece elbi-

seleri içinde gruplar halinde toplanmıştı, oğlanlar bol paçalı pantolonları ya da Asker Kampı öğrenci üniformaları veya koyu renkli mevsimlik elbiseleri içinde etrafta dolaşıyorlardı. Ortalık öyle karışıktı, öyle gürültülüydü ki, Mick hiçbir yüzün, hiçbir kişinin farkında değildi. Şapkalığın yanında duruyor, uzaktan seyrediyordu eğlenceyi.

"Herkes bir dans kartı alsın ve imzalamaya başlasın."

Başlangıçta oda herhangi bir insanın bir şey işitemeyeceği ve dikkatini veremeyeceği kadar gürültülüydü. Oğlanlar punç kabının etrafını öyle bir sarmışlardı ki, masa ve sarmaşıklar görünmez olmuştu. Yalnızca, oğlanların başlarının üstünden babasının başı yükseliyordu, gülümseyerek puncu küçük kâğıt bardaklara doldururken. Yanındaki şapkalığın üstünde bir şeker kutusu ve iki mendil duruyordu. Birkaç kız, bugünün kendisinin doğum günü olduğunu sanmıştı, onlara teşekkür etmiş, daha on dördüne girmeye sekiz ay olduğunu söylemeksizin hediyeleri açmıştı. Herkes de kendisi gibi tertemiz, taptaze ve süslüydü. Güzel güzel kokuyorlardı. Oğlanlar saçlarını bir güzel tarayıp yapıştırmışlardı başlarına. Kızlar renk renk uzun elbiseleriyle bir arada duruyorlardı, parlak, kocaman çiçekler gibiydiler. Başlangıç şahaneydi, iyi başlamıştı her şey.

"Ben İskoç-İrlanda ve biraz da Fransız karışığıyım..."

"Bende Alman kanı var..."

Yemek odasına gitmeden önce dans kartları için bir kez daha seslendi ortalığa. Çok geçmeden holden içeri yığılmaya başladılar. Herkes bir dans kartı aldı ve odanın duvarlarına karşı takım takım dizildiler. Her şey şimdi başlıyordu işte.

Birden çok acayip biçimde ortaya çıktı bu sessizlik. Oğlanlar odanın bir yanında, kızlar da onların tam karşısında birlikte duruyorlardı. Nedense herkes birden kesmişti gürültüyü. Oğlanlar kartları ellerinde, kızlara bakıyorlardı, oda çok sessizdi. Oğlanlardan hiçbiri, her zaman yaptıkları gibi dans sırası almaya kalkmıyordu. O korkunç sessizlik daha

da kötüleşiyordu, o ise ne yapması gerektiğini bilecek kadar çok eğlencede bulunmamıştı bugüne kadar. Sonra oğlanlar birbirlerini itip kakmaya ve konuşmaya başladılar. Kızlar kıkırdıyordu, ama oğlanlara bakmasalar bile, akıllarının bu gece en beğenilen kız olup olamayacakları sorunuyla uğraştığını söyleyebilirdi insan. Korkunç sessizlik kaybolmuştu artık, ama sinirli bir hava vardı odada.

Bir süre sonra bir oğlan, Delores Brown adlı bir kıza yanaştı. O kızın kartını imzalar imzalamaz bütün öteki oğlanlar birden Delores'e koşmaya başladılar. Kızın bütün kartı imzayla dolunca Mary adlı bir başka kızın yanına yanaştılar. Bundan sonra her şey aniden durdu yine. Başka birkaç kız da bir iki dans imzası almıştı – eğlenceyi kendisi düzenlediği için de üç oğlan kendisine gelmiş, kartını imzalamıştı. Hepsi bu kadar.

İnsanlar yemek odasında, koridorda avare avare dolaşıp duruyordu. Oğlanlar daha çok punç çevresinde toplanmış, birbirlerine gösteriş yapmaya çalışıyorlardı. Kızlar bir grup olmuş, çok eğleniyorlarmış gibi görünmek için boyuna gülüşüyorlardı. Oğlanlar kızları, kızlar oğlanları düşünüyordu hep. Ama bütün bunlardan çıkan, garip bir duyguydu odada.

İşte tam bu sırada Harry Minowitz'in farkına vardı Mick. Bitişiklerinde oturuyordu, bütün yaşamı boyunca tanırdı onu. Kendisinden iki yaş büyük olmasına karşın, Mick çok daha hızlı gelişmişti, yazın caddenin yanındaki yeşil alanda güreşirler, dövüşürlerdi. Harry bir Yahudi çocuğuydu, ama pek benzemezdi Yahudi'ye. Saçları açık kahverengi ve düzdü. Bu gece çok güzel giyinmişti, içeri girdiğinde üzeri tüylü Panama erkek şapkasını şapkalığa asmıştı.

Elbiseleri yüzünden farkına varmamıştı onun. Yüzünde bir değişiklik vardı, her zaman taktığı kemik çerçeveli gözlüğü yoktu gözünde. Gözlerinden birinde kıpkırmızı, kocaman bir arpacık çıkmıştı, görebilmek için başını bir kuş

gibi yana, yukarı kaldırmak zorunda kalıyordu. Uzun, ince elleriyle ikide bir arpacığın etrafını yokluyordu acıyormuş gibi. Punç isterken, kâğıt bardağı Mick'in babasının yüzüne kadar kaldırdı. Mick onun gözlüksüz edemeyeceğini anlıyordu. Sinirliydi, ona buna çarpıp duruyordu boyuna. Kendisinden başka hiçbir kızın kartını imzalamamıştı – kendisi de ev sahibi olduğu için yapmış olmalıydı bunu.

Bütün punç içilmişti. Mick sıkılacak diye korkuyordu babası, yanına karısını da alıp mutfağa limonata yapmaya gitti. Bazıları ön sundurmaya, kaldırıma çıkmıştı. Serin havaya çıkmak hoşuna gitti. Sıcak, aydınlık evden sonra, karanlıkta sonbahar havasını kokluyordu.

O sırada ummadığı bir şey gördü. Karanlık caddede, kaldırımın kenarında bir grup komşu çocuğu toplanmıştı. Pete, Sucker Wells, Baby ile Spareribs – Bubber'dan daha küçüklerden başlayıp on ikiye, on üçe kadar çıkan bir çete. Hiç tanımadığı çocuklar bile vardı, bir eğlence kokusu alıp seyre gelmiş olmalıydılar. Ya kendisine kötü bir şey yaptıkları için ya da kendisi onlara kötü bir şey yaptığı için çağırmadığı kendi yaşında, kendinden büyük çocuklar da vardı aralarında. Kirliydi üstleri başları, bayağı şortlar ya da hırpani golf pantolonlar, eski günlük elbiseler vardı üstlerinde. Eğlenceyi seyretmek için karanlıkta dolaşıp duruyorlardı. Bu çocukları görünce iki his duydu içinde – biri üzüntü, ötekiyse bir çeşit uyarı.

"Bu dans için sizden söz aldım." Harry Minowitz kartının üzerindeki bir yazıyı okur gibi yaparak yanına yaklaştı, ama Mick yazılı hiçbir şey göremedi kartın üzerinde. Babası sundurmaya gelmiş, ilk dansın başladığı anlamına gelen bir ıslık çalıyordu.

"Evet," dedi. "Hadi gidelim."

Blokun etrafında yürümek üzere çıktılar dışarı. Uzun elbisesi içinde kendisini bayağı büyümüş hissediyordu. "Hey, Mick Kelly'ye bakın!" diye bağırdı karanlıktaki çocuklar-

dan biri. "Şuna bakın!" Hiçbir şey duymamış gibi yürüyordu, ama Spareribs'di bu, bir gün nasıl olsa yakalardı onu. Harry ile karanlık kaldırımda hızlı hızlı yürüyorlardı, sokağın sonuna geldiklerinde bir blok daha döndüler aşağı.

"Şimdi kaç yaşındasın, Mick... on üç?"

"On dörde gidiyorum."

Ne düşündüğünü biliyordu onun. Her zaman canını sıkardı bu. Bir altmış boy, elli kilo ve henüz on üçünde. Eğlencedeki her çocuk cüce sayılırdı onun yanında, yalnız Harry kendisinden üç beş santim kısaydı. Hiçbir oğlan kendisinden bu kadar uzun bir kızla gezinti yapmak istemezdi. Ama belki sigara keserdi artık büyümesini.

"Yalnız geçen yıl on santim boy attım," dedi.

"Bir keresinde fuarda iki elli boyunda bir bayan görmüştüm. Ama sen o kadar büyümezsin herhalde."

Harry bir yabanmersininin yanında durdu. Hiç kimse yoktu görünürde. Cebinden bir şey çıkardı ve uğraşmaya başladı onunla. Mick, görebilmek için üzerine doğru eğildi – gözlüğüydü, mendiliyle camlarını siliyordu.

"Özür dilerim," dedi. Sonra gözlüğünü taktı, derin bir soluk aldığını duydu Mick.

"Gözlüğünü hiç çıkarmamalısın gözünden."

"Evet."

"Nasıl dolaşırsın onlar olmadan?"

"Ne bileyim, bilmem..."

Gece çok sessiz ve karanlıktı. Caddeden karşıya geçerlerken Harry dirseğinden tuttu.

"Eğlencede bir genç bayan var, bir erkek gözlük takarsa kıza benzermiş, öyle diyor. İşte bu kişi... neyse, belki de ben..."

Sözünü bitirmedi. Birden gerildi, bir iki adım koştu ve başının bir metre kadar yukarısındaki bir yaprağı yakalamak için zıpladı. Mick ancak görmüştü o yaprağı yüksekte. İyi zıplamıştı Harry, ilk zıplayışta yakalamıştı. Yaprağı ağzı-

na aldı ve karanlıkta hayali bir rakibe bir iki yumruk salladı. Mick de katıldı ona.

Her zaman olduğu gibi bir şarkı vardı kafasında. Kendi kendine mırıldanıyordu.

"Nedir bu söylediğin?"

"Mozart adlı bir adamın parçası."

Harry birden çok iyi hissetti kendini. Hızlı bir boksör gibi sağa sola zıplıyordu. "Alman adına benziyor."

"Sanırım."

"Faşist mi?" diye sordu.

"Ne?"

"Bu Mozart dediğin bir faşist ya da Nazi mi, diyorum?"

Mick bir dakika düşündü. "Hayır, bunlar yeni şeyler, bu adam çok olmuş öleli."

"İyi öyleyse." Yeniden karanlığı yumruklamaya başladı. Neden, diye sormasını istiyordu Mick'in.

"İyi öyleyse dedim," dedi yine.

"Niçin?"

"Faşistlerden nefret ederim çünkü. Yolda giderken birine rastlasam öldürürdüm."

Harry'ye baktı. Sokak lambasının ışığında yapraklar hızlı, benek benek gölgeler düşürüyordu yüzüne. Heyecanlanmıştı.

"Nasıl olur?" diye sordu Mick.

"Hayret! Hiç gazete okumaz mısın sen? Bak şöyle..."

Blokun etrafını dolaşıp yine aynı yere gelmişlerdi. Bir gürültü patırtıdır gidiyordu evde. İnsanlar bağırıyor, kaldırımlarda koşuşuyordu. Bir sancı girdi karnına.

"Bloku bir kere daha dolaşmazsak anlatamam," dedi Harry, "uzun. Söylemek isterdim sana Faşistlerden neden nefret ettiğimi. Anlatmak isterdim sana bunu."

Bu düşünceleri bir başkasına açma şansını belki de ilk kez buluyordu. Ama dinlemeye zamanı yoktu Mick'in. Evinin önünde gördüğü şeye bakmakla meşguldü o. "Pekâlâ.

Sonra görüşürüz." Gezinti bitmişti, artık etrafa bakıp, gördüğü kargaşayla uğraşabilirdi.

O yokken neler olmuştu? O ayrıldığında insanlar o güzel elbiseleri içinde etrafta dinelip duruyorlardı, gerçek bir eğlenceye benziyordu her şey. Şimdiyse –yalnızca beş dakika sonra– bir deliler evine dönmüştü burası. Kendisi oradan ayrılınca o çocuklar karanlıktan çıkmışlar ve eğlenceye dalmışlardı. Ne cesaret! Şu Pete Wells, elinde bir bardak punç kapının önünde bağırıp çağırıyordu. Çağrılıların içine katılmışlar, bağırıp çağırıyorlar, koşuşuyorlardı – hem de paçaları şaldır şuldur eski golf pantolonları, günlük elbiseleri içinde!

Baby Wilson ön sundurmada bomboş dolaşıyordu – daha dördünde ancak vardı Baby. Bubber gibi onun da bu saatte evinde yatakta olması gerektiğini bilmiyor muydu kimse? Puncu başının üzerinde tutarak basamakları birer birer iniyordu. Onun burada olmasının hiçbir nedeni yoktu. Bay Brannon eniştesiydi, bedava şeker verebilirdi ona, ne zaman dükkânına gitse istediği şeyi parasız içebilirdi. Kaldırıma çıkar çıkmaz Mick kolundan yakaladı onu "Doğru eve, Baby Wilson. Haydi bakalım." Mick etrafına baktı, işleri eski düzenine sokmak için başka ne yapabileceğini araştırdı. Sucker Wells'e doğru gitti. Kaldırımın uzak bir yerinde karanlıkta duruyordu o, elinde kâğıt bardağı, herkese bir düş içindeymiş gibi bakıyordu. Yedi yaşındaydı Sucker, kısa pantolon vardı ayağında. Göğsü ve ayakları çıplaktı. Gürültüye patırtıya katılmıyordu, ama Mick olanlardan deliye dönmüştü bir kez.

Sucker'ı omuzlarından yakaladı ve sarsmaya başladı. Önce dişlerini sıktı Sucker, ama bir dakika sonra takırdamaya başladı dişleri. "Haydi evine Sucker Wells. Çağrılmadığın yere de sokulma bir daha." Bırakınca, Sucker kuyruğunu kıstırdı ve caddeden aşağı yavaş yavaş yürüdü. Ama yine de doğruca eve gitmedi. Köşeye varınca, kaldırımın kenarına

oturduğunu gördü onun Mick, görülmeyeceğini sandığı bir yerden eğlenceyi gözlemeye devam etti.

Bir an sevindi Mick, ağzından tükürükler saçıncaya kadar sarstığı için Sucker'ı. Ama hemen sonra içinde bir pişmanlık duydu, geri çağırdı onu. Ortalığın altını üstüne getiren büyük çocuklardı. Asıl yaramaz onlardı, hiç böyle arsız olduklarını görmemişti bugüne dek. Ortada ne kadar içecek şey varsa içmişler, gerçek bir eğlenceyi böyle bir kargaşaya döndürmüşlerdi. Sokak kapısından giriyorlar, çıkıyorlar, bağırıyorlar, birbirlerine çarpıyorlardı. En berbatına, Pete Wells'e doğru yürüdü. Pete on dördünü geçtiği halde hâlâ yedinci sınıfta takılıp kalmıştı. Doğru ona gitti, ama Sucker gibi sarsılamayacak kadar iriydi o. Çekip evine gitmesini söyleyince, dans eder gibi sallanarak üzerine düştü.

"Altı eyalette bulundum ben. Florida, Alabama..."

"Hani vücuda sarılan simli kuşak..."

Eğlence allak bullak olmuştu. Herkes bir ağızdan konuşuyordu. Meslek okulundan çağırılanlar komşu çocukların çetesiyle karışmıştı. Ama oğlanlarla kızlar hâlâ ayrı ayrı gruplar halinde duruyorlardı; hiç kimse dansetmiyordu. Limonata nerdeyse bitmişti evde. Kabın dibinde bir iki limon kabuğunun yüzdüğü bir parçacık su kalmıştı. Babası çocuklara karşı hep iyi davranırdı. Kendisine bardağını uzatan herkese punç vermişti. Yemek odasına girdiğinde Portia'yı sandviçleri dağıtırken buldu. Beş dakika içinde hepsi bitti. O kadar sandviçten yalnızca bir tane düşmüştü Mick'e – ekmeğinin arasından pembe reçeli akan bir reçelli sandviç.

Portia eğlenceyi seyretmek için yemek odasında kalmıştı. "Burası daha eğlenceli," diyordu, "niye gideyim? Highboy'la Willie'ye bu cumartesi gecesi bensiz eğlenmeleri için haber saldım. Herkes öyle coşmuş ki, burada bekleyip bu eğlencenin sonunu göreceğim."

Coşmak mı – en uygun söz buydu işte. Her yerde hissedebiliyordu bunu, odada, sundurmada, kaldırımda. O da

coşmuştu. Elbisesinden ve şapkalığın ortasındaki aynanın önünden geçerken gördüğü yüzünün güzelliğinden, yanaklarındaki kırmızı renkten ya da saçındaki taklit elmastan gelmiyordu yalnız bu coşku. Belki evin süslenişinden, belki bütün bu meslek okulu öğrencileriyle çocukların birbirine karışmasından da geliyordu.

"Bakın kaçıyor!"

"Hey! Yakalayın!..."

"Yaşından utan!"

Bir grup kız, elbiselerinin eteklerini kaldırmış caddeden aşağı koşuyordu, saçları uçuşuyordu arkalarında. Oğlanlardan bazıları çalılıktan ince uzun sopalar kesmişler, kızları kovalıyordu. Meslek okulunun ilk sınıfındaki, hepsi de gerçek bir danslı eğlence için giyinip kuşanmış çocuklar bebekler gibi davranıyorlardı. Yarı oyun, yarı değildi bu. Bir oğlan, elindeki sopayla ona doğru yaklaştı, o da koşmaya başladı.

Eğlence fikri tamamen kaybolmuştu artık. Her zamanki sokak oyunlarından biriydi bu. Ama bugüne kadar gördüğü en çılgın geceydi. Çocuklar neden olmuşlardı buna. Bulaşıcı bir hastalıktılar sanki, eğlenceye gelmeleri liseli, nerdeyse yetişkin insanlar olduklarını unutturmuştu. Tıpkı öğleden sonra banyo yapmadan önce arka bahçede toza toprağa bulanmaya, banyo küvetine girmeden önce bu zevki tatmaya benziyordu bu. Herkes cumartesi gecesini dışarıda geçiren vahşi bir çocuktu – Mick ise kendini bunların en çılgını hissediyordu.

Bağırıyor, onu bunu itiyordu, her oyunu ilk başlatan o olurdu. Bağırıp çağırmaktan, dolanıp koşuşmaktan çevresinde olanları, başkalarının ne yaptığını fark edemedi. Soluğu, yapmak istediği bütün o çılgınca şeylerin hepsini yapmaya yetmiyordu.

"Caddenin sonundaki hendeğe! Hendeğe! Hendeğe!"

Başı o çekiyordu. Bir blok aşağıda, caddenin altına yeni borular yerleştiriyorlardı, oldukça derin bir hendek kazmışlardı. Hendeğin kenarına diktikleri fenerler karanlıkta parlak kırmızı yanıyordu. Hendeğe atlamak için sabırsızlanıyordu. Titrek küçük alevlere kadar koştu ve zıpladı.

Ayağındaki tenis ayakkabıları olsa kedi gibi düşerdi ayaklarının üzerine – ama o yüksek topuklu dans ayakkabıları yüzünden kaydı ve karnı boruya çarptı. Soluğu kesildi. Gözleri kapalı öylece uzandı bir süre, sesi çıkmadan.

Eğlence... Uzun uzun planlamıştı kafasında nasıl olacağını, meslek okulundaki yeni insanları nasıl hayal etmişti. Her gün birlikte olmak istediği bir grup çocuğu nasıl düşünmüştü. Koridorlarda dolaşırken başka türlü hissedecekti kendini şimdi, çünkü onların özel birtakım kişiler olmadığını, öteki çocuklar gibi olduğunu biliyordu artık. Varsın bozulmuş olsundu eğlence. Her şey bitmişti artık. Her şeyin sonuydu bu.

Mick, hendekten dışarı tırmandı. Küçük fenerlerin etrafında birkaç çocuk oynuyordu. Alev kırmızı kırmızı parlıyor, uzun, hareketli gölgeler meydana getiriyordu. Bir çocuk evine gitmiş, Halloween için daha önceden satın alınmış bir maskeyi takınıştı yüzüne. Kendisinden başka değişen şey yoktu eğlencede.

Ağır ağır eve yürüdü. Çocukların yanından geçerken bakmadı, konuşmadı onlarla. Holdeki süsler indirilmişti, herkes dışarı çıktığı için ev bomboş görünüyordu. Banyoda mavi gece elbisesini çıkardı. Eteği yırtılmıştı elbisenin, yırtık yeri görünmeyecek şekilde katladı. Taklit elmas bir yerde düşmüş olmalıydı. Eski kısa pantolonu ve gömleği döşemede, bıraktığı yerde duruyordu. Giydi onları. Bundan sonra kısa pantolon giyemeyecek kadar büyümüştü. Bu geceden sonra hiçbir zaman giymeyecekti artık. Bir daha hiç.

Mick ön sundurmada duruyordu. Yüzünden boyaları silince yüzü ağarmıştı. Ellerini ağzının önünde boru yaptı, de-

rin bir nefes aldı. "Herkes evine! Kapı kapanmıştır! Eğlence bitmiştir!"

Sessiz, gizemli gecenin içinde yine kendi kendineydi. Geç değildi daha – cadde üzerindeki evlerin pencerelerinde sarı ışıktan kareler vardı. Ellerini ceplerine sokmuş, başını bir yana eğmiş, ağır ağır yürüyordu. Uzun süre ne yöne gittiğinin farkında olmadan yürüdü.

Sonra evler seyrelmeye başladı, büyük ağaçları ve fundalıklarıyla bahçeler başladı. Etrafına baktı, yazın o kadar sık gittiği o evin yakınında olduğunu gördü. Ayakları, bilmeden oraya çekmişti onu. Eve geldiği zaman hiç kimsenin kendisini görmediğinden emin olmak için bir süre bekledi. Sonra yan bahçeden içeri daldı.

Radyo her zamanki gibi açıktı. Bir saniye pencerenin yanında durdu, içerdekileri seyretti. Çıplak kafalı adamla kır saçlı kadın masada kâğıt oynuyordu. Mick yere oturdu. Çok güzel ve gizli bir yerdi burası. Sedir ağaçlarının hemen dibindeydi, hiç kimse göremezdi onu burada. Radyo iyi değildi bu akşam – birisi, hep aynı şekilde biten halk şarkıları söylüyordu. İçi bomboş gibiydi. Elleriyle ceplerini karıştırdı, bir şeyler arandı. Kuru üzüm taneleri, bir kestane, ipe dizilmiş bir sıra boncuk – bir sigara ve birkaç kibrit. Sigarayı yaktı ve kollarıyla dizlerini sardı. O kadar boş hissediyordu ki kendini, içinde tek duygu, tek düşünce yok gibiydi.

Programlar birbirini izledi, hepsi de birbirinden beterdi. Hiçbirini tutmadı. Sigara içiyor, otları yoluyordu yerden. Bir süre sonra yeni bir spiker konuşmaya başladı. Beethoven'den söz etti. Bu müzisyeni kitaplıkta bir kitapta okumuştu – adı bir e ile okunuyor, iki e ile yazılıyordu. Mozart gibi o da Alman'dı. Yaşarken yabancı dil konuşur, yabancı bir yerde yaşarmış – tıpkı kendisinin de istediği gibi. Spiker onun üçüncü senfonisinin çalınacağını bildirdi. Biraz daha yürümek istediği ve artık ne çalarlarsa çalsınlar umurunda

olmadığı için yarım kulakla dinliyordu. Sonra müzik başladı. Mick başını kaldırdı, yumruğunu ağzına bastırdı.

Olabilir miydi bu? Açılış notaları, bir dakika bir yandan öbür yana salındı. Bir yürüyüş ya da marş gibi. Gecenin içinde çalımla gezinen Tanrı gibi.. Vücudunun dışı birden dondu, yalnızca müziğin o ilk bölümü kor gibiydi yüreğinde. Ondan sonra ne geldiğini bile işitemedi, yalnızca oraya çöktü ve bekledi, donmuş yumrukları sıkılı. Bir süre sonra müzik yeniden başladı, daha kuvvetli ve daha yüksek. Tanrıyla filan pek ilişkisi yoktu bunun. Bu kendisiydi, Mick Kelly'ydi, gündüzleri yürüyen, geceleri tek başına olan kendisi. Sıcak güneş altında, karanlıkta bütün o kafasındaki planlarla, duygularla. Müzik kendisiydi – düpedüz, çırılçıplak kendisi.

Onu tam olarak duyacak gibi dinleyemiyordu. Müzik kaynıyordu içinde. Ne yapmalıydı şimdi? Çok güzel bazı bölümleri dikkatle dinleyip, unutmamak için tekrarlamalı mıydı kafasında – yoksa düşünmeksizin ve anımsamaya çalışmaksızın birbiri ardından gelen her parçayı kendi gidişine bırakıp dinlese miydi? Vay anasını! Tüm dünyaydı bu müzik, yeteri kadar dikkatle dinleyemiyordu. Sonra, en sonunda açılış müziği tekrar ortaya çıktı, her notanın sert, sımsıkı yumulu bir yumruk gibi yüreğinde vurması için sanki bu kez bütün değişik aletler hep bir araya toplanmış çalıyordu. Ve birinci bölüm bitti.

Çok zaman almamıştı bu müzik, az da sürmemişti. Zamanın geçişiyle filan pek ilişiği yoktu. Kollarını dizlerinin etrafına sımsıkı sararak oturmuş, tuzlu dizini ısırıyordu kuvvetle. Beş dakika da dinlemiş olabilirdi, yarım gece de. İkinci kısım karaydı – ağır bir marş. Kederli değil, ama sanki bütün dünya ölmüştü, karaydı ve daha öncesinin nasıl olduğunu düşünmenin gereği yoktu. O boru cinsinden çalgılardan biri kederli ve berrak bir hava çalıyordu. Sonra müzik öfkeyle yükseldi, altında coşku vardı bu yükselişin. En sonunda, o kara marş yine.

Ama belki de senfoninin son kısmı en sevdiği bölüm oldu – dünyadaki en büyük insanların, neşeli, canlı, özgür bir hava içinde koşup zıplayışı gibi. Böyle çok güzel bir müzik insana çok kötü dokunuyordu. Tüm dünyaydı bu senfoni, dinlemeye gücü yetmiyordu.

Müzik bitmişti, kolları dizlerinin etrafında kaskatı öylece oturuyordu. Bir başka program başladı radyoda, oysa parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Müzik yalnızca bu acı dokunuşu bırakmıştı içinde, bir de boşluk. Senfoninin hiçbir bölümünü anımsamıyordu, son bir iki notayı bile. Anımsamaya çalıştı, hiçbir ses gelmedi aklına. Bitmiş ve geriye bir tavşan gibi titreyen yüreğiyle, o korkunç acı kalmıştı.

Evde radyo ve ışıklar söndürüldü. Kapkaraydı gece. Birden yumruklarıyla kalçalarını dövmeye başladı Mick. Gözlerinden yaş gelinceye kadar bütün gücüyle aynı kasa vuruyor, vuruyordu. Ama yine de yeteri kadar sert gelmiyordu bu ona. Çalılığın altındaki taşlar keskindi. Bir avuç kaptı onlardan ve elleri kanayıncaya kadar aynı noktaya sürtmeye başladı. Sonra arkaüstü düştü yere, geceyi seyrederek uzandı, kaldı. Bacağında o yanıp duran yeri hissedince bir rahatlık geldi üzerine. Islak otların üzerinde bitkin yatıyordu, bir süre sonra soluğu düzeldi, normalleşti.

Kaşifler gökyüzüne bakarak dünyanın yuvarlak olduğunu neden bulamamışlardı? Gökyüzü, koskoca bir cam balonun içi gibi kavisliydi, parlak yıldızların göz kırpışlarıyla çok koyu mavi. Sessizdi gece. Sıcak sedir ağaçları kokuyordu. Tekrar kendine geldiğinde müziği filan düşünmeye çalışmıyordu artık. İlk bölüm, tıpkı ilk çalındığı zaman olduğu gibi kafasındaydı. Notaları ağır ağır dinliyor, daha sonra unutmasın diye bir geometri probleminde olduğu gibi düşünüyordu. Tınıların biçimini çok açık görebiliyordu, bir daha unutmazdı onları.

Artık iyi hissediyordu kendini. Yüksek sesle bazı sözcükler fısıldadı. "Tanrım bağışla beni, ne yaptığımı bilmiyorum

ben." Neden bunu düşünmüştü? Son birkaç yıldır herkes Tanrı diye gerçek bir şeyin olmadığını biliyordu. Daha önceleri hayalinde canlandırdığı gibi düşünmeye kalksa Tanrıyı, uzun, beyaz bir örtüye sarınmış Bay Singer'ı görürdü yalnız. Tanrı sessizdi – belki de onun için yapıyordu bu yakıştırmayı. Aynı sözleri yeniden söyledi, Bay Singer'a söyler gibi: "Tanrım, bağışla beni, ne yaptığımı bilmiyorum ben."

Müziğin bu bölümü güzel ve açıktı. Şimdi ne zaman istese söyleyebilirdi orasını. Belki daha sonra, örneğin bir sabah uyanınca, daha çok şey gelecekti aklına müzikten. Bir kez daha dinleyebilirse müziği, şimdi kafasında bulunanlara başka parçalar da ekleyebilecekti. Ve belki dört kez daha dinleyebilse, yalnızca dört kez daha, hepsini öğrenebilirdi, kim bilir?

Müziğin bu açılış bölümünü bir kez daha dinledi. Sonra notalar ağırlaştılar, yumuşadılar, vücudu karanlık toprağa doğru ağır ağır batıyormuş gibi geldi ona.

Sarsılarak uyandı Mick. Hava soğumuştu, Etta Kelly'nin uykusundan uyanırken üzerindeki örtüyü çektiğini görüyordu düşünde. "Çekme battaniyenin hepsini üstüne..." demeye çalışıyordu. Gözlerini açtı. Gökyüzü kapkaraydı, yıldızlar kaybolmuştu. Otlar yaştı. Babası endişelenir diye aceleyle kalktı yerinden. Sonra müziği anımsadı. Zamanın gece yarısı mı, yoksa sabahın üçü mü olduğunu bilmiyordu, koşa koşa evin yolunu tuttu. Havada bir sonbahar kokusu vardı. Müzik yüksek ve hızlıydı kafasında, evinin bulunduğu bloka götüren kaldırımlarda gittikçe hızlanarak koşuyordu.

2

Ekime doğru günler masmavi ve serindi. Biff Brannon gofre kumaştan hafif pantolonlarını çıkardı, koyu mavi serjlerini giydi. Tezgâhın gerisine sıcak kakao yapan bir makine kurmuştu. Mick hiç dayanamıyordu kakaoya, haftada üç ya da dört kez geliyor, bir bardak içiyordu. Biff, on sent yerine beş sent alıyordu ondan, hatta bedava vermek istiyordu. Tezgâhın gerisinden onu seyrederken bir sıkıntı, bir eziklik duyuyordu içinde. Elini uzatıp onun güneş yanığı, karışık saçlarına dokunmak istiyordu – ama bir kadına dokunur gibi değil. İçinde bir rahatsızlık vardı, onunla konuşurken sesine bir sertlik, bir gariplik geliyordu.

Bir sürü endişe vardı kafasında. Önce, Alice iyi değildi. Her zaman olduğu gibi sabahın yedisinden akşamın onuna kadar aşağıda çalışıyordu kadın, ama yürümesi ağırlaşmıştı, gözlerinin altında kahverengi halkalar belirmişti. Bu hastalığı daha çok, daha açık olarak iş sırasında kendini gösteriyordu. Bir pazar, daktiloyla günlük yemek listesini yazarken, piliçli bir özel yemeği elli sent yerine yirmi sent olarak göstermişti, birçok müşteri yemeklerini ısmarlayıp parasını ödemeye başlayıncaya kadar fark etmemişti bunu. Bir başka kez, on doları bozduktan sonra iki beşlik, üç tane de birer dolarlık vermişti geriye. Biff öylece dinelip onu seyrediyordu uzun süre, düşünceli düşünceli burnunu ovarak, gözleri yarı kapalı.

Bundan söz etmiyorlardı birlikteyken. Geceleri o uyurken kendisi çalışıyordu aşağıda, sabahlarıysa lokantayı yalnız başına yönetiyordu Alice. Birlikte çalışırlarken Biff kasada duruyor, mutfağa, masalara bakıyordu, böyleydi âdetleri. İşten başka şey konuşmazlardı, ama Biff düşünceli yüzüyle dinelir, onu seyrederdi.

Sonra, sekiz Ekim öğleden sonra yatak odalarından bir çığlık yükseldi. Biff fırladı yukarı çıktı. Bir saat içinde Alice'i hastaneye kaldırdılar, doktor nerdeyse yeni doğmuş bir çocuk iriliğinde bir ur çıkardı karnından. Ondan bir saat sonra da Alice öldü.

Biff hastanede Alice'in yatağı başında sersemlemiş, donmuş gibi oturuyordu. Ölürken o da oradaydı. Gözleri eterden uyuşmuştu, bulanıktı, cam gibi sertleşti daha sonra. Hemşire ve doktor odadan çıktılar. O ise onun yüzüne bakmaya devam etti. O mavimsi solukluk olmasa pek az değişmişti yüzü. Yirmi bir yıldır her gün seyretmemiş gibi bütün ayrıntılarının bir bir farkına varıyordu karısının. Sonra orada oturdukça düşünceleri yavaş yavaş bir resme dönüştü, uzun zamandır içine yerleşmiş olan bir resme.

Soğuk yeşil okyanus ve sıcak altın kum şeridi. Gümüşsü köpük çizgisinin kenarında oynayan küçük çocuklar. Gürbüz, kahverengi kız bebek, cılız küçük çıplak oğlanlar, tatlı ince seslerle birbirine bağıran, koşuşan, büyümeye fırsat bulamamış çocuklar. Hep buranın tanıdık çocukları, Mick ile yeğeni Baby; daha önce hiç kimsenin görmemiş olduğu yabancı genç yüzler de vardı. Biff başını eğdi.

Uzun süre sonra iskemlesinden kalktı ve odanın ortasında ayakta durdu. Baldızının, dışarıda koridorda bir aşağı bir yukarı yürüyen Lucile'in sesini duyabiliyordu. Şişman bir arı, dolabın üzerinde sürüne sürüne gidiyordu, Biff ustaca yakaladı onu ve pencereden dışarı bıraktı. Ölü yüze bir kez daha göz attı, sonra dul kalmanın verdiği ağırbaşlılıkla hastane koridoruna açılan kapıyı itti.

Ertesi sabah geç saatlere kadar yukarda odasında dikiş dikti. Niçin? Niçin, gerçek aşklarda geride kalan, kendini öldürüp de peşinden gitmiyordu o sevilenin? Yalnızca, yaşayanın öleni gömmesi gerektiği için mi? Bir ölümden sonra yerine getirilmesi gereken belli birtakım törenler olduğu için mi? Geride kalan, bir sahnede bir süre görünüp her an sonsuz bir zamana doğru uzuyormuş ve bir sürü göz kendisini seyrediyormuş gibi olduğu için mi? Yerine getirmesi gereken bir işlevi olduğu için mi? Ya da kim bilir, arada aşk olunca, dul kalanın, sevilen kişinin yeniden dirilmesini beklemesi gerekiyordu – yani gitmiş olan gerçekten ölmüş olmuyordu da büyümeye devam ediyordu, yaşayanın ruhunda ikinci bir yaşam niçin yaratılıyordu? Niçin?

Biff daha da eğdi başını dikişine, düşündü durdu. Ustaca dikiyordu, parmaklarının ucundaki nasırlar öylesine sertti ki, iğneyi yüksüksüz batırabiliyordu kumaşa. İki gri elbisenin kollarına matem şeritleri dikilmişti daha şimdiden, sonuncuyu dikiyordu şimdi.

Gün parlak ve sıcaktı, yeni gelen sonbaharın ilk ölü yaprakları kaldırımlarda sürükleniyordu. Erkenden dışarı çıkmıştı. Her dakika çok uzun geliyordu ona. Önünde sonsuz bir boş zaman vardı. Lokantanın kapısını kilitlemiş, dışına beyaz zambaklardan bir çelenk asmıştı. Cenaze töreninin yapılacağı yere herkesten önce o gitmiş, tabutları gözden geçirmişti. Tabutların astar kumaşlarına dokunmuş, tahtaların dayanıklılığını ölçmüştü.

"Şunun *krepinin* adı nedir, jorjet mi?"

Görevli, yapışkan, yalandan üzüntülü bir sesle cevaplandırmıştı sorusunu.

"Peki, sizin bu işte yakılanların yüzdesi ne kadar?"

Caddeye çıkınca yine ölçülü bir resmiyet içinde yürüyordu Biff. Batıdan ılık bir rüzgâr geliyordu, güneş çok parlaktı. Saati durmuştu, Wilbur Kelly'nin son günlerde saat tamircisi diye levha astığı yere doğru döndü. Kelly yamalı

bir bornoz giymişti, tezgâhında oturuyordu. Dükkân aynı zamanda yatak odasıydı, Mick'in araba içinde gezdirdiği bebek yerde, bir şilte üzerinde sessiz sessiz oturuyordu. Her dakika öyle uzundu ki, her birinin içinde kendi kendine düşünmek ve sormak için korkunç uzun zaman vardı. Kelly'den bir saatin içindeki değerli taşların neye yaradığını, anlatmasını istedi. Kelly'nin tamirci merceğinin gerisinden görülen sağ gözünün çarpık, garip şekline dikkat etti. Bir süre Chamberlain'den, Münih'ten konuştular. Sonra daha erken olduğu için yukarı, dilsizin odasına çıkmaya karar verdi.

Singer işe gitmek üzere giyiniyordu. Dün gece bir başsağlığı mektubu almıştı ondan. Cenaze töreninde tabutun yanında gidecekti o da. Biff yatağın üzerine oturdu, birlikte bir sigara içtiler. Singer, arada, yeşil, gözlemci gözlerle ona bakıyordu. Bir kahve içmeyi önerdi. Biff konuşmuyordu; bir ara dilsiz durdu, omzuna vurdu hafifçe, bir saniye yüzüne baktı. Singer giyinince dışarı çıktılar birlikte.

Biff dükkândan siyah kurdele satın aldı ve Alice'in kilisesindeki vaizi gördü. Her şey hazırlandıktan sonra eve döndü. İşleri düzene sokmak – kafasındaki tek düşünce buydu. Alice'in elbiselerini ve kişisel eşyalarını Lucile'e vermek üzere topladı, paket yaptı. Büronun çekmecelerini baştan aşağı temizledi, düzeltti. Hatta aşağıdaki mutfağın raflarını yeniden bir düzene koydu, vantilatörün üzerindeki canlı renkli krep şeritleri çıkardı. Bunlar olup bitince küvete girdi, bir iyice yıkandı. Sabah böylece geçmiş oldu.

Biff, ipliği dişleriyle kopardı, ceketinin kolundaki siyah bandı bastırarak düzeltti. Bu sırada Lucile kendisini bekliyor olacaktı. Kendisi, o ve Baby matem arabasında birlikte olacaklardı. İş sepetini bir kenara bıraktı ve kolunda matem bandı olan ceketi giydi, omuzlarını iyice oturttu vücuduna. Tekrar dışarı çıkmadan önce her şeyin yerli yerinde olduğunu görmek için bir daha bakındı çevresine.

Bir saat sonra Lucile'in küçük mutfağındaydı. Ayak ayak üstüne atmış dizlerinin üzerine bir peçete almış çay içiyordu. Lucile ile Alice her bakımdan öyle farklıydılar ki, onların kardeş olduklarını anlamak çok zordu. Lucile ince, esmerdi, bugünse baştan aşağı siyahlar giyinmişti. Baby'nin saçlarını yapıyordu. Anası saçlarını düzeltirken o yemek masasının üzerine oturmuş, elleri kucağında, sabırla bekliyordu. Gün ışığı sakin, yumuşacıktı odada.

"Bartholomew..." dedi Lucile.

"Ne var?"

"Hiç geriye doğru düşündüğün olur mu senin?"

"Hayır, olmaz," dedi Biff.

"Biliyor musun, sanki etrafı ya da geçmişi düşünmeyeyim diye gözlerime at gözlüğü takmam gerekmiş gibi geliyor bana. Kendime ancak her gün işe gitmek, yemek yapmak ve Baby'nin geleceğini düşünmek iznini verebiliyorum."

"Doğrusu da bu."

"Baby'nin saçlarını berberde yaptırıyorum. Ama o kadar çabuk açılıyor ki, perma mı yaptırayım diye düşünüyorum. Ben kendim yapmak istemiyorum permayı... kozmetikçiler kongresine gittiğimde Atlanta'ya onu da götüreyim yanımda da orada yaptırayım diyorum."

"Hey Allahım! Daha dördünde bu çocuk. Korkar bile belki ondan. Ayrıca, perma kabalaştırır saçları."

Lucile, tarağı bir bardak suya batırdı ve Baby'nin kulakları üzerinde bukleler yaptı. "Hayır, yapmaz. Hem o da istiyor bunu. Baby bu kadar küçük bile olsa, benim kadar hırslı bu konularda. Bu ise çok şeyler söyler insana."

Biff tırnaklarını avucunun içine sürttü ve başını salladı.

"Ne zaman Baby ile sinemaya gitsek, o çocukları görsek güzel güzel rollerde, ben ne hissediyorsam, o da onu hisseder. Yemin ederim ki böyle, Bartholomew. Sinemadan sonra akşam yemeği bile yediremem ona."

"Allah, Allah," diyordu Biff.

"Dans ve mimik derslerinde öyle iyi gidiyor ki. Gelecek yıl piyanoya başlamasını istiyorum, çünkü düşünüyorum da birazcık piyano çalmasının yararı olacak ona. Baby'ye elimden geldiği kadar destek olmak zorunda olduğumu hissediyorum. Çünkü mesleğe ne kadar erken başlarsa, ikimiz için de o kadar iyi olacak."

"Hay Allah!"

"Anlamıyorsun sen. Yetenekli bir çocuğa sıradan çocuklar gibi davranamazsın. Baby'yi bu çevreden çıkarmak isteyişimin nedenlerinden biri de bu. Şu yaramaz çocuklar gibi adi adi konuşmasına ya da çılgınlar gibi koşturup durmasına göz yumamam."

"Bu bloktaki çocukları tanırım ben," dedi Biff. "İyi çocuklardır. Şu Kelly'nin çocukları, caddenin öte yanındaki... Crane'lerin oğlu..."

"Sen de iyi bilirsin ki, onların hiçbiri Baby'nin dengi çocuklar değildir."

Lucile son dalgayı da yaptı Baby'nin saçlarına. Daha da renklensin diye çocuğun yanaklarını çimdirdi. Sonra masadan aşağı indirdi onu. Cenaze töreni için beyaz bir elbise, beyaz ayakkabılar, beyaz çoraplar ve beyaz eldivenler giymişti Baby. Birileri kendisine baktığında başını bir yana eğişi vardı Baby'nin, şimdi de öyle yapıyordu.

Bir şey söylemeksizin, küçük, sıcak mutfakta bir süre oturdular. Sonra Lucile ağlamaya başladı.

"Hiçbir zaman iki kız kardeş gibi yakın olmadık birbirimize. Farklıydık birbirimizden, çok da görmezdik birbirimizi. Belki de benim çok genç oluşumdandı bu. Ama ne de olsa kan değil mi, ne zaman böyle bir şey olsa..."

Biff gülünç sesler çıkararak onu yatıştırmaya çalıştı.

"Siz ikiniz nasıldınız, biliyorum," dedi Lucile. "Pek öyle yağlı ballı değildiniz. Ama belki de böyle olunca daha da kötü oluyor insan."

Biff, Baby'yi kollarından tuttu, omuzlarına kaldırdı. Çocuk her gün biraz daha ağırlaşıyordu. Oturma odasına giderken dikkatle tutuyordu çocuğu. Baby, onun omuzlarında sıcak ve yakın hissetti kendini, küçük beyaz ipek eteği, ceketinin siyah kumaşıyla ters düşüyordu. Küçük eliyle kulaklarından birini sımsıkı yakalamıştı Biff'in.

"Biff enişte! Bacaklarımı nasıl açıyorum, göstereyim mi sana?"

Baby'yi hafifçe yere bıraktı. Kız iki kolunu başının üzerinde kıvırarak bir araya getirdi, ayakları sarı, cilalı döşemede yavaş yavaş iki yana ayrıldı. Bir an bacağının biri öne, öbürü arkaya dümdüz ayrılmış şekilde oturdu. Kollarını güzel bir şekilde başının üzerinde birleştirmiş, yüzünde üzgün bir ifadeyle iki yanına, duvara bakıyordu.

Tekrar ayağa kalktı, toplandı. "Bak nasıl takla atacağım. Bak nasıl..."

"Şekerim, biraz sessiz dur," dedi Lucile. Kadife divan üzerine Biff'in yanına oturdu. "Birazcık babasını düşündürmüyor mu sana... hani gözleri, yüzü?"

"Yok canım. Baby ile Leroy Wilson arasında en küçük bir benzerlik göremiyorum ben."

Lucile, yaşına göre çok ince ve yıpranmış görünüyordu. Belki elbisesinin siyah oluşundan, ya da ağladığındandı bu. "Ne de olsa, onun Baby'nin babası olduğunu kabul etmek zorundayız," dedi.

"Şu adamı unutamaz mısın sen?"

"Bilmiyorum. Sanırım iki şeyi delice sevdim ben her zaman. Leroy'u ve de Baby'yi."

Biff'in yeni çıkmış sakalları soluk derisinin üzerinde masmavi görünüyordu, sesinde bir yorgunluk vardı. "Bir şeyi başından sonuna düşünüp ne olduğunu, bundan ne çıkacağını anlayamaz mısın sen? Mantığını kullanamaz mısın? Belli şeyler olmuşsa, belli sonuçlar çıkacaktır onlardan."

"O adamla ilgili değil herhalde."

Biff yorgun yorgun konuşuyordu, gözleri neredeyse kapalıydı. "Bu adamla evlendiğinde on yedisindeydin, ondan sonra da kavgaların ardı arkası gelmedi. Boşandın. İki yıl sonra ikinci kez evlendin onunla. Ama görüyorsun yine çekti gitti, nerede olduğunu bile bilmiyorsun. Bu olaylar sana bir şeyi göstermeli değil mi?.. siz ikiniz birbirinize uygun kişiler değildiniz. Hem kişisel sorunun dışında bir şey bu... böyle bir adamla daima insanın başına gelir bunlar."

"Allah bilir ya, onun kalleşin biri oldığının farkındayım. Bir daha bu kapıyı çalmasın diye dua ediyorum."

"Bak, Baby," dedi Biff hızlı hızlı. Parmaklarını birbirine geçirdi ve ellerini yukarı kaldırdı. "Bu kilise, bu da kulesi. Kapıyı aç, Tanrının kullarını içerde bulacaksın."

Lucile başını salladı iki yana. "Baby için endişelenme. Her şeyi anlatırım ben ona. Bütün meseleyi A'sından Z'sine kadar biliyor o."

"Peki geri dönerse, onun burada kalmasına ve seni canı istediği kadar sömürmesine göz yumacak mısın eskisi gibi?"

"Öyle. Sanırım öyle olurdu. Ne zaman kapının ya da telefonun zili çalsa, ne zaman birisi sundurmaya yaklaşsa, aklımın gerisinde bir yerde, bir şey o adamı düşündürür bana."

Biff avuçlarını iri iri açtı. "İşte siz böylesiniz."

Saat ikiyi vurdu. Oda çok kapalı ve sıcaktı. Baby bir takla daha attı cilalı döşeme üzerinde, bir kez daha oturdu deminki gibi. Sonra Biff kucağına aldı onu. Küçük bacakları Biff'in dizlerinden aşağı sallanıyordu. Biff'in yeleğinin düğmelerini çözdü, başını yeleğinin içine soktu.

"Dinle," dedi Lucile. "Sana bir soru sorsam, bana gerçeği söyleyeceğine söz verir misin?"

"Tabii."

"Ne olursa olsun?"

Biff, Baby'nin yumuşak altın rengi saçlarına dokundu eliyle, küçük başını okşadı. "Elbette."

"Yedi yıl kadar önceydi. İlk evlendiğimizin hemen ertesi. Senin oradan, başında koca koca şişlerle geldi eve bir gece, senin onu boynundan yakaladığını ve kafasını duvara duvara vurduğunu söyledi. Bir de masal uydurdu bunu niçin yaptığına dair, ama ben gerçek nedeni öğrenmek istiyorum."

Biff evlilik yüzüğünü döndürüyordu parmağında. "Leroy'u sevmiyordum, kavga etmiştik. O günler şimdikinden farklıydım."

"Hayır. Senin bunu yapman için belli bir şey vardı. Birbirimizi ne zamandır tanırız, şimdi anlıyorum ki, yaptığın her şeyin bir nedeni vardır senin. Sırf arzular yerine, nedenlerle çalışır kafan senin. Bak, ne olduğunu söyleyeceğine söz verdin bana, öğrenmek istiyorum."

"Şimdi hiçbir anlamı yok ama bunun."

"Bilmeliyim diyorum sana."

"Pekâlâ," dedi Biff. "O gece içeri girdi ve içmeye başladı, sarhoş olunca da senin hakkında atıp tutmaya başladı. Ayda bir defa eve gelirmiş, seni öldüresiye dövermiş, sen de kabullenirmişsin bunu. Sonra koridora çıkarmışsın sen, bir iki kez yüksek sesle gülermişsin ki, öbür odalardaki komşular sizin eğlendiğinizi, bunun yalnızca bir şaka olduğunu düşünsün diye. İşte böyle, boş ver, unut artık bunları."

Lucile dikildi ayağa, yanakları al al olmuştu. "Görüyorsun, Bartholomew, işte bunun için diyorum geriyi ya da yanları düşünmeyeyim diye, gözlerimde göz bağı varmış gibi davranmak zorundayım. Aklımdan çıkarmamam gereken tek şey, her gün işe gitmek, her gün şurada üç öğün yemek pişirmek ve Baby'nin geleceğini düşünmek."

"Evet."

"Dilerim sen de bunu yaparsın, geriyi düşünmezsin."

Biff başını göğsüne eğdi, gözlerini kapadı. Koskoca gün boyunca Alice'i düşünmemişti. Yüzünü anımsama-

ya çalıştığında içinde garip bir boşluk, beyazlık oluyordu. Ondan kafasında apaçık kalan tek şey, ayaklarıydı, kısa, çok yumuşak ve beyaz, küçük tombul parmaklı ayakları. Tabanları pembeydi, sol topuğuna yakın bir yerde küçük, kahverengi bir ben vardı. Evlendikleri gece ayakkabılarını ve çoraplarını kendisi çıkarmış ve ayaklarını öpmüştü. İnsan düşününce, fena da değilmiş diyor hani, çünkü Japonlar kadınların en güzel taraflarının ayakları olduğuna inanırlar.

Biff kımıldadı, saatine göz attı. Az sonra törenin yapılacağı kiliseye doğru yola çıkacaklardı. Törende olacakları bir bir geçirdi kafasından. Kiliseyi – ölüyü taşıyan arabanın arkasından matem havasının temposuna uyarak Lucile ve Baby'yle birlikte yürüyüşlerini, eylül güneşinde başlarını eğmiş duran grup grup insanları. Beyaz mezar taşlarının, solmakta olan çiçeklerin üzerindeki güneşi, yeni kazılmış mezarın üzerini örten çadır bezini. Sonra tekrar eve dönüş – sonra, sonra ne?

"Ne kadar kavga edersen et, kendi kanından kız kardeşinle aranda ortak bir şeyler oluyor," dedi Lucile.

Biff başını kaldırdı. "Niçin yeniden evlenmiyorsun? Daha önce hiç karı yüzü görmemiş iyi bir genç sana ve Baby'ye bakardı. Bir şu Leroy'u unutsan, iyi bir adama ne güzel karı olurdun sen."

Lucile cevap vermedi hemen. Sonunda, "Her zaman nasıldık bilirsin sen... birbirimiz için deli olmasak da hemen her zaman oldukça iyi anlaşırdık. Yani bir erkeğe bundan daha yakın olmak istemiyorum," dedi.

"Ben de aynı şekilde düşünüyorum," dedi Biff.

Yarım saat sonra kapıya vuruldu. Cenaze arabası kapının önüne park etmişti. Biff ve Lucile ağır ağır kalktılar. Üçü, beyaz ipek elbisesi içinde Baby biraz önde, ciddi bir sessizlik içinde dışarıya çıktılar.

Biff ertesi gün de lokantayı açmadı. Sonra, akşamın erken bir saatinde, solmuş zambak çelengini ön kapıdan kaldırdı ve lokantayı tekrar işletmeye açtı. Eski müşteriler üzgün yüzlerle içeri girdiler, yiyeceklerini ısmarlamadan önce kasanın önünde birkaç dakika konuştular onunla. Her zamanki kalabalık yine oradaydı – Singer, Blount, aynı blok boyunca çeşitli dükkânlarda ve nehir üzerindeki fabrikalarda çalışanlar. Akşam yemeğinden sonra Mick Kelly küçük kardeşiyle göründü, kumar makinesine bir beş sentlik attı. İlk beşliği kaybedince makineyi yumrukladı ve para düşen yerin küçük kapağını açıp durdu boyuna bir şey düşmediğinden emin olmak için. Sonra bir beşlik daha koydu. Nerdeyse bütün makineyi boşaltacaktı bu kez. Paralar tıngırdayarak delikten dışarı fırladı ve yere yuvarlandı. Kız ve küçük oğlan kardeşi paraları yerden toplarken, müşterilerden biri paraların üzerine basmasın diye gözleri dört dönüyordu etrafta. Dilsiz, önünde yemeği, salonun ortasındaki masadaydı. Onun karşısında Jake Blount, pazar elbiselerini giymiş oturuyor, bir yandan bira içiyor, bir yandan da konuşuyordu. Her şey daha önce, her zaman olduğu gibiydi. Bir süre sonra hava, sigara dumanından griye döndü ve gürültü arttı. Biff tetikteydi, hiçbir ses ya da hareket gözünden kaçmıyordu.

"Dolaşırım," diyordu Blount. Ciddiyetle öne doğru eğilmiş, gözlerini dilsizin yüzünden ayırmıyordu. "Dolaşırım ve onlara anlatmaya çalışırım. Gülerler onlar. Hiçbir şey anlatamıyorum onlara. Ne söylersem söyleyeyim, onlara gerçeği gösteremiyorum gibime geliyor."

Singer başını sallıyor ve peçetesiyle ağzını siliyordu. Başını önüne eğip yiyemediği için yemeği soğumuştu, ama o kadar kibardı ki, Blount'ın durmadan konuşmasına ses çıkarmıyordu.

Kumar makinesi başındaki iki çocuğun sesleri adamların kalın, kaba sesleri arasında yüksek ve anlaşılır çıkıyordu.

Mick kazandığı paraları yine atıyordu makinenin deliğinden içeri. Sık sık ortadaki masaya bakıyor, ama dilsiz sırtı ona dönük oturduğu için, görmüyordu Mick'i.

"Bay Singer kızarmış tavuk ısmarladı, ama daha bir parçasını bile yiyemedi," dedi küçük oğlan.

Mick makinenin kolunu ağır ağır çekti. "Kendi işine bak sen."

"Sen her zaman onun odasına ya da neredeyse oraya girersin ama."

"Sesini kes dedim sana, Bubber Kelly."

"Yapmıyor musun sanki!"

Mick, dişleri takır takır ötünceye kadar sarstı onu ve kapıdan yana döndürdü yüzünü. "Doğru eve, yatağa. Bütün gün yetmedi mi senden ve Ralph'tan çektiğim, geceleri bari askıntı olma bana, geceleri bari serbest kalayım."

Bubber kirli ufak elini uzattı. "Beş sent ver öyleyse." Parayı gömleğinin cebine koyar koymaz eve yollandı.

Biff ceketini düzeltti, saçlarının arkasını bastırdı eliyle. Boyunbağı düz siyahtı, gri ceketinin kolunda kendi diktiği matem işareti vardı. Kumar makinesinin oraya gidip Mick'le konuşmak istiyordu, ama bir şey engelliyordu onu. Derin derin içini çekti, bir bardak su içti. Radyoda bir dans orkestrası çalmaya başlamıştı, ama dinlemek istemiyordu. Son on yıldır bütün havalar öyle birbirine benziyordu ki, birini diğerinden ayırt edemiyordu. 1928'den beri müzikten hoşlanmaz olmuştu. Ama gençken mandolin çalar, o günlerin gözde şarkılarının sözlerini ve melodisini bilirdi.

Parmağını burnunun bir yanına koydu, başını yana itti. Mick son yıl öyle büyümüştü ki, çok geçmez Biff'i geçerdi boyu. Okul başladığından beri her gün kırmızı süveter ve mavi pilili eteklik giyiyordu. Pililer açılmış, eteğin kenarı sivri, çıkıntılı dizlerinin etrafından sarkıyordu. Bir kıza olduğu kadar, hızla boyatmış bir oğlan çocuğa da

benzediği yaştaydı. En akıllı kimseler bile neden göremiyorlardı bu noktayı? Doğal olarak bütün insanlar iki cinsliydiler. Yani evlilik ve yatak her şey değildi. Kanıtı mı? Gerçek gençlik ve yaşlılık. Yaşlı erkeklerin sesleri çok kere tizleşir, çatlaklaşır, kırıtarak, ufak ufak yürümeye başlarlar. Yaşlı kadınlarsa, bazen yağ bağlarlar, sesleri kalınlaşır ve derinden gelir, ufak, kara kara bıyıkları çıkar. Bunu bazen kendisinde bile hissediyor, görüyordu – bazen içinde bir şey kendisinin bir anne olmasını, Mick ile Baby'ninse kendi çocukları olmasını istiyordu. Biff birden kasadan ayrıldı.

Gazeteler altüsttü. İki haftadır bir tanesini bile düzene koymamıştı. Tezgâhın altına yığmıştı hepsini. Alışkın bir gözle başlıktan son satıra kadar şöyle bir göz attı. Yarın arka odadaki gazete yığınına göz atacak ve sıralama sistemini değiştirmeye çalışacaktı. Raflar yapacak, bunun için de konserve sandıklarının tahtalarını kullanacaktı. Kronolojik olarak 27 Ekim 1918'den bugüne kadar bütün gazeteler tamamdı. Tarihi olayları kısaca özetleyen işaretlerle, zarflarla birlikte her şey tamamdı. Üç başlıkta topluyordu olayları – bir tanesi, ateşkesle başlayan ve Münih Antlaşması'nın sonuçlarına kadar uzanan uluslararası; ikincisi ulusal; üçüncüsü ise Belediye Başkanı Lester'in şehir kulübünde karısını vuruşundan Hudson Fabrikası yangınına kadar uzanan bütün o yerel haberleri kapsayan özetler. Son yirmi yıldır her şey kesilmiş, özetlenmiş ve tamamdı. Biff çenesini ovarken elinin arkasından sakin sakin gülümsüyordu. Oysa Alice gazeteleri dışarı çıkarmasını istemişti ondan, odayı kadınlar tuvaleti yapacaktı. Boşuna dırdırlanıp durmuştu bunun için, ama bir kez karşı gelmişti ve onu yenmişti. Onu yenmişti bir defa.

Biff rahat bir hava içinde önündeki gazetenin ayrıntılarına daldı. Gözünü ayırmadan ve kendini vererek okuyordu,

ama içindeki ikinci kişi alışkanlıkla etrafında olup biten her şeye karşı tetikteydi. Jake Blount hâlâ konuşuyor, ara sıra yumruğuyla masaya vuruyordu. Dilsiz, birasını yudumluyordu. Mick radyonun etrafında dolanıyor, müşterilere bakıyordu. Biff, ilk sayfadaki her sözcüğü okuyup gazetenin kenarına notlar alıyordu.

Sonra birden başını kaldırdı şaşkın bir ifadeyle. Esnemek için ağzını açmıştı, birden kapadı. Radyoda, Alice'le nişanlandığı günlere kadar uzanan eski bir şarkı çalmaya başlamıştı. "Just a Baby's Prayer at Twilight". Bir pazar Old Sardis Lake'e gitmişlerdi tramvayla, bir kayık kiralamıştı orada. Güneş batarken Alice şarkı söylemiş, o da mandolin çalmıştı. Bir gemici şapkası vardı başında Alice'in, kollarıyla göğsünü sardığında onun – o... Alice –

Yitik duygular ağına yakalanmıştı. Biff gazeteleri katladı ve tezgâhın altına koydu yeniden. Bir o bacağının, bir bu bacağının üzerinde dineliyordu. Sonunda salonun öbür ucundaki Mick'e seslendi. "Dinlemiyorsun, değil mi?"

Mick radyoyu kapadı. "Hayır. Bir şey yok bu gece."

Bütün bunları uzak tutmalıydı kafasından, başka şeyler düşünmeliydi. Tezgâhın üzerine eğildi, müşterileri teker teker seyretmeye başladı. Sonra dikkatini orta masada oturan dilsize çevirdi. Mick'in yavaş yavaş ona doğru yaklaştığını ve o çağırınca hemen yanına oturduğunu gördü. Singer yemek listesinden bir şeyi gösterdi ve garson kız bir Coca-Cola getirdi Mick'e. Genç bir kızı, başka bir adamla içki içtiği masaya çağırıp oturtması için insanın, öteki insanlardan o kadar ayrı, sağır dilsiz gibi garibin birisi olması gerekirdi. Blount ve Mick gözlerini Singer'dan ayıramıyorlardı. Onlar konuşuyor, onları dinlerken dilsizin ifadesi boyuna değişiyordu. Gülünç bir şeydi bu. Nedeni – onlarda mı, onda mıydı? Elleri ceplerinde ses çıkarmadan oturuyor, konuşmaması üstün görünmesine sebep oluyordu onun. Ne düşünürdü bu adam, neyin farkındaydı? Ne bilirdi?

Bu akşam ikinci kez, orta masaya gitmeye kalkıştı Biff, ama hep kendini tuttu. Onlar gittikten sonra bu dilsizde ne olduğunu düşünüp duruyordu hâlâ. Şafak sökerken, yatağına uzandığında, kafasında bir sürü soru ve inandırıcı olmayan çözüm yolu dolanıp duruyordu. Bilmece kök salmıştı içinde. Kafasını boyuna kurcalıyor, rahat bırakmıyordu onu. Yanlış bir şeyler vardı ortada.

3

Doktor Copeland, Bay Singer'la birçok kez konuştu. Doğrusu, öteki beyazlar gibi değildi o. Akıllı bir adamdı, asıl gerçek amacı öteki beyazların beceremediği bir biçimde anlıyordu. Dinliyordu hep, yüzünde nazik, Yahudice bir şey vardı, baskı altında tutulan bir ırktan gelen insanın bilgisi vardı onda. Bir defasında Bay Singer'ı da aldı yanına, beraber ziyaret etti hastalarını. Pislik, hastalık ve yanmış içyağı kokan soğuk, dar geçitlerden geçirdi onu. Çok kötü yanmış bir kadın hastanın yüzüne yaptığı başarılı bir deri yamayı gösterdi ona. Frengili bir çocuğu tedavi etti, hastanın avuç içlerindeki kabuk kabuk dökülen kızartıları, gözdeki sönük, donuk tabakayı, eğri çıkan ön üst kesici dişleri gösterdi Bay Singer'a. İçinde on iki, on dört kişinin yaşadığı iki odalı gecekonduları ziyaret ettiler. Ocakta neredeyse sönecek gibi bir ateşin yandığı bir odada yaşlı bir adam zatürreeden boğulacak gibi öksürürken birlikte çaresiz kaldılar. Bay Singer, onun ardından yürüyor, bakıyor ve anlıyordu. Çocuklara beş sentlikler verdi, sessizliği ve edepli davranışı yüzünden, başkaları gibi rahatsız etmiyordu hastaları.

Günler soğuk ve haindi. Kasabada bir grip salgını baş göstermişti. Doktor Copeland gece gündüz meşguldü. Son dokuz yıldır kullandığı Dodge otomobili içinde kasabanın zenci bölgelerinde dolaşıp duruyordu. Hava cereyanına en-

gel olsun diye mika pencereleri hiç indirmiyor, boynuna sıkı sıkı sardığı gri yün atkıyı hiç eksik etmiyordu yanından. Bu süre içinde Portia'yı, William'ı ya da Highboy'u hiç görmedi, ama sık sık düşündü onları. Bir defasında yokluğunda Portia onu görmeye gelmiş ve bir not bırakmıştı kendisine, yarım torba un ödünç almıştı.

Bir gece o kadar yorgun ve bitkindi ki, yapılacak başka ziyaretler olduğu halde sıcak bir bardak süt içip yattı. Üşüyordu, hafif ateşi vardı, dinlenemedi önce. Tam uykuya daldığı sırada bir ses çağırdı kendini. Bezgin bezgin kalktı, uzun fanila geceliği üzerinde, ön kapıyı açtı. Portia idi gelen.

"Tanrı yardımcımız olsun, baba," dedi.

Doktor Copeland göğsünü sımsıkı saran geceliği içinde titreyerek duruyordu. Elini boğazına götürmüş ona bakıyor ve dinliyordu.

"Willie'miz," dedi. "Kötü bir çocuk oldu, kendi kendinin başını kötü bir belaya soktu. Bir şeyler yapmalıyız."

Doktor Copeland sert adımlarla koridordan geçti. Sabahlığını, atkısını, terliklerini almak için yatak odasına gitti. Sonra döndü mutfağa. Portia kendisini orada bekliyordu. Mutfak soğuk ve cansızdı.

"Pekâlâ. Ne yaptı? Nedir sorun?"

"Bir dakika. Kafamı toplayayım biraz, aklım başıma gelsin de anlatayım sana hepsini bir bir."

Ocakta duran gazete parçalarını buruşturdu, birkaç parça çıra aldı Doktor Copeland.

"Ben yakayım ateşi," dedi Portia. "Sen otur masaya, şu soba ısınır ısınmaz bir kahve yaparım kendimize. Belki o zaman o kadar kötü gelmez her şey."

"Hiç kahve yok. Son kahveyi de dün yaptım."

Bunu söyleyince, Portia ağlamaya başladı. Gazete kâğıdını ve odunları delice sobaya tıktı ve titreyen eliyle ateşledi. "Şöyle olmuş," dedi. "Willie ile Highboy, bu gece, hiç işleri olmayan bir yerde dolaşıp duruyorlarmış. Bilir-

sin, hiç istemem Willie'min ve Highboy'umun yanımdan ayrılmalarını. Ben orada olsaydım, bu belalardan hiçbiri gelmezdi başımıza. Ama ben kilisede kadınlar toplantısındaydım, o oğlanlar da ne yapacaklarını bilememişler. Madame Reba'nın Tatlı Zevkler Sarayı'na gitmişler. Anlatamam baba, nasıl pis, adi bir yer. Hani kaçak at yarışı biletleri satan bir adam var... ama o neyse ne, kurum sata sata yürüyen o kanı bozuk, kuyruk sallayan zenci kızlar da var, kırmızı saten perdeler ve... "

"Kızım," dedi Doktor Copeland sinirli sinirli. Elleriyle başını iki yandan bastırdı. "Orayı biliyorum. Sadede gel."

"Love Jones oradaymış... hani kötü bir zenci kız var ya, o. Willie içki içmiş ve o kızla hoplamaya, zıplamaya başlamış, bir de bakmış ki, kavganın içinde. Junebug adlı o oğlanla kavgaya tutuşmuş... Love yüzünden. Orada kavga etmişler yumruk yumruğa, bir süre sonra Junebug bıçağını çekmiş. Bizim Willie'nin bıçağı yok, o zaman bağırmaya başlamış ve salona doğru koşmuş. Sonra Highboy, Willie'ye bir ustura bulmuş, Willie geriye dönmüş ve Junebug'ın başını nerdeyse koparmış vücudundan."

Doktor Copeland atkısına daha sıkı sarındı. "Ölmüş mü?"

"Ölür mü o rezil. Hastanedeymiş, ama çıkacakmış, çok geçmeden yine bela çıkarmaya başlayacak."

"Ya William?"

"Polis gelmiş, götürmüş, Black Maria'da içeri tıkmışlar, hâlâ mapusta orda."

"Bir şeyi var mı?"

"Ha, gözü patlamış, kısa boylu bir herif sırtından yaralamış onu. Ama bir bok olmaz ona. Anlamadığım bir şey varsa, nasıl olur da o Love'la dolaşır durur etrafta. Benden on kere daha kara o, gördüğüm en çirkin zenci. Bacaklarının arasında bir yumurta var da onu kırmak istemiyormuş gibi bir yürüyüşü vardır. Temiz de değildir hem. Willie kalksın da böyle bir kız için o delikanlıyı kessin."

Doktor Copeland sobaya daha da yanaştı, inledi. Öksürdü, yüzü sertleşti. Kâğıt mendilini ağzına tuttu, kanlandı mendil. Yüzünün esmer derisi sarı bir renk aldı.

"Tabii Highboy, bütün bunlar olur olmaz geldi, bana haber verdi. Anlıyorsun değil mi, benim Highboy'umun o kötü kızlarla hiçbir ilgisi yok. Willie'ye arkadaşlık ediyordu o kadar. O kadar üzülüyor ki Willie için, o zamandan beri mapusanenin önünde kaldırımda oturup duruyor." Ateşin renklendirdiği gözyaşları akıyordu Portia'nın yüzünden aşağı. "Biliyorsun, biz üçümüz nasıldık beraber. Kendimizin planlarımız var, hiçbir aksilik de olmamıştı bugüne dek. Para bile umurumuzda değildi, Highboy kirayı ödüyor, ben yiyecekleri alıyordum... Willie'yse cumartesi akşamlarını almıştı üzerine. Hep üçüzler gibiydik biz."

Nihayet sabah oldu. Fabrikaların, işçileri ilk vardiyaya çağıran düdükleri öttü. Güneş çıktı, sobanın üzerinde duvarda asılı duran temiz tavaları aydınlattı. Uzun süredir oturuyorlardı. Portia kulakmemeleri morarıncaya kadar çekiştirip durmuştu kulaklarındaki küpeleri. Doktor Copeland'ın başı hâlâ ellerinin arasındaydı.

"Bana öyle geliyor ki," dedi Portia en sonunda. "Willie için mektup yazacak birçok beyaz bulabilirsek, yardımı olurdu biraz. Gittim Bay Brannon'ı gördüm ben. Kendisine ne söyledimse yazdı. Bütün o şeyler olduktan sonra her akşamki gibi lokantasındaydı. Gittim girdim içeri ve anlattım, böyle böyle dedim. Mektubu aldım eve getirdim, kaybolmasın ya da kirlenmesin diye İncil'in arasına koydum."

"Ne yazıyordu mektupta?"

"Bay Brannon, kendisinden ne istediysem aynen yazdı. Mektupta Willie'nin nasıl üç yıldan beridir Bay Brannon'ın yanında çalıştığını yazıyor. Willie'nin nasıl dürüst bir zenci oğlan olduğunu, bundan önce başının hiç belaya girmemiş olduğunu yazıyor. Başka zenci oğlanlara benzemiş olsaydı,

lokantadan bir şeyler yürütmesi için ne kadar fırsat geçtiğini eline, ama onun..."

"Pöh!" dedi Doktor Copeland. "İşe yaramaz bunlar."

"Ama öyle oturup, bekleyemeyiz. Willie mapusta yatıp dururken, Willie'ciğim bu akşam yanlış bir şey de yapmış olsa, nasıl tatlı bir oğlandır. Böyle oturup bekleyemeyiz."

"Mecburuz. Yapacak tek şey bu."

"Eh, ben bilirsem duramam ben böyle."

Portia kalktı iskemleden. Bir şey arıyormuş gibi şaşkın gözlerle bakınıyordu odanın içinde. Sonra aniden ön kapıya doğru gitti.

"Bir dakika," dedi Doktor Copeland. "Nereye gitmek istiyorsun şimdi?"

"Çalışmak zorundayım. İşimi kaybetmem olmaz şimdi. Bayan Kelly'lerin yanında kalmaya mecburum, her hafta paramı almalıyım."

"Hapishaneye gitmek istiyorum," dedi Doktor Copeland. "Belki görebilirim William'ı."

"İşe giderken mapusaneye uğrayacağım ben de. Highboy'u işine göndermeliyim, hem... yoksa bütün gün orada oturur, Willie için üzülür durur."

Doktor Copeland aceleyle giyindi, koridorda Portia'ya yetişti. Serin mavi sonbahar sabahına çıktılar dışarı. Hapishanedeki adamlar kaba davrandılar onlara, çok az şey öğrenebildiler bu yüzden. Daha sonra Doktor Copeland, önceden tanıdığı bir avukata danışmaya gitti. Onu izleyen günler uzun ve korkularla dolu günlerdi. Üçüncü haftanın sonunda William'ın yargılanmasına başlandı, öldürücü bir silahla saldırmaktan suçlu bulundu. Dokuz ay ağır işe mahkûm edildi ve eyaletin kuzeyindeki bir hapishaneye gönderildi apar topar.

Şu anda bile o güçlü, gerçek amaç daima içindeydi onun, ama bunun üzerinde düşünmeye zamanı yoktu. Kapı kapı

dolaşıyordu, işinin bittiği biteceği yoktu. Sabahın çok erken saatinde otomobiline atlıyor, saat on birde ise hastalar muayenehanesine geliyordu. Dışarıdaki keskin sonbahar havasından sonra evin içinde sıcak, pis bir koku olurdu, öksürtürdü bu onu. Koridordaki sıralar kendisini bekleyen hastalar ve tedavi altındaki zencilerle dolu olurdu, bazen ön sundurmaya, hatta yatak odasına bile dolarlardı. Bütün gün, çoğu kez gece yarısına kadar işi vardı. Üzerindeki yorgunluktan bazen yere uzanıp yumruklarıyla yeri dövmek, ağlamak isterdi. Bir dinlenebilse, iyi olurdu, bir şeyi kalmazdı. Ciğerleri hastaydı, günde dört kez ateşini ölçer, ayda bir kez röntgen çektirirdi. Ama dinlenemiyordu. Çünkü yorgunluktan daha büyük bir şey vardı – güçlü, gerçek amaçtı bu.

Uzun bir gün ve gece çalışmasından sonra bazen öyle bomboş olurdu ki, bir an için bu amacın ne olduğunu unuturdu, diğer zamanlarda hep aklındaydı o. Sonra tekrar aklına gelirdi o şey, rahatı kaçardı, yeni bir göreve başlamak için acele ederdi. Ama sözcükler çok kere yapışıp kalırdı ağzına, sesi boğuktu artık, eskisi kadar yüksek çıkmıyordu. Sözcükleri, kendi halkı olan hasta, hastalıklı zencilerin yüzlerine bağırırdı avazı çıktığı kadar.

Bay Singer'la konuşurdu çoğunlukla. Ona kimyadan ve evrenin karışıklığından, anlaşılmazlığından söz ederdi. Bölünemeyecek kadar küçük spermden ve olgun yumurtanın bölünmesinden. Hücrelerin karmaşık, milyon kere bölünmesinden. Canlı maddenin gizinden ve ölümün basitliğinden. Irktan da söz ettiği olurdu.

"Halkım, büyük yaylalardan, karanlık, yeşil cangıllardan getirildi," demişti bir keresinde Bay Singer'a. "Birbirine zincirlerle bağlı, o uzun deniz yolculuğunun sonunda binlercesi öldü. Yalnız güçlüler yaşadı. Onları buraya getiren o iğrenç gemilerde zincire vurulmuş niceleri öldü. Yalnızca iradeleri kuvvetli olan zenciler yaşayabildi. Dövüldüler, zincire vuruldular, mezatlarda satıldılar, en güçsüzler de böylece

eridi gitti. Sonunda, acı yıllardan geçe geçe, halkımın en güçlüleri kaldı geriye, onlar hâlâ buradalar. Onların oğulları ve kızları, torunları ve torunlarının torunları."

"Senden bir şey ödünç almaya ve bir şey istemeye geldim," dedi Portia.

Koridordan girip kapının aralığında durarak bunları söylediği sırada, Doktor Copeland mutfağında yalnız başınaydı. William gideli iki hafta olmuştu. Portia değişmişti. Saçları yağlı ve her zamanki gibi taralı değildi, gözlerine kuvvetli bir içki içmiş gibi bir kan oturmuştu. Yanakları çökmüştü, kederli, bal rengi yüzüyle gerçekten anasına benziyordu artık.

"Hani senin o beyaz tabakların ve de bardakların var ya?"

"Senin olsun."

"Hayır, ödünç almak istiyorum yalnız. Hem başka bir şey de isteyecektim senden."

"Ne istersen alabilirsin," dedi Doktor Copeland.

Portia, masaya, babasının karşısına oturdu. "Önce iyi anlatmalıyım. Dün büyükbabamdan şu haberi aldım, yarın hepsi geliyormuş, geceyi ve pazarın bir kısmını bizimle geçirmeye. Tabii Willie için çok üzülmüşler, büyükbaba hepimizin yeniden toplanmamız gerektiğini hissediyor. Haklı da. Akrabalarımızı tekrar görmeyi ben de istiyorum. Willie gittikten sonra sıla derdine düştüm."

"Tabakları ve etrafta bulabildiğin her şeyi alabilirsin," dedi Doktor Copeland. "Ama kaldır şu omuzlarını, nen var? İyi görmüyorum seni."

"Gerçek bir toplantı olacak. Bilirsin, yirmi yıldır büyükbabanın kasabada geçireceği ilk gece bu. Bütün hayatı boyunca, iki kez hariç, evinin dışında gece geçirmemiştir. Ne bileyim, geceleyin rahat edemez o. Ortalık aydınlanıncaya kadar kalkar, su içer, çocukların örtülü olup olmadıklarını,

bir yaramazlık olup olmadığına bakar. Büyükbaba burada rahat edebilecek mi diye endişedeyim azıcık."

"Burada bana ait, gerekli gördüğün ne varsa..."

"Tabii Lee Jackson getiriyordur onları," dedi Portia. "Lee Jackson olunca buraya gelmeleri bütün günü alır. Akşam yemeği vaktinden önce beklemiyorum onları. Tabii büyükbaba, Lee Jackson'a karşı öyle sabırlıdır ki, hiç acele ettirmez onu."

"Hay Allah! O yaşlı katır hâlâ sağ demek! On sekizini geçmiş olmalı."

"Ne on sekizi! Yirmi yıldır büyükbabanın yanındadır o. O kadar uzun zaman kendisiyle berabermiş ki, Lee Jackson yakın bir kan akrabası gibidir onun. Torunlarını nasıl sever ve anlarsa, onu da öyle. Büyükbaba kadar, bir hayvanın ne düşündüğünü bilen, anlayan bir kimse görmedim ben. Onun yürüyen ve yiyen her şeye karşı yakın ilgisi vardı."

"Yirmi yıl çok uzun bir süre bir katır için."

"Tabii öyle. Artık Lee Jackson çok zayıf. Ama büyükbaba iyi bakar ona. Sıcak güneş altında çift sürerken, büyükbaba gibi tıpkı, Lee Jackson'ın başında da o büyük hasır şapkalardan biri vardır... kulaklarının gireceği yerler kesilmiş. Gerçekten çok matraktır bu katırın hasır şapkası. Lee Jackson çift süreceği zaman bu şapka başında olmadan bir adım kımıldamaz yerinden."

Doktor Copeland, raflardan beyaz yemek tabaklarını çıkardı ve gazetelere sarmaya başladı. "Yeteri kadar tencere, tavan var mı yemek pişirecek?"

"Çok," dedi Portia. "Öyle fazla bir şey yapacak değilim. Büyükbaba, yani Bay Düşünceli, aile bir yere yemeğe gittiğinde daima bir şeyler getirir beraberinde, yardım olsun diye. Yalnız, fazlaca un ve lahana, bir de bir kilo güzel balık bulunduracağım."

"Güzel."

Portia, sinirli sarı parmaklarını bir araya topladı. "Sana söylemediğim bir şey daha var. Bir sürpriz. Hamilton gibi Buddy de burada olacak. Buddy, Mobile'dan yeni gelmiş. Çiftlik işlerine yardım ediyor şimdi."

"Karl Marks'ı son gördüğümden beri beş yıl geçti."

"İşte ben de senden bunu istemeye geldim," dedi Por-tia. "Hatırlıyor musun, kapıdan içeri girip senden bir şey ödünç alacağımı ve bir şey isteyeceğimi söylediğimi."

Doktor Copeland parmaklarını çıtlattı. "Evet."

"İşte, yarın gece sen de orada toplantıda olur musun, olmaz mısın diye sormaya geldim. Willie'den başka bütün çocukların orada olacak. Bize katılman gerek gibime geliyor. Gelirsen sahiden çok sevineceğim."

Hamilton, Karl Marks ve Portia – ve de William. Doktor Copeland gözlüğünü çıkardı, parmaklarıyla gözkapaklarını bastırdı. Sanki çok uzun bir süre sonra onları açıkça görüyormuş gibi geldi bir an. Sonra başını kaldırdı, burnunun üzerindeki gözlüğünü düzeltti. "Teşekkür ederim," dedi. "Gelirim."

O gece karanlık odada sobanın yanında yalnız başına oturdu ve eski günleri anımsadı. Çocukluk günlerini düşündü. Anası bir köle olarak doğmuştu, özgürlükten sonra çamaşırcılık yapmıştı. Babası bir vaizdi, bir kez John Brown'ı görmüştü. Okutmuşlardı kendisini, haftada kazandıkları üç dolardan para biriktirerek. On yedi yaşına gelince Kuzey'e göndermişlerdi onu, ayakkabısının içine gizledikleri sekiz dolarla. Bir demirci dükkânında çalışmış, garsonluk etmiş, bir otelde ayak işleri görmüştü. Hem çalışmış, hem okula gitmiş, okumuştu. Babası ölmüş, anasıysa onsuz uzun süre yaşayamamıştı ardından. On yıllık bir mücadeleden sonra doktor olmuştu, ödevini biliyordu, bunun için de Güney'e dönmüştü.

Evlenmiş ve bir yuva kurmuştu. Hiç durmadan bir evden ötekine koşmuş, ödevden, gerçekten söz etmişti. Halkının umutsuzca acı çekişi onda çılgınca, vahşi ve kötü bir

yıkım hissi doğurmuştu. Zaman zaman kuvvetli içkiler içer, kafasını yerlere vururdu. Yüreğinde vahşi bir sertlik vardı, bir keresinde ocaktan demiri kapmış ve karısını dövmüştü bununla. Karısı da Hamilton'ı, Karl Marks'ı, William'ı ve Portia'yı alıp babasının evine gitmişti. Ruhundaki kötü karanlıkla güreşmiş ve yenmişti onu Doktor Copeland. Ama Daisy bir daha dönmemişti ona. Sekiz yıl sonra öldüğünde, oğulları çocuk değillerdi artık, onlar da dönmemişlerdi babalarına. Bomboş bir evde, yaşlı bir adam olarak tek başına bırakılmıştı.

Ertesi gün öğleden sonra tam saat beşte Portia ile Highboy'un oturdukları eve gitti. Kasabanın Sugar Hill diye adlandırılan kısmında oturuyorlardı; bir sundurması, iki de odası olan daracık bir kulübeydi ev dediğin. İçerden karmakarışık sesler geliyordu. Doktor Copeland kaskatı yaklaştı, eski püskü görünüşlü şapkası elinde, kapı aralığında durdu.

Oda kalabalıktı, önce kimse fark etmedi onu. Karl Marks'ın ve Hamilton'ın yüzlerini aradı. Onların yanında büyükbaba ile yere yan yana oturmuş iki çocuk vardı. Portia onun kapıda durduğunu fark ettiğinde o hâlâ oğullarının yüzlerine bakıp duruyordu.

"İşte babam," dedi Portia.

Sesler sustu. Büyükbaba iskemlesinde geriye döndü. Zayıf ve beli büküktü, yüzü kırış kırıştı. Üzerinde, otuz yıl önce kızının düğününde giydiği aynı yeşilimsi siyah elbise vardı. Yeleğinin önünde kararmış pirinçten bir saat zinciri sallanıyordu. Karl Marks ve Hamilton önce birbirlerine, sonra yere, en sonunda babalarına baktılar.

"Benedict Mady... " dedi yaşlı adam. "Ne kadar zaman oldu. Sahiden çok uzun zaman."

"Ya, öyle değil mi!" dedi Portia. "Kaç yıldır ilk defa bir araya geliyoruz. Highboy, bir iskemle al mutfaktan. Baba, işte Buddy, Hamilton." Doktor Copeland oğullarıy-

la el sıkıştı. İkisi de uzun boylu, güçlü kuvvetli ve kabaydılar. Mavi gömlekleri ve iş tulumlarının tersine, tenleri Portia'nınki gibi koyu kahverengi idi. Gözünün içine bakmıyorlardı, yüzlerinde ne sevgi ne de nefret vardı.

"Yazık ki, herkes gelemedi... Sara Hala, Jim ve bütün ötekiler," dedi Highboy. "Ama bu kadarı da yetti bize, gerçekten."

"Araba çok doluydu," dedi çocuklardan biri. "Biz bile ne kadar yürüdük yolda, araba çok doluydu onun için."

Büyükbaba bir kibrit çöpüyle kulağını karıştırıyordu. "Ev yalnız bırakılmazdı ki."

Portia esmer, ince dudaklarını yaladı sinirli sinirli. "Willie'mizi düşünürüm ben. Nerde eğlence, gürültü patırtı, o orada olurdu hep. Bir türlü aklımdan çıkmıyor Willie'miz."

Odada sessiz bir onaylama mırıltısı dolaştı. Yaşlı adam iskemlesinde geriye kaykılmış, başını aşağı yukarı sallıyordu. "Portia, gülüm, bize biraz okusan ya. Tanrının sözleri bir bela zamanında çok şey demektir."

Portia odanın ortasındaki masanın üzerinden İncil'i aldı. "Neresini dinlemek istiyorsunuz, büyükbaba?"

"Kutsal Baba'nın kitabı değil mi o. Gözün nereye ilişirse, orayı oku."

Portia, Luke'un Kitabı'ndan okudu. Ağır ağır, sözcükleri uzun, ince parmaklarıyla izleyerek okuyordu. Oda sakindi. Doktor Copeland, parmaklarını çıtlatarak, gözleri bir noktadan bir başka noktaya kayarak bir kenarda oturuyordu. Oda çok küçüktü, hava sıcak ve yoğundu. Dört duvar da takvimlerden, dergilerden kesilmiş, acemice boyanmış reklam resimleriyle doluydu. Ocağın üzerindeki rafta bir vazo, içinde kırmızı, kâğıt güller vardı. Ocaktaki ateş ağır ağır yanıyor, gaz lambasının titrek ışığı yerde gölgeler meydana getiriyordu. Portia öyle ağır bir ritimle okuyordu ki, sözcükler Doktor Copeland'ın kulaklarında teker teker ölüyordu, uykusu gelmişti. Karl Marks yere, çocukların yanına yüzüs-

tü uzanmıştı. Hamilton ile Highboy uyukluyordu. Yalnızca yaşlı adam sözcüklerin anlamını düşünüyor gibiydi.

Portia bölümü bitirdi ve kitabı kapadı.

"Bunun üzerine çok düşünmüşümdür ben," dedi büyükbaba.

Odadaki insanlar uykularından uyandılar. "Ne?" diye sordu Portia.

"Şöyle, o İsa'nın ölüleri diriltip hastaları iyi ettiği parçaları hatırlar mısınız?"

"Tabii hatırlarız, efendim," dedi Highboy saygılı.

"Birçok gün, çift sürerken ya da çalışırken," dedi ağır ağır büyükbaba, "İsa'nın tekrar bu dünyaya ineceği zamanı düşündüm, tarttım kafamda. O kadar çok istiyorum ki olsun bu, sanki ben yaşarken olacakmış gibi geliyor bana. Çok düşündüm bunu kafamda. Şöyle çizdim kafamda. Bütün çocuklarımı, torunlarımı, torunlarımın çocuklarını, bütün akrabaları ve arkadaşları alacağım ve karşısına dikileceğim İsa'nın ve ona diyeceğim. 'Büyük İsa, biz hep zenci insanlarız.' Sonra o kutsal elini başlarımızın üzerinde tutacak ve biz hemen pamuk gibi beyaz olacağız. Ne zamandır yüreğimdedir bu plan ve düşünce."

Bir sessizliğe gömüldü oda. Doktor Copeland gömleğinin kollarını çekiştiriyordu, boğazını temizledi. Nabzı yükselmişti, gırtlağı kupkuruydu. Odanın bir köşesinde otururken kendini öyle yalıtılmış, kızgın ve yalnız hissetmişti ki!

"İçinizde cennetten bir haber alan var mı hiç?" diye sordu büyükbaba.

"Ben almışım," dedi Highboy. "Hiç unutmam hastaydım, satlıcan olmuşum, Tanrının yüzünü ocaktan bana bakarken gördüm. Kocaman bir beyaz adam yüzüydü, beyaz bir sakalı, mavi gözleri vardı."

"Ben bir hayalet gördüm," dedi çocuklardan biri, bir kız.

"Bir defasında ben..." diye başladı ufak oğlan.

Büyükbaba elini kaldırdı. "Siz çocuklar susun. Sen, Celia... sen de Whitman... şimdi dinleme zamanınız sizin, dinletme değil," dedi. "Ben sadece bir defa gerçek bir işaret aldım. Şöyle oldu tıpkı tıpkısına. Geçen yılın yazıydı, sıcak. Hani o domuz ağılı var ya, onun yanındaki meşe ağacının kütüğünün köklerini temizlemeye çalışıyordum, tam eğilmiştim ki, belimin ortasına sanki bir şey saplandı. Doğruldum, baktım ortalık kapkaranlık oldu. Elimle sırtımı tutuyordum, gökyüzüne bakıyordum, yukarı, ki o ufak meleği gördüm. Küçük beyaz bir kız melekti... bezelye kadar bir şeydi bana göre... sarı saçlı ve beyaz elbiseli. Güneşin yanında uçuşup duruyor. Ondan sonra eve girdim ve dua ettim. Tarlaya tekrar çıkmadan önce üç gün oturdum, İncil'i çalıştım."

Doktor Copeland, eski, kötü öfkeyi içinde hissetti yine. Sözler gırtlağına kadar geliyor ama konuşamıyordu bir türlü. Yaşlı adamı dinliyorlardı onlar. Aklın diline aldırmazdı onlar. Bunlar benim insanlarım –diye konuşmaya çalıştı kendi kendine– ama dilsiz olduğu için bu düşünce işine yaramıyordu artık. Gergin, asık suratla oturuyordu.

"Acayip bir şey bu," dedi büyükbaba aniden.

"Benedict Mady, sen iyi bir doktorsun. Neden sırtımda duyuyorum o sancıyı, uzun süre kazmadan ya da ekimden sonra? Neden ki o sancı yokluyor beni?"

"Kaç yaşındasınız şimdi?"

"Yetmişle seksen arası bir yerdeyim."

Yaşlı adam ilaçları ve tedaviyi severdi. Daisy'yi görmek için ailesiyle her gelişinde kendini muayene ettirir, evdeki herkes için ilaçlar, merhemler götürürdü yanında. Ama Daisy kendisini terk ettikten sonra yaşlı adam gelmez olmuştu artık, gazetelerde reklam edilen müshil ilaçlarıyla, karaciğer haplarıyla avunmaya çalışmıştı. Şimdi karşısında durmuş, utangaç bir merakla bakıyordu yaşlı adam kendisine.

"Çok su için," dedi Doktor Copeland. "Mümkün olduğu kadar da dinlenin."

Portia yemeği hazırlamak için mutfağa gitti. Sıcak kokular doldurmaya başladı odayı. Alçak sesle, oradan buradan konuşuluyordu, ama Doktor Copeland ne konuşuyor, ne de konuşulanları dinliyordu. Ara sıra Karl Marks'a ya da Hamilton'a bakıyordu. Karl Marks, Joe Louis'den söz ediyordu. Hamilton ise daha çok, ürünün büyük kısmını kırmış olan doludan söz ediyordu. Babalarının gözleriyle karşılaşınca bakışlarıyla sırıtıyorlar ve ayaklarını yere sürtüyorlardı. O ise, öfkeli bir acıyla bakıyordu onlara.

Doktor Copeland sımsıkı kenetlemişti dişlerini. Hamilton'ı, Karl Marks'ı, William'ı ve Portia'yı, onlar için kafasında kurduğu gerçek, sahici amacı o kadar çok düşünmüştü ki, onların yüzlerini görmek, içinde kapkara, acı bir hissin kabarmasına sebep oluyordu. Bir kerecik olsun bütün bunları söyleyebilseydi onlara, ta baştan başlayıp bu geceye kadar olan şeyleri bir söyleyebilseydi onlara, yüreğindeki o keskin acı azalırdı biraz. Ama dinlemezlerdi ki, dinleseler bile anlamazlardı ki.

Kendini öyle sıkıyordu ki, vücudundaki her kas gerilmiş, sertleşmişti. Etrafındaki hiçbir şeyi dinlemiyor, hiçbir şeye bakmıyordu. Kör ve dilsiz bir adam gibi bir köşede oturuyordu. Biraz sonra içeri yemek masasına gittiler, yaşlı adam dua okudu. Ama Doktor Copeland bir şey yemedi. Highboy yarım kiloluk bir cin şişesi çıkarınca hepsinin yüzü güldü, şişeyi ağızdan ağza dolaştırdılar, ama o bunu da reddetti. Katı bir sessizlik içinde oturuyordu, en sonunda şapkasını kaptı ve kimseyle vedalaşmadan evden ayrıldı. Tüm o büyük gerçekten söz edemedikten sonra hiçbir söz çıkmayacaktı ağzından.

Bütün gece gergin ve uyanık uzandı yatağında. Ertesi gün pazardı. Beş altı evi ziyaret etti, öğleye yakın Bay Singer'ın odasına gitti. Ziyareti, içindeki yalnızlık duygusunu körelti, unutturdu, vedalaştığında yeniden kendinden hoşnut durumdaydı.

Ama daha evden adımını dışarı atmadan bu hoşnutluğu yine yitirdi. Bir rastlantı. Merdivenlerden aşağı inerken elinde koca bir kâğıt torba taşıyarak gelen bir beyaz adam gördü, merdivenlerden yan yana geçebilsinler diye tırabzana yanaştı. Ama beyaz adam, etrafına bakmaksızın, merdivenleri ikişer ikişer atlayarak çıkıyordu, öyle bir çarpıştılar ki, Doktor Copeland'ın soluğu kesildi bir an.

"Hay Allah! Görmedim seni!"

Doktor Copeland adamın yüzüne baktı, ama cevap vermedi. Bu beyaz adamı daha önce bir kez daha görmüştü. O bodur, kaba görünüşlü vücudu ve iri hantal elleri anımsadı. Sonra bir doktor ilgisiyle beyaz adamın yüzünü inceledi, çünkü gözlerinde acayip, donuk ve geriye çekilmiş bir delilik bakışı fark etmişti.

"Özür dilerim," dedi beyaz adam.

Doktor Copeland elini tırabzana koydu ve geçti gitti.

4

"Kimdi o?" diye sordu Jake Blount. "Kimdi o uzun boylu, zayıf zenci, biraz önce buradan çıkan?"

Küçük oda derli topluydu. Güneş masanın üzerindeki bir tabak kara üzümü aydınlatıyordu. Singer iskemlesinde geriye kaykılmış, elleri ceplerinde pencereden dışarı bakarak oturuyordu.

"Merdivenlerde çarptım ona, bir bakışla baktı ki bana... hayret, hiç kimse bana böyle pis pis bakmamıştır."

Jake biraların bulunduğu kâğıt torbayı masanın üzerine koydu. Şaşkınlıkla fark etti ki, Singer kendisinin odada olduğunu bilmiyordu henüz. Pencereye doğru yürüdü ve omzuna dokundu Singer'ın.

"Kasıtla çarpmadım ona. Bana böyle davranmasına bir neden yoktu."

Jake titredi. Güneş parlak olmasına rağmen, odada bir soğukluk vardı. Singer işaret parmağını kaldırdı ve koridora çıktı. Döndüğünde bir kova kömür, ve çıra vardı elinde. Jake onun ocağın önünde diz çöküşünü seyretti. Çıra parçalarını düzgün bir şekilde dizinin üzerinde kırıyor ve en alta koyduğu kâğıtların üzerine yerleştiriyordu. En sonra da kömürleri yerleştirdi bir bir. Önce tutmadı ateş. Alevler zayıf zayıf titredi, kapkara bir dumanla boğulur gibi oldu. Singer ocağın ızgarasını iki kat gazeteyle kapamıştı. Hava cereyanı

ateşi canlandırdı. Odanın içinde gürül gürül bir ses duyuldu. Kâğıt parladı ve bacanın içine doğru çekildi. Çıtırdayan, turuncu bir alev doldurdu ocağın içini.

Sabahın ilk birasının güzel ve yumuşak bir tadı vardı. Jake kendi birasını çabucak indirdi mideye, elinin tersiyle ağzını sildi.

"Çok zaman önce bir hanım tanımıştım," dedi. "Bana onu anımsatır gibi oldun: Bayan Clara. Teksas'ta küçük bir çiftliği vardı. Kentlerde satmak üzere bademşekerleri yapardı. Uzun boylu, kocaman, güzel görünüşlü bir hanımdı. O uzun, torba gibi süveterlerden, kaba postallardan giyerdi, başına bir erkek şapkası oturturdu. Ben onu tanıdığımda kocası ölmüştü. Gelmek istediğim nokta şu: O olmamış olsaydı, bilemezdim ben. Bilmeyen o milyonlar gibi ben de göçüp giderdim bu dünyadan. Bir vaiz olurdum ya da bir köylü, bir tüccar. Bütün hayatım boşa harcanmış olurdu."

Jake hayretle sallıyordu başını iki yana.

"Bunu anlamak için, önce neler oldu onu bilmen gerek. Anlıyorsun, ben delikanlıyken Gastonia'da yaşıyordum. Çarpık bacaklı cücenin biriydim, bir fabrikaya sokulamayacak kadar küçüktüm. Bir bowling salonunda devrilen lobutları topluyordum boğaz tokluğuna. Sonra zeki ve hızlı bir oğlanın, buradan pek uzak olmayan bir yerde tütün dizerek günde otuz sent kazanabileceğini duydum. Gittim ve günde otuz sent kazandım. Ben on yaşındayken oluyor bunlar. Bizimkileri terk etmiştim artık. Yazmıyordum onlara. Benim gittiğime sevinmişlerdi. Anlarsın bunların ne demek olduğunu. Hem ayrıca kız kardeşimden başka hiç kimse mektup okuyamazdı."

Yüzünden bir şeyi kışkışlıyormuş gibi elini havada salladı. "Ama şunu demek istiyorum. İlk inancım İsa'ydı benim. Aynı hangarda benimle birlikte çalışan o arkadaş vardı. Bir çadırı vardı, her akşam dua ederdi. Gittim, dinledim ve bu inancı aldım ben de. Kafam İsa'daydı bütün gün. Boş za-

manımda İncil'i inceliyor ve dua ediyordum. Sonra bir gece bir çekiç aldım ve elimi masaya koydum. Öfkeliydim, çiviyi bir uçtan öbür uca çaktım elime. Elim masaya çivilenmişti, baktım parmaklarım titriyor, morarıyordu."

Jake avucunu uzattı, tam ortadaki buruşuk, ölü beyazlığındaki yeri gösterdi.

"Bir evangelist olmak istiyordum. Niyetim bütün ülkeyi dolaşıp vaazlar vermek, halkı uyandırmaktı. Bu arada bir yerden bir başka yere dolanıp durdum, yirmisine yaklaşmıştım ki Teksas'a geldim. Bayan Clara'nın yaşadığı yere yakın bir çiftlikte çalışıyordum. Onu tanıdım orada, bazen geceleri onun evine giderdim. Benimle konuşurdu. Anlıyorsun, her şeyi birden öğrenmiyordum. Bizlerde öyle olmuyor işler. Yavaş yavaş öğreniyoruz. Okumaya başladım. Biraz çalışıyor, kenara birkaç kuruş koyuyor, arkasından işi bırakıp okumaya dalıyordum. İkinci kez doğmak gibi bir şeydi bu. Bizim gibi bilenler anlar ancak bunun ne demek olduğunu. Gözlerimizi açmış ve görüyoruzdur artık. Uzaklardan bir yerlerden gelmiş insanlar gibiyizdir."

Singer onayladı onu. Oda rahattı, bir ev havası vardı. Singer dolaptan, içinde tuzlu bisküvileri, yemişleri ve peyniri sakladığı teneke kutuları çıkardı. Bir portakal aldı kutudan ve ağır ağır soydu. Beyaz kabukları, meyve güneşte şeffaf hale gelinceye kadar temizledi. Böldü ve aralarında paylaştırdı dilimleri. Jake bir defada iki dilim birden yedi ve çekirdeklerini gürültüyle tükürdü ocağa. Singer kendi payını ağır ağır yedi ve çekirdeklerini avucunda biriktirdi. İki bira daha açtılar.

"Ve kaç kişi var bu memlekette bizden? Belki on bin. Belki yirmi bin. Belki de daha çok. Ben bir sürü yer gezdim, ama birkaçımızdan başkasına rastlamadım hiçbir zaman. Ama de ki bir, adam *bilsin*. Dünyayı olduğu gibi görür ve o bütün bunların nasıl olageldiğini görmek için binlerce yıl geriye bakar. Sermayenin ve iktidarın yavaş birleşimini, bir

araya toplanışını seyreder, bugünkü zirvesini görür. Amerika'yı bir deliler evi gibi görür. İnsanların, yaşamak için nasıl birbirlerini soymak zorunda olduklarını görür. Çocukların açlıktan öldüğünü, kadınların karınlarını doyurmak için haftada altmış saat çalıştıklarını görür. Koca işsizler ordusu belasını ve boş yere harcanan milyarlarca doları, binlerce millik toprağı görür. Savaşın yaklaştığını görür. İnsanların acı çekerken nasıl zalimleştiklerini ve içlerinde bir şeyin öldüğünü görür. Ama asıl gördüğü şey, dünyadaki tüm düzenin yalan üzerine kurulduğudur. Ve bu, parlayan güneş kadar açık olmasına rağmen... bilmeyenler bu yalanla o kadar uzun zamandır yaşamaktadırlar ki, görmezler bunu."

Jake'in alnındaki kırmızı, kalın damar öfkeden şişmişti. Ocağın üzerindeki kömür kovasını yakaladığı gibi ateşin üzerine gürültüyle bir yığın kömür döktü. Bir ayağı uyuşmuştu, ayağını o kadar sert vurdu ki yere, döşeme titredi.

"Buralarda dolaşmadığım yer kalmadı benim. Gezerim. Konuşurum. Onlara açıklamaya çalışırım. Ama neye yarar bütün bunlar? Allahım!"

Gözünü ateşe dikmiş bakıyordu. Bira ve sıcak, yüzündeki rengi daha da koyulaştırmıştı. Ayağındaki uyuşukluk bacağına da yayıldı. Uyukluyordu, ateşin renklerini, yeşilleri, mavileri ve yanan sarıları görüyordu. Düş içindeymiş gibi, "Sadece sensin," dedi. "Sadece sen."

Artık bir yabancı değildi. Her caddeyi, her sokağı, kasabanın etrafa yayılıp duran fukara mahallelerindeki her çiti tanıyordu. Hâlâ Sunny Dixie'de çalışıyordu. Sonbaharda eğlence yeri bir arsadan ötekine taşınıp duruyordu, ama kentin kenar uçlarından ayrılmıyordu bir türlü. Yerler değişir, ama görünüm hep aynı kalırdı – sıra sıra, çürük çarık kulübelerin çevirdiği bir boş arazi kuşağı, yakınlarda bir yerde bir dokuma fabrikası, bir çırçır ya da bir gazoz fabrikası. Kalabalık hep aynıydı, çoğunluğuyla fabrika işçileri ve zenciler. Eğlence yeri, renkli ampullerle pırıl pırıl parlardı akşamları.

Atlıkarıncanın tahta atları o mekanik müzikle döner dururdu. Salıncaklar hızla açılırdı döndükçe, para atma oyununun etrafındaki parmaklık her zaman kalabalık olurdu. İki ufak kulübede içilecek şeyler, kan kırmızı hamburgerler ve keten helva satılırdı.

Bir makinist olarak alınmıştı işe, ama yavaş yavaş görevlerinin sınırı genişlemişti. O kaba, kalın sesi bütün gürültülerin üzerinde duyulurdu, eğlence yerinin bir bölümünden öbürüne dolaşır dururdu boyuna. Bir ter boşanırdı alnından, bıyığı hemen her zaman biraya batmış olurdu. Cumartesi günleri görevi halkı düzen içinde tutmaktı. Kalabalık arasında o tıknaz gövdesiyle onu bunu itip kakarak dolaşırdı. Yalnız gözleri vücudunun geriye kalan kısmındaki sertlikle uyuşmazdı. Çatık kaşlı geniş alnının altında koca koca açılmış gözleri etrafı süzerdi, içine dönük, dalgın bir görünüş alırdı.

Eve gece on ikiyle sabahın biri arasında gelirdi. Oturduğu ev dört odaya bölünmüştü; kira adam başına bir buçuk dolardı. Arkada bir apteshane, taraçada da bir yangın musluğu vardı. Kendi odasında duvarlar ve döşeme ıslak, ekşi ekşi kokardı. Pencerede isten simsiyah, ucuz tül perdeler asılıydı. İyi giysilerini bavulunda tutuyor, günlük iş elbiselerini duvarda bir çiviye asıyordu. Odada ne elektrik, ne de soba vardı. Ama pencerenin dışında yanan bir sokak lambası soluk, yeşilimsi bir renkle yansırdı odanın içinde. Okumak istediği zamanların dışında yatağının yanındaki gaz lambasını hiç yakmazdı. Soğuk odada yanan gazın keskin kokusu midesini bulandırırdı.

Evde kaldığı zamanlar durmaksızın dolaşırdı odanın içinde. Yapılmamış yatağının kenarında oturur, kirli, küt tırnaklarını yerdi vahşice. Kirin keskin tadı bir türlü gitmezdi ağzından. Ondaki yalnızlık öyle acı vericiydi ki, içini korkuyla doldururdu. Çoğu kez bir şişe çok sert, kaçak içki olurdu odasında. Bu sert içkiyi içerdi gün ışıyıncaya kadar,

ısınır, rahatlardı. Saat beşte fabrikalardan gelen düdükler ilk vardiyayı işe çağırırdı. Düdükler, uzun yankılar halinde, korkulu, söner giderdi, onların sesi kaybolmadan uyuyamazdı bir türlü.

Çoğu zaman evde kalmazdı. Daracık, bomboş sokaklara çıkardı. Gecenin ilk karanlık saatlerinde gök kapkara olurdu, yıldızlar iri ve parlak. Bazen fabrikaların da çalıştığı olurdu. Sarı ışıklı binalardan makinelerin uğultusu gelirdi. Giriş kapılarında ilk vardiyayı beklerdi. Kazaklı, basma entarili genç kızlar çıkardı karanlık sokağa. Adamlar çıkarken ellerinde sefertasları olurdu hep. Bazıları eve gitmeden önce bir Coca-Cola ya da kahve içmek için gezici arabalara uğrarlardı, Jake de onlarla birlikte giderdi. Gürültülü fabrika içinde adamlar, söylenen her sözcüğü rahat rahat anlardı da dışarı çıktıkları ilk saat sağır gibi olurlardı.

Gezici içki arabalarında Jake, Coca-Cola'sına viski katarak içerdi. Konuşurdu. Kış şafağı beyazdı, dumanlıydı, soğuktu. Sarhoş bir acelecilikle bakardı adamların kendi içlerine kapanık sarı yüzlerine. Çoğu zaman gülerlerdi ona, matrak geçerlerdi, böyle zamanlarda o bodur vücuduyla dimdik dikilir, uzun uzun sözcüklerle azarlar gibi konuşurdu. Bardağını küçük parmağı havaya kalkık olarak tutar ve kibirli kibirli bıyığını burardı. Yine gülmeye devam ederlerse, kavga ettiği de olurdu. İri kahverengi yumruklarını bir delilik nöbeti içinde savurur, hüngür hüngür ağlardı.

Böyle sabahlardan sonra çalıştığı yere rahatlamış olarak dönerdi. Kalabalığı itip kakmak rahatlatırdı onu. Gürültü, mide bulandırıcı kokular, insan vücutlarıyla omuz omuza olmak, ayağa kalkmış sinirlerini yatıştırırdı.

Kasabanın yasalarına göre, eğlence yeri pazar günü kapalı olurdu. Pazar sabahları erkenden kalkar, bavulundan serj elbisesini çıkarırdı. Anacaddeye çıkardı. Önce New York Café'ye uğrar, bir torba dolusu bira alırdı. Sonra Singer'ın odasına giderdi. Kasabada birçok kimseyi adıyla sa-

nıyla bilmesine rağmen, dilsiz tek arkadaşıydı onun. Sessiz odada bomboş otururlar, biralarını içerlerdi. O konuşurdu; sözcükler sokaklarda ya da tek başına odasında geçirilmiş karanlık sabahlardan yaratırlardı kendilerini. Sözcükler bir rahatlamışlık duygusuyla biçimlenir, dile gelirdi.

Ateş sönmüştü. Singer kendi kendine satranç oynuyordu masada. Jake uyumuştu. Sinirli bir sıçrayışla uyandı. Başını kaldırdı ve Singer'a döndü. Ani bir soruya cevap verir gibi "Evet," dedi, "içimizden bazıları komünisttir. Ama hepimiz değil... ben bir komünist partisinin üyesi değilim. Çünkü her şeyden önce onlardan biri dışında hiçbirini tanımadım. Yıllarca sürter durursun etrafta da komünistlere rastlayamazsın. Buralarda gidip senin de kendilerine katılmak istediğini söyleyebileceğin bir büro yok... varsa bile ben duymadım. Sen de sırf bu iş için kalkıp New York'a gidemezsin. Birinin dışında hiçbirini tanımadım diyordum ya... o ufak tefek, cılız, açlıktan nefesi kokan bir içki düşmanıydı. Dövüştük bir keresinde. Komünistlere karşı çıktığım için değil. Asıl mesele şu ki, ben Stalin'i de, Rusya'yı da tutmam pek. Nerde bir ülke, bir memleket varsa, batsın yerin dibine. Ama böyle de olsa ilk önce komünistlerle birleşmeliyim derim. Bilmiyorum, işte. Sen ne dersin?"

Singer'ın alnı kırıştı ve düşündü. Elini kalemine uzattı ve defterine "bilmediğini" yazdı.

"Ama şu var. Anlıyorsun, mademki biliyoruz, öyle kıçımızın üstüne oturup duramayız, bir şeyler yapmak zorundayız. Kimimiz de düpedüz kaçığız. Yapacak onca şey var ve sen bilmiyorsun nereden başlayacağını. İnsanı deli eder bu. Ben bile... öyle şeyler yapmışım ki, geriye dönüp baktığımda, ne kafasızca şeyler diyorum. Bir keresinde kendi başıma bir örgüt kurdum. Yirmi tane budalayı topladım ve artık *bildiklerine* inanıncaya kadar konuştum onlarla. Parolamız tek bir sözcüktü: Eylem. Hıh! Gürültü patırtı çıkar-

tacaktık... elimizden geldiğince karıştıracaktık ortalığı. Son amacımız özgürlüktü... ama gerçek bir özgürlük, ancak insan ruhundaki adalet duygusuyla gerçekleşebilecek büyük bir özgürlük. Parolamız 'Eylem', kapitalizmin kökünü kazımak demek oluyordu. Tüzükte –ben yapmıştım onu da– bazı maddeler, işimiz biter bitmez, parolamız olan 'Eylem'in 'Özgürlük'le yer değiştireceğini bildiriyordu."

Jake bir kibrit çöpünün ucunu sivriltti, dişindeki bir oyuğu karıştırdı. Bir süre sonra devam etti konuşmasına:

"Sonra tüzük tamamlanıp da peşimizden gelenler güzelce örgütlenince, örgütü daha da genişletmek için otostopla dolaşmaya çıktım. Üç ay sonra geriye döndüm, geride ne buldum dersin? İlk kahramanca eylem neydi dersin? Haklı çılgınlıkları, planlı eyleme üstün gelmişti de, bensiz benden öteye mi gitmişlerdi? Yakıp yıkmışlar mıydı, adam mı öldürmüşlerdi, ihtilal mi çıkarmışlardı?"

Jake iskemlesinde öne doğru eğilmişti. Bir duruştan sonra acı acı:

"Dostum, örgüte bir örnek şapka satın almak ve cumartesi akşamları bedava yemek vermek için biriktirilmiş olan paradan elli yedi dolar otuz senti çalmışlardı. Onları başlarında şapkaları, yanı başlarında biraz domuz eti, bir galon cinle konferans masasına oturmuş, zar atarken buldum," dedi.

Jake'in katıla katıla gülüşüne utangaç bir gülümsemeyle katıldı Singer. Bir süre sonra Singer'ın yüzündeki gülümseme geçti ve kayboldu. Jake hâlâ gülüyordu. Alnındaki damar şişmişti, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Uzun uzun güldü.

Singer saate baktı ve zamanı işaretle bildirdi – yarım. Saatini, kurşunkalemini ve bloknotunu, şöminenin üzerinden sigarasını ve kibritini aldı, ceplerine bölüştürdü. Yemek zamanı gelmişti.

Ama Jake hâlâ gülüyordu. Gülerken çıkardığı seste çılgınca bir şey vardı. Cebindeki bozuk paraları şıngırdatarak

odanın içinde dolaşıp duruyordu. Uzun, güçlü kolları gergin ve hantal, sallanıyordu iki yanında. Yemekte yiyeceği şeyleri saymaya başladı. Yiyecekten bahsederken yüzü gerilirdi zevkten. Her sözcüğün ardından, acıkmış bir hayvan gibi üstdudağını kaldırıyordu.

"Salçalı dana. Pilav. Lahana ve francala. Koca bir dilim elma pastası. Açlıktan geberiyorum. Ey Johnny, Yankee'lerin geldiğini midemde duyuyorum. Yemeklerden söz açılmışken, sana hiç sözünü ettim mi dostum, Bay Clark Patterson'ın, şu Sunny Dixie eğlence yerinin sahibi var ya hani? Öyle şişman ki, yirmi yıldır taşaklarını görememiştir, bütün gün kendi arabasında oturur tek başına, fal açar, esrarlı sigara içer. Yemeklerini ayaküstü lokantalardan getirtir, sabahları ise orucunu..."

Singer odadan çıkabilsin diye bir adım geriye çekildi Jake. Dilsizle birlikte oldukları zaman hep öyle, ikircimli olurdu eşiklerde, kapılarda sallanır dururdu. Kendisi hep arkadan gider, Singer'ın önde yol göstermesini beklerdi. Merdivenlerden inince sinirli ve gergin konuşmasına devam etti. Kocaman kocaman açılmış kahverengi gözlerini Singer'ın yüzünden ayıramıyordu.

Öğleden sonra yumuşak ve ılıktı hava. İçerde oturdular. Jake, dönüşte bir şişe viski getirmişti lokantadan. Yatağın ayakucunda sessiz, düşünceli oturdu, ara sıra yerdeki şişeden bardağını doldurmak için eğiliyordu. Singer pencerenin kenarındaki masadaydı, satranç oynuyordu. Jake biraz rahatlamıştı. Dostunun oyununu seyrediyor, yumuşak, sakin öğleden sonranın, akşam karanlığına yavaş yavaş karıştığını seyrediyordu. Ocaktan çıkan ışık, karanlık, sessiz dalgalar yapıyordu odanın duvarlarında.

Ama gece olunca yine bir gerginlik geldi üzerine. Singer satranç tahtasını kaldırmıştı, karşı karşıya oturuyorlardı. Sinirden dudakları seğiriyordu Jake'in, yatışmak için içiyordu. Bir rahatsızlık ve arzu dalgası altında eziliyordu. Viskisini

içti ve yeniden anlatmaya başladı Singer'a. Sözcükler, gövdesinde şişiyor, ağzından dışarı taşıyordu. Pencereden yatağa, yataktan pencereye yürüyordu durmaksızın. En sonunda şişen sözcükler bir tufan şeklini aldı ve sarhoş bir ısrarla boşalttı onları dilsize:

"Ya bize yaptıkları! Gerçekleri yalana çevirdiler. İdealleri kirlettiler, rezil ettiler. İsa'yı al. Bizlerden biriydi o. Biliyordu. Zengin bir adamın Tanrının ülkesine girmesinin bir devenin iğne deliğinden geçmesinden daha zor olduğunu söylerken o... ne söylemişse onu kastediyordu işte. Ama bak kilise son iki bin yıldır ne yaptı İsa'yı, gör. Neye döndürdüler onu. Onun ağzından çıkmış olan her sözcüğü kendi rezil amaçları için nasıl değiştirdiler. İsa yaşıyor olsaydı bugün, ne yapar eder tıkarlardı içeri. İsa, gerçekten bilenlerden biri olurdu. Ben ve İsa bir masada karşı karşıya otururduk, ben ona bakardım, o bana bakardı ve ikimiz de ötekinin bildiğini anlardık. Ben, İsa ve Karl Marks bir masada oturur ve...

"Ya özgürlüğümüz ne hale geldi, bak! Amerikan Devrimi uğruna dövüşmüş olanlar, ben nasıl şişko karınlı, parfüm kokan bir Pekin köpeği değilsem, onlar da şu D.A.R.* hanımlarına benzemiyorlar artık. Özgürlük üzerine ne dedilerse onu kastetmişlerdi. Gerçek bir devrim için dövüşmüşlerdi. Burası her insanın özgür ve eşit yaşadığı bir memleket olsun diye dövüşmüşlerdi. Hıh! Ve bu, her insan doğa önünde eşittir, demekti... eşit fırsata sahip. Bu, halkın yüzde yirmisinin, geriye kalan yüzde seksenin yaşama araçlarını soymakta özgür olması demek değildi. Bu, bir zengin adam, daha zengin olsun diye on bin fukara işer gibi terleyecek demek değildi. Bu, zorbalar, bu memleketi milyonlarca insanın her şeyi yapmaya –aldatma, yalan ya da sağ kollarını koparıp atmak gibi–, sırf üç öğün yemek ve sert bir döşek bulabilmek için her şeyi yapmaya hazır hale gelebilecekleri bir kargaşa içine

---

* D.A.R.: Amerika Devrimi Hemşireleri. (ç.n.)

atmakta özgürdürler demek değildi. Özgürlük sözünü bilen bütün insanları bir kokarca haline getirdiler."

Jake'in alnındaki damar delicesine atıyordu. Dudaklarının seğirmesi korkunç bir hal almıştı. Singer korktu, ayağa kalktı. Jake hâlâ konuşmaya çalışıyordu, sözcükler ağzında boğuluyordu. Bir ürperti geçti vücudundan. İskemlede oturuyor, titreyen dudaklarına parmaklarıyla bastırıyordu. Sonunda boğuk bir sesle:

"İşte böyle, Singer," dedi. "İyi şey değil delirmek. Yapabileceğimiz hiçbir şey, hiçbir işe yaramıyor. Bana böyle geliyor. Yapacağımız tek şey; dolaşıp durmak ve gerçeği anlatmak. Ve bilmeyenler yeteri kadar öğrenince bunları, o zaman dövüşmeye gerek kalmayacak. Gerekli tek şey. Ama nasıl? Hıh!"

Alevin gölgeleri duvarlara vuruyordu. Karanlık, gölgeli dalgalar gittikçe yükseliyor ve odayı hareketlendiriyordu. Oda yükseliyor, düşüyordu, denge yitmişti. Jake kendisinin bir gölgeler okyanusu içinde aşağıya, dalgaya benzer hareketlerle aşağıya battığını hissediyordu. Çaresizlik ve korku içinde gözlerini açmaya çalışıyor, ama açlıkla kükreyerek üzerine yıkılan kızıl dalgalardan başka bir şey göremiyordu. En sonunda aradığı şeyleri seçebildi. Dilsizin yüzü silik ve uzaktı, çok uzak. Jake gözlerini kapadı.

Ertesi sabah çok geç uyandı. Singer gideli saatler olmuştu. Masanın üzerinde ekmek, peynir, bir portakal ve bir cezve kahve vardı. Kahvaltısını bitirdiğinde işe gitme zamanı gelmişti. Sıkıntı içinde, başı önüne düşmüş, yürüdü gitti kasabanın içinden kendi odasına doğru. Oturduğu yerin yakınlarına geldiğinde, bir yanında dumandan duvarları kararmış bir deponun bulunduğu dar bir sokaktan geçti. Bir binanın duvarında onu şaşırtan bir şey gördü. Yürüyüp gidecekti, sonra birden dikkat kesildi. Duvarın üzerinde canlı kırmızı renkte bir tebeşirle bir mesaj yazılıydı, harfler kalın kalın ve özenle çizilmişti:

Güçlülerin etini yiyeceksin ve de bu dünyadaki prenseslerin kanını içeceksin.

Mesajı iki kez okudu, endişeyle bir o yana bir bu yana baktı sokakta. Görünürde kimse yoktu. Birkaç dakika şaşkın şaşkın düşündükten sonra cebinden kalın bir kırmızı kurşunkalem çıkardı ve yazının altına dikkatle şunları yazdı:

Yukarıdaki şeyleri kim yazdıysa, yarın öğleden sonra burada beni bulsun. Çarşamba, 29 Ekim. Olmazsa ertesi gün.

Ertesi gün saat on ikide duvarın önünde bekliyordu. Zaman zaman yolun alt ve üst yanına bakmak için sabırsızca köşeye kadar yürüyordu. Kimse gelmedi. Bir saat geçti, işe gitmek zorundaydı.

Ertesi gün de bekledi.

Sonra, cuma günü kış yağmurları başladı, uzun ve ağır ağır. Duvar ıslanmıştı, boyalar aktı, hiçbir sözcük okunamıyordu artık. Yağmur devam ediyordu, bulanık, sert ve soğuk.

5

"Mick," dedi Bubber, "bana öyle geliyor ki, hepimiz boğulacağız."

Gerçekten de yağmur hiç duracağa benzemiyordu. Bayan Wells her gün arabasıyla götürüp getiriyordu onları okula, her öğleden sonra ya ön balkonda ya da evin içinde oturmak zorunda kalıyorlardı. Mick ile Bubber evde kâğıt oyunları oynuyorlardı, oturma odasının halısı üzerinde bilye tokuşturuyorlardı. Noel yaklaşıyordu. Bubber Küçük Tanrı İsa'dan ve Noel Baba'nın kendisine getirmesini istediği kırmızı bisikletten söz etmeye başladı. Pencere camlarında gümüş gibiydi yağmur, gökyüzü ıslak, soğuk ve bulanıktı. Nehir o kadar yükselmişti ki, bazı fabrika işçileri evlerini terk etmek zorunda kalmışlardı. Sonra tam hep böyle sürüp gideceği sanıldığı bir anda yağmur aniden durdu. Bir sabah uyandılar, parlak bir güneş buldular gökyüzünde. Öğleden sonra hava yaz gibi sıcaktı artık. Mick okuldan geç geldi eve; Bubber, Ralph ve Spare-ribs öndeki kaldırımdaydılar. Oğlanlar ısınmış, terlemişe benziyorlardı, kışlık elbiseleri ekşi ekşi ter kokuyordu. Bubber'ın elinde sapanı vardı, cebi taş doluydu. Ralph arabasında oturuyordu şapkası bir yana kaymış başında ve huysuz. Spareribs'in yeni tüfeği yanındaydı. Gök olağanüstü maviydi.

"Ne zamandır seni bekliyoruz Mick," dedi Bubber. "Nerede kaldın?"

Ön merdivenleri üçer üçer zıpladı ve süveterini şapkalığa doğru fırlattı. "Spor salonunda piyano çalıyordum."

Her öğleden sonra bir saat okulda kalıyordu piyano çalışmak için. Spor salonu kalabalık ve gürültülüydü, kız takımının basketbol oyunları oluyordu çünkü. Bugün top iki kez kafasına gelmişti. Ama piyano başına oturma fırsatı, daha bir sürü vuruşlara ve güçlüklere değerdi doğrusu. İstediği ses çıkıncaya kadar bir sürü notayı birbiri arkasından değişik şekillerde çalıyordu. Düşündüğünden daha kolaydı. İlk iki üç saatten sonra, baslarda, sağ eliyle çaldığı havaya uyacak birkaç akort buldu. Herhangi bir parçayı seçebiliyordu artık. Yeni müzik de yapıyordu hem. Melodileri yalnızca kopya etmekten daha güzeldi bu. Bu güzel yeni sesleri parmaklarıyla arayıp bulduğu zaman o güne kadar hiç duymadığı güzellikte bir duygu dolduruyordu içini.

Yazılı bir müziğin nasıl okunacağını öğrenmek istiyordu, Delores Brown beş yıl müzik dersi almıştı. Kendisine müzik dersleri vermesi için, öğle yemeği parası olan elli senti her hafta ona veriyordu. Bu yüzden bütün gün boyunca çok acıkıyordu karnı. Delores birçok hızlı, hareketli parçayı çalabiliyordu – ama onun öğrenmek istediği bütün şeylerin nasıl cevaplandırılacağını bilmiyordu. Delores, ona yalnızca farklı gamları, majör ve minör akortları, notaların değerlerini, buna benzer başlangıç bilgilerini öğretti.

Mick, mutfaktaki fırının kapısını çarparak kapattı. "Gene mi bunu yiyeceğiz?"

"Şekerim, bundan daha iyisini yapamam size," dedi Portia.

Yalnızca mısır ekmeği ve margarin, hepsi o kadar. Yerken, lokmalarını boğazından aşağı indirsin diye bir bardak su içti.

"Öyle açgözlülük yapma, ağır ol. Kimse kapmıyor elinden."

Oğlanlar hâlâ evin önünde dolaşıp duruyorlardı. Bubber sapanını cebine koymuş, av tüfeğiyle oynuyordu. Spare-ribs on yaşındaydı, babası bir ay önce ölmüştü, bu tüfek babasından kalmıştı ona. Daha küçük bütün çocuklar tüfeğe dokunmaya bayılıyorlardı. Her birkaç dakikada bir, Bubber tüfeği omzuna dayıyordu nişan alır gibi. Nişan alıyor, sonra yüksek bir "paat!" sesi çıkarıyordu.

"Tetikle oynama," diyordu Spareribs. "Tüfeği doldurdum ben."

Mick mısır ekmeğini bitirdi ve yapacak bir şey aranarak etrafına baktı. Harry Minowitz ön balkonlarının tırabzanlarında, elinde gazeteler oturuyordu. Onu gördüğüne sevindi Mick. Şaka olsun diye kolunu yukarı kaldırdı ve bağırdı, "Heil!"

Ama şakaya almadı Harry bunu. Balkondan içeri girdi ve kapıyı kapadı. Kalbini kırmak çok kolaydı onun. Mick üzüldü, çünkü son günlerde o ve Harry iyi arkadaş olmuşlardı. Çocukken hep aynı takımda oynarlardı, ama son üç yıldır Mick ortaokuldayken o meslek okuluna gitmişti. Aynı zamanda yarım gün de bir yerde çalışıyordu. Aniden büyümüş, ön ve arka bahçelerde çocuklarla başıboş dolaşmayı, oynamayı bırakmıştı. Mick bazen onu yatak odasında gazete okurken ya da geceleyin geç saatlerde soyunurken görüyordu. Meslek okulunda, matematik ve tarihte en iyi öğrenciydi. Şimdi liseye devam ettiği için eve dönüşlerinde yolda karşılaşıyorlar ve birlikte geliyorlardı eve. Atölye dersleri aynıydı ikisinin de, bir keresinde öğretmen bir motorun parçalarını birleştirip kurma işini ikisine birlikte vermişti. Kitaplar okur, günlük gazeteleri izlerdi. Dünya olayları aklından çıkmıyordu. Yavaş konuşurdu, herhangi bir şey hakkında çok ciddi olduğu zaman terler birikirdi alnında. Gel gelelim kızdırmıştı Mick onu şimdi.

"Acaba o altın parçası hâlâ Harry'de mi?" dedi Spareribs.

"Ne altını?"

"Bir Yahudi'nin oğlu doğunca, bankaya bir altın koyarlar onun için. Yahudilerin âdetidir bu.

"Hıh! Karıştırıyorsun sen," dedi Mick. "Katolikler var senin kafanda. Katolikler, bebek doğar doğmaz bir tabanca alırlar ona. Bir gün savaş çıkarmayı ve kendilerinden başka herkesi öldürmeyi kurar Katolikler."

"Rahibeler hep tuhafıma gider benim," dedi Spareribs. "Sokakta görsem birini korkarım."

Basamaklarda oturuyordu Mick, başını dizlerine dayamıştı. İç odaya geçti. Onun için iki yer vardı sanki – iç oda ve dış oda. Okul, aile ve her gün olan şeyler dış odada olurdu. Bay Singer, her iki odadaydı. Yabancı ülkelere ait planlar ve müzik iç odadaydı. Düşündüğü şarkılar ordaydı. Ve de senfoni. Bu iç odada kendi kendineyken, o gece eğlenceden sonra duyduğu müzik yeniden gelirdi aklına. Bu senfoni iri bir çiçek gibi ağır ağır büyüyordu kafasında. Bazen gün boyunca ya da sabahleyin uyanır uyanmaz, senfoninin yeni bir bölümünün aklına geldiği olurdu. O zaman iç odaya gitmesi ve onu birçok kere dinlemesi, senfoninin daha önce hatırında olan öteki parçalarına bağlaması gerekirdi. İç oda çok güzel bir yerdi. İçi insanla dolu bir evin tam ortasında olabilirdi, ama kendini tek başına bir yere kapanmış hissedebilirdi yine de.

Spareribs kirli elini Mick'in gözlerinin önünde salladı, dalmış gitmişti Mick. Tokadı yapıştırdı oğlana.

"Bir rahibe nedir?" diye sordu Bubber.

"Bir Katolik bayan," diye cevapladı Spareribs. "Başından aşağı geçirdiği upuzun, siyah bir elbise giyen bir Katolik bayan."

Çocuklarla başıboş dolaşıp durmaktan bıkmıştı. Kitaplığa gidecek ve *National Geographic* dergisindeki resimlere bakacaktı, dünyadaki bütün yabancı yerlerin fotoğraflarına. Paris, Fransa. Ve de büyük buz dağları. Afrika'daki geniş cangıllar.

"Ralph caddeye çıkmasın, bakın," dedi.

Bubber koca tüfeği omzuna yerleştirmişti. "Bana bir hikâye kitabı getir gelirken."

Bu çocuk sanki okuma yazma bilerek doğmuştu anasından. Daha ikinci sınıftaydı, ama kendi kendine hikâyeler okumaya bayılıyordu. Hiç kimseden kendisine hikâye okumasını istemezdi. "Bu sefer nasıl bir şey istiyorsun?"

"İçinde yiyecek bir şeyler olanından seç. Hani bir tane vardı ya, Alman çocukları ormana giderler de o evi bulurlar, hani içinde türlü türlü şeker filan varmış, bir de büyücü kadın, işte onu seviyorum. İçinde yiyeceklerden bahseden bir kitap istiyorum."

"Ararım," dedi Mick.

"Ama şekerden de bıkıyorum yavaş yavaş," dedi Bubber. "İçinde kızarmış etli sandviçten bahseden bir kitap getirebilir misin, bak bakalım. Hiçbirini bulamazsan kovboy hikâyesi olsun."

Gitmeye hazırlanıyordu ki, durdu ve gözlerini dikti bir şeye. Çocuklar da bakıyorlardı aynı şeye. Hepsi de hareketsiz durmuş, caddenin karşısındaki evinin merdivenlerinden inen Baby Wilson'a bakıyorlardı.

"Ne güzel şu Baby!" dedi Bubber tatlı bir sesle.

Belki de bütün o yağmurlu günlerden sonra gelen, sıcak, yazdan kalma bir gün olduğu içindi bu. Belki böyle bir öğleden sonra koyu renkli kışlık elbiseleri kendilerine çirkin geldiği içindi. Her neyse, Baby bir periye ya da filmlerdeki bir şeye benziyordu. Üzerinde, geçen yılki suare elbisesi vardı – kısacık ve havaya kalkmış pembe tülden bir etek, pembe bir yelek, pembe dans ayakkabıları ve hatta küçücük pembe bir çanta. Sarı saçlarıyla, pembe, beyaz ve altın gibiydi – o kadar ufak ve temiz ki insan bakmaya kıyamazdı. Kırıta kırıta caddeyi geçti, ama yüzünü çevirip de bakmadı bile onlara.

"Buraya gel," dedi Bubber, "Gel de şu pembe çantana bir bakayım... "

Baby yolun kenarından yanlarından geçti, başı öteye çevrili. Onlarla konuşmamaya kararlıydı.

Kaldırımla cadde arasında bir ot kuşağı vardı, Baby oraya geldiğinde bir saniye hareketsiz durdu, sonra ellerinin üzerinde bir takla attı.

"Boş verin," dedi Spareribs. "Her zaman gösteriş yapmaya çalışır o. Şeker almaya Bay Brannon'ın kahvesine gidiyor. Enişte sidir o, bedava alır."

Bubber tüfeğin dipçiğini yere dayadı. Koca tüfek çok ağır geliyordu ona. Baby'nin caddeden aşağı yürüyüp gidişini seyrederken isyankâr saçlarını çekip duruyordu. "Ne kadar güzel bir pembe çantaydı o!" dedi.

"Annesi kızının ne kadar yetenekli olduğundan söz eder hep," dedi Spareribs, "Baby'yi sinemalara sokacakmış, öyle diyor."

National Geographic'e gidip bakmak için vakit geçmişti. Nerdeyse akşam yemeği vaktiydi. Ralph mızıldanmaya başlamıştı bile, arabadan çıkardı, yere bıraktı. Aralıktı şimdi, Bubber'ın yaşında bir çocuk için yaz geçeli çok olmuştu, Geçen bütün yaz, Baby hep o pembe akşam elbisesiyle dışarı çıkmış ve caddenin ortasında dans etmişti. Önceleri çocuklar etrafına toplanır, seyrederlerdi onu, ama çok geçmeden bundan da bıkmışlardı. Dans etmek için dışarı çıktığında onu seyreden tek kişi Bubber'dı artık. Kaldırımın kenarına oturur, bir arabanın geldiğini görünce seslenirdi ona. Baby'nin bu dansını yüz kere seyretmişti belki – ama yaz geçeli üç ay olmuştu şimdi, tekrar yeni bir şey gibi gelmişti ona.

"Keşke benim de bir elbisem olsa," dedi Bubber.

"Nasıl bir elbise isterdin?"

"Sahici, hafif bir elbise. Çeşitli renklerden, güzel, sahici bir elbise. Bir kelebek gibi. İşte Noel için böyle bir şey istiyorum. Bir bunu, bir de bisiklet!"

"Karılar gibi," dedi Spareribs.

Bubber iri tüfeği omzuna kaldırdı yine ve caddenin karşısındaki bir eve nişan aldı. "Bir elbisem olsa dans edip dururdum etrafta. Her gün giyerdim okula giderken."

Mick basamaklara oturmuş, gözünü Ralph'tan ayırmıyordu. Bubber, Spareribs'in dediğine benzer "karı gibi" bir oğlan değildi. Yalnızca güzel şeylerden hoşlanırdı. Şu Spareribs'in yanına koymamalıydı bunu.

"Bir insan elde ettiği her şey için dövüşmeli," dedi ağır ağır. "Kaç kere gördüm, çocuk ailede ne kadar küçükse, o kadar akıllı oluyor. Küçük çocuklar hep en çetini oluyorlar. Ben de oldukça çetinimdir, çünkü benden önce bir sürü çocuk var. Bubber, hasta görünür, güzel şeyleri sever, ama bunların altında nasıl bir cesaret yatar, bilsen. Eğer bütün bunlar doğruysa, şöyle ortalıkta dolaşmaya başlasın bir, Ralph'ı gör, çelik gibi bir şey olacak. Daha on yedi aylık, ama yüzünde ateş gibi bir şeyler okuyorum daha şimdiden."

Ralph etrafına bakındı, kendisinden konuşulduğunu anlamıştı. Spareribs yere oturdu ve Ralph'ın başından şapkasını kaptı, kızdırmak için yüzüne doğru salladı.

"İyi, iyi," dedi Mick. "Ağlamaya başlarsa ne yapacağımı bilirsin sana. Ayağını denk alsan iyi edersin."

Her şey sakindi. Güneş, damların gerisine düşmüştü, batıda gök mor ve pembe karışımı bir renk almıştı. Öteki blokta paten kayan çocukların sesleri geliyordu. Bubber bir ağaca dayanmıştı, bir şeyler düşlüyor gibiydi. Evden akşam yemeğinin kokusu geliyordu, birazdan yemek yiyeceklerdi.

"Bakın," dedi Bubber birdenbire. "Baby yine geliyor. O pembe elbisesiyle gerçekten güzel."

Baby ağır ağır yürüyordu kendilerine doğru. İçinden hediye çıkan bir kutu patlamış mısır şekeri vermişlerdi, eli kutudan çıkmıyordu. Aynı titiz, kırıta kırıta yürüyüşle geliyordu. Herkesin kendisine baktığını bildiği her halinden belliydi.

"Lütfen, Baby..." dedi Bubber, onun kendi önlerinden geçip gideceğini görünce. "Ne olur, küçük pembe çantanı bir

göreyim, pembe elbisene bir dokunayım."

Baby kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başladı, dinlemiyordu onu. Bubber'ın kendisiyle oynamasına izin vermeden geçti gitti. Yalnızca başını şöyle bir eğdi ve sırıtır gibi yaptı ona.

Büyük tüfek hâlâ omzundaydı Bubber'ın. Yüksek bir "paat!" sesi çıkardı, attığını vurmuş gibi yaptı. Sonra tekrar seslendi Baby'ye –küçük bir kediyi çağırır gibi, yumuşak, üzgün bir sesle– "Ne olur Baby, gel buraya Baby..."

Mick onu durduracak zaman bulamadı. Bubber'ın clini tetikte henüz görmüştü ki, o korkunç *ciuuvv* sesini duydu. Baby kaldırıma yığıldı. Sanki merdivenlere çivilenmiş gibiydi, kımıldayamıyor, bağıramıyordu. Spareribs başını kolunun altına saklamıştı.

Bubber, olanların farkında olmayan tek kişiydi. "Kalk, Baby," diye bağırıyordu. "Kızmadım sana."

Her şey bir anda olmuştu. Üçü aynı anda Baby'ye koştular. Pis kaldırımın üzerine yığılmış yatıyordu. Eteği başına geçmişti, pembe külotu, küçük beyaz bacakları açıktaydı. Elleri açıktı – birinde şekerin içinden çıkan hediye, ötekinde çantası duruyordu. Başına bağladığı kurdele ve sarı bukleleri kan içindeydi. Başından vurulmuştu, yüzü yere dönüktü.

Her şey bir anda olup bitmişti. Bubber çığlığı bastı, tüfeği attı ve kaçtı. Mick ellerini yüzüne bastırmış, bağırıyordu, sonra insanlar doluştular, ilk gelen babası olmuştu. Baby'yi eve taşıdı.

"Öldü," dedi Spareribs. "Gözlerinden vurulmuş. Yüzünü gördüm ben."

Mick kaldırımda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu, Baby'nin ölüp ölmediğini sormaya çalışıyordu, ama dili kımıldamıyordu ağzının içinde. Bayan Wilson, blokun aşağısından, çalıştığı kadın berberinin oradan koşarak geldi. Eve girdi ve hemen dışarı fırladı yine. Bağırarak, parmağındaki yüzüğü bir çıkarıp bir takarak caddede bir aşağı bir yu-

karı gidip geliyordu. Cankurtaran arabası geldi ve doktor Baby'nin bulunduğu yere girdi. Mick arkasından gitti doktorun. Baby, ön odada yatağın üzerinde yatıyordu. Ev, bir kilise kadar sessizdi.

Baby yatağın üzerine bırakılmış, güzel, küçük bir bebeğe benziyordu. Kan olmasa, insan uyuyor sanırdı onu. Doktor eğildi, başına baktı. İşini bitirince Baby'yi sedyeyle dışarı çıkardılar. Bayan Wilson ile Mick'in babası onunla birlikte gittiler cankurtaranda.

Ev hâlâ sessizdi. Herkes unutmuştu Bubber'ı. Ortalıkta görünmüyordu. Bir saat geçti. Annesi, Hazel, Etta ve bütün pansiyonerler ön odada bekliyorlardı. Bay Singer kapı aralığında dineliyordu. Uzun zaman sonra babası geldi eve. Baby'nin ölmeyeceğini, ama kafasının yarıldığını söyledi. Bubber'ı sordu. Hiç kimse bilmiyordu nerede olduğunu. Arka bahçede ve sokakta Bubber'ı aradılar bağıra bağıra. Spareribs'i ve birkaç çocuğu onu aramaya yolladılar. Bubber ortadan kaybolmuşa benziyordu. Harry, civarda onun bulunabileceğini sandıkları bir eve yollandı.

Babası ön sundurmada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Boyuna, "Hiçbir çocuğumu kırbaçlamadım bugüne kadar," deyip duruyordu. "Hiçbir zaman inanmadım buna. Ama bir elime geçireyim, göstereceğim bu oğlana."

Mick tırabzanda oturmuş karanlık caddeyi seyrediyordu. "Ben Bubber'ın icabına bakarım. Bir dönsün eve, ben icabına bakarım onun."

"Dışarı çık da ara onu. Herkesten iyi sen bilirsin nerede olduğunu." Babası bunu söyler söylemez birden aklına geldi Bubber'ın nerede olacağı. Arka bahçede büyük bir meşe ağacı vardı, yazın bir ev yapmışlardı içine. Koca bir sandık çıkarmışlardı ağacın üstüne, Bubber o ağaç ev içinde tek başına oturmaya bayılırdı. Mick, aileyi ve pansiyonerleri ön sundurmada bıraktı, koridordan geriye, karanlık bahçeye yürüdü.

Ağacın gövdesinin yanında bir dakika durdu. "Bubber," dedi yavaşça, "Mick'im ben."

Cevap vermedi Bubber, ama Mick onun orada olduğunu anladı. Sanki kokusunu almıştı. En alçak dala asıldı, yavaşça yukarı çekti kendini. Gerçekten kızmıştı bu oğlana, adamakıllı bir ders verecekti. Ağaç eve ulaştığında yine seslendi – yine bir cevap alamadı. Büyük sandığın içine girdi ve el yordamıyla ilerlemeye başladı içinde. Sonunda eli Bubber'a değdi. Bir köşeye sığınmıştı, bacakları titriyordu. Soluğunu tutmaya çalışıyordu o zamana kadar. Mick dokunur dokunmaz hıçkırıkla birlikte soluğu bir anda boşandı boğazından.

"Ben... ben Baby ölsün diye yapmadım. O kadar güzel, o kadar şirindi ki... şunun üzerine bir 'patt!' edeyim dedim."

Mick ağaç evin döşemesine oturdu. "Baby öldü," dedi. "Bir sürü insanı seni aramaya yolladılar."

Bubber ağlamayı kesti. Çok sessizdi.

"Baba ne yapıyor evde biliyor musun?"

Bubber'ın dinlediğini duyuyor gibiydi.

"Warden Lawes'ı bilirsin... radyoda duymuşsundur onu. Sing Sing'i de bilirsin. İşte öyle. Baba Warden Lawes'a mektup yazıyor, seni yakalayıp da Sing Sing'e gönderdiklerinde sana karşı biraz nazik davransın diye."

Sözler karanlıkta öyle korkunç çıkıyordu ki, bir titreme geldi üzerine. Bubber'ın titrediğini hissedebiliyordu.

"Ufacık elektrikli sandalyeler var orda... tam senin ölçülerine göre. Düğmeyi çevirdiklerinde, sen yanmış bir pastırma parçası gibi zıplayacaksın yerinde. Sonra da doğru cehenneme."

Bubber köşeye sıkışmış, büzülmüştü; sesi çıkmıyordu. Mick, aşağı inmek için sandığın kenarlarını eliyle yoklayarak yürüdü. "Burada kalsan iyi olur senin için, çünkü bahçeye polis getirdiler. Belki bir iki gün içinde yiyecek bir şeyler getirebilirim sana."

Meşe ağacının gövdesine yaslanmıştı. Bubber'a iyi ders olmuştu bu. Hep kendisi idare ederdi oğlanı, herkesten iyi

tanırdı onu. Bir keresinde, bir ya da iki yıl önceydi, çalılıkların arkasına çekilip işemeyi ve aletiyle oynamayı âdet edinmişti. Çok çabuk yakalamıştı Mick bunu. Her yakaladığında iyi bir şamar yapıştırıyordu ona, üç gün içinde bu huyundan vazgeçmişti Bubber. Hem öteki çocuklar gibi normal bir şekilde bile işemiyordu – ellerini arkasına bağlıyordu işerken. Şu Bubber'a hep dadılık etmişti, her zaman hakkından gelmişti onun. Bir süre geçsin, o ağaç eve tekrar çıkar ve onu eve getirirdi. Bundan sonra da bütün ömrü boyunca bir daha tüfek almazdı eline.

Evde hâlâ o ölüm duygusu vardı. Pansiyonerler sundurmada oturmuşlardı; konuşmaksızın, iskemlelerinde sallanmaksızın duruyorlardı. Babası ve anası ön odadaydılar. Babası bir şişeden bira içiyor, odayı arşınlayıp duruyordu. Baby iyileşecekti, onun için değildi bu endişesi. Hiç kimse Bubber için endişelenmiyordu.

"Şu Bubber yok mu!" diyordu Etta.

"Bundan sonra evden dışarı çıkmaya utanırım," diyordu Hazel.

Etta ile Hazel orta odaya geçtiler ve kapıyı kapadılar. Bill arkada, kendi odasındaydı. Onlarla konuşmak istemiyordu Mick. Ön koridorda dolanıyor ve kendi kendine düşünüyordu olanları.

Babasının ayak sesleri durdu. "Kasıtlıymış," dedi. "Çocuk tüfekle oynuyormuş, tüfek kazayla ateş almış filan değil. Görenler bilerek nişan aldığını söylüyordu."

"Bayan Wilson neler söyleyecek şimdi kim bilir?" dedi anası.

"Çok şeyler duyacağız daha!"

"Çok, çok!"

Artık güneş battığı için gece kasım ayındaki gibi soğumuştu yine. Ön sundurmada oturanlar içeri girdi, oturma odasında toplanıldı – ama hiç kimse ateşi yakmıyordu. Mick'in süveteri şapkalıkta asılı duruyordu, giydi süveterini,

ısınmak için omuzlarını büzmüş duruyordu. Soğuk, karanlık ağaç evde oturan Bubber'ı düşündü. Söylediği her söze inanmıştı. Ama bu korkuyu da hak etmişti Bubber. Nerdeyse öldürecekti Baby'yi.

"Mick, Bubber'ın bulunabileceği bir yer gelmiyor mu aklına?" diye sordu babası.

"Bu civarlarda bir yerde olmalı."

Babası elinde boş bira şişesi bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu odada. Kör bir insan gibi yürüyordu, yüzü terliydi. "Zavallı çocuk, eve gelmeye korkuyordur. Bir bulabilsek onu içim rahat edecek. Bubber'a hiçbir zaman vurmamışımdır. Benden korkmaması gerekirdi."

Bir, bir buçuk saat geçsin bekleyecekti. O zamana kadar yaptığı şeyden epey pişman olmuş olurdu. Şu Bubber'ı terbiye etmesini bilirdi o, hep bir şeyler öğretirdi ona.

Bir süre sonra büyük bir heyecan sardı evi. Babası tekrar hastaneye telefon etmişti, Baby'nin nasıl olduğunu öğrenmek için. Birkaç dakika sonra Bayan Wilson kendilerini aramıştı. Onlarla konuşmak istediğini, eve geleceğini söylüyordu.

Babası hâlâ kör bir insan gibi ön odada bir aşağı bir yukarı gezinip duruyordu. Üç şişe bira daha içti. "Bu gidişle donumu soyar alır bu kadın üzerimden, dava ederse. Başka bir şey de olmadığına göre, ipotek mipotek şu evi alacaktır elimden. Hiçbir şikâyete de hakkımız olmaz yani."

Birden Mick'in aklına bir şey geldi. Belki Bubber'ı gerçekten mahkemeye çıkarırlar ve de çocuk hapishanesine yollarlardı. Belki de Bayan Wilson onu bir ıslahhaneye göndertirdi. Belki Bubber'a gerçekten kötülük edeceklerdi. Dışarı çıkıp ağaç eve gitmek ve onunla oturup korkmamasını söylemek istedi. Bubber her zaman o kadar zayıf, o kadar küçük ve zekiydi ki! Bu çocuğu ailenin elinden alacak kim olursa olsun, öldürürdü onu. Onu öpmek, ısırmak istiyordu, o kadar çok seviyordu onu.

Ama hiçbir şeyi kaçırmamalıydı. Bayan Wilson birkaç dakika sonra burada olacaktı, ne olup bittiğini bilmeliydi. Ondan sonra fırlar dışarı, bütün söylediklerinin yalan olduğunu söylerdi Bubber'a. O zamana kadar da hak ettiği dersi adamakıllı almış olurdu.

Ucuz taksilerden biri yanaştı kaldırımın kenarına. Herkes ön balkonda bekliyordu, sessiz ve korku içinde. Bayan Wilson, Bay Brannon'la birlikte çıktı taksiden. Onlar merdivenlerden yukarı çıkarlarken babasının sinirli sinirli dişlerini gıcırdattığını işitebiliyordu. Ön odaya girdiler, Mick arkalarından izliyordu onları, eşikte durdu. Etta, Hazel ve Bill, pansiyonerlerle dışarıda kalmışlardı.

"Olanları sizinle konuşmaya geldim," dedi Bayan Wilson.

Ön oda dökük saçık ve kirliydi, Bay Brannon'ın her şeyi fark ettiğini gördü Mick. Ezilmiş lastik bebek, boncuklar, Ralph'ın oynadığı bir sürü kırık dökük şey yere saçılmış duruyordu. Babasının tezgâhının üzerinde bira vardı. Babasının ve anasının yattığı yatağın üzerindeki yastıklar kirden renk değiştirmişti.

Bayan Wilson parmağındaki nişan yüzüğünü boyuna çıkarıp takıyordu. Onun yanında duran Bay Brannon çok sakindi. Ayak ayak üstüne atmış oturuyordu. Çenesi mavisiyah renkteydi, filmlerdeki gangsterlere benziyordu. Mick'e hep garez beslerdi zaten o. Başkalarıyla konuştuğundan bambaşka, sert bir sesle konuşurdu onunla. Bir gün Bubber'la tezgâhından bir paket çiklet yürüttüklerini bildiği için mi oluyordu bu? Nefret ediyordu ondan.

"Sonunda olacağı buydu zaten," diyordu Bayan Wilson. "Çocuğunuz Baby'mi kafasından kasten vurdu."

Mick odanın ortasına doğru yürüdü. "Hayır vurmadı," dedi. "Ben oradaydım. Bubber o tüfeği bana da, Ralph'a da, oradaki her şeye çeviriyordu. Tam Baby'ye çevirmişti ki, parmağı kaydı tetikte. Ben oradaydım."

Bay Brannon burnunu ovuşturdu ve üzgün bir edayla ona baktı. Mick ondan gerçekten nefret ettiğini bir kez daha anladı...

"Hepinizin neler hissettiğinizi biliyorum... bunun için de şimdi asıl soruna geliyorum."

Mick'in anası bir deste anahtarı şakırdatıyor, babası ise elleri dizlerinin üzerinden sarkıtmış, çok sakin oturuyordu.

"Bubber'ın aklında böyle bir şey yoktu daha önce," dedi Mick. "O yalnız... "

Bayan Wilson yüzüğü parmağına sokup çıkarıyordu, sokup çıkarıyordu.

"Bir dakika. Her şeyin nasıl olduğunu biliyorum ben. Mahkemeye giderim ve elinizdeki tek kuruşa kadar her şeyi alırım elinizden."

Babasının yüzünden hiçbir şey okunmuyordu. "Size bir tek şey söyleyeyim," dedi. "Size ödeyecek fazla şeyimiz yok. Bütün elimizdeki... "

"Beni dinleyin bir," dedi Bayan Wilson. "Sizi mahkemeye vermek için bir avukatla gelmedim buraya. Bartholomew –Bay Brannon– ve ben gelirken tekrar konuştuk bu meseleyi, ana noktalarda düşünce birliğine vardık. İlkönce dürüst ve namusluca bir şey yapmak istiyorum, ikinci olarak Baby'nin adının bu yaşta böyle adi bir davaya karışmasını istemiyorum."

Çıt yoktu ortalıkta, odadaki herkes iskemlesinde kaskatı oturuyordu. Yalnız Bay Brannon, Mick'e gülümsüyor gibiydi, Mick ise gözlerini kısmış sert sert bakıyordu.

Bayan Wilson çok sinirliydi, sigara yakarken eli titriyordu. "Sizi mahkemeye vermek ya da tazminat filan istemiyorum. Bütün istediğim size karşı dürüst olmak, uyuması için bir ilaç verilene kadar Baby'nin çektiği bütün acıları, ağlamaları ödeyin demiyorum ben size. Parayla ödenmez bunlar. Bu olayın, onun kariyerine ve yaptığımız planlara vereceği zararı da ödeyin demiyorum. Aylarca başı sargılı gezecek.

Suarede dans edemeyecek... belki kafasında saç çıkmayan bir yara izi de kalacak."

Bayan Wilson ile babası büyülenmiş gibi birbirlerine bakıyorlardı. Sonra Bayan Wilson çantasına uzandı ve uzunca bir kâğıt parçası çıkardı.

"Sizin ödemeniz gerekecek şeyler, bu iş bize para olarak neye mal olursa onlar. Baby'nin hastanedeki özel odası ve eve gelinceye kadar ona bakacak olan özel hemşiresi. Ameliyat odası, doktorun ücreti... yalnız doktorun parasının hemen verilmesi gerek diyorum. Baby'nin bütün saçlarını kazıdılar başından, Atlanta'da saçına yaptırdığım permanın parasını da ödemek zorundasınız... saçları tekrar yerine gelince yine perma yaptırabilsin diye. Sonra elbisesinin parası var ve buna benzer küçük küçük faturalar. Bunların neler olacağını oturup bir bir yazacağım hemen. Elimden geldiği kadar adil ve dürüst olmaya çalışıyorum, size getirdiğim zaman toptan ödersiniz hesabı."

Anası, dizlerinin üzerinde elbisesini düzeltiyordu, kısa, hızlı bir soluk aldı. "Bana öyle geliyor ki, çocuklar koğuşu özel bir odadan çok daha rahat olurdu. Mick zatürree olduğunda..."

"Ben özel bir oda dedim."

Bay Brannon, beyaz, küt ellerini ileri doğru uzattı, sanki bir terazinin kefelerine koymuş gibi dengeledi ellerini. "Bir iki güne kadar başka bir çocukla iki yataklı bir odaya taşınabilir belki Baby."

Bayan Wilson sert sert konuştu. "Söylediklerimi işittiniz. Çocuğunuz benim Baby'mi vurdu mu, vurmadı mı, iyileşinceye kadar her türlü şeyden faydalanacak demektir."

"Hakkınız bu," dedi baba. "Tanrı biliyor, hiçbir şeyimiz yok şu anda... ama belki bir şeyler biriktirebilirsem. Bizden faydalanmaya kalkmadığınızı görüyorum ve takdir ediyorum bunu. Elimizden geleni yapacağız."

Mick orada kalıp söyledikleri her şeyi duymak istiyordu, ama Bubber aklından çıkmıyordu. Onun karanlıkta, soğuk ağaç evde Sing Sing'i düşünerek oturuşunu hatırlayınca rahatsız hissetti kendini. Odadan çıktı ve koridordan arka odaya geçti. Rüzgâr esiyordu, mutfaktan gelen sarı bir ışığı saymazsanız, bahçe kapkaranlıktı. Arkasına bakınca Portia'yı uzun, ince ellerini yüzüne kapamış, hiç hareket etmeden, öylece masada oturuyor gördü. Bahçe ıssızdı, iç sıkıcıydı, rüzgâr hızlı, korkak gölgeler meydana getiriyordu, iniltiye benzer bir ses geliyordu karanlıktan.

Meşe ağacının altında durdu. Tam ilk dala elini uzatırken korkunç bir şey düşündü. Aniden Bubber'ın gitmiş olduğu geldi aklına. Seslendi ona, cevap vermedi Bubber. Hızlı, ama bir kedi kadar sessiz tırmandı.

"Hey! Bubber!"

Sandığın kenarlarını yokladı eliyle, hissedemeyince, orada olmadığını anladı. Emin olmak için sandığın içine girdi, bütün köşeleri yokladı eliyle. Çocuk gitmişti. O oradan ayrıldıktan sonra hemen aşağı inip gitmiş olmalıydı. Şimdi muhakkak koşuyordu, Bubber gibi zeki bir oğlan da olunca bu, nerede yakalayacaklarını kimse söyleyemezdi.

Hızla indi ağaçtan aşağı ve ön sundurmaya koştu. Bayan Wilson gitmek üzereydi herkes ön merdivene çıkmıştı onunla birlikte.

"Baba!" dedi. "Bubber için bir şeyler yapmamız gerek. Kaçmış. Eminim bizim blokta değildir artık. Hepimiz dışarı çıkıp aramalıyız onu."

Hiç kimse nereye gideceğini ya da nereden aramaya başlayacağını bilmiyordu. Babası caddede bir aşağı bir yukarı yürüyor, bütün ara sokaklara, yollara bakıyordu. Bay Brannon, Bayan Wilson'a bir taksi çağırdı telefonla, sonra aramaya yardım için onlarla birlikte kaldı. Bay Singer balkonun tırabzanına oturmuştu, sessizliğini bozmayan tek kimse oydu. Hepsi, Bubber'ın aranacağı en iyi yerleri düşünmesi için

Mick'i bekliyordu. Ama kasaba o kadar büyüktü ve çocuk öyle zekiydi ki, ne yapacağını bir türlü kestiremiyordu o da.

Portia'nın Sugar Hill'deki evine gitmiş olabilirdi. Portia'nın elleri yüzünde, masada oturduğu mutfağa gitti tekrar.

"Birden senin evine gittiği fikri geldi aklıma. Yardım et de bulalım onu."

"Nasıl oldu da düşünemedim bunu! Bir beşliğine bahse girerim ki, zavallı Bubber'cığım ne zamandır benim evde oturuyordur, korkmuştur."

Bay Brannon birisinin arabasını almıştı emanet. O, Bay Singer ve Mick'in babası arabaya bindiler, Mick ve Portia'yla birlikte. Mick'in dışında hiç kimse Bubber'ın neler hissettiğini bilmiyordu o anda. Hiç kimse onun hayatını kurtarmak için kaçtığını bilmiyordu.

Evin tabanındaki kare şeklinde ay ışığı da olmasa ev kapkaranlıktı. İçeri girer girmez evde hiç kimse olmadığını anlamışlardı. Öndeki lambayı yaktı Portia. Odalarda bir zenci kokusu vardı, duvarlar, dergilerden kesilmiş resimlerle kaplıydı, dantela masa örtüleri, dantelalı yastıklar yatağın üzerindeydi. Bubber yoktu orada.

"Buraya gelmiş," dedi Portia. "Eminim birisi gelmiş buraya."

Bay Singer mutfaktaki yemek masasının üzerinde bir kurşunkalemle yazılmış bir parça kâğıt buldu. Hızla okudu, sonra hepsi baktı kâğıda. Yazı yuvarlak, çarpık çurpuktu, zeki oğlan, bir sözcük dışında hepsini doğru yazmıştı notta:

Sevgili Portia,
Ben Florida'ya gittim. Herkese söyle.
Seni seven Bubber Kelly

Şaşırmış, kaskatı kesilmiş, öylece duruyorlardı. Babası eşikten dışarı bakıyor, endişeyle burnunu karıştırıyordu başparmağıyla. Hepsi arabaya dolup güneye giden şehirlerarası yola doğru gitmeye hazırdı.

"Bir dakika," dedi Mick. "Bubber yedi yaşında da olsa, kaçmak istiyorsa nereye gittiğini bize söylemeyecek kadar akıllıdır. Bu Florida işi bir oyundan başka bir şey değil."

"Bir oyun mu?" dedi babası.

"Öyle. Bubber'ın çok iyi bildiği iki yer vardır sadece. Birisi Florida, öteki Atlanta. Ben, Bubber ve Ralph, Atlanta yoluna çok çıktık. Atlanta'ya gitmek için hangi yola girileceğini bilir o, şimdi muhakkak o yolu tutmuştur. Atlanta'ya gitme fırsatı bir çıksa, orada ne yapacağından konuşur dururdu hep."

Yine dışarı, otomobile gittiler. Arabanın ön tarafına binmeye hazırlanıyordu ki, Portia dirseğini çimdikledi Mick'in. "Biliyor musun ne yapmış Bubber?" dedi yavaşça. "Hiç kimseye söyleme, ama Bubber'cığım benim altın küpeleri almış elbise dolabından. Bubber'cığımın bana bunu yapacağı hiç gelmezdi aklıma."

Bay Brannon arabayı hareket ettirdi. Caddede sağa sola bakınarak ağır ağır kullanıyordu arabayı, Atlanta yoluna girmişti.

Bubber'da sert, zalim bir taraf olduğu doğruydu. Bugün şimdiye kadar olduğundan çok farklı hareket etmişti. Şu zamana kadar hiçbir vakit kötü bir şey yapmamış, sessiz, ufak oğlanın biriydi. Birisinin kalbi kırılmasın, utanır, kızarırdı. Peki nasıl olur da bugün yaptığı şeyleri yapmış olabilirdi?

Atlanta yolunda çok yavaş sürüyorlardı arabayı. Son ev sıralarını geçmişler, karanlık tarlalara ve ormana varmışlardı. Yol boyunca durmuşlar, ona buna Bubber'ı görüp görmediklerini sormuşlardı. "Pazenden golf pantolonlu, yalınayak, ufak bir çocuk gördünüz mü bu yolda?" Ama nerdeyse on mil yol aldıkları halde, hiç kimse ne görmüş, ne de fark etmişti onu. Arabanın açık pencerelerinden rüzgâr soğuk ve sert esiyordu, gecenin geç vaktiydi.

Biraz daha gittiler, sonra kasabaya geri döndüler. Babası ve Bay Brannon, ikinci sınıftaki bütün çocukları bir bir

dolaşıp sormak istiyorlardı, ama Mick onları tekrar geriye döndürdü, yine Atlanta yoluna soktu. Bütün yol boyunca Bubber'a söylediği sözleri anımsamıştı. Baby'nin öldüğü, Sing Sing ve Warden Lawes laflarını. Tam onun gövdesine göre olan elektrik sandalyesini ve cehennemi. Karanlıkta çok korkunç gelmişti bu sözler.

Çok yavaş sürüyorlardı arabayı, yarım mil kadar uzaklaşmışlardı kasabadan, birden Bubber'ı gördüler. Arabanın ışıkları önlerine apaçık koymuştu Bubber'ı. Gülünçtü. Yolun kenarında tek başına yürüyordu, yoldan geçen arabalara kendisini alması için başparmağıyla işaret ediyordu. Portia'nın et bıçağını beline sokmuştu, geniş karanlık yolda o kadar ufak görünüyordu ki, yedi değil de beş yaşında derdi insan.

Otomobili durdurdular, Bubber arabaya doğru koştu binmek için. Kim olduklarını görmemişti, yüzünde, bilye oyununda nişan alırken yaptığı gibi bir gözünü kısmış, o yan yan bakışvardı. Babası yakasından yakaladı onu. O ise, yumrukluyor, tekmeliyordu babasını. Sonra eli et bıçağına gitti. Baba tam zamanında çekip aldı bıçağı elinden. Tuzağa yakalanmış küçük bir kaplan gibi dövüşüyordu, ama sonunda arabaya aldılar. Baba yol boyunca dizinde tuttu onu; Bubber ise hiçbir şeye yaslanmadan dimdik oturuyordu. Sürükleyerek soktular eve Bubber'ı, bütün komşular, bütün pansiyonerler gürültüye çıkmışlardı ne olduğunu görmek için. Ön odaya sürüklediler onu. Odaya girer girmez bir köşeye çekildi geri geri, yumruklarını sıkmış, bütün bu kalabalıkla dövüşmeye hazır, kısık gözleriyle birinden diğerine bakıyordu.

"Mick yaptı! Ben yapmadım. Mick yaptı!" diye bağırmaya başlayıncaya kadar bir tek söz söylememişti eve girildiğinden beri.

Bubber'ın çıkardığı seslere, haykırışlara benzer sesler duymamıştır kimse o güne dek. Boynundaki damarlar dışarı fırlamıştı, yumrukları birer küçük kaya gibi kaskatı idi.

"Yakalayamazsınız beni! Kimse yakalayamaz beni!" diye bağırıyordu. Mick omuzlarından sarsıyordu onu. Kendisine anlattığı şeylerin masal olduğunu söylüyordu ona. Sonunda Mick'in ne söylediğini anladı, ama yine susmadı. Hiçbir şey susturamaz gibiydi bu haykırışları.

"Herkesten nefret ediyorum! Herkesten nefret ediyorum!"

Hepsi etrafta dineliyordu. Bay Brannon burnunu ovuşturuyor, yere bakıyordu. En sonunda yavaşça çıkıp gitti. Bay Singer bütün bunların ne demek olduğunu anlayan tek insanmış gibiydi. Belki de o korkunç gürültüyü duymadığı içindi bu. Yüzü hâlâ sakindi, Bubber ona her bakışında daha da sakinleşiyor gibiydi. Bay Singer bütün ötekilerden başkaydı, böyle zamanlarda öteki insanlar işi idare etmeyi keşke ona bıraksalardı. Bubber'a bakıp duruyordu, bir süre sonra çocuk sakinleşti, yatıştı ve babası yatağa götürdü onu.

Yatakta yüzüstü yatıyor, ağlıyordu. Bütün vücudu sarsıla sarsıla, uzun, büyük hıçkırıklarla ağlıyordu. Bir saat ağladı, her üç odada kimse gözünü kırpmadı. Bill odasındaki divana gitti yatmak için. Mick, Bubber'ın yatağına girdi. Bubber kendisine dokundurtmuyor, kendisine sarılmalarına izin vermiyordu. Bir saat daha ağladıktan, hıçkırdıktan sonra uyuyakaldı.

Uzun süre uyuyamadı Mick. Karanlıkta onu kollarıyla sarmış, sımsıkı tutuyordu. Eliyle her yanına dokunuyor, her yanını öpüyordu. O kadar tatlı, o kadar küçüktü ki! O tuzlu, oğlan kokusu vardı üzerinde. Mick'in ona karşı duyduğu sevgi o kadar büyüktü ki, kolları yorulana kadar sımsıkı sarılı kaldı ona. Kafasında Bubber'ı müziği birlikte düşünüyordu. Bugüne kadar ona yeteri kadar iyi davranmamış gibi geliyordu. Bir daha ne dövecek, ne de alay edecekti onunla. Bütün gece kolu Bubber'ın başının altında uyudu. Sabahleyin kalktığında Bubber'ın gitmiş olduğunu gördü.

Ama o geceden sonra bir daha onunla alay etmek, onu kızdırmak için pek fazla fırsat geçmedi eline – ne onun ne de başkalarının. Baby'yi vurduktan sonra, oğlan hiçbir zaman eski küçük Bubber olmadı. Ağzından bir tek söz çıkmıyor, hiç kimseyle dolaşmıyordu. Çoğu zaman ya arka bahçede ya da kömürlükte kendi başına oturuyordu. Noel zamanı gittikçe yaklaşıyordu. Mick, gerçekten bir piyano istiyordu, ama tabii hiçbir şey söylemiyordu bu konuda. Herkese Micky Mouse'lu bir saat istediğini söylüyordu. Bubber'a Noel Baba'dan ne istediği sorulduğunda hiçbir şey istemediği cevabını veriyordu. Bilyelerini ve iri bıçağını saklamıştı, hikâye kitaplarına hiç kimseyi dokundurtmuyordu.

O geceden sonra hiç kimse onu Bubber diye çağırmadı. Civardaki büyük çocuklar onu Baby'nin Katili Kelly diye çağırmaya başlamışlardı. Ama hiç kimseyle fazla konuşmuyordu, hiçbir şey onu rahatsız etmiyor gibiydi. Aile onu gerçek adıyla çağırıyordu – George. Önceleri Mick bir türlü Bubber diye çağırmaktan alamıyordu kendini ve almak da istemiyordu. Ama ne gülünç, bir hafta kadar sonra ötekiler gibi o da tabii olarak George diye çağırmaya başladı onu. Ama farklı bir çocuktu artık o – George sanki daha yaşlı bir insan gibi her yere tek başına, hatta Mick olmadan giden ve kafasında gerçekten ne olduğunu bilen bir çocuk.

Noel gecesi Mick onunla yattı. Karanlıkta, konuşmaksızın uzanıyordu yatağında. "Bırak artık bu acayip davranışı," dedi Mick. "Haydi akıllı adamlardan, Hollandalı çocukların çoraplarını Noel ağacına asacak yerde, tahtadan ayakkabılarını dışarı bırakışlarından konuşalım."

George cevap vermedi, uyumuştu.

Sabahın dördünde kalktı Mick, evdekileri uyandırdı. Babaları ön odada bir ateş yaktı ve onların içeri, Noel ağacının yanına gidip hediyelerini görmelerine izin verdi. George'a bir kızılderili elbisesi almışlardı, Ralph'a ise bir lastik bebek. Ailenin geriye kalanlarına hep giyecek şey-

ler alınmıştı. Mick, Noel ağacına astığı çorabını boşuna karıştırıp durdu Micky Mouse'lu saat için, ama bulamadı. Onun hediyeleri, bir çift bağcıklı kahverengi ayakkabı ile bir kutu kiraz şekeriydi. Ortalık daha karanlıkken George'la birlikte sokağa çıktılar, kestane kırdılar, havai fişek attılar ve bütün şekerlerini yediler. Gün ışırken mideleri bozulmuş, yorulmuşlardı. Divana uzandı Mick. Gözlerini yumdu ve iç odaya girdi.

6

Saat sekizde, Doktor Copeland, masasında oturmuş, pencereden gelen soğuk sabah güneşinde bir tomar kâğıdı inceliyordu. Yanında kalın, salkım saçak bir sedir ağacı tavana kadar yükseliyordu, karanlık ve yeşil. Burada çalışmaya başladığı ilk yıldan beri Noel gününde yıllık bir toplantı yapardı, her şey hazırdı bugün de. Sıra ve sandalyeler ön odaların duvarları boyunca dizilmişti. Evin içine, taze pişmiş pastanın tadı, baharlı kokusu, buharları çıkan kahvenin kokusu yayılmıştı. Portia, yazıhanede duvara dayalı bir sıraya oturmuş, elleriyle çenesini avuçlarına almış, vücudu nerdeyse iki kat oluncaya kadar eğilmişti.

"Baba, saat beşten beri yumuldun o masaya. Ne diye kalktın sanki, ne işin var? Kalabalık gelinceye kadar çıkmayacaktın yatağından."

Doktor Copeland kalın dudaklarını diliyle ıslattı. Kafasında o kadar çok şey vardı ki, Portia'ya veremiyordu dikkatini. Varlığı rahatsız ediyordu onu.

En sonunda sinirli sinirli döndü. "Ne diye suratını asmış oturuyorsun orada?"

"İçim rahat değil," dedi. "Willie'mizi düşünüyorum."

"William'ı mı?"

"Biliyorsun, her pazar düzenli olarak mektup yollar bana. Mektup pazartesi ya da salı günü gelir buraya. Ama ge-

çen hafta yazmadı. Tabii pek korkmuyorum. Willie... öyle iyi huylu, öyle tatlıdır ki, eminim bir şeycik olmaz ona. Cezaevindeki prangalı mahkûmlar takımına aktarmışlar onu, Atlanta'nın kuzeyinde bir yerlerde çalışmaya gideceklermiş. İki hafta önce işte şu mektubu yazmış; bugün kiliseye gideceklerini söylüyor, takım elbiselerini ve kırmızı boyunbağını göndermemi istiyordu."

"Bütün söylediği bu kadar mı William'ın?"

"Şu Bay B.F. Mason'ın da cezaevinde olduğunu yazmış. Buster Johnston'a rastlamış, onu da yazıyor... Willie'nin tanıdığı bir oğlan bu. Bana, lütfen armonikasını da göndermemi yazıyor, ara sıra çalmak için armonikası yanında olmayınca çok üzülüyormuş. Her şeyi gönderdim. Bir de dama takımı ile pasta gönderdim. Ama umarım bir iki güne kadar cevap alırım ondan."

Doktor Copeland'ın gözleri çakmak çakmaktı, ellerini bir yerlere koyamıyordu. "Kızım, bunu daha sonra tartışırız. Vakit geçiyor, şunları bitirmeliyim ben. Sen mutfağa git de bak, her şey hazır mı?"

Portia kalktı, yüzüne açık, mutlu bir hava vermeye çalıştı. "Şu beş dolarlık ödül için neye karar verdin?"

"Şu ana kadar karar veremedim daha, onu kimin alacağına," dedi dikkatle.

Doktor'un bir arkadaşı, bir zenci eczacı, belli bir konuda en iyi kompozisyonu yazan bir lise öğrencisine beş dolarlık bir ödül veriyordu her yıl. Eczacı, Doktor Cope-land'a inceletiyordu kâğıtları, yalnızca onun karar vermesini istiyordu; kazanan Noel toplantısında ilan ediliyordu. Bu yılki kompozisyonun konusu, "Tutkum: Toplumda Zenci Irkının Durumunu Nasıl Daha İyileştirebilirim" idi. Gerçekten dikkate değecek yalnızca bir yazı vardı gelenlerin arasında. Ama bu yazı da o kadar çocukça, öyle sakınmasızdı ki, ödülü ona vermek pek akıllıca bir şey olmayacaktı. Doktor Copeland gözlüğünü taktı ve derin bir dikkatle bir daha okudu kompozisyonu.

"Benim tutkum şu: Önce Tuskegee Koleji'ne gitmek istiyorum, ama Booker Washington ya da Doktor Carver gibi bir insan olmak istemiyorum. Sonra eğitimimin bittiğine aklım kesince, Scottsboro Çocukları'nı savunmuş olan avukat gibi iyi bir avukat olarak başlamak istiyorum işe. Yalnızca zencilerin beyazlara karşı davalarını alırdım o zaman. Halkımızı her gün, her şekilde ve her vasıtayla aşağılık olduklarını düşünmeye zorluyorlar. Böyle değil halbuki. Biz Yükselen Bir Irkız. Beyazların o ağır yükü altında uzun zaman terlemeyeceğiz artık. Başkaları biçsin diye ekemeyiz artık.

"İsrail'in çocuklarını zorbaların toprağından alıp götüren Musa gibi bir insan olmak istiyorum. Gizli Zenci Liderler ve Öğrenciler Örgütü diye bir örgüt kurmak istiyorum. Bütün zenci halk bu seçme liderlerin idaresi altında örgütlenecek ve isyan için hazırlanacaktır. Halkımızın kötü durumuyla ilgilenen ve Birleşik Devletler'in bölündüğünü görmek isteyen öteki dünya milletleri yardımımıza gelecektir. Bütün zenci halk örgütlenecek ve bir ihtilal olacak, çok geçmeden zenci halk Mississippi'nin doğusu ile Potomac'ın güneyindeki bütün arazileri alacaktır. Zenci Liderler ve Öğrenci Örgütü'nün kontrolü altında güçlü bir ülke kuracağım. Hiçbir beyaza pasaport verilmeyecektir bu ülkeye girmek için – eğer giren olursa, yasal hiçbir hakkı olmayacaktır.

"Tüm beyaz ırktan nefret ediyorum ve daima zenci halkın çektiği bütün acıların hıncını alması için çalışacağım. İşte benim tutkum bu."

Doktor Copeland damarlarında bir sıcaklık, bir ateş hissetti. Masanın üzerindeki saatin tik takları yükselmişti, ses sinirine dokunuyordu. Böyle vahşi düşünceler taşıyan bir çocuğa nasıl verebilirdi ödülü? Neye karar vermeliydi?

Öteki kompozisyonlar öyle belli, sağlam bir özden yoksundu. Gençler düşünmüyordu. Yalnızca kendi tutkularını yazıyorlar, başlığın geriye kalan kısmını akıllarına bile ge-

tirmiyorlardı. Ama bir nokta önemliydi. Yirmi beş kişiden dokuzu şu cümleyle başlamıştı: "Hizmetçi olmak istemiyorum." Bundan sonra pilot olmak, şampiyon boksör, vaiz ya da dansör olmak istiyorlardı.

Kafasını karıştıran kompozisyonun yazarı Lancy Davis'ti. Daha son sayfayı çevirip de imzayı görmeden önce anlamıştı yazarın kimliğini. Şimdiden bazı güçlüklerle karşılaşmıştı Lancy'yle. Ablası daha on birindeyken hizmetçi olarak çalışmaya gitmişti evden kaçıp, yanında çalıştığı adamın, orta yaşını geçkin bir beyazın saldırısına uğramıştı. Aradan bir yıl kadar geçmişti ki, Lancy'ye bakması için acele bir haber göndermişlerdi Doktor'a.

Doktor Copeland, yatak odasındaki bütün hastalarına ait kayıtları sakladığı dosya dolabına gitti. "Bayan Dan Davis ve ailesi" işaretli kartı çıkardı. Lancy'nin adına rastlayıncaya kadar şöyle bir göz attı yazılı şeylere. Tarih dört yıl öncesinindi. Ona dair kayıtlar ötekilerden daha dikkatle ve mürekkeple yazılmıştı: "On üç yaşında – ergenlik çağında. Başarısız bir kendini hadım etme girişimi. Fazla gelişmiş cinsel organları var, hipertiroid. Az sancısı olmasına rağmen iki ziyaret boyunca çok fazla ağladı. Konuşkan – paranoyak olmasına rağmen konuşmayı çok seviyor. Bir kişi dışında iyi bir çevresi var. Lucy Davis'e bak – çamaşırcı ana. Zeki ve gözleme değer, her türlü yardım yapılmalı kendisine. İlişki devam ettirilmeli. Ücret 1 Dolar (?)"

"Bu yılki verilmesi zor bir karar," dedi Portia'ya. "Ama sanırım ödülü Lancy Davis'e vermek zorunda kalacağım."

"Eğer verdinse kararını... gel de söyle bana bu hediyeler nedir?"

Toplantıda dağıtılacak hediyeler mutfaktaydı. Kâğıt torbalar içinde hepsine kırmızı Noel kartları iliştirilmiş giyecek ve yiyecek şeyler vardı. Gelmek isteyen herkes çağrılmıştı toplantıya, ama özellikle gelmek isteyenler eve uğramışlar ve koridordaki masanın üzerine bu amaç için tutulan konuk

defterine adlarını yazmışlar (ya da bir arkadaşlarına kendi adlarını da yazmasını rica etmişlerdi). Torbalar yere yığılmıştı. Kırk kadar vardı; her biri büyüklük bakımından, hediyenin verileceği kimsenin ihtiyacına göre ayarlanmıştı. Bazı hediyeler küçük, fıstık ya da üzüm paketleri, bazılarıysa bir insanın kaldıramayacağı kadar büyük sandıklar halindeydi. Mutfak güzel, iyi şeylerle dolmuştu. Doktor Copeland kapıda duruyordu, burun delikleri titriyordu gururdan.

"Bana kalırsa bu yıl çok iyi başardın. Adamlar iyiydi bu yıl."

"Peh!" dedi. "Gerekenin yüzde biri bile değil bunlar."

"Hadi, hadi, sen de uzun ediyorsun baba! Sen de sevindin pekâlâ. Ama göstermek istemiyorsun. Yine de gider şikâyet edecek bir şey bulursun. İşte bak, dört torba bezelye, yirmi torba un, yedi kilo kadar et, balık, altı düzine yumurta, bir hayli mısır dövmesi, kavanoz kavanoz domates ve şeftali. Elma, iki düzine portakal. Bir de giyecekler. İki somya ve dört battaniye. Bayağı iyi bunlar derim ben!"

"Denizde bir damla su."

Portia, köşedeki büyük sandığı gösterdi. "Şuradaki... onu ne yapacaksın?"

Sandıkta kırık dökük hurdadan başka bir şey yoktu – başı kopmuş bir bebek, bir parça kirli dantel, bir tavşan derisi. Doktor Copeland her eşyayı dikkatle gözden geçirdi. "Atma onları. Her şeyin kullanılacak bir yeri vardır. Bunlar daha iyi, daha değerli katkıda bulunacak şeyleri olmayan konuklarımızın hediyeleri. Daha sonra onları kullanacak bir yer bulurum."

"Öyleyse bir de şuradaki kutulara ve torbalara bir bak da onları bağlamaya başlayayım ben. Mutfak almayacak hepsini. İçecek için mutfağa dolduklarında hele. Bu hediyeleri arka merdivenlere ve arka bahçeye koyacağım ben de."

Sabah güneşi yükselmişti. Gün parlak ve soğuk olacaktı. Mutfaktan ağır, tatlı kokular geliyordu. Sobanın üzerinde

bir tencere kahve kaynıyordu, soğuk pastalar dolapta bir rafı kaplıyordu.

"Ve hiçbiri de beyazlardan gelmedi bütün bunların. Hepsi zencilerden."

"Hayır," dedi Doktor Copeland. "Tam doğru değil. Bay Singer kömür alınsın diye yirmi dolarlık bir çekle katıldı. Onu da çağırdım bugün."

"Aman Allahım!" dedi Portia. "Yirmi dolar ha!"

"Ondan katkıda bulunmasını istememin doğru olacağını düşündüm. Beyaz ırkın öteki insanlarına benzemez o."

"Doğrusun," dedi Portia. "Ama ben yine de Willie'mi düşünüp duruyorum. Keşke o da burada olsaydı bugün bu toplantıda. Keşke bir mektup alsaydım ondan. Aklımdan çıkmıyor bir türlü. Ama yeter artık! Gevezelik etmeyi bırakalım da hazırlanalım. Toplantı nerdeyse başlayacak."

Daha epey zaman vardı. Doktor Copeland yıkandı, özenle giyindi. Herkes toplandığında ne söyleyeceğini prova etti bir zaman. Ama bekleyiş ve huzursuzluk, kafasını bir konu üzerinde toplamasına bir türlü izin vermiyordu. Nihayet saat onda ilk konuklar geldiler ve yarım saat içinde herkes toplandı.

"Mutlu Noeller!" dedi Postacı John Roberts. Bir omuzu ötekinden yukarda, yüzünü beyaz bir mendille silerek kalabalık odada neşeyle dolaşıyordu.

"Daha nice böyle mutlu günlere!"

Evin önü insanlarla dolmuştu. Konuklar kapıda yığılmış, ön balkonda ve bahçede grup grup toplanmıştı. Ne birbirini itiyor, ne de kaba davranıyorlardı; düzenli bir karışıklıktı bu. Dostlar birbirine sesleniyor, yabancılar tanışıyor ve el sıkışıyordu. Çocuklar ve gençler birbirine yapışmış gibi ağır ağır mutfağa doğru ilerliyorlardı.

"Noel hediyeleri!"

Doktor Copeland ön odada ortada ağacın yanında dineliyordu. Başı dönüyordu. El sıkıyor, dalgın dalgın cevap

veriyordu selamlara. Kimisi kurdelelerle süslü, bazıları ise gazete kâğıdına sarılı kişisel hediyeler eline veriliyordu. Koyacak yer bulamıyordu onları. İçerde hava ağırlaşmış, sesler daha da yükselmişti. Yüzler öyle dönüyordu ki etrafında, hiçbirini tanıyamıyordu. Yavaş yavaş eski huzuruna kavuştu. Kollarındaki hediyeleri koyacak bir yer buldu. Baş dönmesi azaldı, oda yine açıldı gözlerinde. Gözlüğünü düzeltti ve etrafına bakmaya başladı.

"Mutlu Noeller! Mutlu Noeller!"

Bir çöp kamyonunda çalışan damadı ile konuşan uzun kuyruklu ceketiyle Eczacı Marshall Nicolls vardı. Most Holy Ascension Kilisesi'nden bir vaiz gelmişti, öteki kiliselerden de iki diyakoz. Çok parlak damalı bir kumaştan ceket giymiş Highboy kalabalık içinde terbiyeli terbiyeli dolaşıyordu. Kupkuru, genç züppeler, uzun, parlak renkli elbiseli kadınların önünde eğiliyorlardı. Çocuklarıyla gelmiş analar, cicili bicili mendillerine tüküren düşünceli, yaşlı adamlar vardı. Oda sıcak ve gürültülüydü.

Bay Singer eşikte duruyordu. Birçok kimse gözünü dikmiş ona bakıyordu. Doktor Copeland ona hoş geldin dedi mi, demedi mi, hatırlamıyordu. Dilsiz tek başına dineliyordu orda. Yüzü Spinoza'nın bir resmine benziyordu biraz. Bir Yahudi yüzü. Ne iyiydi onu burada görmek.

Kapılar ve pencereler açıktı. Odanın içersindeki hava cereyanı ateşi harlandırıyordu. Gürültü duruldu. Oturacak yerler hep dolmuştu, gençler sıra halinde yere oturmuştu. Koridor, sundurma, hatta bahçe sessiz konuklarla doluydu. Onun konuşma zamanı gelmişti – ne söyleyecekti? Korkudan boğazı tıkanıyordu. Odadakiler bekliyordu. John Roberts'dan gelen bir işaretle bütün sesler kesildi.

"Halkım," diye başladı Doktor Copeland, nasıl devam edeceğini bilemeden. Durdu. Sonra sözcükler birden hücum etti kafasına.

"On dokuz yıldır Noel'i kutlamak için bu odada toplanıyoruz. Halkımız İsa'nın doğumunu ilk kez duyduğunda karanlık zamanlardı. Halkımız bu kasabada adliye meydanında köle diye satılıyordu. O zamandan bu yana, anımsayacağımızdan çok işittik ve söyledik onun yaşam hikâyesini. Onun için bugün hikâyemiz başka olacak.

"Almanya diye bilinen bir ülkede, Atlantik Okyanusu'nun öte ucundaki uzak bir ülkede yüz yirmi yıl önce bir başka insan doğdu. İsa gibi bu adam da olağanüstüydü. Ama onun düşünceleri cennetle ya da ölülerin geleceği ile ilgili değildi. Onun görevi yaşamla ilgiliydi. Ölünceye kadar çalışan ve acı çeken büyük insan kitleleriyle ilgiliydi. Çamaşır yıkayanlarla, aşçılık yapanlarla, pamuk toplayıcılarla, fabrikalarda kızgın boya fıçıları yanında çalışanlarla ilgiliydi. Görevi bizimle ilgiliydi ve bu adamın adı Karl Marks'tı.

"Karl Marks akıllı bir insandı. Okudu, inceledi, çalıştı ve çevresindeki dünyayı anladı. Dünyanın iki sınıfa bölünmüş olduğunu söylüyordu, zenginler ve yoksullar. Her zengin adama karşılık, her zengin adam için, onu daha da zenginleştirmek için çalışan bin yoksul insan vardı. O, dünyayı zenciler ya da beyazlar ya da Çinliler diye bölmezdi. Karl Marks'a öyle geliyordu ki, milyonlarca yoksul halktan biri ya da az sayıda zenginlerden biri olmak, derisinin renginden daha önemliydi. Karl Marks'ın yaşamdaki görevi bütün insanları eşit kılmak, dünyadaki bütün zenginlikleri, ne zengin ne de yoksul insanın olacağı, herkesin eşit pay alacağı bir şekilde bölüştürmekti. Karl Marks'ın bize bıraktığı emirlerden biri şu: Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar."

Koridordan buruşuk sarı bir avuç kalktı havaya korka korka: "Bu Marks, İncil'de var mı?"

Doktor Copeland anlattı. İki adı ağır ağır heceledi ve tarihler verdi: "Başka soru var mı? İstediğiniz zaman bir tartışma açmak ya da bir tartışmaya girmek için kendinizi serbest hissetmenizi isterim."

"Sanırım, Bay Marks, Hıristiyan bir kilise adamıydı, öyle mi?" diye sordu vaiz.

"İnsan ruhunun kutsallığına inanırdı o."

"Beyaz mıydı?"

"Evet, ama kendini bir beyaz olarak düşünmezdi. 'İnsani olup da kendime yabancı hiçbir şey tanımıyorum ben' derdi o. Kendisini bütün insanların kardeşi olarak düşünürdü."

Doktor Copeland biraz daha uzun durdu bu kez. Etrafındaki yüzler bekliyordu.

"Bir malın ya da bir dükkândan satın aldığımız herhangi bir eşyanın değeri nedir? Değer yalnızca bir şeye bağlıdır... bu da, bu eşyayı yapmak ya da yetiştirmek için harcanan emektir. Tuğladan bir ev neden bir lahanadan daha pahalıdır? Çünkü birçok insanın emeği karışır tuğladan evin yapımına. Tuğlaları yapan insanlar var, harcını karanlar var, döşemelik tahtaları biçmek için ağaçları deviren insanlar var. Bu gereçleri evin yapılacağı yere taşıyan insanlar var. Gereçleri bu yerlere taşıyan, tekerlekli arabaları ve kamyonları yapan insanlar var. Nihayet evi yapan işçiler var. Tuğladan bir eve birçok, birçok insanın emeği katılır... oysa içimizden herhangi biri arka bahçesinde bir lahana yetiştirebilir. Bir tuğla ev bir lahanadan çok paraya mal olur, çünkü onu yapmak daha çok emek ister.

"O halde, birisi tuğladan bir ev satın aldığında, onu yapmak için harcanan emeğin ücretini ödüyor demektir. Ama parayı –kazancı– kim alıyor? İşi yapmış olan birçok insan değil... onları kontrol eden patronlar. Daha da incelerseniz, bu patronların da üzerinde patronların, onların da üzerinde daha büyük patronların olduğunu görürsünüz... öyleyse, bütün bu işleri kontrol eden gerçek insanlar, ki bir malın değer kazanmasını mümkün kılar bu, çok az sayıdadır. Buraya kadar anlaşıldı mı?"

"Anlamışızdır!"

Anlamışlar mıydı acaba? Yeni baştan aldı, anlattıklarını yeni baştan söyledi bir bir. Bu kez sorular sorulmaya başladı.

"Ama şu tuğlaların yapımı için kullanılan çamurun değeri yok mu? Toprağı kiralamanın, üzerinde ürün yetiştirmenin bedeli yok mu?"

"İyi bir noktaya dokundunuz," dedi Doktor Copeland. "Toprak, çamur, ağaç... bunlara doğal kaynaklar denir. İnsan bu doğal kaynakları kendisi yapmaz... insan yalnızca işler bunları, kullanır. Bunun için de herhangi bir kimse ya da bir grup insan onlara sahip olmalı mıdır? Toprağa ve uzaya, güneş ışığına ve ürün için yağmura nasıl sahip olabilir bir insan? Bu şeyler için nasıl 'benim bu' diyebilir, başkalarının da onu paylaşmasını nasıl reddedebilir? Bunun için de Marks diyor ki, bu doğal kaynaklar herkesin malı olmalı, küçük parçalara bölünmemeli ki, çalışma yeteneklerine göre bütün insanlar onu kullansın. İşte böyle. Diyelim bir adam öldü ve katırını dört oğluna bıraktı. Oğulları katırı dört parçaya bölüp paylaşmayı ister mi? Katıra birlikte sahip olup çalıştırırlardı. Marks'ın bütün doğal kaynaklara bir grup zenginin değil de dünyadaki bütün çalışanların hep birlikte sahip olması gerektiğini söylerken dediği de buydu.

"Bu odada bulunan bizlerin özel mülklerimiz yoktur. Belki içimizden bir iki kişinin içinde yaşadığı evleri vardır ya da bir kenara konmuş bir iki doları... ama yaşamamızı devam ettirmemize doğrudan doğruya katkısı olan herhangi bir şeyimiz yok hiçbirimizin. Sahip olduğumuz tek şey vücutlarımızdır. Ve yaşadığımız sürece vücutlarımızı satarız. Sabahları işimize gittiğimizde, bütün gün çalışırken vücutlarımızı satarız. Onu herhangi bir fiyata, herhangi bir zamanda, herhangi bir amaç için satmaya zorlanırız. Yiyebilelim, yaşayabilelim diye satmaya zorlanırız vücutlarımızı. Ve bunun için bize verilen fiyat, başkalarının kazancı için daha uzun süre çalışabilmemize yetecek kadardır ancak. Bugün haraç mezat satılmıyoruz adliye meydanında. Ama gücümüzü, zamanı-

mızı, canımızı satmaya zorlanıyoruz her saat başı. Bir cins kölelikten kurtulduk, ama bir başka köleliğe sokulmak için. Özgürlük müdür bu? Özgür adamlar mıyız bizler şimdi?"

Ön bahçeden kalın bir ses duyuldu. "Doğru, dosdoğru!"

"Aslı bu, işin!"

"Ve bu kölelikte yalnız da değiliz. Bütün dünyada milyonlarca başkaları var, her renkten, her ırktan ve her inançtan. Unutmamalıyız bunu. Halkımızın içinde beyaz ırkın yoksul insanlarından nefret eden çok kişi var, onlar da bizden nefret ediyorlar. Bu kasabada, nehrin kenarında yaşayıp fabrikalarda çalışan insanlar. Hemen hemen bizim kadar ihtiyaç içinde olan insanlar bunlar. Bu nefret kötü bir şey, hiçbir fayda gelmez bundan.

"Karl Marks'ın sözlerini anımsayalım ve onun öğrettiklerine göre gerçeği görelim. İhtiyaçta adaletsizlik bizi bir araya getirmeli, ayırmamalı. Bu dünya üzerinde değeri olan her şeyi emeğimizle yapan bizleriz, unutmayalım. Karl Marks'ın söylediği gibi bu ana gerçekleri daima yüreğimizde saklayalım ve unutmayalım.

"Ama kardeşlerim! Biz bu odada bulunanların, biz zencilerin yalnızca bizimle ilgili bir başka görevi daha var. İçimizde güçlü, gerçek bir amaç var, bu amaca ulaşmakta başarılı olmazsak, kaybolup gideriz. Öyleyse bu özel görevin ne olduğunu görelim."

Doktor Copeland, gömleğinin yakasını gevşetti, boğuluyormuş gibi bir his vardı boğazında. İçinde duyduğu acılı sevgi çok fazlaydı. Etrafına, susmuş, kendisini dinleyen konuklara baktı. Bekliyorlardı. Bahçedeki, sundurmadaki topluluk, odadakiler gibi sessiz ve dikkatle dinliyor, bekliyordu. Yaşlı, sağır bir adam elini kulağına götürmüş, öne eğilmişti duymak için. Bir kadın huysuz bir çocuğu susturuyordu yalancı memeyle. Bay Singer dikkatle duruyordu eşikte. Delikanlıların çoğu yerde oturuyordu. Aralarında Lancy Davis de vardı. Oğlanın dudakları sinirli ve solgundu. Dizlerini

kollarıyla sımsıkı sarmıştı, genç yüzü asıktı. Odadaki bütün gözler bakıyordu, içlerinde hakikate karşı bir açlık vardı bu gözlerin.

"Bugün beş dolarlık ödülü, 'Tutkum: Toplumda Zenci Irkının Durumunu Nasıl Daha İyileştirebilirim' konusu üzerinde en iyi kompozisyonu yazmış olan lise öğrencisine vereceğiz. Bu yıl ödül Lancy Davis'e verilecektir." Doktor Copeland cebinden bir zarf çıkardı. "Bu ödülün değerinin, yalnızca temsil ettiği parada olmadığını size söylememe gerek yok... onun değeri, taşıdığı büyük güvende ve inançtadır."

Lancy acemice doğruldu yerinde. Somurtuk dudakları titriyordu. Öne doğru eğildi ve ödülü aldı. "Yazdığım kompozisyonu okumamı arzu eder misiniz?"

"Hayır," dedi Doktor Copeland. "Ama bu hafta içinde bir gün gelip benimle konuşmanı istiyorum."

"Peki efendim." Oda yeniden sessizliğe gömüldü.

"'Bir hizmetçi olmak istemiyorum!' Bu kompozisyonlarda tekrar tekrar okuduğum, gözüme çarpan bir arzuydu bu. Hizmetçi mi? Binimizden ancak birine hizmetçi olma izni veriliyor. Çalışmıyoruz biz! Hizmet etmiyoruz biz!"

Rahatsız bir gülüş oldu odada.

"Dinleyin! Beşimizden biri yol yapımında ya da bu kentin temizlik işlerinde, hızarlarda ya da bir çiftlikte çalışıyor. Öteki beşte bir herhangi bir iş bulmaktan aciz. Ya geriye kalan beşte üç... halkımızın büyük çoğunluğu yani? Birçoğumuz yedikleri yiyecekleri hazırlamaktan, pişirmekten aciz insanların aşçılığını yapıyoruz. Birçoğumuz bir ya da iki insanın zevki için çiçek bahçelerine bakıyoruz bir ömür boyu. Birçoğumuz güzel evlerin pürüzsüz salonlarını cilalıyoruz. Ya da kendi arabalarını kendileri kullanamayacak kadar tembel zenginlerin arabalarını sürüyoruz. Ömrümüzü gerçekten hiç kimseye yararı olmayan binlerce işi yaparak harcıyoruz. Çalışıyoruz, bütün emeğimiz boşa gidiyor. Hizmet midir bu? Hayır, köleliktir bu.

"Çalışıyoruz, ama emeğimiz boşuna harcanıyor. Hizmet etme izni verilmiyor bize. Bugün, bu sabah burada bulunan öğrenciler, ırkımızın şanslı bir azınlığını temsil ediyorsunuz. Halkımızın çoğunun okula gitmesine izin verilmiyor. Her birinize karşılık, adlarını bile yazamayan düzinelerle genç var. Okumak, öğrenmek ve bilmek onuru esirgeniyor bizden.

"Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar! Hepimiz gerçek bir ihtiyacın ne olduğunu çok iyi biliriz. Büyük bir adaletsizliktir bu. Ama bundan da acı bir adaletsizlik var... insanın yeteneğine göre çalışma hakkından yoksun edilmesi. Bir ömür boyu boş yere çalışmak. Hizmet etme şansından yoksun olmak. Kesemizden, kazancımızdan çalındığını görmek, kafalarımızda ve ruhlarımızdaki zenginliklerin çalındığını görmekten çok daha iyidir.

"Bu sabah buradaki gençlerden bazıları, ırkınızın öğretmenleri, bakıcıları ve önderleri olma gereğini hissedebilirler. Ama çoğunuza bu hak verilmeyecektir. Hayatta kalabilmek için, yararsız bir gaye uğruna kendinizi satmak zorunda kalacaksınız. İtilip kakılacak, yenileceksiniz. Genç kimyacılar pamuk topluyor. Genç yazar, okuma yazma öğrenme şansından yoksun bırakılıyor. Öğretmen, bir ütü tahtası önünde köle gibi çalışıyor ömür boyu. Hükümette temsilcilerimiz yok. Oyumuz yok bizim. Bu büyük ülkede en çok baskı altında kalmış kimseleriz biz. Sesimizi yükseltemiyoruz. Ağızlarımızda dillerimiz kullanılmamaktan çürümüş. Yüreklerimiz boşalıyor ve amacımız için gerekli gücü yitiriyor.

"Zenci ırkının insanları! İnsan kafasının ve ruhunun bütün zenginliklerini içimizde taşıyoruz bizler. Bütün doğal yeteneklerin en değerlilerini biz sunuyoruz. Ama bu sunumuz, hor görüyle, nefretle karşılanıyor. Yeteneklerimiz ayak altında, çamurda çiğneniyor, yararsız hale getiriliyor. Hayvanlardan da aşağı işlere sokulmuşuz. Zenciler! Ayağa dikilmeli ve yeniden bir bütün olmalıyız! Özgür olmalıyız!"

Odada bir mırıltı dolaşıyordu. Gerginlik artıyordu. Doktor Copeland boğuluyordu sanki havasızlıktan, yumruklarını sıkmıştı. Kendisini şişmiş, şişmiş de bir dev olmuş gibi hissediyordu. İçindeki sevgi göğsünü bir dinamo yapmıştı, bütün kasabadan duyulacak kadar yüksek sesle bağırmak istiyordu. Yere kapanmak ve dev bir sesle bağırmak istiyordu. Oda iniltilerle, bağırışlarla doluydu.

"Kurtar bizi!"

"Büyük Tanrım! Ölümün vahşetinden uzaklaştır bizi!"

"Haleluyah! Kurtar bizi, Tanrım!"

İçinden gelenleri kontrol altına alabilmek için savaşıyordu. Savaştı, en sonunda disiplin geri geldi. İçindeki bağırtıları geriye itti ve güçlü, gerçek sesi aradı.

"Dikkat!" diye seslendi. "Kendi kendimizi biz kurtaracağız. İnlemelerle, dualarla değil. Tembellik ya da içkiyle değil. Bedensel zevklerle ya da cehaletin çekiciliğiyle değil. Uysallık ya da alçakgönüllülükle değil. Ama gururla. Vakarla. Sert ve güçlü olmakla. Gerçek amaç için gücümüzü artırmalıyız."

Birden sustu ve dimdik doğruldu. "Bu toplantıda bulunan her biriniz bir hediye getirdiniz buraya. Birçoğunuz başkalarının ihtiyaçları birazcık olsun azalsın diye kendinizden fedakârlık ettiniz. Her biriniz, karşılığında alacağı hediyenin değerini düşünmeksizin, kendi gücüne göre en iyi hediyeyi getirdi. Bizler için bölüşmek doğaldır. Vermenin almaktan çok daha kutsal olduğunu çok öncelerden anlamışızdır biz."

Doktor Copeland sözleri bitmiş gibi uzun süre sustu. Sonra yeniden konuşmaya başladı:

"Görevimiz, alçaltıldığımız bu günleri güçlü ve vakarla yürüyüp geçmektir. Gururumuz sağlam olmalıdır, çünkü biz insan kafasının ve ruhunun değerini biliriz. Çocuklarımızı iyi yetiştirmeliyiz. Onlar çalışmanın ve aklın ağırbaşlılığını kazansınlar diye, biz kendimizden vermeliyiz. Çünkü o günler gelecektir. İçimizdeki zenginliklerin aşağılanma ve nefretle geriye itilmeyeceği günler gelecektir. Bize

de hizmet etme izninin verileceği günler gelecektir. Çalışacağımız ve çalışmalarımızın boşuna harcanmayacağı günler. Ve bizim görevimiz, bu günleri güçlü ve inançlı olarak beklemektir."

Bitmişti. Eller alkışladı, ayaklar yere vuruldu, içerde ve keskin kış soğuğunda, dışarıda. Sıcak, koyu kahvenin kokusu mutfaktan ortalığa yayılıyordu. John Roberts hediyeleri dağıtma işini üzerine aldı, kartların üzerinde yazılı adları yüksek sesle okumaya başladı. Marshall Nicolls pasta dilimlerini dağıtırken, Portia da sobanın üzerindeki tencereden bardaklara kahve dolduruyordu. Doktor Copcland konuklar arasında dolaşıyordu, nereye gitse etrafına küçük bir kalabalık toplanıyordu.

Birisi dirseğine dokundu. "Sen oğullarından birine onun adını mı verdin?"

"Evet," diye cevap verdi. Lancy Davis sorular soruyor, peşini bırakmıyordu; her şeye, "evet" cevabı veriyordu. Sevinç, sarhoş bir adama döndürmüştü onu. Halkına bir şeyler öğretmek, onları coşturmak ve bir şeyler açıklamak onlara – ve anlatmak onlara. Her şeyden üstündü bu. Gerçeği söylemek ve dinlemek.

"Bu toplantı gerçekten iyi oldu bizim için."

Girişte durmuş uğurluyordu konukları. Boyuna el sıkıyordu. Duvara dayanmıştı, yalnızca gözleri hareket ediyordu; yorgundu artık.

"Gerçekten kutlarım."

Bay Singer en son ayrıldı odadan. Gerçekten iyi bir insandı. Aydın ve gerçekten bilgili bir beyazdı o. O adi küstahlığın zerresi yoktu onun içinde. Hepsi gittiğinde bir tek o kalmıştı. Bekliyordu, son birkaç söz daha işitmeyi umar gibi bekliyordu.

Doktor Copeland elini boğazına götürdü, gırtlağı acıyordu. "Öğretmenler," dedi. "En büyük ihtiyacımız onlar. Önderler. Bizi birleştirecek ve bize yol gösterecek birisi."

Toplantıdan sonra odaların çıplak, harap bir görünüşü, vardı. Ev soğuktu. Portia mutfakta bardakları yıkıyordu. Noel ağacının üzerindeki yapmacık karlar döşemeye yayılmıştı, süslerden ikisi kırılmıştı.

Yorgundu, ama sevinç ve ateş, dinlenmeye bırakmıyordu onu. Yatak odasından başlayarak evi düzene koymaya başladı. Dosya dolabının üstünde açıkta bir kart gördü: Lancy Davis'e ait bir not. Ona söyleyeceği sözler kafasında şekillenmeye başladı, bu sözleri hemen şimdi söyleyemediği için huzuru kaçtı. Oğlanın asık suratı cesurdu, bir türlü kafasından atamıyordu bunu. Kartı yerleştirmek için en üstteki çekmeceyi açtı. Harfleri sinirli sinirli karıştırdı: A, B, C... Sonra kendi adına takıldı kaldı: Copeland, Benedict Mady.

Dosyada bir sürü röntgen filmi vardı, bir de kısa bir vaka hikâyesi. Bir röntgen filmini ışığa tuttu. Sol ciğerin üst ucunda kireçleşmiş, bir yıldıza benzer parlak bir nokta vardı. Aşağıda ise geniş, bulutlu bir gölge vardı, aynı gölgeyi daha uzakta sağ ciğerde de görebiliyordu. Doktor Copeland röntgeni çabucak yerleştirdi dosyaya. Kendi hakkında yazdığı o kısa notsa, hâlâ elinde duruyordu. Sözcükler koca koca ve eğri büğrü yazılmıştı, zor okuyordu. "1920 – lenf bezlerinde kireçlenme – Hilum'da çok belli bir kalınlaşma. Lezyonlar durduruldu – akciğer görevini yapmaya başladı. 1937 – lezyonlar yeniden açıldı – röntgen öyle söylüyor." Notları okuyamadı. Önce sözcükleri çıkaramıyordu, sonra okuyunca ne söylediklerini anlayamadı. En sonda iki sözcük vardı, "Prognosis: Bilmiyorum."

O eski karanlık, şiddetli duygu tekrar doldu içine. Aşağı eğildi ve dolabın en altındaki çekmeceyi açtı zorla. Bir sürü mektup çıktı ortaya. Zenci Halkın İlerlemesi Birliği'nden notlar. Daisy'den sararmış bir mektup. Hamilton'dan, bir buçuk dolar isteyen bir mektup. Ne arıyordu bunlar bura-

da? Elleri karıştırıp duruyordu çekmeceyi, en sonunda dimdik doğruldu.

Boşuna zaman harcıyordu. Son bir saat de böyle gitmişti.

Portia yemek masasında patates soyuyordu. Yığılıp kalmış gibiydi olduğu yerde, yüzünde acı okunuyordu.

"Kaldır omuzlarını," dedi öfkeyle. "Sıkılmayı da kes artık. Sıkılıyorsun, söylenip geziniyorsun ortada, sonra yüzüne bakmaya tahammülüm kalmıyor."

"Willie'yi düşünüyordum," dedi. "Mektup üç gün gecikti, ama olsun. Beni böyle niye üzüyor sanki. Böyle bir oğlan değil o. Öyle acayip bir his var içimde."

"Sabırlı ol, kızım."

"Evet, başka çaresi yok."

"Birkaç ziyaret yapmam gerek benim, ama çabuk dönerim. "

"Peki."

"Her şey iyi olacak."

Parlak, soğuk öğle güneşinde sevincinin büyük kısmı uçup gitmişti. Hastalarının hastalıkları darmadağın duruyordu kafasında. Apseli bir böbrek. Spinal menenjit. Pott hastalığı. Arabanın gerisinden çevirme kolunu çıkardı. Çok kere, kolu çevirip arabayı çalıştırması için yoldan geçen bir zenciyi çağırırdı. Halkı yardım etmekten, hizmet etmekten hoşlanırdı hep. Ama bugün kolu yerine kendi geçirdi ve gayretli gayretli çevirdi. Yüzünden akan terleri paltosunun koluna sildi ve aceleyle direksiyona oturdu, sürdü arabayı.

Bugün söylediklerinden ne kadarı anlaşılmıştı? Ne kadarının değeri vardı? Kullandığı sözleri anımsadı, sözler söner gibi, güçlerini kaybeder gibi oldular. Söylenmemiş sözler yüreğinde daha bir ağırdı. Yuvarlana yuvarlana dudaklarına kadar geldiler ve söndüler orada. Acı çeken halkının yüzleri, gözlerinin önünde gittikçe şişen, büyüyen bir kütle halinde hareket ediyordu. Otomobilini caddeden aşağı doğru ağır ağır sürdükçe, yüreği bu öfkeli, huzursuz sevgiyle çarpıyordu.

7

Kasaba, yıllardır böyle soğuk bir kış görmemişti. Pencere camları buzlanmış, evlerin çatıları bembeyazdı. Kış ikindileri, puslu bir limon ışığıyla parlıyordu, gölgeler tatlı maviydi. Sokaklardaki su gölcüklerinin üzeri ince bir tabaka buz tutmuştu. Noel'den sonraki gün on mil kadar kuzeye biraz kar düştüğü söyleniyordu.

Singer'a bir hal olmuştu. Sık sık dışarı çıkıyor, Antonapoulos'un ilk gidişinden sonraki günlerde olduğu gibi uzun gezintiler yapıyordu. Bu yürüyüşler her yönde millerce uzuyor ve bütün kasabayı kuşatıyordu. Bu kış fabrikaların umursamaz davranışından dolayı daha da kirlenmiş olan nehir kıyısındaki kalabalık yerlerde başıboş dolaşıp duruyordu. Gözlerde karanlık bir yalnızlık duygusu okunuyordu. İnsanlar bomboş, işsiz oturmaya zorlanınca belli bir rahatsızlık, huzursuzluk da hissedilmeye başlanmıştı. Yeni inançlar ateşli patlamalara yol açıyordu. Bir fabrikada boya fıçılarında çalışan bir delikanlı, içine büyük kutsal bir gücün doğduğunu söyleyerek ortaya çıktı birden. Tanrıdan gelen yeni birtakım emirleri kendisinin açıklamaya memur edildiğini söylüyordu. Delikanlı, bir çadır kurdu, yüzlerce insan her gece yerlerde yuvarlanıp, birbirlerine tutunarak sallanmaya geliyordu oraya, insandan daha başka bir şeyin karşısında olduklarına inanıyorlardı çünkü. Öldürmeler de

oluyordu. Karnını doyuracak kadar bile para kazanamayan bir kadın, çalışma saatlerinde kendisine hile yaptığını sandığı bir ustabaşını boğazından bıçakladı. Bir zenci ailesi, kasabanın en yoksul caddelerinden birinin üzerinde, en uçta bir eve taşınmıştı, bu öyle bir öfke uyandırdı ki, adamın evini yaktılar, bir güzel dövdüler kendisini. Ama rastlantıdan başka bir şey değildi bunlar. Hiçbir şey gerçekten değişmemişti. Boyuna sözü edilen grev hiçbir zaman yapılamadı, çünkü bir araya gelemiyorlardı. Her şey eskisinin aynıydı. En soğuk gecelerde bile Sunny Dixie eğlence yeri açıktı. İnsanlar her zamanki gibi düş görüyor, dövüşüyor ve uyuyordu. Ve alışkanlıkla, yarından daha öte karanlıklara dalıp kaybolmamak için düşünce alanlarını daraltıyorlardı.

Singer, zencilerin üst üste yığıldığı pis kokulu karmakarışık bölgelerinde dolaşıyordu kasabanın. Buralar daha neşeli, daha vahşi yerlerdi. Daracık sokaklarda keskin bir içki kokusu olurdu çoğunlukla. Sıcak, uykulu alevler aydınlatırdı pencereleri. Kiliselerde hemen her gece toplantılar yapılıyordu. Kahverengi çayırların ortasında küçük rahat evler yükseldi – Singer buralarda da dolaşırdı. Buralarda çocuklar daha sağlam, yabancılara karşı daha dost idiler. Zengin mahallelerinde de dolaşıyordu. Çok büyük, çok eski evler vardı, beyaz sütunlu, demirden ince işlemeli parmaklıkları olan. Araba yollarında otomobillerin korna çaldığı, bacalarından tüy gibi ince dumanların eksik olmadığı büyük tuğla evlerin yanından geçiyordu. Cumartesi geceleri çiftçilerin kasabaya gelip bir soba etrafında oturdukları büyük mağazaların depolarına giden yolların kenarlarında dolaşıyordu. Çok iyi aydınlatılmış dört ana işyeri blokunun etrafında, onların gerisindeki karanlık, ıssız ara sokaklarda dolaşıyordu. Kasabanın, Singer'ın bilmediği hiçbir yeri kalmamıştı. Bin pencereden dışarıya yansıyan sarı ışık karelerini seyrediyordu. Kış geceleri çok güzeldi. Gökyüzü soğuk mavi, yıldızlar çok parlak olurdu böyle geceler.

Bu geziler sırasında durdurulup kendisine bir şeyler sorulduğu olurdu sık sık. Her tabakadan insan tanıyordu onu artık. Kendisiyle konuşan kimse bir yabancıysa, Singer ona kartını uzatır ve dilsizliği, sessizliği anlaşılırdı o zaman. Bütün kasabada tanınır olmuştu. Omuzları kalkık, elleri pantolon ceplerine ta dibe kadar sımsıkı sokulu yürürdü. Gri gözleri, etrafındaki her şeyi yutar gibi bakardı etrafına; yüzünde, genellikle çok zeki ya da çok üzgün kimselerde görülen huzur vardı hâlâ. Arkadaşlığından hoşlandığı herhangi bir kimseyle durup konuşmaktan mutluluk duyardı daima. Çünkü ne de olsa, yaptığı tek şey yürümek ve hiçbir yere gitmemekti.

İşte bu sırada kasabada dilsizle ilgili çeşitli dedikodular başladı. Antonapoulos'la birlikte oldukları yıllarda işe gidip gelirlerdi, bunun dışındaki zamanlarda kendi odalarında yapayalnız otururlardı. O zaman hiç kimsenin gözüne batmazlardı – gözlendikleri zaman da gözlerin üzerine dikildiği kimse, iriyarı Yunanlı olurdu. O yılların Singer'ı unutulmuştu.

Şimdi, dilsizle ilgili dedikodular artmış, çeşitlenmişti. Yahudiler, onun bir Yahudi olduğunu söylüyorlardı. Anacadde üzerindeki tüccarlar, onun büyük bir mirasa konduğunu, çok zengin bir insan olduğunu ileri sürüyorlardı. Yılgın bir tekstil sendikasında, dilsizin C.I.O.'nun bir örgütleyicisi olduğu fısıldanıyordu kulaktan kulağa. Yıllarca önce kasabaya gelmiş ve şimdi kumaş sattıkları ufacık dükkâna ailesiyle birlikte sığınmış olan yapayalnız bir Türk, karısına heyecanlı heyecanlı, dilsizin bir Türk olduğunu, kendi dilini konuştuğu zaman dilsizin kendisini anladığını söylüyordu. Bunu ileri sürerken sesine bir sıcaklık geliyor, çocuklarıyla hır çıkarmıyor, bir sürü plan ve iş dolaşıyordu kafasında. Yaşlı bir köylü, dilsizin kendi köyünün yakınlarından bir yerden olduğunu, babasının ülkedeki en iyi tütünü yetiştirdiğini söylüyordu. İşte kasabada dilsiz hakkında dolaşıp duran dedikodular bunlardı.

Antonapoulos! Singer'ın içinde arkadaşının anısı vardı hep. Geceleyin gözlerini kapadığı zaman Yunanlının yüzü çıkardı ortaya karanlıkta – yusyuvarlak ve yağlı, zeki ve kibar bir gülümseme gözlerinde. Düşlerinde daima birlikteydiler.

Arkadaşı gideli bir yıldan fazla olmuştu artık. Bu bir yıl ne uzun, ne de kısa gelmişti. Bilinen zaman duygusundan uzaktı daha çok – hani insan sarhoş olur ya da yarı uykudadır ya, öyle. Her saatin gerisinde dostu vardı hep. Ve Antonapoulos'la geçen bu gizli yaşam, etrafındaki şeylerle birlikte değişiyor ve gelişiyordu. İlk birkaç ay boyunca, Antonapoulos götürülmeden önceki korkunç haftaları düşünmüştü çoğunlukla – hastalıktan sonra başlarına gelen belayı, tutuklama emirlerini, dostunun saçma arzularını kontrol etmeye çalışırkenki zavallılığını. Çok uzak geçmişte, birçok kez aklına gelen bir anı vardı.

Arkadaşları yoktu. Bazen başka dilsizlerle karşılaşırlardı – on yıl boyunca tanıştıkları üç dilsiz vardı böyle. Ama daima bir şeyler olurdu. Tanıştıklarının haftasında başka bir eyalete göçmüştü bunlardan biri. Biri evlenmiş, altı çocuğu olmuştu; elleriyle konuşmuyordu artık. Ama dostu gittikten sonra Singer'ın aklına bu üçüncü tanış dilsizle ilişkileri takılmıştı.

Carl'dı dilsizin adı. Fabrikaların birinde çalışan sapsarı yüzlü, genç bir adamdı. Gözleri soluk sarıydı, dişleri öyle gevrek ve şeffaftı ki, onlar da soluk sarı gibi gelirdi insana. Kupkuru, küçük bedeninden gevşek gevşek sarkan iş tulumu içinde mavi-sarı bir bez bebeğe benzerdi.

Yemeğe çağırmışlardı onu, daha önce Antonapoulos'un çalıştığı dükkânda buluşmayı kararlaştırmışlardı. Geldiklerinde Yunanlı hâlâ meşguldü. Dükkânın gerisindeki pişirme odasında karamela pişiriyordu. Şeker, uzun mermer masanın üzerinde altın sarısı, parlak yatıyordu. Hava sıcak ve tatlı kokularıyla doluydu. Bıçağı sıcak şekere daldırıp kare-

ler şeklinde keserken Carl'ın kendisini seyretmesinden mutlu görünüyordu Antonapoulos. Yağlı bıçağının ucuyla bir parça şeker sundu yeni arkadaşlarına, kendisini sevdirmek istediği kimselere yaptığı numarayı ona da yaptı. Sobanın üzerinde kaynamakta olan bir şurup kazanını gösterdi ve ne kadar sıcak olduğunu anlatmak için eliyle yüzünü yelpazeledi, gözlerini kıstı. Sonra elini bir kova soğuk suyun içinde ıslattı ve kaynayan şurubun içine daldırdı, hızla tekrar suya soktu. Gözleri, çok büyük acı çekiyormuş gibi yuvalarından fırlamıştı, dilini yusyuvarlak dışarı çıkarmıştı. Hatta elini ovuşturmuş ve bir bacağı üzerinde öyle bir sıçramıştı ki, bütün bina sarsılmıştı. Sonra birden gülümsemiş ve bunun bir şaka olduğunu göstermek için elini uzatmış ve Carl'ın omzuna vurmuştu.

Kül rengi bir kış akşamıydı, birbirinin koluna girmiş caddeden aşağı yürürken solukları buharlaşıyordu soğuk havada. Singer ortadaydı, bir şeyler almak için dükkânlara girdiğinde iki kez kaldırımda yalnız bırakmıştı onları. Carl ile Antonapoulos alışveriş torbalarını taşıyordu, Singer ise onların koluna sımsıkı sarılmıştı, yol boyunca hep gülümsedi. Odaları rahattı, mutlu mutlu ortalıkta dolaşıyor, Carl ile konuşuyordu. Yemekten sonra Antonapoulos hafif bir gülümseyişle onları seyrederken, onlar konuşmalarına devam ettiler. İriyarı Yunanlı ikide bir sallana sallana dolaba gidiyor, bardaklara cin dolduruyordu. Carl pencerenin yanında oturmuştu, ancak Antonapoulos bardağı yüzüne yaklaştırdıkça içiyordu, onun dışında ağırbaşlı küçük yudumlar alıyordu içkisinden. Singer; dostunun bir yabancıya karşı bu kadar içten olduğunu hiçbir zaman görmemişti, Carl'ın kendilerini tekrar ziyaret edeceği günü iple çekecekti bundan sonra.

O geceki neşeli toplantıyı rezil eden şey olduğunda vakit gece yarısını geçmişti. Antonapoulos dolaba gidiş gelişlerinden birinden dönüyordu, yüzünde öfkeli bir bakış vardı.

Yatağına oturmuş, gözlerini yeni arkadaşlarına dikmişti, bir saldırı, bir nefret ifadesi vardı yüzünde. Singer, bu garip davranışı gizlemek için heyecanlı konuşmalar yapmaya çalışıyordu, ama Yunanlı inatçıydı. Carl bir iskemleye büzülmüş, iriyarı Yunanlının surat asmasından büyülenmiş ve şaşırmış, kemikli dizlerini ovuşturuyordu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu, korkak korkak yutkunuyordu. Singer durumu görmezlikten gelememişti artık. Antonapoulos'a karnının ağrıyıp ağrımadığını, kendini kötü mü hissettiğini, yatmak isteyip istemediğini sordu. Antonapoulos başını iki yana sallamıştı. Carl'ı göstermiş ve bildiği bütün çirkin hareketleri yapmaya başlamıştı. Yüzündeki nefret korkunçtu. Carl küçülmüştü korkudan. En sonunda koca Yunanlı, dişlerini gıcırdatarak kalktı iskemlesinden. Carl acele acele kepini kaptı ve odadan dışarı fırladı. Singer arkasından gitti kapıya kadar. Dostunu bu yabancıya nasıl anlatacağını bilemiyordu. Carl sokak kapısının eşiğinde kambur, zayıf dineliyordu, sivri kepini kulaklarına kadar indirmiş. Sonunda el sıkıştılar, Carl uzaklaştı.

Antonapoulos, kendilerinin farkına varamadığı bir sırada konuğun dolaba kadar gitmiş ve cinin hepsini içmiş olduğunu söylemişti ona. Ne söylendiyse inanmamıştı Antonapoulos, cini bitirenin kendisi olduğuna. Koca Yunanlı yatağında oturmuştu, yuvarlak yüzü kederli ve pişmandı. İri gözyaşları fanilasının boynundan içeri doğru yuvarlanıyordu, bir türlü rahatlayamıyordu. Nihayet uyudu, fakat Singer uzun süre uyanık kaldı karanlıkta. Carl'ı bir daha görmemişlerdi.

Yıllarca sonra, bir keresinde Antonapoulos, şöminenin üzerinde duran vazonun içinden kira paralarını almış ve hepsini kumar makinelerinde harcamıştı. Sonra bir yaz öğle sonrası çırılçıplak inmişti aşağıya, gazete almaya. Yaz sıcağına hiç dayanamazdı. Taksitle, elektrikli bir soğutucu almışlardı, Antonapoulos durmadan buz parçaları emiyor, hatta uyurken bir parça buzu da yatağına götürüyordu. Bir

de Antonapoulos'un sarhoş olup yüzüne bir tabak makarnayı fırlatışı vardı.

Bu kötü serüvenler, bir halının dokusu içindeki kötü iplikler gibi düşünceleri arasında gidip gelmişti ilk aylar. Sonra hepsi unutulmuştu. Mutsuz oldukları bütün zamanlar unutulmuştu. Çünkü yıllar geçtikçe arkadaşına dair düşünceleri, yalnızca kendisinin tanıyabileceği Antonapoulos'tan başka hiçbir şeyle ilgilenmeyecek kadar gömüldü içine, burgu gibi.

Yüreğindeki her şeyi söyleyebileceği bir dosttu bu. Kendisinden başka hiç kimsenin akıllı, zeki olduğunu bilmediği Antonapoulos'tu bu. Yıllar geçtikçe dostu daha da büyüdü içinde, yüzü gecenin karanlığı içinde çok ciddi ve kurnaz bakıp duruyordu kendisine. Dostuna dair anıları yanlış ya da delice hiçbir şey kalmayıncaya kadar değişti kafasında – yalnızca zekice ve güzel şeyler kaldı geriye.

Antonapoulos'u koca bir iskemlede oturuyor görüyordu önünde. Rahat ve kımıldamadan oturuyordu. Yuvarlak yüzü esrarlıydı. Ağzı zeki ve gülücüklü. Gözleri derindi. Kendisine söylenen şeyleri izliyordu. Ve o kendine özgü akıllılığı ile anlıyordu da.

Şimdi bütün düşüncelerinde, aklında fikrindeki Antonapoulos buydu işte. Bu, aklına gelen şeyleri söylemek istediği dosttu. Çünkü bu bir yıl içinde bir şey olmuştu. Yabancı bir ülkede tek başına bırakılmıştı. Tek başına. Gözlerini açmıştı da etrafında anlayamadığı çok şeyin olduğunu görmüştü. Çok şaşmıştı.

Dudaklarında biçimlenen sözcükleri izliyordu onların.

Biz zenciler, özgür olmak istiyoruz artık. Özgürlükse, bir şeye katılma hakkından başka bir şey değildir. Biz hizmet etmek ve bölüşmek istiyoruz, çalışmak ve buna karşılık bize verilmesi gerekeni almak istiyoruz. Ama siz, halkının bu büyük ihtiyacının farkında olan tek beyazsınız bugüne kadar rastladığım.

Anlıyor musunuz, Bay Singer? Bu müzik her zaman içimde benim. Gerçek bir müzisyen olmalıyım ben. Belki bugün bir şey bilmiyorum, ama yirmi yaşına geldiğimde öğreneceğim. Anlıyorsunuz, Bay Singer? Ve sonra kar yağan bir yabancı ülkede seyahat etmek istiyorum.

Haydi bitirelim şu şişeyi. Küçük bir tane olsa yeter. Çünkü biz özgürlüğü düşünüyoruz. Beynimde bir kurt gibi bu sözcük. Evet mi? Hayır mı? Ne kadar? Ne denli az? Sözcük, korsanlar, hırsızlar ve hilekârlar için bir işarettir. Özgür olacağız, ondan sonra da en zekiler, en becerikliler diğerlerini köle edebilecek. Ama! Ama bu sözcüğün bir başka anlamı daha var. Bütün diğerlerinden daha tehlikelidir bu sözcük. Biz, bilenler gözümüzü açmalıyız. Bizi rahatlatıyor bu sözcük – gerçekten de büyük bir ülkü o. Ama örümcekler yine aynı ülküyle geriyorlar çirkin ağlarını üstümüze.

Sonuncusu burnunu ovuşturuyordu. Çok sık gelmiyordu ve de çok şey söylemiyordu. Boyuna sorular soruyordu.

Bu dört insan, yedi aydan uzun bir süredir evine gelip gidiyordu. Hiçbir zaman birlikte gelmiyorlardı – hep yalnız. Ve değişmez biçimde, yürekten bir gülümseme ile kapıda karşılıyordu Singer onları. Antonapoulos özlemi hiç terk etmiyordu onu –tıpkı dostunun gittiği ilk ayda olduğu gibi– ve uzun süre tek başına kalmaktansa, birileriyle birlikte olmak iyiydi yine de. Yıllar önce Antonapoulos'a söz verdiği günlerdeki gibiydi (bir ay süreyle sigarayı, birayı ve eti bırakacağına dair yazılı olarak verdiği ve duvara iğnelediklerı söz). İlk günler çok kötü geçmişti. Yerinde duramıyordu bir türlü. Yemişçi dükkânında Antonapoulos'u o kadar sık ziyaret etmişti ki, Charles Parker surat asmaya başlamıştı ona. Elindeki oyma işlerini bitirince dükkânın önünde saat tamircisiyle ya da satıcı kızla vakit geçirmiş ya da Coca-Cola içmek için dışarı çıkmıştı. O günlerde bir yabancının yakınında bulunmak, özlediği sigarayı, birayı ya da eti düşünmekten daha iyiydi.

Başlangıçta dördünü de hiç anlamamıştı. Boyuna konuşuyor, konuşuyorlardı – aylar geçtikçe daha da çok konuşmaya başlamışlardı. Dudaklarının hareketlerine o kadar alışmıştı ki, söyledikleri her sözcüğü anlar olmuştu. Bir süre sonra da her birinin ne söyleyeceğini daha onlar konuşmaya başlamadan biliyordu, çünkü anlam her zaman aynıydı.

Elleri bir işkence olmuştu kendisine. Hiç rahat duramıyorlardı. Uykusunda seğiriyor, oynuyordu, bazen uyandığında düşündeki sözcükleri şekillendiriyor bulurdu onları gözünün önünde. Sevmiyordu ellerine bakmayı, ellerini düşünmeyi. İnceydiler, kahverengiydiler ve güçlüydüler. Daha önceki yıllarda özen gösterirdi onlara. Kışın çatlamalarını önlemek için krem kullanır, tırnak köklerindeki etleri geriye iterdi, tırnakları hep parmak uçlarına kadar törpülenmiş olurdu. Ellerini yıkamaktan, onlara bakmaktan hoşlanırdı. Ama şimdi günde iki kez bir fırçayla ovuyor ve yeniden ceplerine sokuyordu.

Odasında bir aşağı bir yukarı yürürken parmak boğumlarını çıtlatıyor, acıyıncaya kadar çekiştiriyordu onları. Ya da bir elini yumruk yapıyor, öbür elinin avucuna vuruyordu hızla. Bazen de yalnız olduğu zaman, aklı dostundayken, elleri farkına varmadan sözcükleri şekillendirmeye başlardı. Birden farkına varınca bunun, kendi kendine yüksek sesle konuşurken yakalanan bir insan gibi hissederdi kendini. Sanki yanlış bir şey yapmıştı. Utanç ve üzüntü birbirine karışırdı o zaman, hemen ellerini kenetlerdi arkasında. Bir türlü rahat bırakmıyordu elleri onu.

Singer, caddede, bir zamanlar Antonapoulos'la birlikte oturdukları evin önünde duruyordu: Öğle sonrası, dumanlı gri renkteydi. Batıda, soğuk sarı ve pembe çizgiler vardı. Yaygaracı bir serçe dumanlı göğün içinde yollar çizerek uçuyordu bir aşağı bir yukarı, sonunda geldi, evin çatısının altına girdi. Sokakta kimsecikler yoktu.

Gözleri, ikinci katın sağındaki bir pencereye dikilmişti. Ön odalarıydı bu bir zamanlar, onun arkasında Antonapoulos'un bütün yemeklerini pişirdiği mutfak vardı. Işıklı pencereden, bir kadının odanın içinde sağa sola dolaşışını seyrediyordu. Işıkta kocaman ve belli belirsiz görünüyordu, önünde bir önlük vardı. Elinde akşam gazetesiyle bir adam oturuyordu. Pencereye, elinde bir dilim ekmekle bir çocuk geldi, burnunu pencere camına bastırarak dışarı baktı. Singer odayı tıpkı bıraktığı günkü gibi gördü – Antonapoulos'un büyük yatağı, kendisinin demir somyası, geniş divan ve bahçe iskemlesi. Kül tablası olarak kullanılan kırık şeker kabı, çatının aktığı yerde ıslak bir leke tavanda, koşede çamaşır sepeti. Böyle öğleden sonranın geç saatlerinde mutfakta büyük fırının gaz ocaklarından gelen ışıktan başka ışık olmazdı. Antonapoulos, her ocağın üstünde saçak saçak sarı ve mavi bir alev görününceye kadar kısardı fitilleri. Oda sıcak ve akşam yemeğinden çıkan kokularla dolu olurdu. Antonapoulos, tahta kaşığıyla yemeklerin tadına bakar, bardak bardak kırmızı şarap içerdi. Fırının önündeki muşambanın üzerinde ocaklardan çıkan alevler aydınlık gölgeler yapardı – beş tane küçük altın fenercik. Süt rengi alacakaranlık koyuldukça, bu fenercikler daha da parlardı, sonunda gece olunca canlı canlı yanarlardı. O zaman akşam yemeği hazır olmuş olurdu hep, ışığı yakarlar ve iskemlelerini masaya çekerlerdi.

Singer karanlık ön kapıya bakıyordu. Sabahleyin birlikte çıkışlarını, akşamları birlikte girişlerini düşünüyordu o kapıdan. Kaldırımda bozuk bir yer vardı, bir keresinde Antonapoulos'un ayağı takılmıştı da dirseğini incitmişti. Her ay elektrik şirketinden gelen makbuzun içine atıldığı mektup kutusu vardı. Dostunun kolundayken parmaklarının koluna dokunuşundaki sıcaklığı duyuyordu şimdi.

Sokak karanlıktı şimdi. Pencereye bir kez daha baktı, yabancı adamı, kadını ve çocuğu bir arada gördü. Bir boşluk

yayıldı içine. Her şey geçmişti artık. Antonapoulos uzaktaydı; burada değildi ki, o da hatırlasın. Dostunun düşünceleri başka yerdeydi şimdi. Singer gözlerini kapadı ve bu gece Antonapoulos'un içinde bulunduğu deliler evini ve odayı düşünmeye çalıştı. Daracık, beyaz yatakları anımsadı, köşede kâğıt oynayan yaşlı adamları. Gözlerini sımsıkı kapalı tutuyordu, ama bir türlü apaçık göremiyordu bu odayı kafasında. İçindeki boşluk çok derindi, bir süre sonra pencereye bir kez daha göz attı ve karanlık kaldırımdan, kim bilir kaç kez birlikte yürüdükleri kaldırımdan aşağı yola koyuldu.

Cumartesi akşamıydı. Anacadde insandan geçilmiyordu. İş tulumları içinde tıtreşen zenciler ucuzcu mağazanın vitrinleri önünde aylak aylak dolaşıyordu. Aileler sinemanın gişesi önünde, genç kızlar ve oğlanlarsa sinemanın ilanları önünde kuyruk olmuşlardı. Otomobil trafiği o kadar tehlikeliydi ki, caddenin karşısına geçmeden önce uzun süre beklemek zorunda kaldı.

Yemişçi dükkânını geçti. Vitrinlerin içinde yemişler çok güzeldi – muzlar, portakallar, armutlar, küçük parlak mandalinalar, hatta birkaç tane de ananas. Charles Parker içerde bir müşteriye hizmet ediyordu. Charles Parker'ın içerde olmadığı birçok kez dükkâna girmiş, bir süre içerde kalmıştı. Hatta Antonapoulos'un şekerlemeleri yaptığı mutfağa bile girmişti. Ama Charles Parker içerdeyken dükkâna hiç girmemişti. Antonapoulos'un otobüsle kasabadan ayrılışından beri ikisi de birbirlerinden uzak durmaya dikkat ediyorlardı. Yolda karşılaştıklarında, başlarını öteye çeviriyordu ikisi de. Bir keresinde dostuna çok sevdiği baldan bir kavanoz göndermek istemişti de onunla karşılaşmak zorunda kalmamak için balı postayla ısmarlamıştı.

Singer vitrinin önünde duruyor, dostunun kuzeninin bir grup müşteriye hizmet edişini seyrediyordu. Cumartesi akşamları çok iş olurdu hep. Bazen Antonapoulos'un saat onlara kadar çalıştığı olurdu. Büyük otomatik mısır patlatma

makinesi kapının yanındaydı. Dükkânda çalışanlardan biri makinenin içine bir ölçek dane attı, mısır taneleri iri kar parçaları gibi uçuşmaya başladı camın içinde. Dükkândan çıkan koku, sıcak ve tanıdık bir kokuydu. Fındık kabukları ayaklar altında çiğneniyordu yerde.

Singer caddeden aşağı yürüdü. İtilip kakılmaktan sakınmak için insanların arasından ustalıkla sıyrılmak zorunda kalıyordu kalabalıkta. Tatil olduğu için caddeler ipe dizili kırmızı ve yeşil ampullerle süslenmişti. İnsanlar kol kola girmiş gruplar halinde gülerek dolaşıyordu. Genç babalar ağlayan çocuklarını omuzlarında avutmaya çalışıyordu. Kurtuluş Ordusu'ndan bir kız, kırmızı-mavi bonesiyle bir köşede bir çanı tıngırdatıyordu. Singer'ın yüzüne bakınca Singer kızın yanındaki kutuya birkaç kuruş atmak zorunda kaldı. Çanaklarını ya da kabuk bağlamış ellerini uzatmış zenci ve beyaz dilenciler vardı. Neon reklam ışıkları kalabalığın yüzüne turuncu ışıklar saçıyordu.

Bir gün, bir ağustos öğle sonrası, Antonapoulos'la birlikte bir kuduz köpek gördükleri köşeye vardı. Sonra her maaş günü Antonapoulos'un resim çektirdiği Kara ve Deniz Ordu Pazarı'nın üzerindeki odayı geçti. O resimlerden birçoğunu yanından ayırmıyordu artık. Batıya, nehre doğru döndü. Bir keresinde bir piknik yemeği hazırlamışlar, köprüyü geçtikten sonra öte yakadaki bir çayırlıkta yemişlerdi.

Singer, anacaddede bir saat kadar dolaştı. Bütün bu kalabalıkta yalnız olan tek insan oydu sanki. En sonunda saatini çıkardı, baktı ve oturduğu eve doğru döndü. Onlardan birisi gelebilirdi bu akşam odasına. Unutlandı.

Antonapoulos'a koca bir paket Noel hediyesi göndermişti postayla. O dört kişiden her birine, ayrıca Bayan Kelly'ye de hediyeler vermişti. Hepsi için, bir de radyo almış, pencerenin kenarındaki masanın üzerine koymuştu. Doktor Copeland radyoyu fark etmedi. Biff Brannon hemen farkına vardı ve kaşlarını kaldırdı görünce. Jake

Blount, orada bulunduğu sürece aynı istasyonda açık tutardı radyoyu, konuşurken sesiyle müziği bastırmaya çalışıyordu sanki, çünkü alnından damarlar fırlardı dışarı. Mick Kelly radyoyu görünce bir şey anlamadı ilkin. Yüzü kıpkırmızı oldu, radyonun onun olup olmadığını defalarca sordu, kendisi de dinleyebilir miydi? Kendisine uygun bir istasyon bulunca-ya kadar bir düğmeyi çevirip durdu dakikalarca. İskemlesinde, elleri dizlerinde öne eğilmiş oturuyordu, ağzı açık, nabzı şakaklarında hızlı hızlı atarak. İşittiğinden çok daha öte birtakım sesleri dinliyor gibiydi. Bütün öğleden sonra orada oturdu, bir an gülümseyerek yüzüne bakınca Singer'ın, gözleri ıpıslaktı, yumruklarıyla sildi gözlerini. Kendisi işte olduğu zamanlar gelip radyoyu dinleyip dinleyemeyeceğini sordu ona, evet anlamında başını salladı Singer. Ondan sonraki birkaç gün Singer ne zaman kapıyı açsa, onu radyonun başında gördü. Eli, kısa karmakarışık saçları içinde, yüzünde Singer'ın daha önce hiç görmediği bir bakış.

Noel'den hemen sonra bir gece, dört kişi bir rastlantıyla aynı zamanda ziyaret ettiler onu. Daha önce hiç olmamıştı böylesi. Singer gülümseyerek, elinde soğuk içkiler, odada dolaşıyor, konuklarını ağırlamak için elinden geleni yapıyordu. Ama tuhaf bir şey vardı havada.

Doktor Copeland oturmuyordu. Şapkası elinde, kapının girişinde ayakta duruyordu, ötekileri soğuk bir gülümseyişle selamlanmıştı. Onlarsa, sanki sen neden buradasın der gibi bakıyorlardı. Jake Blount yanında getirdiği biraları açıyordu, biranın köpüğü gömleğinin önüne bulaşmıştı. Mick Kelly müzik dinliyordu radyodan. Biff Brannon, yatağın üzerine oturmuş, ayak ayak üstüne atmıştı, gözleri önündeki grubun üzerinde dolaştı bir an, sonra kısıldı ve sabitleşti.

Singer şaşırmıştı. Her birinin her zaman söyleyecek ne kadar çok şeyi olurdu. Ama şimdi hepsi bir aradaydılar ve susuyorlardı. İçeri girdiklerinde bir çeşit patlama filan olacak sanmıştı Singer. Belirsiz bir şekilde bunun bir şeyin sonu

olacağını ummuştu. Ama odada yalnızca bir gerginlik hissi vardı. Elleri, sanki havada görünmeyen bir şeyleri çekiyor ve bir araya getirip bağlıyor gibi, sinirli sinirli işliyordu.

Jake Blount, Doktor Copeland'ın yanında oturuyordu. "Yüzünüzü tanıyorum sizin. Bir defa daha karşılaştık sizinle... dış merdivenlerde."

Doktor Copeland, onun sözlerini bir makasla kırpar gibi kestirdi attı. "Birbirimizi tanıdığımızın farkında değilim ben," dedi. Sonra da kaskatı gövdesi büzülür gibi oldu. Odanın eşiğinden dışarı çıkıncaya kadar adım adım geri çekildi.

Biff Brannon ağır ağır sigarasını içiyordu. Duman, mavi tabakalar halinde odanın içinde yayılıyordu. Mick'e döndü, ona bakar bakmaz bir kan dalgası hücum etti yüzüne. Gözlerini yarı kapadı, bir an sonra kan yine çekildi yüzünden. "İşler nasıl gidiyor bugünlerde?"

"Ne işi?" diye sordu Mick kuşkuyla.

"Hiç canım, günlük işler işte," dedi. "Okul, filan."

"Fena değil."

Her biri bir şeyler bekler gibi Singer'a bakıyordu. O ise ne yapacağını bilemiyordu. Boyuna soğuk bir şeyler sunuyor ve gülümsüyordu.

Jake avucuyla dudaklarını sildi. Doktor Copeland'la konuşma çabasından vazgeçti ve yatağa Biff'in yanına oturdu. "O tahta parmaklıkların, fabrikaların duvarlarının üzerine kırmızı tebeşirle o rezil yazıları yazıp duran kim acaba, biliyor musunuz?"

"Hayır," dedi Biff. "Hangi rezil yazılar?"

"Çoğu Eski Ahit'ten. Ne zamandır merak edip duruyorum."

Herkes daha çok dilsize söylüyordu söyleyeceğini. Düşünceleri, bir tekerin çubuklarının tekerleğin göbeğinde birleşmesi gibi, onda birleşiyordu sanki.

"Ne soğuk oldu bu kış," dedi Biff sonunda. "Geçen gün eski kayıtlara bakıyordum da, 1919 yılında termometrenin

on derece Fahrenheit'a düşmüş olduğunu gördüm. Bu sabah on altıydı, o büyük don yılından sonra en düşük derece demek ki."

"Bu sabah kömürlüğün çatısından buzlar sarkıyordu," dedi Mick.

"Geçen hafta gündelikleri ödeyecek kadar bile para kazanamadık," dedi Jake.

Hava konusunda biraz daha sohbet ettiler. Her biri ötekilerin gitmesini bekliyor gibiydi. Sonra bir itiyle hepsi birden gitmek üzere ayağa kalktı. Doktor Copeland ilk giden oldu, onu ötekiler izledi hemen. Hepsi gidince Singer yalnız kaldı odada, olanlardan hiçbir şey anlamadığı için unutmak istiyordu. Bu gece Antonapoulos'a mektup yazmaya karar verdi.

Antonapoulos'un okuma yazma bilmemesi Singer'ın ona mektup yazmasına engel değildi. Arkadaşının, bir kâğıt parçası üzerindeki sözcüklerin anlamını çıkaramayacağını her zaman bilirdi, ama aylar geçtikçe belki de kendisinin yanıldığını düşünmeye başladı, belki de Antonapoulos okuma yazma bildiğini herkesten saklamıştı bir sır gibi. Aynı zamanda, hastanede mektuplarını okuyup arkadaşına anlatabilecek bir sağır dilsiz de bulabilirdi. Mektupları için çeşitli özürler bulurdu kendi kendine, çünkü şaşkınlıktan ne yapacağını bilemediği ya da çok üzgün olduğu günler büyük bir istek duyardı içinde arkadaşına mektup yazmak için. Ama mektubu yazıp bitirince göndermezdi. Mektup yerine sabah ve akşam gazetelerinden çizgi romanları keser, her pazar gönderirdi dostuna. Her ay da para gönderirdi postayla. Ama Antonapoulos'a yazdığı uzun mektuplar, yırtılıp atılıncaya kadar, cebinde birikirdi.

Dört kişi gidince Singer gri paltosunu geçirdi sırtına, gri fötr şapkasını giydi ve odadan çıktı. Mektuplarını dükkânda yazardı hep. Hem ertesi gün teslim etmeye söz verdiği bir iş de vardı, gecikme filan olmasın diye şimdiden bitirmek

istiyordu o işi. Gece sert ve dondurucuydu. Ay kocamandı, altın sarısı bir ışık vardı çevresinde. Yıldızlı gökyüzüne karşı evlerin çatıları kapkaraydı. Yürürken mektubuna nasıl başlayacağını düşünüyordu, ama daha birinci cümle bile kafasında oluşmamışken dükkâna vardı. Anahtarıyla kapıyı açtı ve dükkâna girdi, öndeki ışıkları yaktı.

Çalıştığı yer dükkânın en gerisindeydi. Bez bir perde kendi yerini dükkânın gerisinden ayırıyor, özel bir yer yapıyordu. Tezgâhından ve iskemlesinden başka, köşede ağır bir kasa, yeşile kaçan aynasıyla bir lavabo, kutularla ve eski saatlerle dolu raflar vardı. Tezgâhının üzerini toparladı, hazırlamayı söz verdiği gümüş tabağı keçe kılıfından çıkardı. Dükkân soğuk olmasına rağmen paltosunu, ceketini çıkardı ve çalışırken kendisine engel olmasın diye gömleğinin mavi çizgili manşetlerini yukarı kıvırdı.

Tabağın ortasındaki monogram üzerinde uzun süre çalıştı. Çelik kalemini ince, dikkatli darbelerle gümüş tabağın üzerinde yürütüyordu. Çalışırken, gözlerinde derin bir açlık, sabırsızlık vardı. Dostu Antonapoulos'a yazacağı mektubu düşünüyordu. İşini bitirdiğinde vakit gece yarısını geçmişti. Gümüş tabağı kaldırdığında alnı ıpıslaktı heyecandan. Tezgâhını temizledi ve yazmaya başladı. Sözcüklere, bir kalemle kâğıt üzerinde şekil vermeye bayılırdı, harfleri sanki kâğıt üzerinde değil de bir gümüş tabak üzerinde çalışıyormuş gibi dikkatle biçimlendirdi.

"*Benim biricik dostum,*

"*Dergimizden, Cemiyet'in bu yıl Macon'da bir kurultay toplayacağını anlıyorum. Bazı kişiler konuşmalar yapacak, sonra büyük bir ziyafet verilecek. Öyle sanırım. Bu kurultaylardan birine gitmeyi düşünürdük hep, anımsar mısın, ama hiçbir zaman gidememiştik. Keşke şimdi gidebilseydik. Keşke buna gidebilseydik, düşündüm de ne güzel olurdu. Ama sen olmayınca ben de gidemem tabii. Birçok eyaletten gelecekler, ta yürekten gelen sözcüklerle, uzun düşlerle dolu*

olacak hepsi de. Aynı zamanda kiliselerin birinde özel bir tören de olacak; yarışmaya benzer bir şey de yapacaklar, altın bir madalya verecekler ödül olarak. Bütün bunları hayal ettiğimi yazayım sana. Hem hayal ediyorum, hem etmiyorum. Ellerim o kadar uzun zamandır hareketsiz duruyor ki, nasıl olduğunu hatırlamak çok güç. Kurultay deyince ben, bütün çağrılıların senin gibi olduklarını düşünüyorum dostum.

"Geçen gün evimizin önünde durdum bir süre. İçinde başkaları oturuyor şimdi. Öndeki büyük meşeyi hatırlıyor musun? Telefon tellerine engel olmasın diye dallarını kestiler, ağaç öldü. Dalları çürüdü, gövdesinde oyuk açıldı. Ha, burada, dükkândaki kedi (hani sen okşar, severdin ya, o) zehirli bir şey yemiş, öldü. Ne acı oldu."

Kalemi, kâğıdın üzerinde tuttu bir süre. Mektuba devam edemeden sıkıntı içinde oturdu öylece. Sonra ayağa kalktı, bir sigara yaktı. Oda soğuktu, havada ekşi, bayat bir koku vardı – gazyağı, gümüş parlatma sıvısı ve sigara kokusu karışımı. Paltosunu giydi, atkısını sarındı ve ağır bir kararlılıkla yazmaya başladı yine.

"Ben oradayken sana anlattığım dört kişiyi anımsıyor musun, resimlerini çizmiştim sana: Zenci, genç kız, bıyıklı birisi, bir de New York Café'nin sahibi. Onlara dair bir şey anlatmak istiyorum sana, ama nasıl dile getireceğim pek bilemiyorum.

"Hepsi de çok meşgul insanlar. Gerçekten de o kadar meşgul insanlar ki, hayal edemezsin. Gece gündüz işlerinde çalışıyorlar demek istemiyorum, kafalarında her zaman o kadar çok yapacak iş var ki, bir türlü rahat vermiyor onlara. Odama çıkarlar, konuşurlar benimle, o kadar çok konuşurlar ki, anlayamam insan nasıl yorulmadan o kadar uzun süre açıp kapayabilir ağzını. (Fakat New York Café'nin sahibi farklı onlardan – ötekilere benzemiyor o. Öyle siyah bir sakalı var ki, günde iki defa tıraş olması gerekiyor, o elektrikli tıraş makinelerinden var kendisinde. Boyuna susar ve gözler

etrafı. Ötekilerin hep nefret ettikleri bir şey vardır. Yemekten, uyumaktan, şaraptan ya da dostça bir arada bulunmaktan daha çok sevdikleri bir şeyleri olur hep. İşte bunun için o kadar meşguller onlar.)

"O bıyıklısı deli sanıyorum. Çok eskiden bir öğretmenim vardı, bazen onun gibi çok açık konuşuyor. Diğer zamanlar öyle bir dille konuşuyor ki, anlamaya yetişemiyorum ben. Bazen doğru dürüst elbise giyiyor, bazen de çalışırken giydiği iş tulumuyla, kapkara, pis pis kokarak geliyor. Yumruğunu sallıyor, senin bilmeni arzu etmediğim çirkin, sarhoş sözler söylüyor. Kendisiyle benim ortak bir sırrımız olduğunu sanıyor, ama bunun ne olduğunu bilmiyorum ben. Sana inanılması güç bir şey yazayım. Bir buçuk litre Happy Days viskisi içiyor da hâlâ konuşabiliyor, ayakta durabiliyor, yatmayı filan aklına getirmiyor. İnanmayacaksın buna ama doğru.

"Odamı o sözünü ettiğim kızın annesinden, aylığı 16 dolara kiraladım. Kız hep oğlanlar gibi kısa pantolonlar giyerdi eskiden, ama şimdi mavi bir etek ve bluz giyiyor. Genç bir bayan değil henüz. Beni gelip görmesinden hoşlanıyorum. Onlara bir radyo aldığım için her zaman geliyor şimdi. Müzikten hoşlanıyor. İşittiği şeyin ne olduğunu bilmek isterdim. Benim sağır olduğumu biliyor ama, müzikten anladığımı sanıyor.

"Zenci veremli, ama zenci olduğu için burada gidebileceği iyi bir hastane yok. Kendisi bir doktor, bugüne kadar gördüğüm herkesten çok çalışıyor. Hiç de zenci gibi konuşmuyor. Başka zencilerin konuşmalarını anlayamıyorum, çünkü dilleri, sözcükleri çıkarmak için yeteri kadar dönmüyor ağızlarının içinde. Bu zenci adam korkutuyor beni bazen. Gözleri ateş gibi ve parlak. Beni bir toplantıya çağırdı, gittim. Birçok kitabı var. Ama hiç meraklı polis romanı yok. İçki içmiyor, et yemiyor ve sinemaya gitmiyor.

"Yaa! Özgürlük ve korsanlar. Evet, Kapital ve Demokratlar. İşte böyle konuşuyor o bıyıklı, çirkin adam. Sonra

kendi söylediğinin tersini söylüyor, özgürlük bütün ülkülerin en büyüğüdür diyor. Şu içimdeki müziği bir yazabilsem, bir müzisyen olabilsem. Mutlaka yapmam lazım bunu, diyor genç kız. Hizmet edelim bırakmıyorlar bizi, diyor zenci doktor. Bu, benim halkımın en yüce ihtiyacıdır. Ya! diyor, New York Café'nin sahibi. Düşünceli birisi o.

"Benim odama geldiklerinde işte böyle konuşuyorlar. Yüreklerindeki bu sözler rahat bırakmıyor onları, bunun için her zaman meşguller. Bir araya geldiklerinde, bu hafta Macon'daki kurultayda toplananlar gibi olacaklarını sanırsın sen şimdi. Ama hiç de değil. Bugün hepsi birden geldiler odama. Sanki hepsi de ayrı ayrı kentlerden gelmiş gibi oturdular. Kabaydılar hatta, sen bilirsin benim her zaman kaba olmanın ve başkalarının duygularına kulak vermemenin nasıl yanlış bir şey olduğunu söylediğimi. Ama böyleydiler işte. Anlamıyorum, bunun için de sen anlarsın diye sana yazıyorum. Garip duygular var içimde. Ama çok şeyler yazdım bu konuda, sıkılmışsındır bilirim. Ben de sıkıldım.

"Beş ay yirmi bir gün oldu bugün. Sensiz yapayalnızdım bütün bu süre içinde. Düşündüğüm tek şey, bir daha ne zaman seninle beraber olacağımızdır. Kısa zamanda yanına gelemezsem, ne yaparım bilmem ki."

Singer başını tezgâha dayadı, dinlendi. Yanağını dayadığı düzgün tahtanın kokusu ve serinliği okul günlerini anımsattı ona. Gözleri kapandı, hasta hissetti kendini. Kafasında Antonapoulos'un yüzünden başka bir şey yoktu, dostuna olan özlemi öyle büyüktü ki, soluğu kesiliyordu. Bir süre sonra başını kaldırdı ve kalemine uzandı.

"Senin için ısmarladığım Noel hediyesi zamanında gelmedi. Yakında geleceğini umuyorum. Senin seveceğini ve hoşlanacağını umarım. Her zaman ikimizi düşünüyorum, her şeyi anımsıyorum. Senin yaptığın yemekleri özlüyorum. New York Café'de yiyecekler eskisinden de kötü. Daha geçen gün çorbamda bir sinek buldum. Sebzelerin ve şehriye-

nin içine karışmıştı. Ama bu bir şey değil. Sana öyle ihtiyacım var ki, dayanamayacağım bir yalnızlık bu. Çok geçmez, yine geleceğim. İznim ancak altı ay sonra, ama ondan önce bir şeyler ayarlarım sanıyorum. Öyle yapmam da gerek galiba. Ben yalnız olamam, beni anlayan sensiz edemem.

Sadık Dostun
JOHN SINGER"

Eve döndüğünde saat sabahın ikisini geçiyordu. Koca, kalabalık ev kapkaranlıktı, üç kat merdiveni dikkatle, bir şeye çarpmadan, tökezlemeden çıktı. Her zaman cebinde taşıdığı karıları, saatini ve dolmakalemini çıkardı cebinden. Sonra elbiselerini düzgünce katladı, iskemlesinin arkasına astı. Gri pazen pijamaları sıcak ve yumuşaktı. Battaniyeyi çenesine kadar çeker çekmez hemen uykuya daldı.

Uykunun karanlığı içinde bir düş oluştu. Taş basamaklı bir merdiveni aydınlatan donuk sarı ışıklı fenerler vardı. Antonapoulos bu basamakların üstünde diz çökmüştü. Çıplaktı, başının üzerinde tuttuğu bir şeyle beceriksizce uğraşıyor ve dua edermiş gibi bakıyordu bu şeye. Kendisi basamakların yarısında diz çökmüştü. Çıplaktı, üşüyordu, gözlerini Antonapoulos'tan ve başının üzerinde tuttuğu şeyden alamıyordu. Arkasında, yerde bıyıklı adamın, kızın, zencinin ve sonuncu kişinin bulunduğunu hissediyordu. Onlar da çıplak olarak yere diz çökmüştü, gözlerini kendi üzerinde hissediyordu onların. Arkalarındaysa, karanlıkta diz çökmüş sayısız insan vardı. Kendi elleri koskoca yel değirmenleriydi, Antonapoulos'un tuttuğu meçhul şeye büyülenmiş gibi gözlerini dikmişti. Sarı fenerler karanlıkta ileri geri sallanıyordu, bunun dışında her şey hareketsizdi. Sonra aniden bir karışıklık oldu. Her şey yukarı kalkmaya başladı, basamaklar çöktü ve kendini aşağı doğru düşüyor hissetti. Bir sıçrayışla uyandı. Sabahın ilk ışıkları pencereyi aydınlatıyordu. Bir korku duydu içinde.

O kadar uzun zaman geçmişti ki, dostuna bir şeyler olmuş olabilirdi. Antonapoulos kendisine yazmadığı için bu-

nu bilemezdi. Kim bilir, belki arkadaşı düşmüş de bir yerini incitmişti. Bir kez daha onunla birlikte olmak için öyle bir telaş duydu ki içinde, ne pahasına olursa olsun bunu ayarlamaya karar verdi – hem de derhal.

O sabah postanede kendi kutusunda bir paketi olduğuna dair bir not buldu. Noel için ısmarladığı ve zamanında gelmeyen hediyeydi bu. Çok güzel bir şeydi. İki yıl içinde ödemek üzere taksitle almıştı. Özel olarak kullanmak üzere yapılmış bir sinema makinesiydi bu, Antonapoulos'un hoşuna gidecek yarım düzine Micky Mouse ve Popeye komedileriyle birlikte.

Singer o sabah dükkâna en son geldi. Yanında çalıştığı kuyumcuya cuma ve cumartesi günü izin istediğine dair bir dilekçe verdi. O hafta dört düğün olduğu halde kuyumcu gidebilirsin anlamında başını salladı.

Daha önceden seyahat hakkında hiç kimseye bir şey söylemedi, ama ayrılırken kapısına, iş için birkaç gün evde olmayacağına dair bir not iliştirdi. Gece yolculuk ediyordu, tren sabahın ilk kızıl ışıkları belirirken varacağı yere ulaştı.

Öğleden sonra, ziyaret saatinden biraz önce hastaneye gitti. Kolları sinema makinesinin paketleriyle, dostuna getirdiği bir yemiş sepetiyle doluydu. Daha önce Antonapoulos'u ziyaret etmiş olduğu koğuşa gitti doğruca.

Koridor, oda, sıra sıra yataklar tıpkı anımsadığı gibiydi. Eşikte durdu ve sabırsızlıkla dostunu aradı gözleri. Fakat bütün iskemlelerin dolu olduğunu derhal fark ettiği halde Antonapoulos ortalarda yoktu.

Singer paketlerini yere bıraktı ve kartlarından bir tanesinin altına "Spiros Antonapoulos nerde?" diye yazdı. Odaya bir hemşire girdi, kartı ona uzattı Singer. Hemşire anlamadı. Başını iki yana salladı, omuzlarını kaldırdı. Singer koridora çıktı ve kartı önüne gelen herkese uzatmaya başladı. Hiç kimse bilmiyordu. İçinde öyle bir korku vardı ki, ellerini hareket ettirmeye başladı. Sonunda beyaz ceketli bir doktora

rastladı. Doktorun dirseğine sımsıkı yapıştı ve kartı uzattı. Doktor kartı dikkatle okudu ve onu bir sürü koridordan geçirerek bir yere götürdü. Önünde bir sürü kâğıtlar, bir masaya oturmuş bir kadının bulunduğu küçük bir odaya girdiler. Kadın kartı okudu ve bir çekmecenin içindeki kartları karıştırdı.

Sinirden ve korkudan gözleri dopdoluydu Singer'ın. Kadın düşünceli düşünceli bir şeyler yazmaya başladı bir kâğıt üzerine. Singer, dostu hakkında yazılan şeyleri hemen görmek için eğilip boynunu uzatmaktan kendini alamadı.

Bay Antonapoulos kliniğe nakledilmiştir. Nefritten hastadır. Sizi birisiyle oraya göndereceğim.

Koridorlardan geriye dönerken, koğuşun kapısında bıraktığı paketleri almak için durdu. Yemiş sepeti çalınmıştı, ama öteki kutulara hiç dokunulmamıştı. Doktorun arkasından binanın dışına çıktı, çayırlık bir yeri geçerek kliniğe geldiler.

Antonapoulos! Özel koğuşa geldiğinde ilk bakışta gördü onu. Yatağı odanın ortasına konmuştu, yastıkları kendisine destek yapmış oturuyordu. Kırmızı bir ropdöşambr, yeşil ipek pijamalar giymişti, turkuvaz bir yüzük takmıştı parmağına. Derisi soluk sarı renkteydi, gözleri çok dalgın ve karanlıktı. Siyah saçlarına ak düşmüştü şakaklarda. Örgü örüyordu. Şişman parmakları uzun fildişi iğnelerle ağır ağır çalışıyordu. Önce dostunu görmedi. Sonra Singer gelip önünde durunca hiç şaşırmadan sakin sakin gülümsedi ve yüzüklü elini uzattı.

Singer'ın üzerine daha önce hiç bilmediği bir utangaçlık ve çekingenlik gelmişti. Yatağın yanında bir yere oturdu ve yatak örtüsünün kenarına koydu yumulu ellerini. Gözlerini bir türlü dostunun yüzünden ayıramıyordu, ölü yüzü gibi solgundu. Dostunun elbiselerinin parlaklığı, zenginliği ürkütmüştü onu. Ona gerekebilecek şeyleri çeşitli fırsatlarla parça parça göndermişti, ama hepsi bir araya geldiğinde

nasıl görüneceklerini bir türlü hayal edememişti. Antonapoulos anımsadığından çok daha iriydi. Karnının yağlı kıvrımları ipek pijamalarının altından görünüyordu. Beyaz yastığının üstünde başı kocamandı. Yüzündeki uysal sessizlik öyle derindi ki, Singer'ın yanında bulunduğundan nerdeyse habersiz olduğu söylenebilirdi.

Singer utanarak ellerini kaldırdı, konuşmaya başladı. Güçlü, usta parmakları, işaretleri sevgi dolu bir kesinlikle biçimlendiriyordu. Soğuklardan, tek başına geçen uzun aylardan söz etti. Bütün ortak anıları saydı, ölmüş kediden, dükkândan, oturduğu yerden söz etti. Her duruşta Antonapoulos tatlı tatlı başını sallıyordu. O dört kişiden ve odasına yaptıkları uzun ziyaretlerden konuştu. Dostunun gözleri ıslak ve karanlıktı ve onların içinde, binlerce defa seyrettiği, kendisinin küçük dikdörtgen resimlerini gördü. Sıcak kan yeniden gelmişti yüzüne, elleri hızlanmıştı. Zenciden, bıyıkları oynayan adamdan ve kızdan konuştu uzun uzun. Elleri gittikçe daha hızlı çiziyordu şekilleri. Antonapoulos ağır ağır başını sallıyordu. Singer sabırsızca daha da yanaştı yatağa; uzun, derin soluyordu, gözlerinde yaşlar parlıyordu.

Sonra Antonapoulos, birdenbire şişman işaret parmağıyla bir daire çizdi ağır ağır. Parmağı Singer'a doğru çiziyordu daireyi, sonunda parmağıyla dostunun karnına bastırdı. Şişko Yunanlının gülümsemesi yayıldı yüzüne, etli, pembe dilini dışarı çıkardı. Singer güldü ve elleri korkunç bir hızla çizdi sözcükleri. Gülerken omuzları sarsılıyordu, başı arkaya düşüyordu. Niçin güldüğünü bilmiyordu. Antonapoulos gözlerini döndürüyordu. Singer soluğu kesilinceye kadar, parmakları titremeye başlayıncaya kadar gürültüyle güldü, güldü. Dostunun kolunu yakalamış, sakinleşmeye çalışıyordu. Kahkahaları ağır, acı verici hıçkırıklara dönüştü.

Önce Antonapoulos kendine geldi, ciddi bir tavır takındı. Küçük, şişman ayakları ucundaki örtüyü kaldırmaya çalışıyordu. Gülümsemesi kayboldu yüzünden, öfkeyle bat-

taniyeyi tekmeledi. Singer düzeltmek için koştu, fakat Antonapoulos surat astı, parmağını koğuşun içinde gezmekte olan bir hemşireye emreder gibi uzattı. Hemşire, arzusuna göre düzeltince yatağını, Yunanlı başını öyle bir ciddiyetle eğdi ki, hareketi basit bir teşekkürden çok duaya benziyordu. Sonra ciddi ciddi tekrar arkadaşına döndü.

Singer konuşurken zamanın nasıl geçtiğinin farkında değildi. Ancak bir hemşire Antonapoulos'un yemeğini bir tepsi içersinde önüne getirince vaktin geç olduğunun farkına vardı. Koğuşun içindeki ışıklar yakılmıştı, pencerelerden bakınca dışarısı nerdeyse karanlıktı. Öteki hastaların da yemekleri gelmişti tepsiler içinde. İşlerini bir kenara bırakmışlar (kimi sepet örüyor, kimi deri işi ya da örgü yapıyordu) kayıtsız, neşesiz yemeklerini yiyorlardı. Antonapoulos'un yanında hepsi çok hasta ve soluk görünüyordu. Çoğunun saç tıraşı gelmişti, arkadan açık, eski püskü gecelikler giymişlerdi. İki dilsize hayretle bakıyorlardı.

Antonapoulos tabağın üzerindeki kapağı kaldırdı ve yiyeceği dikkatle inceledi. Balık ve sebze vardı. Balığı aldı ve avucunun içinde ışığa tutarak iyice bir baktı. Sonra iştahla yedi. Yemek yerken odadaki kimseleri eliyle göstermeye başladı. Köşedeki bir adamı işaret etti, yüzüyle nefret ettiğini belirtti ondan. Adam da ona suratını buruşturdu. Bir delikanlıyı işaret etti, gülümsedi, başını salladı, tombul elini sallayarak selamlaştı. Singer, sıkılmayacak kadar mutluydu. Yerden paketleri aldı ve dostunu eğlendirmek için yatağın üzerine koydu onları. Antonapoulos paketleri açtı, ama makine hiç ilgilendirmedi onu. Tekrar yemeğine döndü.

Singer hemşireye, makineye dair bir şeyler yazdığı bir kâğıt uzattı. Hemşire bir tıp öğrencisi çağırdı içeri, sonra da bir doktor getirdiler. Üçü kendi aralarında konuşurken merakla bakıyorlardı Singer'a. Hastaların da haberi oldu bundan ve heyecanla doğruldular yataklarının üzerinde dirseklerine dayanarak. Yalnızca Antonapoulos rahatını bozmamıştı.

Singer daha önce denemişti makineyi. Perdeyi bütün hastaların görebileceği bir yere koydu. Sonra makineyi kurdu, filmi yerleştirdi. Hemşire akşam yemeği tepsilerini topladı, götürdü. Koğuştaki ışıklar söndürüldü. Bir Micky Mouse komedisi parladı perde üzerinde.

Singer, dostunu gözlüyordu. Başlangıçta ürktü Antonapoulos. Daha iyi görebilmek için yerinde doğruldu, hemşire engel olmasaydı yatağından kalkacaktı. Sonra yüzünde gittikçe parlayan bir gülüşle seyretmeye başladı. Singer, öteki hastaların birbirlerine seslendiklerini ve güldüklerini görebiliyordu. Hemşireler, hademeler de doluştu içeri, koğuşta bir curcunadır gidiyordu. Micky Mouse bitince bir Popeye filmi koydu Singer. Bu film de bitince, ilk defa için eğlencenin yeter olduğunu hissetti. Işığı yaktı, koğuş yine eski haline geldi. Öğrenci, makineyi dostunun yatağının altına koyarken Antonapoulos'un gözlerini kurnazca etrafta gezdirdiğini gördü. Herkesin, makinenin kendisine ait olduğunu anladığından emin olmak istiyordu.

Singer yine elleriyle konuşmaya başladı. Çok geçmeden artık gitmesinin isteneceğini biliyordu, ama kafasında biriktirdiği düşünceler bu kadar kısa bir zamanda söylenemeyecek kadar çoktu. Çılgın bir telaşla konuşuyordu. Koğuşta, felçten başı boyuna sallanan, kaşlarını indirip kaldıran yaşlı bir adam vardı. Kıskandı bu yaşlı adamı her gün Antonapoulos'un yanında bulunduğu için. Singer sevinerek değişirdi yerini bu adamla.

Dostu göğsünde bir şey aranıp duruyordu. Her zaman taktığı küçük pirinç haçtı bu. Kirli ipin yerini kırmızı bir kordon almıştı şimdi. Aklına, gördüğü düş geldi Singer'ın, dostuna da anlattı bunu. O telaş içinde işaretler bazen belirsizleşiyordu, o zaman ellerini sallayıp yeniden başlaması gerekiyordu. Antonapoulos, karanlık, uykulu gözlerle seyrediyordu onu. Parlak renkli, zengin giysileri içinde hareketsiz otururken, efsanelerdeki akıllı krallardan birine benziyordu.

Koğuş sorumlusu öğrenci, ziyaret saatinden sonra bir saat daha oturmasına izin verdi Singer'ın. Sonunda ince kıllı bileğini uzattı ve saati gösterdi. Hastalar uyumak için yataklarına girmişlerdi. Singer'ın elleri titredi. Dostunun kolunu yakaladı ve her sabah işe giderken ayrılışlarında olduğu gibi dikkatle baktı gözlerinin içine. Nihayet geri geri odadan çıktı Singer. Eşikte elleriyle son defa ezik bir veda işareti yaptı ve arkasından yine yumruğa dönüştü.

Ocak ayının mehtaplı gecelerinde, meşgul edilmediği her akşam kasabanın sokakları boyunca dolaşmaya devam etti Singer. Hakkındaki dedikodular daha da arttı. Yaşlı bir zenci kadın, yüzlerce kişinin önünde, onun ölülerin ruhlarının nasıl çağrıldığını bildiğini söylüyordu. Parça başına iş yapan bir işçi, eyalette bir başka yerde, bir fabrikada dilsizle çalıştığını ileri sürüyordu – anlattığı masallar eşsizdi. Zenginler onun zengin olduğunu, yoksullarsa kendileri gibi bir yoksul kişi olduğunu sanıyorlardı. Bu dedikodular yalanlanamadığı için de gittikçe daha garip şekiller alıyor, adeta gerçekleşiyordu. Herkes dilsizi, olmasını istediği gibi, kendine göre tanımlıyordu.

8

Niçin?

Bu soru, farkında olmadan, tıpkı damarlarındaki kan gibi Biff'in kafasında dolanıp duruyordu. İnsanları, eşyaları, fikirleri düşünüyordu, soru hep kafasındaydı. Gece yarısı, sabah karanlığında, öğleyin. Hitler ve savaş dedikoduları. Domuz filetosu fiyatları ve biraya konan vergi. Özellikle dilsiz sorunu üzerinde kafa yoruyordu. Örneğin, niçin çekip gitmişti Singer trene atladığı gibi; niçin nerede olduğu sorulduğu zaman anlamamış gibi yapmıştı soruyu? Niçin herkes dilsizin tam kendi istedikleri gibi olduğunu düşünmekte diretiyordu – hepsi de garip bir yanlış değil miydi bu düşüncelerin? Singer günde üç kez orta masaya oturuyordu. Önüne ne konursa onu yiyordu – lahana ve istiridye hariç. O, kavgaya benzer gürültülü seslerin ortasında yalnızca o sessizdi. Küçük, yeşil, yumuşak, iri cins fasulyeleri severdi, çatalının ucuyla düzgün bir şekilde toplardı onları tabağından. Tuzlu bisküvilerini ise suyuna banardı.

Biff ölümü de düşünüyordu. Garip bir şey geçmişti başından. Bir gün banyodaki dolabı karıştırırken bir Agua Florida şişesi buldu. Alice'ten kalmış olan tuvalet eşyalarını Lucile'e götürürken pek gözüne çarpmamıştı demek. Parfüm şişesi elinde durup dinelirken düşünüyordu. Alice'in ölümünün üzerinden dört ay geçmişti – her ay bir

yıl kadar uzun ve avarelikle dolu gelmişti ona. Çok az düşünmüştü onu.

Biff mantarını çıkardı şişenin. Aynanın önünde gömleksiz duruyordu, kara, kıllı koltuk altlarına serpti biraz parfümden. Koku gerginleştirdi onu. Aynada kendine baktı son derece gizli bir bakışla, kımıldamadı. Kokunun geriye getirdiği anılarla sersemlemişti; o kadar açık olduğu için değil, birlikte uzun yılların anılarını getirdiği ve o anılar o kadar tam olduğu için. Biff burnunu ovuşturdu, sağına soluna baktı. Ölümün sınırı. Her dakika, onunla yaşadığını hissetti içinde. Ve şimdi birlikte yaşamaları, ancak geçmişte olabileceği kadar bütündü. Birden uzaklaştı oradan.

Yatak odası yeniden düzenlenmişti. Tamamen kendisininki şimdi. Daha önce dökük saçık, kadınımsı yumuşak ve cansız olurdu daima. Kuruması için odanın içinde bir uçtan bir uca gerili iplere asılı çoraplar, pembe suni ipekli kumaştan, üzerinde delikler olan pantolonlar olurdu. Demir somya paslanmış, parça parça dökülüyordu, lekeli, dantel süslü yastıklar olurdu üzerinde. Aşağıdan gelen iri kemikli bir kedi sırtını kamburlaştırır ve kederli kederli yiyecek kabına sürtünürdü.

Bütün bunları değiştirmişti şimdi. Demir somyayı, açılınca genişleyen tek kişilik bir somyayla değiştirmişti. Yerde kalın, kırmızı bir halı vardı, duvara, çatlakların gizlenemez olduğu yere asmak için Çin mavisi çok güzel bir kumaş almıştı. Şömineyi açmış, temizletmiş, içine çam kütükleri koymuştu. Şöminenin üzerinde Baby'nin küçük bir resmiyle, ellerinde bir top tutan, kadifeler içinde bir küçük oğlan çocuğunun renkli resmi asılıydı. Köşede, topladığı, meraklısı olduğu şeyleri koyduğu camlı bir sandık duruyordu – kelebekler, nadir bir temren, bir insan profili şeklinde garip bir kaya. Somyanın üzerinde mavi ipek yastıklar vardı, pencerelere koyu kırmızı perdeler yapmak için Lucile'in dikiş makinesini ödünç almıştı. Odayı seviyordu. Hem lüks, hem de

ağırbaşlı bir odaydı. Masanın üzerinde, çekilince, dokununca garip müziksel tonlarla şıngırdayan, cam süsleri olan bir Japon pagodası vardı.

Bu odada hiçbir şey onu anımsatmıyordu kendisine. Ama sık sık Agua Florida şişesinin mantarını çıkarıyor, tıpayı kulakmemelerine ya da bileklerine değdiriyordu. Koku, ağır işleyen kafasını karıştırıyordu. Geçmiş duygusu büyüyordu kafasının içinde. Anılar nerdeyse mimari bir düzenle yığılıyorlardı üst üste. Hatıra eşyaları sakladığı bir sandıkta daha evlenmelerinden önce çekilmiş bazı eski resimlere rastladı. Alice bir papatya tarlasında oturuyor. Al-ice bir nehrin üzerinde bir sandalda kendisiyle birlikte. Anılar arasında annesine ait kemikten büyük bir saç iğnesi vardı. Daha küçücük bir oğlanken annesinin saçlarını tarayışını, uzun kara saçlarını arkasında topuz yapışını seyretmeye bayılırdı. Bu saç iğnelerinin, bir hanımın şeklini kopya etmek için böyle eğri olduklarını düşünürdü o zaman, bazen oyuncak bebek diye oynadığı olurdu onlarla. O zamanlar bir puro kutusu dolusu kumaş kırpıntısı vardı. Güzel kumaşlara dokunmayı, onların renklerini severdi, yemek masasının altında saatlerce otururdu kumaş parçalarıyla. Ama altı yaşına gelince annesi bu kırpıntıları almıştı elinden. Uzun boylu, güçlü, erkek gibi, görev duygusuyla dolu bir kadındı. En çok kendisini severdi. Bugün bile bazen düşlerinde gördüğü oluyordu annesini. Anasının altın evlilik yüzüğünü parmağından hiç çıkarmıyordu.

Dolapta Agua Florida ile birlikte Alice'in daima saçları için kullandığı limon saç losyonunu da bulmuştu. Bir gün kendisi de denedi onu. Limon, siyah, kırlaşmaya başlamış saçlarını yumuşacık yaptı, daha sık gösterdi. Hoşuna gitti bu. Saç dökülmesine karşı kullandığı yağı bir kenara attı ondan sonra ve limon karışımı ile yıkamaya başladı saçlarını. Alice'te alay ettiği birtakım meraklara şimdi kendisi kapılmıştı. Niçin?

Aşağıdaki zenci çocuk Louis her sabah bir bardak kahve getirirdi yatakta içmesi için. Kalkıp giyinmeden önce bir saat kadar yastıkların üzerine tüner otururdu. Bir puro içer, gün ışığının duvarda yaptığı şekilleri seyrederdi. Derin düşüncelere dalmışken işaret parmağını uzun, eğri ayak parmakları arasında dolaştırırdı. Anımsıyordu.

Sonra kalkar, öğleden sabahın beşine kadar aşağıda çalışırdı. Pazarları ise bütün gün. İş boyuna zarar ediyordu. Saatlerce boş kaldığı oluyordu lokantanın. Ama yine de yemek saatleri, her zaman olduğu gibi doluyordu, her gün kasanın arkasında durup beklerken yüzlerce tanış yüz görüyordu.

"Ne duruyorsun orada, ne düşünüyorsun?" diye soruyordu Jake Blount. "Almanya'da kalmış bir Yahudi'ye benziyorsun."

"Yarım çeyrek Yahudi'yimdir ben," dedi Biff. "Annemin büyükbabası Amsterdamlı bir Yahudi'ymiş. Ama tanıdığım kadarıyla bizimkilerin geri kalanı hep İskoç-İrlandalı."

Pazar sabahıydı. Müşteriler masalarda vakit öldürüyorlardı, tütün kokusu, gazete hışırtısı vardı ortalıkta. Köşedeki bir kapalı bölümde birkaç adam zar atıyordu, ama gürültü yapmıyorlardı.

"Singer nerede?" diye sordu Biff. "Bu sabah gitmiyor musun onun oraya?"

Blount'ın yüzü karardı, somurttu. Başını öne doğru salladı. Atışmışlar mıydı? – Ama bir dilsiz nasıl atışırdı?

Hayır, çünkü daha önce de olmuştu böyle, ilk değildi bu. Blount bazen ortalıkta sallanıp durur, kendi kendisiyle bir tartışmaya girmiş gibi davranırdı. Ama çok geçmez giderdi –her zaman böyle yapmıştı– ve ikisi birlikte geri dönerlerdi birazdan, Blount hep konuşurdu o zaman.

"Yaşamak deyince seninki gibi olmalı. Kasanın gerisinde otur, bekle. Elini aç, dikil burada."

Biff gücenmezdi. Ağırlığını dirseklerine vererek eğildi, gözlerini kıstı. "Gel seninle ciddi konuşalım. Nedir senin istediğin, söyler misin?"

Blount ellerini vurdu tezgâha. Sıcak, etli ve kaba ellerdi bunlar. "Bira. Bir de o içlerinde fıstık yağı olan peynirli bisküvilerden bir paket."

"Ben onu demek istemedim," dedi Biff. "Birazdan geliriz ona."

Garip bir adamdı bu. Hep değişip duruyordu. Hâlâ balık gibi yüzüyordu içkinin içinde, ama içki onu başka adamları olduğu gibi yere yıkamıyordu. Gözlerinin kenarları hemen her zaman kırmızı olurdu, omuzlarından geriye ürkek ürkek bakma alışkanlığı vardı, sinirli sinirli. İnce boynu üzerinde başı ağır ve kocamandı. Çocukların alay ettiği, köpeklerin hırladığı tipten bir adamdı. Ama alay ettikleri zaman derinden yaralanırdı – kızar, bağırır çağırırdı bir soytarı gibi. Hep birisinin kendisine güldüğünden kuşkulanırdı.

Biff düşünceli düşünceli başını salladı. "Sahi," dedi. "Neden yapıştın kaldın o kumpanyaya? Daha iyi bir iş bulabilirsin. Burada bile çalışabilirsin boş zamanlarında. Yarım gün filan."

"Koca Allah! Bütün bu Allahın belası yeri, anahtarını, sermayesini ve varilleri de versen bana, o kasanın ardına hapsetmezdim kendimi."

İşte başladı. Kışkırtıyordu adamı. Hiç arkadaşı olamazdı bu adamın, hiç kimseyle geçinemezdi.

"Aklını başına al," dedi Biff. "Ciddi ol."

Elinde hesap pusulası bir müşteri yanaştı, para bozdurdu. İçerisi hâlâ sessizdi. Blount huzursuzdu. Biff onun kaçmak üzere olduğunu hissetti. Tutmak istiyordu onu. Tezgâhın arkasındaki raftan iki tane A-1 purosu aldı, birini Blount'a uzattı. Kafasından geçirdiği soruları ölçüyor, tartıyor, sonra vazgeçiyordu, en sonunda sordu:

"Tarihte, yaşayabileceğin zamanı kendin seçebilseydin hangi devri seçerdin?"

Blount geniş, ıslak diliyle bıyıklarını yaladı. "Gebermekle, bir daha soru sormamak arasında bir seçme yapmak zorunda kalsaydın, hangisini seçerdin?"

"Haydi, haydi," diye diretti Biff. "Düşün bir."

Kafasını bir yana eğdi ve uzun burnunun üzerinden merakla bakmaya başladı. Bu, başkalarından dinlemek istediği bir konuydu hep. Kendisi eski Yunan'da yaşamak isterdi. Ege Denizi'nin mavi kıyılarında sandaletlerle dolaşmak. Üstünde harmaniyle. Mermer banyolar, tapınaklarda düşünceye dalmalar.

"Belki de İnkaların zamanında. Peru'da."

Biff'in gözleri üzerine dikildi, çırılçıplak soydu onu. Blount'ı, güneşten kızarmış, kahverengileşmiş, yüzü pürüzsüz ve tüysüz, kolunda altından ve değerli taşlardan bir bilezik taşıyan birisi olarak gördü. Gözlerini kapadığı zaman tam bir İnka oluyordu adam. Ama tekrar ona bakınca o resim uçup gitti kafasından. Yüzüne uymayan şey o sinirli bıyıkları, omuzlarını silkeleyişi, ince boynundaki gırtlak kemiği, torba gibi sarkan pantolonu idi. Bundan da fazla bir şey vardı.

"Ya da 1775 sıralarında."

"Tam yaşanacak günlerdi o günler," diye aynı fikirde olduğunu söyledi Biff.

Blount bilerek ayaklarını yere sürüyordu. Yüzü sert ve mutsuzdu. Nerdeyse gidecekti. Biff onu alıkoymak için tetikteydi. "Söylesene bana, bu kasabaya ne diye geldin sen?" Sorunun politik bir soru olmadığını derhal anladı, kızdı kendi kendine. Ama insanın böyle bir yere gelip konması garipti yine de.

"Tanrı seni inandırsın, ben de bilmiyorum."

Bir an sessiz durdular ikisi de, tezgâha yaslanmışlardı. Köşedeki zar oyunu bitmişti. İlk akşam yemeği, özel bir Long Island ördeği, "A ve P" dükkânını işleten adama götürüldü. Radyo, bir kilise konuşması ile bir caz müziği arasında salınıp duruyordu.

Blount birden tezgâhın üzerine doğru eğildi ve Biff'in yüzünü kokladı. "Parfüm ha?"

"Tıraş losyonu," dedi Biff telaşsız.

Blount'ı daha uzun süre tutamazdı. Gidecekti adam. Daha sonra geç saatlerde Singer'la gelecekti. Her zaman böyle olurdu. Blount'ı şöyle uzun uzun konuşturmak istiyordu, kendisini ilgilendiren sorulara bazı cevaplar bulabilirdi böylece. Ama Blount hiçbir zaman gerçekten konuşmazdı – dilsizden başka hiç kimseyle. Çok garip bir şeydi bu.

"Puro için teşekkürler," dedi Blount. "Eyvallah."

"Güle güle."

Biff, Blount'ın gemiciler gibi sallana sallana kapıya doğru gidişini seyretti. Sonra tekrar işine döndü. Vitrinde sergilenen yemeklere baktı. Günün mönüsü cama yapıştırılmıştı, günün özel yemeği müşterileri çekmek için bütün süsleriyle birlikte konmuştu vitrine. Çirkin görünüyordu. İğrençti. Ördeğin salçası bulaşık bulaşıktı, tatlının üzerine bir sinek konmuştu.

"Hey, Louis," diye bağırdı. "Kaldır şu rezaleti vitrinden. Şu kırmızı toprak kâseyle biraz meyve getir bana."

Meyveleri göze hoş görünecek biçimde renklerine göre düzenledi. Sonunda hoşuna gitti yaptığı şey. Mutfağa uğradı, aşçıyla konuştu biraz. Tencerelerin kapaklarını birer birer kaldırdı ve içindekileri kokladı, ama pek yürekten yapmıyordu bunları. Her zaman Alice'in işiydi bunlar. Kendisinin hoşuna gitmezdi. Dibinde kirli yiyecek artıklarının birikmiş olduğu yağlı bulaşık yıkama yerini görünce burnuna keskin bir koku geldi. Ertesi gün için mönüyü ve istekleri yazdı. Mutfaktan kaçar gibi ayrıldı sonra, kasanın yanındaki eski yerini aldı yeniden.

Lucile ve Baby pazar yemeği için geldiler. Küçük çocuk eskisi kadar iyi değildi artık. Sargı hâlâ başındaydı, doktor gelecek aya kadar da öyle kalacağını söylemişti. Sarı buklelerin bulunduğu yerdeki gazlı bez sargısı başını kel gibi gösteriyordu.

"Biff enişteye merhaba de, şekerim," diye hatırlattı Lucile.

Baby ters ters, "Merhaba Biff enişte şekerim," diye bir şeyler geveledi ağzının içinde.

Lucile, pazarlık paltosunu çıkarmaya çalışınca direndi. Lucile boyuna, "Yaramazlık etme şimdi," deyip duruyordu. "Paltonu çıkarmazsan, dışarı çıktığımızda üşürsün, soğuk alırsın. Haydi uslu dur."

Biff işe karıştı. Baby'yi koca bir çikletle yatıştırdı ve yavaşça çıkardı ceketi omuzlarından. Lucile'le çekişip dururken elbisesi buruşmuştu. Düzeltti elbiseyi, robasını yerine getirdi. Kuşağını yeniden bağladı, fiyongunu eliyle bastırdı, eski biçimine soktu. Sonra küçücük sırtına vurdu hafifçe Baby'nin. "Bugün çilekli dondurma var," dedi.

"Bartholomew, ne güzel anne olurdun."

"Teşekkürler," dedi Biff. "Övgü diye kabul ediyorum bunu."

"Papaz okulunda ve kilisedeydik biraz önce. Baby, Biff eniştene İncil'den öğrendiğin mısraları söylesene."

Çocuk geriledi, somurttu. En sonunda, "İsa ağlıyordu," dedi. Bu iki sözcüğü söyleyişindeki küçümseme korkunç bir hava veriyordu bu sözlere.

"Louis'i görmek ister misin?" diye sordu Biff. "Mutfakta."

"Ben Willie'yi görmek istiyorum. Willie'nin mızıka çalışını duymak istiyorum."

"Bak şimdi Baby, kızdırıyorsun beni," dedi Lucile sabrı tükenmişçe. "Sen de biliyorsun ki Willie burada değil. Willie hapishaneye gönderildi."

"Ama Louis mızıka çalabilir," dedi Biff. "Git söyle ona dondurmayı hazırlasın, sonra da sana biraz çalsın."

Baby, bir ayağını yerde sürüyerek mutfağa doğru gitti. Lucile şapkasını çıkarıp tezgâhın üstüne koydu. Gözleri yaşlıydı. "Bilirsin, ben her zaman şunu demişimdir: Bir çocuğu temiz, bakımlı ve güzel tutarsan, çocuğun kendisi de tatlı ve zeki olur. Ama kirli ve çirkinse bir çocuk fazla bir şey bekleme ondan. Şuna gelmek istiyorum, Baby saçlarını kay-

bettiği için ve o başındaki sargıdan öyle utanıyor ki, hiçbir şeyden hoşlanmaz oldu, ters bir çocuk oldu. Ezberlerine çalışmıyor... hiçbir şey yapmıyor. Öyle bir duygu var ki içinde, elimden bir şey gelmiyor benim."

"Sen de öyle fazla üzerine düşmezsen bir şeyi kalmaz."

Sonunda onları pencerenin yanındaki bir bölmeye yerleştirdi. Lucile lokantanın özel yemeğinden yedi, çocuğa ise tavuğun dilim dilim kesilmiş göğüs etlerinden, buğday ezmesi, havuç verdiler. Yiyeceği ile oynuyordu Baby, küçük ceketinin üzerine süt döktü. Kalabalık sökün edinceye kadar onlarla oturdu Biff. Sonra işlerin aksamadan yürümesi için ayağa dikilmek zorunda kaldı.

İnsanlar yiyordu. İçleri yiyecek dolu apaçık ağızlar yiyecekleri gövdeye indiriyordu. Neydi bu? Çok olmamıştı o satırı okuyalı. Yaşam, yalnızca bir yutma, beslenme ve üreme sorunudur. İçerisi kalabalıktı. Radyoda bir swing çalıyordu.

Biraz sonra beklediği iki kişi geldi. Önce Singer girdi kapıdan, terzi elinden çıkmış pazar elbisesi içinde dimdik ve cakalı bir edayla. Blount hemen dirsek dirseğe izliyordu onu. Yürüyüşlerinde birden dikkati çeken bir şey vardı bu gece. Masalarına oturdular, Singer kibarca seyrederken, Blount büyük bir zevkle yiyor ve konuşuyordu. Yemeklerini bitirince kasanın yanında birkaç dakika durdular. Dışarı çıkarlarken birlikte yürüyüşlerinde insanı durup düşünmeye zorlayan bir şey olduğunu fark etti yine. Ne olabilirdi bu? Belleğinin derinlere kadar aniden açılışı birden çarptı onu. Bir zamanlar işe giderken Singer'ın birlikte yürüdüğü iriyarı, geri zekâlı sağır dilsiz, Charles Parker'ın yanında şekercilik yapan hantal Yunanlı. Bu Yunanlı hep önde yürürdü, Singer'sa onun arkasından giderdi. Pek fazla dikkatini çekmemişti bu o zamanlar, çünkü kendi yerine pek gelmezlerdi. Ama nasıl olmuş da anımsamamıştı bunu? O kadar merakla incelesin dilsizi de, bunu görmezlikten gelsin! Bir görünümde, ön planda vals yapan üç fili değil de bundan başka her

şeyi görmeye benzerdi bu. Ama bir önemi var mıydı acaba bunun?

Biff gözlerini kıstı. Singer'ın daha önce nasıl olduğu önemli değildi. Önemli olan, Blount ile Mick'in onu Tanrıya benzer bir şey yapışlarıydı. Onun bir dilsiz oluşu yüzünden, onda görmek istedikleri bütün nitelikleri var sayabilmişlerdi. Evet. Ama nasıl olur da böyle garip bir şey olabilirdi? Hem niçin?

İçeri tek kollu bir adam girdi, Biff bir viski ısmarladı ona. Ama kimseyle konuşmak gelmiyordu içinden. Pazar yemeği bir aile yemeğiydi. Hafta içi günlerde, geceleri tek başlarına bira içen adamlar, pazar günü karılarını ve küçük çocuklarını beraberlerinde yemeğe getirirlerdi. Lokantanın gerisinde tuttukları yüksek çocuk iskemlelerine ihtiyaç olurdu sık sık. Saat iki buçuktu, bütün masalar dolu olmasına rağmen yemek nerdeyse bitmişti. Biff son dört saattir ayakta duruyordu, yorulmuştu. Eskiden on dört ya da on altı saat ayakta dururdu da bana mısın demezdi. Ama yaşlanıyordu artık. Hissedilebilecek şekilde. Hiç kuşku yoktu bundan. Belki olgunlaşma sözcüğü daha da uygundu. Yaşlanmak değil –tabii değil– daha nerde yaşlanmak! Salondaki ses dalgaları kabarıyor, kulağına çarpıp kırılıyordu. Olgunlaşmıştı. Gözleri yanıyordu, sanki içindeki bir ateş her şeyi çok parlak ve çok keskin yapıyordu.

Garson kızlardan birine seslendi: "Yerime bakar mısın? Ben dışarı çıkıyorum."

Pazar olduğu için cadde boştu. Güneş, ısıtmadan, parlak ve açık duruyordu tepede. Biff ceketinin yakasını çok yakın hissetti ensesinde. Caddede tek başına, kendisini birazcık kaybolmuş hissediyordu. Rüzgâr soğuk soğuk esiyordu nehir yönünden. Geriye dönmeli, ait olduğu yerde, lokantada oturmalıydı. Ne vardı sanki şimdi gittiği yere gidecek? Son dört pazardır aynı şeyi yapıyordu. Mick'i görebileceği yerlerde dolaşıyordu. Pek de doğru olmayan bir şey vardı bunda. Evet. Yanlıştı bu.

Mick'in oturduğu evin karşısındaki kaldırımdan aşağı doğru yürüyordu. Geçen pazar kız, öndeki merdivenlerde oturmuş, gazetelerdeki çizgi romanları okuyordu. Ama bu kez evden yana hızla bir göz attığında onun orada olmadığını gördü. Biff, fötr şapkasının kenarını gözlerinin üzerine kadar indirdi. Belki daha sonra lokantaya gelirdi. Pazarları yemekten sonra sık sık gelir, bir kakao içer ve Singer'ın oturduğu masada bir süre kalırdı. Pazarları diğer günlerde giydiği mavi etek ve süveterden farklı giyinirdi. Pazar elbisesi, soluk dantel yakalı şarap rengi bir ipekliydi. Bir keresinde çorap da giymişti – kaçıkları olan bir çoraptı bu. Biff öfkeyle sıktı çenelerini. Kötü bir şey yapmamıştı ama, garip bir suçluluk duyuyordu içten içe. Niçin? Bütün insanlardaki o karanlık suçluluk duygusu, nerden geldiği bilinmeyen adsız bir duygu.

Biff geriye dönerken, hendeğin içinde, çöplerin arasında bir peni buldu. Birden kaptı peniyi, mendiliyle temizledi ve cebinde taşıdığı siyah bozuk para cüzdanına attı. Lokantaya vardığında saat dörttü. İş durgundu. İçerde tek müşteri bile yoktu.

Saat beşe doğru başlardı iş. Son günlerde yarım gün çalışmak üzere tuttuğu çocuk erken gitmişti bugün. Oğlanın adı Harry Minowitz'di. Mick ile Baby'lerin yakınlarında bir yerde oturuyordu. Gazetedeki ilana on bir kişi istekli çıkmıştı, ama Harry bunların en iyisi gibi görünmüştü gözüne. Yaşına göre fazla gelişkindi, düzenliydi. İlk görüşmede konuşurlarken oğlanın dişleri dikkatini çekmişti Biff'in. Dişler daima güzel bir belirtiydi. Onunkiler iri, çok temiz ve beyazdı. Harry gözlük takıyordu, ama işte zararı yoktu bunun. Anası, caddenin aşağısında bir terzinin yanında haftalığı on dolara dikiş dikiyordu, Harry tek çocuğuydu.

"Evet," dedi Biff. "Bir haftadır benimle birliktesin, Harry. İşi sevecek misin, ne dersin?"

"Elbette, efendim. Elbette seviyorum işimi."

Biff parmağındaki yüzüğü döndürüyordu. "Eveet. Okuldan saat kaçta çıkıyorsun?"

"Saat üçte, efendim."

"Ee, demek, sana çalışmak ve oynamak için birkaç saat kalıyor. Sonra saat altıdan ona kadar buradasın. Ne dersin, uykuya yeter zaman kalıyor mu sana?"

"Çok. O kadar uyku çok bile bana."

"Senin yaşında dokuz buçuk saat uyku ister insan, oğul. Deliksiz, tam uyku."

Birden bir sıkıntı hissetti. Belki de Harry bunun kendi işi olmadığını düşünüyordu. Gerçekten de öyleydi. Konuşmayı kesmeyi düşünürken aklına bir şey geldi birden.

"Meslek okuluna mı gidiyorsun?"

Harry başını salladı ve gözlüğünü gömleğinin koluna sildi.

"Eveet. Oradan bir sürü kız ve oğlan tanırım ben. Alva Richards... babasını tanırım onun. Sonra Maggie Henry. Bir de Mick Kelly diye bir kız." Birden kulakları yanıyormuş gibi oldu. Budalalık ettiğini biliyordu. Dönüp uzaklaşmak istiyordu, ama yine de orada dinelip duruyordu işte, gülümseyerek, başparmağıyla burnunu ezerek. "Tanımıyor musun onu?" diye sordu belli belirsiz.

"Elbette, kapı komşuyuz onunla. Ama okulda ben ondan ileri sınıftayım."

Biff bu ufacık bilgiyi tek başına kaldığında düşünmek üzere aklının bir köşesine sakladı. "İşler bir süre hafif olacak burada," dedi acele acele. "Sana bırakacağım işi. Şimdiye kadar öğrenmişsindir ne yapacağını. Yalnızca bira içen müşterileri gözle, kaç tane içtiklerini unutma ki, onlara sormak ve ne derlerse onu kabul etmek zorunda kalmayasın. Para bozarken öyle acele etme, ne olup bittiğini gözden kaçırma."

Biff aşağı kattaki odasına kapandı. Burası dosyalarını sakladığı yerdi. Odanın yan sokağa bakan bir tek penceresi vardı yalnız, odanın havası küf kokuyordu, soğuktu. Gazete

yığınları tavana kadar yükseliyordu. Derme çatma bir dosya dolabı bir duvarı kaplıyordu bir uçtan bir uca. Kapının yanında eski model bir sallanan koltuk, üzerinde bir makas, bir sözlük, bir de mandolin olan bir masa vardı. Gazete yığınları yüzünden hangi yönde olursa olsun iki adımdan fazla atmak olanaksızdı. Biff koltuğa oturmuş sallanıyor ve mandolinin tellerini gevşek gevşek tıngırdatıyordu.

Gözleri kapandı, hüzünlü bir sesle şarkı söylemeye başladı:

Hayvan pazarına gittim,
Kuşları ve hayvanları gördüm,
Ve ay ışığında koca maymun
Kumral saçlarını tarıyordu.

Şarkıyı tele son bir vuruşla bitirdi, son sesler soğuk havada titreyerek sustu.

Bir iki çocuğu evlat edinse. Bir kız, bir oğlan örneğin. Üç ya da dört yaşlarında, onların babasıymış gibi hissederdi kendini o zaman. Onların babaları. Babamız. O yaşta, Mick gibi (ya da Baby gibi?) küçük bir kız. Tombul tombul yanakları, gri gözleri ve sapsarı saçları olan. Ona elbiseler yapardı pembe *krepdöşinden*, boynunda ve kollarında güzel iğne işi süsler olan elbiseler. İpek kısa çoraplar ve beyaz deri ayakkabılar. Ufacık kırmızı kadifeden bir ceket, bir kep ve kışın müflon. Oğlan esmerdi, siyah saçlıydı. Ufak çocuk arkasından yürür ve kendisi ne yaparsa, onu taklit ederdi. Yazın üçü birlikte Gulf kıyısında bir küçük eve giderlerdi, çocuklara yazlık elbiseler giydirir, yeşil, sığ dalgalarda yüzme öğretirdi onlara dikkatle. Ve kendisi yaşlandığı zaman onlar gelişir boy atarlardı. Babamız. Boyuna sorular sorarlardı kendisine, o da cevap verirdi onlara.

Biff yeniden mandolinini aldı. "*Tum*–ti–*tim*–ti–*tee*, boyalı *bebek evleniyor*." Mandolin, nakarata uydu. Bütün dizeleri bir bir söyledi, ayağıyla tempo tutuyordu. Sonra "K–K–K–Katie"yi "Aşk Eski Tatlı Bir Şarkıdır"ı söyledi.

Bu parçalar Agua Florida gibiydi, hiçbir şeyi unutturmazdı. Hiçbir şeyi. Kendisinin mutlu olduğu, onun bile mutlu göründüğü ilk yıl. Sonra üç ayda iki kez kendileriyle birlikte yere devrilen yatak. Onun kafasının, bir beş sentlik daha nasıl biriktiririm ya da nasıl fazladan bir on sentlik sızdırırım diye düşünmekle meşgul olduğunu bilmiyordu henüz. Sonra Rio'yla ve onun yerini almış olan kızlarla kendisi. Gyp, Madeline ve Lou. Daha sonra birden kaybedişi o şeyi. Bir daha bir kadınla yatamayışı artık. Tanrım! Öyle ki, başlangıçta artık her şey bitmiş gibi görünüyordu.

Lucile durumu tamamen biliyordu. Alice'in nasıl bir kadın olduğunu biliyordu. Belki ötekini de biliyordu. Lucile, boşanmaya teşvik ederdi onları. Ama aralarındaki anlaşmazlıkları düzeltmek için bir insanın yapabileceği her şeyi yapmıştı Lucile.

Biff ürktü birden. Elini hızla çekti mandolinin tellerinden, bir müzik parçası havada asılı kaldı. Koltuğunda dimdik oturdu. Sonra kendi kendine sessiz sessiz güldü. Nerden gelmişti bu düşüncelere? Ah Koca Tanrı, Güzel Tanrı! Yirmi dokuzuncu doğum günüydü, Lucile dişçide işi bitince apartmanına gelmesini rica etmişti ondan. Ufacık bir andaç, bir anımsayış ummuştu o zaman – bir tabak çilekli tart ya da güzel bir gömlek gibi. Lucile kendisini kapıda karşılamış ve içeri girmeden önce gözlerini bağlamıştı. Sonra bir saniyede geri döneceğini söylemişti. Sessiz odada onun ayak seslerini dinlemişti, onun mutfağa gittiğini hissedince osurmuştu. Gözleri kapalı, pis pis kokarak odanın ortasında duruyordu. Sonra birden dehşetle fark etmişti yalnız olmadığını. Önce bir kıkırtı, sonra gittikçe yükselen kahkahalar kulaklarını sağır ediyordu. O anda Lucile geriye dönmüş ve gözlerindeki bağı çözmüştü. Bir tabakta karamelalı bir pasta tutuyordu elinde. Oda insanla doluydu. Leroy ve Alice'in bütün arkadaşları hep oradaydı. Yer yarılsaydı da girseydi içine. Orada bütün vücudu ateşler içinde, yüzü asık duruyordu. Onunla

eğlenmişlerdi –ondan sonraki bir saat, annesinin ölümü kadar kötüydü– öyle gelmişti ona. O gece geç vakitte çeyrek galon viski içmişti. Ve haftalarca sürmüştü bu – Tanrım!

Biff soğuk soğuk kıkırdadı. Birkaç nota çaldı mandolinde ve keyifli bir kovboy şarkısına başladı. Sesi yumuşak bir tenordu, şarkı söylerken gözlerini yumuyordu. Oda kararmak üzereydi. Rutubetli soğuk kemiklerine işliyordu, bacakları ağrıyordu romatizmadan.

Sonunda mandolinini bir kenara bıraktı ve karanlık odada ağır ağır sallandı koltuğunda. Ölüm. Bazen onu odada kendisiyle birlikte hissederdi nerdeyse. Koltukta ileri geri sallanıyordu. Ne anlamıştı? Hiçbir şey. Nereye gidiyordu? Hiçbir yere. Ne istiyordu? Bilmek. Neyi? Bir anlamı. Niçin? Bir bilmece.

Kafasında, oyma tahtalarla yapılan bir bilmece gibi kopuk, kesik kesik resimler dolaşıyordu. Banyo küvetinde sabunlanan Alice. Mussolini'nin suratı. Bebek arabasını süren Mick. Vitrinde kızarmış bir hindi. Blount'ın ağzı. Singer'ın yüzü. Bir şeyler bekliyor gibiydi. Oda tamamen karanlıktı. Mutfakta Louis'in şarkı söylediğini duyuyordu.

Biff ayağa kalktı ve sallanmasını durdurmak için koltuğun kolunu tuttu. Kapıyı açtığında koridorun çok sıcak ve ışıklı olduğunu gördü. Belki de Mick'in gelmiş olabileceğini düşündü. Giysilerini düzeltti, saçlarını taradı elleriyle. Bir sıcaklık ve canlılık gelmişti üzerine yeniden. Lokanta gürültü içindeydi. Bira partileri ve pazar akşam yemeği başlamıştı. Genç Harry'ye gülümsedi iyilikle, kasanın gerisine yerleşti. Salonu bir anda kement gibi saran bakışlarıyla nöbete geçti. İçerisi kalabalıktı, uğultulu bir gürültü vardı. Vitrindeki meyve kâsesi asil, artistik bir gösteriydi. Kapıyı gözlüyordu, alışkın bakışlarla salonu da gözden uzak tutmuyordu bir yandan. Uyanıktı, dikkatle bekliyordu. Nihayet Singer geldi ve kurşunkalemiyle yalnızca çorba ve viski istediğini yazdı bir kâğıda, üşütmüştü. Ama Mick gelmedi.

9

Kendine harcayacağı tek kuruşu olmamıştı Mick'in. Öyle yoksuldular. Para baş sorundu. Her zaman para, para, para. Baby Wilson'ın hastanedeki özel odası ve hemşiresi kendilerine pek pahalıya mal oluyordu. Ama bu bile faturalardan biriydi yalnızca. Bir fatura ödenir ödenmez bir başkası çıkıyordu. Hemen ödenmesi gereken iki yüz dolara yakın borçları vardı. Ev ellerinden gitmişti. Baba, evi bankaya ipotek etmiş, yüz dolar almıştı. Sonra elli dolar daha ödünç aldı, buna da Bay Singer kefil oldu. Bundan sonra her ay vergi yerine, ev kiralarını düşünmek zorundaydılar artık. Fabrikada çalışanların yoksulluğuna varmıştı halleri nerdeyse. Yalnız, hiç kimse ayıplayamazdı onları.

Bill bir gazoz fabrikasında iş bulmuştu, haftada on dolar alıyordu. Hazel haftalığı sekiz dolara bir kadın berberinde yardımcı olarak çalışıyordu. Etta, beş dolara, bir sinemada bilet satıyordu. Her biri kazancının yarısını yiyecek parası olarak veriyordu. Sonra evde adam başına beş dolardan altı pansiyoner vardı. Ve Bay Singer vardı, kirasını daima zamanında ödeyen. Babalarının kazandığıyla birlikte ayda iki yüz doları buluyordu elde kalan para – bununla altı pansiyoneri oldukça iyi bir şekilde beslemek, ailedekilerin boğazını doyurmak, bütün evin kirasını ödemek ve mobilyanın taksitlerini zamanında vermek zorundaydılar.

George ve kendisi öğle yemeği parası almıyorlardı artık. Müzik derslerini bırakmak zorunda kalmıştı. Portia, kendisinin ve George'un okuldan dönüşlerinde yemeleri için masalardan artıkları topluyordu. Yemeklerini hep mutfakta yiyorlardı. Bill'in, Hazel'ın ve Etta'nın pansiyonerlerle birlikte masaya oturmaları ya da mutfakta yemeleri, eldeki yiyeceğe bağlı oluyordu. Mutfakta mısır dövmesi, yağ, domuz pastırması ve kahve olurdu kahvaltıda. Akşam yemeğinde aynı şeylerin yanında pansiyonerlerin yemeğinden artırabildikleri şeyler de yer alırdı. Büyük çocuklar, mutfakta yemek zorunda kaldıkları zaman şikâyet ediyorlardı. Bazen o ve George iki ya da üç gün aç acına duruyorlardı, hiçbir şey yemeden.

Ama bu dış odadaydı. Müzikle, yabancı ülkelerle ve yaptığı planlarla hiçbir ilgisi yoktu. Kış soğuk geçiyordu. Pencere camları buz tutmuştu. Geceleyin oturma odasında ateş sıcak sıcak çıtırdardı. Bütün aile pansiyonerlerle birlikte ateşin yanında otururdu. Böylece ortadaki yatak odası ona kalırdı. İki süveterle, Bill'in artık küçülmüş kalın pantolonlarını giyiyordu. Coşku onu sıcak tutuyordu. Yatağın altından özel sandığını çıkarıyor, çalışmak üzere yere oturuyordu.

Büyük sandıkta, devlet parasız resim kursunda yaptığı resimler vardı. Bill'in odasından almıştı onları. Sandıkta bunlardan başka babasının verdiği üç polis romanı, bir pudra kutusu, bir kutu dolusu saat parçası, yapma taşlardan bir kolye, bir çekiç ve birkaç defter vardı. Kapağına, tepeye kırmızı kurşunkalemle – *Özel, dokunma. Özel* diye yazılmış ve iple bağlanmış bir defter.

Bütün kış bu defterde müzik çalışmıştı. Müziğe ayıracağı daha çok zaman kalsın diye geceleri okul derslerini çalışmayı bırakmıştı. Çok kere, yazdıkları –çoğu küçük küçük havalardan başka bir şey değildi– sözleri olmayan şarkılar, hatta içlerinde bas notaları olmayanlar bile vardı. Çok kısa şeylerdi bunlar. Ama havalar yarım sayfa uzunluğunda bile olsa, onlara adlar veriyor ve altlarına adının baş harflerini

yazıyordu. Bu defterdekilerden hiçbiri gerçek bir parça ya da kompozisyon değildi. Yalnızca kafasının içinde sakladığı şarkılardı. Onları, kendisine anımsattıkları şeylerle adlandırıyordu – "Afrika", "Bir Büyük Dövüş", "Kar Fırtınası".

Müziği tam kafasındaki gibi yazamıyordu. Onları birkaç notaya indirmek zorundaydı; yoksa şarkının gerisini çıkaramayacak kadar karıştırıyordu. Müziğin nasıl yazıldığına dair bilmediği o kadar çok şey vardı ki. Ama bu basit tonları oldukça hızlı yazmayı öğrendikten sonra, kafasındaki bütün müziği deftere geçirebilecekti belki.

Ocak ayında, "Bir Şey İstiyorum, Nedir Bilemem" diye adlandırdığı harika bir parçaya başladı. Güzel ve şahane bir parçaydı – çok ağır ve yumuşak. Önce ona gidecek bir şiir de yazmaya başlamıştı ama müziğe uygun düşünceler gelmemişti aklına. Hem üçüncü satırda, *ne* ile kafiye yapacak bir sözcük bulmak çok zordu. Bu yeni şarkı hem üzdü, hem coşturdu, mutlu etti onu. Böyle güzel bir müzik, üzerinde çalışılması zor bir şeydi. Şarkı yazmak zordu aslında. İki dakika içinde mırıldandığı herhangi bir şey, onun için deftere geçirmeden önce koskoca bir haftalık bir çalışma demekti – önce ölçüyü, zamanı ve teker teker her notayı bulması gerekiyordu.

Kafasını müzikten başka bir şeye vermemesi ve onu defalarca söylemesi gerekiyordu. Sesi hep boğuk ve kısıktı. Babası, çocukken çok bağırdığı için böyle olduğunu söylüyordu sesinin. Ralph'ın yaşındayken babasının her gece yataktan kalkıp onu dolaştırması gerekirmiş. Hep söylerdi, onu susturan tek şey, kömür kovasına maşayla vurup Dixie'yi söylemesiymiş.

Soğuk döşemeye karnının üzerine uzanmış düşünüyordu. Daha sonra –yirmi yaşına gelince– dünyaca ünlü, büyük bir besteci olacaktı. Kendisine ait tam bir senfoni orkestrası olacak, kendi müziğini bu orkestrada yönetecekti. Büyük kalabalıklar önünde yönetici kürsüsüne çıkıp duracaktı.

Orkestrayı yönetmek için ya tam bir erkek elbisesi, ya da taşlarla süslü kırmızı bir kadın elbisesi giyecekti. Sahnenin perdeleri kırmızı kadifeden olacak, üzerlerine altından M.K. harfleri işlenecekti. Bay Singer de olacaktı orada, konserden sonra beraber çıkacaklar ve kızarmış piliç yiyeceklerdi. Bay Singer hayran olacaktı ona, kendisini en iyi dostu sayacaktı. George koca koca çiçekler, çelenkler getirecekti sahneye. Ünlü kişiler hep onu gösterecekti birbirine – Carole Lombard, Arturo Toscanini ve Amiral Byrd.

Her istediği zaman Beethoven'ın senfonisini çalabilirdi. Geçen sonbaharda duyduğu bu müzikte tuhaf bir şey vardı. Senfoni her an içindeydi onun, ağır ağır büyüyordu içinde. Nedeni şuydu: Bütün senfoni kafasındaydı. Öyle olması da gerekirdi. Her notayı işitmişti, kafasının gerisinde bir yerde müzik ilk çalındığı haliyle duruyordu hâlâ. Ama hepsini birden ortaya çıkarmak için elinden bir şey gelmiyordu. Yalnız beklemesi ve aniden yeni bir parçanın ortaya çıkacağı zamanlar için hazır olması gerekiyordu. Beklemek ve baharda bir meşenin dallarından yaprakların yavaş yavaş çıkışı, büyüyüşü gibi büyütmek onu.

İç odada müzikten başka, Bay Singer da vardı. Her öğleden sonra, spor salonunda piyano çalışmasını bitirdikten sonra anacaddeden aşağı yürür, onun çalıştığı dükkânın önünden geçerdi. Ön camdan Bay Singer'ı göremezdi. Geride, bir perdenin ardında çalışırdı o. Ama o, onun her gün oturduğu yere bakar, onun tanıdığı insanları görürdü. Sonra her gece ön sundurmada onun eve dönüşünü beklerdi. Bazen yukarıya kadar izlerdi onu. Yatağına oturur, şapkasını çıkarışını, yaka düğmesini çözüşünü ve saçlarını fırçalayışını seyrederdi. Nedendir bilinmez, ortak bir sırları varmış gibiydi. Ya da birbirlerine o güne kadar söylenmemiş şeyler söylemeyi bekliyorlarmış gibi.

İç odada bulunabilen tek insandı Singer. Çok zaman önce başkaları da vardı. Geçmiş günleri düşünüyor ve Bay Singer

gelmeden önce her şeyin nasıl olduğunu anımsıyordu Mick. Ta altıncı sınıfta Celeste diye bir kız vardı, onu anımsıyordu. Dümdüz kumral saçları, yukarı kalkık bir burnu ve çilli bir yüzü vardı bu kızın. Kırmızı yün bir etek, beyaz bir bluz giyerdi. Ayakları içe dönük yürürdü. Her gün küçük paydosta yemek üzere bir portakal, büyük paydosta yemek üzere mavi bir sefertasında öğle yemeğini getirirdi. Öteki çocuklar getirdikleri yiyecekleri küçük paydosta yiyip yutarlar, sonra da aç kalırlardı – ama Celeste, hiçbir zaman yapmazdı bunu. Sandviçlerinin sert kabuklarını çıkararak yalnızca ortadaki yumuşak kısmı yerdi. Daima bir lop yumurta getirirdi; onu elinde tutar, başparmağıyla, parmağının izi çıkıncaya kadar ezerdi sarısını.

Celeste hiç konuşmazdı onunla, o da Celeste'le. Bütün bunlara rağmen dünyada her şeyden fazla istediği şeydi bu. Geceleri yatağında uzanır, Celeste'i düşünürdü. Birbirlerinin en iyi arkadaşı olduklarını, Celeste'i bir gün eve yemeğe getireceğini, akşam yemeğini birlikte yiyeceklerini ve geceyi birlikte geçireceklerini kurardı kafasında. Ama hiçbir zaman olmadı bu. Celeste'e karşı duydukları, hiçbir zaman yukarı çıkıp, diğer herhangi bir kimseyle olabileceği gibi onunla arkadaş olmaya itmedi onu. O yılın sonunda Celeste, kasabada bir başka mahalleye taşındı ve bir başka okula devam etmeye başladı.

Sonra Buck adlı bir oğlan vardı. İriydi, yüzünde sivilceler vardı. Sabahları saat sekiz otuzda sınıflara girmek için sıraya girdiklerinde o yanında olurdu, pis pis kokardı – pantolonunun havalandırılması gerekirdi sanki. Buck bir keresinde okul müdürünün üzerine yürümüş ve okuldan atılmıştı. Gülerken üstdudağı kalkar, bütün vücudu sarsılırdı. Onu da Celeste gibi düşündü. Daha sonra hindi piyangosu için bilet satan o hanım vardı. Sonra, yedinci sınıfın öğretmeni Bayan Anglin vardı. Filmlerde Carole Lombard vardı. Bütün bunlar işte.

Ama Bay Singer'a gelince, farklıydı o. Ona karşı duyguları yavaş yavaş gelişmişti, şimdi geriye bakıp da bütün bunların nasıl olduğunu düşünemiyordu. Öteki insanlar sıradandı, ama Bay Singer öyle değildi. İlk gün, bir oda istemek için kapının zilini çaldığında yüzüne uzun uzun bakmıştı onun. Kapıyı açmış ve uzattığı kartı okumuştu. Sonra annesini çağırmış ve olanları Portia'ya, Bubber'a anlatmak için mutfağa koşmuştu. Yukarı kata birlikte çıkan annesinin ve onun arkasından gitmiş, onun somyanın üzerindeki şilteyi yoklayışını, çalışıp çalışmadıklarını görmek için pencerelerdeki gölgelikleri yukarı çekişini seyretmişti. Eve taşındığı gün, ön sundurmanın tırabzanlarına oturmuş, ucuz taksilerden birinden elinde bavulu ve satranç tahtasıyla çıkışını seyretmişti onun. Daha sonra odasında güm güm yürüyüşünü dinlemiş ve hayalinde canlandırmaya çalışmıştı onu. Gerisi hep yavaş yavaş oluşmuştu. Şimdiyse aralarında o gizli duygu vardı işte. Onunla, bugüne kadar hiç kimseyle olmadığı kadar çok konuşuyordu. O da konuşabilseydi, kim bilir ne çok şey anlatırdı kendisine. Sanki o büyük bir öğretmendi de sırf dilsiz olduğu için ders veremiyordu. Geceleri yatakta kendisinin bir yetim olduğunu ve Bay Singer'la birlikte yaşadığını düşünürdü – kışın kar yağan yabancı bir ülkede bir evde yalnızca ikisi. Belki de etrafı yüksek buzullarla ve dağlarla çevrili küçük bir İsviçre kasabasında. Evlerinin üstünde kayalar olan, çatıları sipsivri bir kasabada. Ya da insanların bir kâğıda filan sarmadan eve ekmek götürdükleri Fransa'da. Gri kış okyanusunun kıyısındaki o yabancı Norveç'te.

Sabahları kalkar kalkmaz ilk düşündüğü o olurdu. Müzikle birlikte tabii. Elbisesini giyer giymez, bugün onu nerede görebileceğini düşünürdü. Onunla holde karşılaşırsa güzel koksun diye, Etta'nın parfümünden sürünürdü ya da bir damla vanilya. Onu işe giderken merdivenlerde görebilmek için okula geç giderdi. Ve eğer öğleden sonraları o evdeyse –ya da geceleyin– evden dışarı çıkmazdı.

Onun hakkında öğrendiği her yeni şey önemliydi. Diş fırçasını ve diş macununu masasının üzerinde bir bardağın içinde tutardı o. Bu yüzden Mick de diş fırçasını banyoda rafta bırakacağına bir bardakta saklar oldu o günden sonra. Lahana sevmezdi o. Bay Brannon'ın yanında çalışan Harry söylemişti bunu. O da lahana yemez oldu. Onun hakkında yeni bir şey öğrendiğinde ya da ona bir şey söyleyip de o kurşunkalemiyle bir şeyler yazdığında uzun süre kendi kendine kalıp düşünmesi gerekirdi bunu. Onunla birlikte olduğu zamanlar kafasındaki tek düşünce, daha sonra yeniden yaşayıp anımsayabilmesi için her şeyi toplamak, toplamaktı kafasında.

Ama iç odada müzikle, Bay Singer'la geçirdiği saatler her şey değildi. Dış odada da birçok şeyler olurdu. Bir gün merdivenlerden düştü ve ön dişlerinden birini kırdı. Bayan Minner'dan iki kötü not aldı İngilizce dersinde. Bir arsada bir yirmi beş sentlik yitirdi, o ve George üç gün aradılarsa da bulamadılar.

Şöyle bir şey geçti başından:

Bir gün öğleden sonra arka merdivenlerde oturmuş İngilizce sınavına hazırlanıyordu. Harry, parmaklığın öte yanında odun yarmaya başladı. Mick seslendi ona. O da geldi ve birkaç cümlenin analizini yaptı kendisine.

Kemik çerçeveli gözlüğünün gerisinde gözleri fıldır fıldırdı Harry'nin. İngilizce cümleleri ona açıkladıktan sonra ayağa kalktı ve ellerini iş tulumunun ceplerine sokup çıkarmaya başladı. Harry daima canlı, hareketli bir insandı, her an bir şey yapması ya da konuşması gerekirdi.

"Biliyor musun, bugünlerde yalnızca iki şey var," dedi.

İnsanları şaşırtmaktan hoşlanırdı, bazen ona nasıl cevap vereceğini bilemezdi Mick.

"Gerçekten de, yalnızca iki şey var bugünlerde."

"Nedir onlar?"

"Militan Demokrasi ya da Faşizm."

"Cumhuriyetçileri sevmiyor musun?"

"Yok," dedi Harry. "Benim söylediğim o değil."

Bir öğleden sonra oturdu faşistler hakkında her şeyi öğretti ona. Nazilerin küçük Yahudi çocuklarını nasıl elleri ve dizleri üzerine çöktürüp yerden ot yedirttiklerini anlattı. Hitler'i öldürme planları kurduğunu anlattı. Her şey hiç aksamaksızın yürüyecekti. Faşizm'de adaletin ve özgürlüğün olmadığını anlattı. Gazetelerin bile yalan yazdıklarını, halkın dünyada ne olup bittiğini bilmediğini söyledi. Naziler korkunçtu – herkes biliyordu bunu. Mick de katıldı onun Hitler'i öldürme planlarına. Dört ya da beş kişi olmaları daha iyiydi, çünkü birisi vuramaz da ıska geçerse, öteki okuyabilirdi canına. Ölseler bile birer kahraman olacaklardı. Kahraman olmak büyük bir müzisyen olmak gibi bir şeydi.

"Ya o, ya bu. Savaşa inanmasam da, doğru bildiğim şey için dövüşmeye hazırım."

"Ben de," dedi Mick. "Faşistlerle dövüşmek isterdim. Bir oğlan gibi giyinirdim, hiç kimse bilemezdi kız olduğumu. Saçlarımı kökünden keserdim."

Aydınlık bir öğleden sonraydı. Gök mavi-yeşildi, arka bahçedeki meşenin dalları kapkara ve çıplak görünüyordu göğün bu rengi üstünde. Güneş ısıtıcıydı. Gün boyunca olanlar kendini güçlü hissettirmişti ona. Müzik kafasındaydı. Sırf bir şey yapıyor olmak için koca bir inşaat çivisini bir iki vuruşta basamaklara çaktı. Babaları, çekiç seslerini işitince geceliğiyle dışarı çıktı, bir süre durdu baktı. Ağacın altında iki marangoz tezgâhı vardı, küçük Ralph bir taş parçasını alıyor birinin üstüne koyuyor, sonra öteki tezgâha taşıyordu. Bir ona, bir buna. Dengesini bulabilmek için elleri önüne uzanmış bir şekilde yürüyordu. Bacakları çarpıktı, donundan çıkan bezleri dizlerine sarkmıştı. George bilye oynuyordu. Saç tıraşı geldiği için yüzü zayıf görünüyordu. Asıl dişlerinden birkaçı çıkmıştı – ama küçüktüler, böğürtlen yemiş gibi maviydiler. Önce yere bir çizgi çiziyor, sonra

yüzükoyun uzanarak birinci deliğe nişan alıyordu. Babaları içeriye saat tamirine dönerken Ralph'ı da yanına aldı. Bir süre sonra George tek başına sokağa çıktı. Baby'yi vurduğundan beri hiç kimseyle arkadaşlık etmiyordu.

"Gideyim ben," dedi Harry. "Saat altıdan önce işte olmalıyım."

"Seviyor musun o lokantayı? İyi şeyler yiyebiliyor musun parasız?"

"Tabii. Her çeşit insan geliyor oraya hem. Bugüne kadar en hoşuma giden iş bu. Daha çok para getiriyor."

"Ben Bay Brannon'dan nefret ediyorum," dedi Mick. Doğruydu, o güne kadar kendisine herhangi kötü bir şey söylememiş olsa da kaba, gülünç bir konuşması vardı. Bir zamanlar George ile kendisinin kapıp kaçtıkları o çiklet paketinden baştan beri haberi olmalıydı. Peki neden soruyordu kendisine işlerin nasıl gittiğini – hani Bay Singer'ın odasında oldukları günkü gibi? Belki de her zaman böyle şeyler yaptıklarını sanıyordu. Oysa yapmıyorlardı. Gerçekten yapmıyorlardı. Yalnızca, bir keresinde de ucuzcu bir mağazadan küçük bir suluboya takımı. Bir de beş sentlik bir kalemtıraş.

"Tahammül edemiyorum Bay Brannon'a."

"İyi adamdır," dedi Harry. "Bazen çok acayip bir insanmış gibi görünürse de huysuzun biri değildir."

"Bak ne düşünüyorum," dedi Mick. "Oğlanlar kızlardan daha avantajlı. Demek istiyorum ki, bir oğlan okuldan ayrılmadan ve kendisine başka şeyler için zaman da ayırarak böyle yarım günlük bir işte çalışabilir. Ama kızlar için böyle işler yoktur. Bir kız bir iş isterse, okulu bırakması ve tam gün çalışması gerekir. Ben de senin gibi haftada bir iki dolar kazanmak isterdim, ama olmuyor işte."

Harry basamaklara oturdu ve ayakkabılarının bağlarını çözdü. Bir tanesi kopuncaya kadar çekti. "Lokantaya Bay Blount diye bir adam geliyor. Bay Jake Blount. Onu dinle-

meyi seviyorum. Bira içerken söylediklerinden çok şeyler öğreniyorum. Bana birtakım yeni düşünceler veriyor."

"İyi tanırım onu. Her pazar buraya gelir."

Harry ayakkabısının bağını çıkardı ve kopmuş bağı yeniden bağlayabilmek için eşitledi. "Dinle..." Gözlüğünü iş tulumuna sinirli sinirli siliyordu. "Benim söylediklerimi ona söyleme. Yani beni hatırlamaz bile demek istiyorum. Benimle konuşmuyor zaten. O yalnız Bay Singer'la konuşur. Yani gülünç bulabilir bunu... ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?"

"Tamam." Sözcüklerden, onun Bay Blount'ın fazlaca etkisi altında kaldığını okuyor, neler hissettiğini biliyordu. "Söylemem."

Ortalık kararmıştı. Süt gibi beyaz bir ay belirdi mavi gökte, hava serindi. Mutfaktan Ralph'ın, George'un ve Portia'nın sesleri geliyordu. Fırının ateşi mutfak penceresine sıcak, portakal rengi veriyordu. Duman ve akşam yemeği kokusu sarmıştı ortalığı.

"Biliyor musun, bu hiç kimseye söylemediğim bir şey," dedi Harry. "Düşünmekten nefret ediyorum."

"Neyi?"

"Gazeteleri ilk okumaya ve okuduklarını düşünmeye başladığın günleri anımsıyor musun?"

"Elbette."

"Ben bir faşisttim bir zamanlar. Öyle olduğumu düşünürdüm. Şöyleydi. Avrupa'da bizim yaşımızdakileri uygun adım yürüyüşler yaparken, marşlar söylerken gösteren resimleri bilirsin. Hepsi birbirine şeref sözü verir, bir liderleri vardır. Hepsinin kafasında aynı ülküler vardır, uygun adım yürürler. Yahudi azınlıklarına ne oluyor pek umurumda değildi, çünkü düşünmek istemiyordum bunu. Çünkü o zamanlar kendimi bir Yahudi yerine koymak istemezdim. Anlıyor musun, bilmiyordum. Yalnızca resimlere bakıyor, altındaki yazıları okuyor ve de anlamıyordum. Bunların ne korkunç

şeyler olduğunu hiç bilmiyordum. Kendimi bir faşist sanıyordum. Tabii daha sonra neyin ne olduğunu anladım."

Sesi acılıydı, kendi kendine kızıyordu, boyuna erkek sesinden çocuk sesine değişiyordu.

"O zaman fark etmemişsin demek," dedi Mick.

"Korkunç bir suçtu bu. Ahlaki bir yanlışlık."

Gerçekten de öyleydi Harry. Her şey ya çok doğruydu, ya da çok yanlış – orta diye bir şey yoktu. Yirmi yaşının altında herhangi bir kimsenin biraya ya da şaraba el sürmesi veya sigara içmesi yanlıştı. Bir sınavda ondan bundan kopya alması bir insanın, korkunç bir suçtu, ama ev ödevlerini kopya etmesi suç olmuyordu. Kızların dudak boyası sürmesi ya da sırtı açık elbise giymesi ahlaki bir düşüklüktü. Fiyatı beş kuruş da olsa bir Alman ya da Japon malı satın almak korkunç bir suçtu.

Çocukluk günlerini anımsadı Harry'nin. Bir defasında gözleri şaşı olmuş ve bir yıl öyle şaşı kalmıştı. Evlerinin önündeki merdivenlerde elleri dizleri arasında oturur, gelen geçeni seyrederdi. Çok sessiz ve şaşı. Ortaokulda iki sınıf birden atlamış ve on bir yaşındayken meslek okuluna gitmeye hazır hale gelmişti. Ama meslek okulunda *Ivan Hoe*'da Yahudileri okurlarken, öteki çocuklar etraflarına bakıp Harry'yi ararlardı gözleriyle, eve döner, ağlardı. Bu yüzden annesi okuldan aldı onu. Tam bir yıl okula gitmedi. Boyu uzadı, şişmanladı. Mick ne zaman parmaklığa tırmansa, mutfakta kendisine yiyecek bir şeyler hazırlarken görürdü onu. Evlerinin yakınlarında birlikte oynarlar, bazen de güreşirlerdi. Ufacık bir çocukken oğlanlarla dövüşmekten hoşlanırdı – sahici dövüş değil, oyun olsun diye. Jiu–Jitsu ve boks karışımı bir usul kullanırdı. Bazen o onu yener, bazen da öteki onun sırtını yere getirirdi. Harry hiçbir zaman hiç kimseye karşı sert değildi. Küçük çocuklar ne zaman oyuncaklarını kırsalar, bozsalar ona tamire getirirlerdi, o da üşenmeden tamir ederdi. Her şey tamir edebilirdi o. Civardaki hanımlar,

bozulduğunda masa lambalarını, dikiş makinelerini tamire getirirlerdi ona. Sonra on üçüne gelince yeniden meslek okuluna başladı, çok çalışıyordu artık. Evlere gazete dağıtıyor, cumartesi günleri çalışıyor ve okuyordu. Mick uzun süre pek görmedi onu – ta eğlence gecesine kadar. Çok değişmişti Harry.

"Şöyle," dedi Harry. "Her zaman bir his vardı içimde. Büyük bir amacım vardı. Büyük bir mühendis, büyük bir doktor ya da avukat olacaktım. Ama şimdi öyle düşünmüyorum. Şimdi bütün düşündüğüm, dünyada ne olup bittiği. Faşizm ve Avrupa'da olan korkunç şeyler bir de demokrasi. Demek istiyorum ki, bu öteki şeyi daha fazla düşünüyorum, hayatta ne olacağımı düşünmüyorum, bunun için çalışmıyorum çünkü. Her gece Hitler'i öldürdüğümü görüyorum düşlerimde. Karanlıkta, susamış ve korku içinde uyanıyorum hep... beni korkutan şey nedir, bilmiyorum."

Harry'nin yüzüne baktı, gördüğü derin ve ciddi duygu hüzün verdi ona. Saçları alnına düşmüştü. Üstdudağı ince ve kasılıydı, ama altdudağı kalındı ve titriyordu. Harry on beşinde göstermiyordu. Karanlıkla birlikte serin bir rüzgâr çıktı. Rüzgâr, civardaki meşe ağaçları içinde uğulduyor, evin storlarını uçuruyordu. Caddenin aşağısında Bayan Wells, Sucker'ı eve çağırıyordu. Bu karanlık akşam vakti, içindeki kederi daha da ağırlaştırmıştı. Kendi kendine – bir piyano istiyorum, müzik dersleri almak istiyorum, diyordu. Harry'ye baktı, uzun parmaklarıyla çeşitli şekiller yaparak oynuyordu. Ilık bir oğlan çocuk kokusu vardı üzerinde.

Birden öyle hareket etmesinin nedeni neydi? Belki daha küçük oldukları günleri anımsıyordu. Belki de içindeki hüzün onu öyle acayip bir harekete itmişti.

Her neyse, birden Harry'yi itti, nerdeyse merdivenlerden aşağı yuvarlayacaktı. "Orospu nineli," diye bağırdı. Sonra kaçtı. Kavgaya tutuşurlarken hep böyle söylerdi civar çocukları. Harry ayağa kalktı, şaşkın şaşkın baktı. Gözlüğünü

burnunun üstüne yerleştirdi, bir an ona baktı. Sonra gerisingeri sokağa koştu.

Serin hava Samson gibi güçlü yapmıştı Mick'i. Gülünce, hızlı, kısa bir yankı yaptı sesi. Bir omuz vurdu Harry'ye, Harry yakaladı onu. Soluk soluğa güreşiyorlar, gülüyorlardı. Mick ondan boyluydu, ama onun da elleri güçlüydü. Pek iyi dövüşemiyordu Harry, Mick yere yıktı onu. Birden durdu Harry, o da durdu. Soluğu sıcaktı ensesinde, kımıldamadan duruyordu. Üzerine oturmuştu Mick, kaburga kemiklerini dizleriyle hissediyor, hızlı hızlı soluyuşunu duyuyordu. Birlikte ayağa kalktılar. Artık gülmüyorlardı, sokak çok sessizdi. Arka bahçeyi yürüyüp geçerlerken nedense tuhaf bir his duydu. Hiçbir nedeni yoktu bu hissin, ama birden öyle doğmuştu içine. Hafifçe itti Harry'yi; o da aynen karşılık verdi. O zaman yeniden gülmeye başladılar, eski hali üzerine geldi.

"Allahaısmarladık," dedi Harry. Parmaklığı tırmanamazdı artık, koca çocuk olmuştu, ara sokaktan evlerinin önüne gitti koşarak.

"Vay canına, ne sıcak burası!" dedi Mick. "Boğulur insan burada."

Portia akşam yemeğini ısıtıyordu fırında. Ralph kaşığını yüksek iskemlesinin önündeki tepsiye vurup duruyordu. George'un küçük, kirli elleri, bir parçacık ekmekle mısır lapası sokuşturuyordu ağzına. Kısılmış gözlerinde uzak bir bakış vardı. Birazcık beyaz et, yemeğin salçasından, mısır lapası ve biraz kuru üzüm aldı kendine, tabağında hepsini birbirine karıştırdı. Üç lokmada yuttu onları. Mısır lapasının son kırıntılarına kadar yiyip bitirdiğinde hâlâ açtı, doymamıştı.

Bütün gün Bay Singer'ı düşünmüştü, akşam yemeği biter bitmez yukarı çıktı. Ama üçüncü kata gelince kapısının açık, fakat içerisinin karanlık olduğunu gördü. Bir boşluk duygusu doldurdu içini.

Aşağıda bir türlü rahatlayıp da İngilizce dersine çalışamadı. Sanki öyle güçlü bir insandı ki, ötekiler gibi bir odada,

bir iskemlenin üzerinde oturamazdı. Sanki evin bütün duvarlarını bir vuruşta yıkacaktı da, bir dev gibi caddelerden yürüyüp gidecekti.

En sonunda özel sandığını çıkardı yatağın altından. Karnının üzerine yere uzandı ve deftere bakmaya başladı. Yirmi kadar şarkı olmuştu, ama pek doyurmuyordu bunlar onu. Bir senfoni yazabilseydi! Tam bir orkestra için – nasıl yazardı bunu? Bazen bir sürü alet aynı notayı çalıyordu, yani orkestra üyelerinin çok sayıda olması gerekiyordu. Sınav kâğıtlarından birine boydan boya beş çizgi çizdi – birbirinden iki üç santim aralıklı beş çizgi. Bir nota keman, çello ya da flüt içinse, bunu göstermek için aletin adını yazıyordu üstüne. Bütün aletler aynı notayı çaldıkları zamansa notanın etrafını bir yuvarlakla çeviriyordu. Sayfanın tepesine büyük harflerle koca koca *Senfoni* diye yazdı. Onun altına da *Mick Kelly*. Devam edemedi ondan sonra.

Ah, müzik dersleri alabilseydi bir!

Ah, gerçek bir piyanosu olsaydı bir!

Yeniden başlayabilmesi için uzun zaman geçti aradan. Sesler kafasındaydı, ama onları nasıl yazacağını bir türlü bilemiyordu. Dünyanın en zor oyunu gibi geliyordu ona bu. Ama Etta ile Hazel odaya gelip yataklarına girinceye kadar uğraştı durdu; ışığı söndürmesini söylediler, saat on bir olmuştu.

10

Portia altı haftadır William'dan haber bekliyordu. Her akşam eve geliyor ve Doktor Copeland'a aynı soruyu soruyordu: "Herhangi bir kimse gördün mü Willie'den haber almış?" O ise kızına her gece, hiçbir haber almadığını söylemek zorunda kalıyordu.

Nihayet soruyu sormamaya başladı Portia. Hole gelir ve tek sözcük söylemeksizin ona bakardı. İçiyordu. Bluzu çok kere yarı düğmelenmiş, ayakkabı bağları çözük oluyordu.

Şubat geldi. Hava daha da yumuşadı, sonra da ısındı. Güneş pırıl pırıl parlıyordu tepede. Çıplak ağaçlarda kuşlar ötüşüyor, çocuklar yalınayak, göğüs bağır açık, sokakta oynuyordu. Geceler yaz ortasında olduğu gibi dehşetli sıcak oluyordu. Birkaç gün sonra da tekrar kış geldi oturdu kasabanın üzerine. Yumuşak gökler karardı. Dondurucu bir yağmur düştü, hava rutubetli ve acı soğuk oldu yine. Kasabada en çok acı çekenler zencilerdi. Yakacakları bitmişti, her yerde evleri ısıtma kavgası oluyordu. Islak, dar sokaklarda bir zatürree salgını kol geziyordu; bir hafta süreyle günde birkaç saat uyudu Doktor Copeland, o da giyinik olarak. Hâlâ bir haber çıkmıyordu William'dan. Portia dört, Doktor Copeland ise iki defa yazmıştı ona.

Gündüz ve gece, düşünmeye vakit kalmıyordu çoğu zaman. Ama ara sıra evde bir an dinlenme fırsatı bulabiliyor-

du. Mutfaktaki fırının yanında, bir çaydanlık dolusu kahve içerdi, derin bir huzursuzluk doldururdu içini. Hastalarından beşi ölmüştü. Bunlardan biri de küçük sağır ve dilsiz Benedict Mady Lewis idi. Gömülme sırasında konuşma yapması istendi kendisinden, ama cenaze törenlerine katılmak âdeti olmadığından çağrıyı kabul etmedi. Beş hasta da kendisinin bir ihmali yüzünden yitirmemişti hayatlarını. Ölümlerindeki kabahat, geride yatan uzun açlık yıllarındaydı. Mısır ekmeği, domuz yağı ve şurupla beslenmelerinde, dört ya da beş kişinin küçücük bir odaya sığışmalarında. Yoksulluktan ölüm. Bunu düşünüyor ve kahve içiyordu uyanık kalmak için. Elini sık sık çenesine götürüyordu, son günlerde boyun sinirlerindeki bir seğirme, yorgun olduğu zamanlar başının düzensiz olarak sallanmasına sebep oluyordu.

Sonra şubat ayının dördüncü haftasında Portia eve geldi. Sabahın saat altısıydı ancak; Doktor Copeland mutfakta ateşin yanında oturuyor, kahvaltı için süt ısıtıyordu. Portia kötü şekilde sarhoştu. Cinin keskin, tatlımsı kokusunu duyuyordu Doktor, burun delikleri nefretle açıldı. Kızına bakmadı, kahvaltısıyla meşgul oldu. Bir kâsenin içine biraz ekmek ufaladı, üzerine sıcak sütü boşalttı. Kahve yaptı ve masayı hazırladı.

Kahvaltısını önüne koyup masaya oturduğunda Portia'ya baktı sert sert. "Sabah yemeğini yedin mi?"

"Kahvaltı etmeyeceğim," dedi o.

"Etmelisin. Eğer bugün çalışmaya niyetliysen."

"Çalışmayacağım."

Bir korku girdi içine. Ona daha fazla soru sormak istemiyordu. Gözlerini süt kâsesinden ayırmadı, elinde sallanıp duran bir kaşıkla sütünü içiyordu. Bitirdiğinde, duvara, kızının başının üstündeki saate baktı. "Dilini mi yuttun?"

"Söyleyeceğim sana. Duyacaksın. Bir kendime geleyim, anlatacağım sana."

Portia kımıldamadan oturuyordu iskemlesinde, gözleri bir köşeden öbür köşeye doğru yavaş yavaş hareket ederek. Kolları aşağı düşmüştü, bacakları gevşek gevşek birbirine sarılmış duruyordu. Başını öte yana çevirdiğinde bir an tehlikeli bir rahatlık ve özgürlük hissi duydu Doktor, biliyordu ki kızı çok geçmeden yok edecekti bu rahatlık hissini. Ateşi canlandırdı ve ellerini ısıttı. Sonra bir sigara sardı. Mutfak tertemizdi, her şey düzenliydi. Tavalar fırından gelen ışıkta parlıyordu duvarda, her birinin arkasında yuvarlak, kara bir gölge vardı.

"Willie hakkında."

"Biliyorum." Sigarayı avuçları içinde ağır ağır sarıyordu. Gözleri, son tatlı zevkleri açgözlülükle yutarak kayıtsızca dolaşıyordu etrafta.

"Bir defa söylemiştim sana, hani buradaki Buster Johnston'ın Willie'yle birlikte hapiste olduğunu. Evvelden tanırdık biz onu. Dün evine göndermişler onu."

"Öyle mi?"

"Buster hayatı boyunca topal kalacak."

Başı sallanmaya başladı Doktor Copeland'ın. Sallanmayı durdurmak için eliyle çenesini tuttu, ama inatçı titreme bir türlü durmuyordu.

"Dün gece buradaki bizim arkadaşlar benim eve geldiler, Buster'ın eve döndüğünü söylediler, Willie hakkında söyleyecek şeyleri varmış bana. Bir koşu gittim, bir bir anlattı."

"Evet."

"Üç kişiymişler. Willie, Buster, bir de öteki oğlan. Arkadaşmışlar. Sonra o müthiş şey olmuş." Portia durdu. Parmağını diliyle ıslattı, sonra kupkuru dudaklarına sürdü ıslak parmağını. "Kim bilir neden o beyaz gardiyan bunların üzerine çok düşermiş, her zaman onları bellemiş. Bir gün yolda çalışıyorlarmış, Buster cevap vermiş beyaz gardiyana, öteki oğlan ve de o ormana sıvışmaya kalkmışlar. Üçünü birden yakalamışlar. Üçünü birden kampa götürmüşler ve de o buz gibi odaya koymuşlar."

Yeniden evetledi Doktor. Ama başı sallanıyordu, evet sözü gırtlağından bir hırıltı gibi çıkmıştı.

"Altı hafta kadar önceymiş bu," dedi Portia. "O soğukları hatırlarsın. Willie'yi ve o oğlanları o buz gibi odaya koymuşlar."

Portia alçak sesle konuşuyordu, ne sözcükler arasında duruyor, ne de yüzündeki acı yumuşuyordu bir an. Alçak sesle söylenen bir şarkı gibi. O konuşuyordu, Doktor ise anlamıyordu onu. Sesler tek tek geliyordu kulağına ama bir biçimleri ya da anlamları yoktu. Başı, bir teknenin pruvası gibiydi, sesler ona çarpıp parçalanıan, sonra da akıp geçen suydu sanki. Söylenmiş olan sözlerin ne olduğunu bulmak için onların gerisine bakma gereğini duydu.

"... ve ayakları şişmiş, orada yatıp dururlarmış yerde, bağırıp çağırarak. Kimse gelmemiş. Üç gün boyuna bağırıp durmuşlar orada, üç gün üç gece, kimseler gelmemiş."

"Sağırım ben," dedi Doktor Copeland. "Anlayamıyorum."

"Onlar Willie'mizi ve o oğlanları o buz gibi odaya koymuşlar. Tavandan sarkıp duran bir ip varmış. Ayakkabılarını çıkarmışlar ve çıplak ayaklarını o ipe bağlamışlar. Willie ve o oğlanlar uzanıp dururlarmış orda sırtları yerde, ayakları havada. Ve ayakları şişmiş, davul gibi olmuş, onlar çabalayıp bağırıp dururlarmış orda. Buz gibiymiş oda ve onların ayakları donmuş. Şişmiş ayakları davul gibi ve üç gece, üç gün bağırmışlar durmuşlar. Ve hiç kimse gelmemiş."

Doktor Copeland başını elleriyle bastırdı, ama o devamlı sallanma yine durmadı. "Ne söylediğini duyamıyorum."

"Sonra nihayet gelmişler onları almaya. Willie'yi ve o oğlanları çabucak hastalar koğuşuna götürmüşler, bacakları bütün şişmiş ve donmuşmuş. Kangren olmuş. Willie'mizin iki ayaklarını kesmişler. Buster Johnston bir ayağını kaybetmiş, öteki oğlan da öyle. Ama Willle'miz... sakat şimdi bütün hayatı boyunca. İki ayağı da kesilmiş."

Sözler dinmişti, Portia öne doğru eğilmiş, kafasını masaya vuruyordu. Ne ağlıyor, ne inliyor, yalnızca başını masanın üstüne vurup duruyordu. Süt kâsesi ve kaşık şıngırdıyordu, Doktor kaldırdı lavaboya götürdü onları. Sözcükler dağınık uçuşuyordu kafasında, ama o onları bir araya getirmeye çalışmıyordu. Kâseyi ve kaşığı sıcak suyun altına tuttu, kurulama havlusunu yıkadı. Yerden bir şey aldı, bir yere koydu.

"Sakat mı?" diye sordu. "William mı?"

Portia başını vurdu masaya tekrar, vuruşlar ağır bir davul ritmini almıştı, yüreği de aynı ritimle vurmaya başladı. Sözcükler yavaş yavaş canlandılar, anlama uydular ve anladı o zaman onları.

"Onu ne zaman eve göndereceklermiş?"

Portia sarkmış başını koluna dayadı. "Buster bilmiyor. Ondan sonra hemen ayırmışlar üçünü birbirinden, ayrı yerlere koymuşlar. Buster'ı bir başka kampa göndermişler. Willie'nin yalnızca birkaç ayı kaldığı için çok geçmez gönderirler diyor."

Kahve içtiler ve uzun süre oturdular birbirlerinin gözlerinin içine baka baka. Kahve fincanı dişlerine çarpıp tıkırdıyordu. Portia ise kahvesini tabağa döktü, kucağına damladı birkaç damla kahve.

"William," dedi ve sustu Doktor Copeland. Bu ad çıkarken ağzından dilini derinden ısırmıştı, çenesini zor oynatıyordu. Uzun uzun oturdular. Portia elini tuttu babasının. Solgun sabah ışıkları pencerelere gri bir renk vermişti. Dışarıda hâlâ yağmur yağıyordu.

"İşe gideceksem yani, hemen gitmem lazım," dedi Portia.

Holde arkasından gitti kızının; kızı paltosunu giymek, atkısını sarınmak için şapkalığın yanında durdu. Açık kapıdan ıslak soğuk hava hızla doluyordu içeri. Highboy, korunmak için başının üzerinde tuttuğu ıslak bir gazete ile kaldırımda oturmuş bekliyordu. Kaldırımın kenarında bir parmaklık vardı. Portia yürürken buna tutunuyordu. Doktor Copeland

bir iki adım gitti arkasından, sonra onun da elleri parmaklığın tahtalarına yapıştı ayakta durabilmek için. Highboy arkalarından geliyordu.

Kara korkunç öfkenin, gecenin içinden kara bir hayvan gibi çıkmasını bekliyordu. Ama bir türlü gelmiyordu. Karnı kurşun gibi ağırdı, ağır ağır ve parmaklıklara, yol üzerindeki binaların soğuk, ıslak duvarlarına tutuna yaslana yürüyordu. Artık aşağıda düşecek yer, uçurum kalmayıncaya kadar derinlere iniyordu. Umutsuzluğun katı dibine ulaştı ve ancak orada huzur buldu.

O zaman güçlü, kutsal bir mut buldu. İşkence altında güler insan, kara köle kırbaç altında aşağılanmış ruhuna karşı şarkı söyler. Bir şarkı vardı içinde şimdi onun da – ama müzik değildi bu, yalnızca bir şarkı hissi. Huzurun ıslak ağırlığı bacaklarına kadar iniyordu; kımıldayabiliyorsa, o güçlü ve gerçek amaçla kımıldayabiliyordu ancak. Niçin gidiyordu daha? Niçin bu büyük rezilliğin dibinde dinlenmiyor, bir süre olsun yetinmiyordu bununla?

Ama yürümeye devam etti.

"Amca," diyordu Mick, "biraz sıcak kahve iyi gelir mi size, ne dersiniz?"

Doktor Copeland yüzüne baktı, ama duyduğunu gösteren hiçbir belirti göstermedi. Kasabayı baştan aşağı geçmişler, en sonunda Kelly'lerin evinin arkasındaki sokağa gelmişlerdi. Portia önce girmiş, o da onu izlemişti. Highboy dışarıda basamaklarda kalmıştı. Mick ile iki küçük erkek kardeşi mutfaktaydılar onlar girdiklerinde. Portia, William'ın başına gelenleri anlattı. Doktor Copeland sözcükleri dinlemiyordu, ama bir ritim vardı kızının sesinde – bir başlayış, bir tepe noktası ve bir düşüş. Sonra bitirir bitirmez yeniden başlıyordu. Ötekiler de gelmişlerdi odaya duymak için.

Doktor Copeland köşede bir tabureye oturmuştu. Paltosu ve atkısı sobanın yanında bir iskemlenin arkalığına

atılmış, buharlar çıkararak kuruyordu. Şapkasını dizlerinin üstünde tutuyor, uzun, kara elleri şapkasının yıpranmış kenarında sinirli sinirli dolaşıyordu. Ellerinin sarı avuç içleri öyle ıslaktı ki, ara sıra bir mendille siliyordu onları. Başı titriyordu, titremeyi durdurmak için bütün kasları kaskatı kesilmişti.

Bay Singer geldi odaya. Doktor Copeland yüzünü ona doğru kaldırdı. "Duydunuz mu olanları?" diye sordu. Bay Singer başını salladı. Gözlerinde dehşet, acıma ya da nefrete benzer bir şey yoktu. Olayı bilenlerin içinde yalnızca onun gözleri bu ifadelerden hiçbirini taşımıyordu. Çünkü yalnızca o anlıyordu bu şeyi.

Mick, Portia'nın kulağına bir şey fısıldadı. "Babanın adı nedir?"

"Benedict Mady Copeland'dır onun adı."

Mick, Doktor Copeland'a doğru eğildi ve sanki adam sağırmış gibi yüzüne bağırdı. "Benedict, biraz sıcak kahve iyi gelmez mi size, ne dersiniz?"

Doktor Copeland irkildi.

"Ne bağırıyorsun?" dedi Portia. "Senin gibi onun da kulakları var, işitebilir seni."

"Ya," dedi Mick. Kahve kabından posaları boşalttı ve tekrar ısınması için sobanın üstüne koydu kahveyi.

Dilsiz hâlâ eşikte duruyordu. Doktor Copeland hâlâ onun yüzüne bakıyordu. "İşittiniz mi?"

"O gardiyanlara ne yaparlar?" diye sordu Mick.

"Bilmem ki, şekerim," dedi Portia. "Ne bileyim ben."

"Ben olsam gösterirdim onlara. Hesabını sorardım bunların."

"Ne değişirdi, ne gelir elimizden. Yapacağımız en iyi şey, ağzımızı kapatıp oturmaktır."

"Onlara da Willie'ye ve ötekilere yapılan yapılmalı. Daha da kötüsü. Keşke birkaç kişi toplayabilsem de adamları kendi ellerimle öldürebilsem."

"Hıristiyan olan böyle konuşmaz," dedi Portia. "Bize düşen oturup beklemek. Şeytan onları tırmıklarla parça parça edecek ve ömürleri boyunca kızartacaktır ateşlerde."

"Neyse Willie yine de mızıka çalabilir."

"Böyle iki ayakları kesik, başka ne yapabilir ki zaten."

Ev gürültü ve huzursuzluk doluydu. Mutfağın üzerindeki odada birisi mobilyaları çekip duruyordu. Yemek odasına pansiyonerler dolmuştu. Bayan Kelly kahvaltı masasıyla mutfak arasında gidip geliyordu. Bay Kelly torba gibi pantolonu ve bornozuyla ortalıkta dolaşıyordu. Kelly'lerin küçük çocukları oburca yiyordu kahvaltılarını. Kapılar çarpıyor, evin her yanından sesler geliyordu.

Mick, sulu sütle karıştırılmış bir bardak kahve verdi Doktor Copeland'a. Süt, gri mavi bir renk vermişti kahveye. Tabağın içine biraz kahve taşmıştı, Doktor Copeland tabağı ve bardağın kenarını mendiliyle kuruladı içmeden önce. Hiç de kahve istemiyordu canı.

"Keşke öldürebilseydim onları," dedi Mick.

Ev sessizleşti. Yemek odasındaki insanlar işe gittiler. Mick ile George da okula. Bebek ön odalardan birine kapatıldı. Bayan Kelly başına bir havlu sardı ve bir süpürge alıp yukarı kata çıktı.

Dilsiz hâlâ eşikte duruyordu. Doktor Copeland gözünü onun yüzüne dikmişti. "Biliyor musunuz olanları?" diye tekrar sordu. Sözcükler ses vermedi –boğazında boğulup kaldı– ama gözleri aynı soruyu soruyordu durmadan. Sonra dilsiz de gitti. Doktor Copeland ile Portia yalnız kaldılar. Bir süre daha köşedeki taburede oturdu. Sonunda gitmek için ayağa kalktı.

"Otur, otur baba. Bu sabah beraber kalalım. Yemeğe biraz balık kızartacağım, yumurtalı ekmekle patates pişireceğim. Sen otur orada, sonra sana sıcak bir yemek yedireyim."

"Biliyorsun, vizitlerim var benim."

"Bir gün olsun bırakın bunları. Lütfen baba. Sıkılıyorum, patlayacağım gibime geliyor. Hem senin tek başına sokaklarda dolaşıp durmanı da istemiyorum."

Duraksadı, paltosunun yakasını boynunda hissetti. Islaktı. "Özür dilerim kızım. Biliyorsun vizitlerim var benim."

Portia atkısını aldı babasının, adamakıllı ısınana kadar sobanın üstünde tuttu. Paltosunu ilikledi, yakasını boynuna kaldırdı. Doktor Copeland boğazını temizledi ve cebinde taşıdığı kâğıtlardan birinin içine tükürdü. Sonra kâğıdı sobaya attı. Dışarı çıkarken durdu ve basamaklarda Highboy'la konuştu. İşinden izin alabilirse, Highboy'un bugün Portia'yla kalmasını teklif etti.

Hava soğuktu, insanın içine işliyordu. Alçak, karanlık göklerden ince ince bir yağmur iniyordu durmamacasına. Yağmur çöp tenekelerinin içine sızmıştı, sokak ıslak çöp kokuyordu pis pis. Yürürken dengesini parmaklıklara dayanarak buluyordu, karanlık gözlerini yerden ayıramıyordu.

Mutlaka yapılması gereken ziyaretlerini yaptı. Sonra öğle saatinden ikiye kadar evinde bekleyen hastalara baktı. Daha sonra yumrukları sımsıkı yumulu masasında oturdu. Ama faydasızdı olanları düşünüp durmak.

Bir daha insan yüzü görmek istemiyordu. Ama öte yandan bomboş odada tek başına da oturamazdı. Paltosunu giydi ve yine yağmurlu, soğuk sokağa çıktı. Cebinde eczaneye bırakılması gereken bir sürü reçete vardı. Ama Marshall Nicolls'la konuşmak istemiyordu. Eczaneye girdi ve reçeteleri tezgâhın üzerine bıraktı. Eczacı ölçmekte olduğu tozlardan geriye döndü ve ellerini ileriye doğru uzattı. Kalın dudakları eski halini buluncaya kadar bir süre ses çıkarmadan kımıldadı.

"Doktor," dedi resmi bir havayla. "Bilmelisiniz ki, ben ve bütün meslektaşlarımız ve de benim mason locasının üyeleri ve kilise... bizler sizin kederinizi derinden içimizde duyuyoruz, size en derin sevgimizi sunmak isteriz."

Doktor Copeland hemen döndü ve bir tek söz söylemeden ayrıldı oradan. Çok küçük bir şeydi bu. Daha fazla bir

şey gerekirdi. Güçlü gerçek amaç, adalet arzusu. Anacaddeye doğru kaskatı yürüyordu, kolları vücuduna yapışık. Elinden bir şey gelmeden düşünüp duruyordu. Bütün kasabada hem yürekli, hem de adil olan bir tek beyaz düşünemiyordu. Her avukatı, her yargıcı, adı kendisine yabancı olmayan her memuru kafasından geçirdi birer birer, ama bu beyaz adamları teker teker her düşünüşünde yüreği acıyla burkuldu. Nihayet Yüksek Mahkeme yargıcında karar kıldı. Mahkemeye vardığında hiç tereddüt etmeden hızla girdi içeri, o öğleden sonra yargıcı görmeye kararlıydı.

Her iki yandaki bürolara açılan kapıların önünde aylak aylak dolaşan birkaç kişi sayılmazsa, geniş hol bomboştu. Yargıcın bürosunu nerede bulabileceğini bilemiyordu, bunun için de kapıların üzerindeki adlara baka baka kararsız dolaştı durdu binanın içinde. Sonunda dar bir geçide geldi. Bu koridorun orta yerinde üç beyaz adam durmuş konuşuyordu, yolu tıkamışlardı. Geçmek için duvara iyice yanaştı, ama adamlardan biri döndü ve durdurdu onu.

"Ne istiyorsun?"

"Yargıcın bürosunun nerede olduğunu söyleyebilir misiniz bana?"

Beyaz adam başparmağını geçidin sonuna doğru salladı. Doktor Copeland şerifi tanıdı. Birbirlerini birçok kez görmüşlerdi, ama şerif onu hatırlamamıştı. Bütün beyazlar birbirine benzerdi zenciler için, ama zenciler aralarında ayrım yapmaya dikkat ederlerdi. Öte yandan, bütün zenciler beyazlara aynı gelirdi, ama beyazlar bir zencinin yüzünü akıllarında tutmaya zorlamazlardı kendilerini. Bunun için de beyaz adam, "Ne istiyorsun, Peder?" dedi.

Bu bildik takılma sözcüğü kızdırdı. "Papaz değilim ben," dedi. "Doktorum, tıp doktoru. Adım Benedict Mady Copeland ve acele bir iş için yargıcı hemen görmek istiyorum."

Şerif de öteki beyazlar gibiydi, bu açık açık söylenen sözler onu kızdırmıştı. Arkadaşlarına göz kırptı. "Öyle mi?" di-

ye alay etti. "Öyleyse dinle, ben şerifim, adım Bay Wilson, yargıcın meşgul olduğunu söylüyorum sana. Başka gün gel."

"Yargıcı mutlaka görmem gerek," dedi Doktor Copeland. "Bekleyeceğim."

Geçidin girişinde bir bank vardı, gitti oturdu. Üç beyaz adam konuşmaya devam ettiler, ama şerifin kendisini gözetlediğini biliyordu. Oradan ayrılmamaya kararlıydı. Yarım saatten fazla zaman geçti. Birçok beyaz adam koridordan serbestçe girip çıkıyordu. Şerifin kendisini gözetlediğini biliyordu, o ise ellerini dizleri arasına sıkıştırmış dimdik oturuyordu. Aklı şimdi gidip, öğleden sonra şerifin olmadığı bir saatte gelmesini söylüyordu kendisine. Bütün yaşamı boyunca böyle adamlara karşı ihtiyatlı davranmıştı. Ama şimdi içinde bir şey çekip gitmeye bırakmıyordu onu.

"Hey, buraya gelsene sen!" dedi şerif nihayet.

Başı titriyordu, ayağa kalktığı zaman sabit duramıyordu yerinde. "Evet?"

"Neydi o dediğin, ne için görecektin yargıcı?"

"Bir şey söylemedim ben," dedi Doktor Copeland. "Yalnızca onunla çok acele bir işim olduğunu söyledim."

"Ayakta duramıyorsun. İçkilisin, değil mi? Soluğundan anlıyorum."

"Yalan bu," dedi Doktor Copeland yavaşça. "Ben içki..."

Şerif tokadı patlattı yüzüne. Duvara çarptı. İki beyaz adam kollarından yakaladı onu ve merdivenlerden zemin kata indirdi. Direnmedi.

"Bu memleketin baş belası bunlar," dedi şerif. "İşte böyle Allahın belası zenciler."

Ağzını açmadı, bıraktı ona ne istiyorlarsa yapsınlar, O korkunç öfkeyi bekliyordu ve içinde yükseldiğini duyuyordu onun. Öfke güçsüzleştirdi onu, ayakta duramadı, yuvarlandı yere. Yanına iki adamı nöbetçi verip arabaya koydular

onu. Önce karakola götürdüler, sonra da hapse. Ancak hapishaneye girdiklerinde öfkesinin gücünü tekrar hissetti vücudunda. Birden ellerinden kurtuldu. Bir köşeye sıkıştırdılar onu. Ellerindeki sopalarla başına omuzlarına vurdular. İçinde yenilmez bir güç vardı, onlarla dövüşürken güldüğünü duydu. Hem hıçkıra hıçkıra ağlıyor, hem gülüyordu. Ayaklarıyla vahşi tekmeler savuruyordu. Yumruklarıyla dövüşüyor, hatta ara sıra kafa da atıyordu onlara. Sonra kıskıvrak yakaladılar onu. Hapishane koridorunda adım adım sürüklediler. Bir hücrenin kapısı açıldı. Biri hayalarına bir tekme attı, yere dizlerinin üstüne düştü.

Demir parmaklıklı ufacık hücrenin içinde kendisinden başka beş mahkûm daha vardı – üç zenci ve iki beyaz. Beyazlardan biri çok yaşlı ve sarhoştu. Yere oturmuş, kaşınıyordu. Öteki beyaz mahkûm on beş yaşından fazla olmayan bir oğlandı. Üç zenci gençti. Doktor Copeland duvara bitişik yatakta yüzlerine bakarak yatarken onlardan birini tanıdı.

"Sizin ne işiniz var burada?" diye sordu genç adam. "Doktor Copeland değil misiniz siz?"

"Evet," dedi.

"Benim adım Dary White. Geçen yıl kız kardeşimin bademciklerini almıştınız."

Buz gibi hücre, bir çürük kokusuyla içine işliyordu. Köşede, ağzına kadar sidikle dolu bir kova duruyordu. Duvarlarda hamamböcekleri dolaşıyordu. Gözlerini kapadı, hemen uyumuş olmalıydı, çünkü gözlerini açıp tekrar yukarıya baktığında demirli pencere kararmıştı, holde parlak bir ışık yanıyordu. Yerde dört tane boş teneke kap vardı. Kendisine ayrılan lahana ve mısır ekmeği yanı başındaydı.

Yatakta oturdu ve birçok kez kuvvetli kuvvetli hapşırdı. Soluk alırken göğsünden balgam hırıltıları geliyordu. Biraz sonra beyaz çocuk da hapşırmaya başladı. Doktor Copeland'ın cebinde taşıdığı kâğıtlar tükenmişti, burnundan akan suların gömleğinin önünü kirletmesine aldırmı-

yordu. Gözleri şişmişti, yanakları kıpkırmızı idi. Bir yatağın kenarına oturmuş inliyordu.

Biraz sonra yıkanmaya çıkardılar onları, dönüşlerinde de yatmaya hazırlandılar. Altı adamın yatması için dört yatak vardı. Yaşlı adam yere uzanmış horluyordu. Dary ve öbür çocuk bir yatağa sığıştılar.

Saatler bir türlü geçmek bilmiyordu. Koridordaki ışık gözlerini yakıyordu, hücrenin kokusu, aldığı her soluğu dayanılmaz yapıyordu. Isınamıyordu bir türlü. Dişleri takırdıyor, soğuktan titriyordu bütün vücudu. Kirli battaniyeyi vücuduna sarıp oturdu, ileri geri sallanmaya başladı. Uykusunda sayıklayan ve kollarını sallayıp duran beyaz çocuğu örtmek için iki kez uzandı. Başını elleri içine almış sallanıp duruyordu, gırtlağından şarkıya benzer bir inleme çıktı. William'ı düşünemiyordu. Kafasını güçlü, gerçek amaç üstünde toplayıp güç de alamıyordu ondan. Yalnızca bir yoksulluk, bir zavallılık duyuyordu içinde.

Sonra ateş nöbetine tutuldu. İçine bir sıcaklık yayıldı. Arkaüstü uzandı, sıcak, kırmızı ve huzur dolu bir yere batarmış gibi.

Ertesi sabah güneş çıktı. Acayip Güney kışı, sonundaydı artık. Doktor Copeland serbest bırakıldı. Hapishanenin dışında ufak bir grup kendisini bekliyordu. Bay Singer oradaydı. Portia, Highboy ve Marshall Nicolls da oradaydılar. Yüzleri karmakarışıktı, açıkça göremiyordu onları. Güneş parlıyordu gökte.

"Baba, bilmiyor musun, Willie'mize böyle yardım edemeyeceğimizi? Beyaz adamların mahkemesinde dolaşıp durur mu insan? Ağzımızı kapatıp beklemekten başka ne yapabiliriz biz?"

Kızın yüksek sesi çınlıyordu kulaklarında, bezdiriciydi. Bir taksiye bindiler, sonra evdeydi, yüzünü tertemiz bir yastığa gömdü.

11

Mick bütün gece uyuyamadı. Etta hastaydı, bu yüzden Mick'in oturma odasında uyuması gerekmişti. Divan çok dar ve kısa idi. Willie'yi gördü karabasanlarda. Portia'nın, ona ne yaptıklarını anlatmasının üstünden bir aya yakın zaman geçmişti. Ama o hâlâ unutamıyordu. Geceleyin iki kez o kötü düşü örmüş ve yerde uyanmıştı. Alnında bir şişlik belirmişti. Sonra saat altıda Bill'in mutfağa gittiğini ve kahvaltısını hazırladığını duydu. Gün ağarmıştı, ama perdeler kapalı olduğu için oda yarı aydınlıktı. Oturma odasında uyanmak acayip geldi ona. Hoşuna gitmedi. Çarşaf vücuduna sarılmıştı, yarısı divanda, yarısı yerdeydi. Yastık odanın ortasındaydı. Kalktı ve hole giden kapıyı açtı. Merdivenlerde kimsecikler yoktu. Geceliğiyle arka odaya koştu.

"Öteye git, George."

Çocuk yatağın tam ortasında yatıyordu. Gece sıcaktı hava, alacakarga gibi çıplaktı oğlan. Yumrukları sımsıkı kapalıydı. Gözleri, uykusunda bile sanki çok zor bir şeyi bulup çıkarmaya çalışırmış gibi kısılmıştı. Ağzı açıktı, yastığın üzerinde küçük bir ıslaklık vardı. İtti onu.

"Bekle..." dedi uykusunda.

"Yana dön biraz.".

"Bekle... şu düşü bitireyim, dur... şu, şu..."

Onu her zaman yattığı yere çekti ve hemen yanına uzandı. Gözlerini tekrar açtığında vakit geçti. Güneş arka pencereden parlıyordu çünkü. George gitmişti. Bahçeden çocukların, akan suyun sesi geliyordu. Etta ile Hazel orta odada konuşuyorlardı. Giyinirken aniden bir şey geldi aklına. Kapıyı dinledi, ama konuştukları anlaşılmıyordu. Onları şaşırtmak için hızla iterek açtı kapıyı.

Bir sinema dergisi okuyorlardı. Etta hâlâ yataktaydı. Eli bir aktör resminin yarısı üzerinde duruyordu. "Şuradan yukarısı o oğlana bezemiyor mu, hani randevu..."

"Kendini nasıl hissediyorsun bu sabah, Etta?" diye sordu Mick. Yatağın altına baktı, özel sandığı bıraktığı yerde duruyordu.

"Bu ne ilgi böyle?" dedi Etta.

"Kavga çıkarmaya çalışma şimdi."

Etta'nın yüzü sivrilmişti. Midesinde korkunç bir ağrı vardı, yumurtalığından hastaydı. Rahatsızlığının nedeni buydu. Doktor yumurtalığın derhal alınması gerektiğini söylemişti. Ama babaları bekleyelim diyordu. Para yoktu.

"Peki nasıl davranmamı istiyorsun?" dedi. "Kibarca bir soru soruyorum sana, sense azarlıyorsun hemen beni. Sen hasta olduğun için üzgün olmam gerekmiş gibi hissediyorum, ama izin vermiyorsun böyle terbiyeli davranmama. Ben de kızıyorum tabii." Saçlarındaki kısa kesik yerleri geriye itti ve aynada yakından baktı kendine. "Vay canına! Şu şişliğe bak! Kafam kırılmış galiba. Dün gece iki defa düştüm yataktan, divanın yanındaki masaya çarptım herhalde. Oturma odasında uyuyamıyorum. Öyle sıkışıyorum ki o divanda..."

"Ne bağırıyorsun öyle," dedi Hazel.

Mick yere diz çöktü ve büyük sandığı çıkardı. Çevresine bağladığı ipe dikkatle baktı. "Hey, biriniz oynadı mı bununla?"

"Hadi, oradan!" dedi Etta. "İşimiz kalmadı da senin hurdalarınla mı oynayacağız!"

"Akıllılık edersiniz. Benim özel şeylerimi karıştıranı öldürürüm."

"Duyuyor musun?" dedi Hazel. "Mick Kelly, senden daha bencilini görmedim ben daha. Dünyada hiç kimse umurunda değil senin, yalnız..."

"Aman be!" Kapıyı çarptı. İkisinden de nefret ediyordu. Bunu düşünmek korkunç bir şeydi, ama gerçekti.

Babası mutfakta Portia'yla birlikteydi. Üzerinde bornozu vardı, kahve içiyordu. Gözlerinin akı kıpkırmızıydı. Kahve bardağı tabağının üzerinde tıkırdıyordu. Yemek masasının etrafını dolanıp duruyordu.

"Saat kaç? Bay Singer gitti mi?"

"Gitti, şekerim," dedi Portia. "Saat nerdeyse on."

"On mu? Vay canına! Hiç bu kadar geç saatlere kadar uyuyakalmamıştım."

"Ne saklıyorsun o büyük şapka kutusunda da yanında taşıyıp duruyorsun?"

Mick sobaya yanaştı, bir avuç bisküvi çıkardı. "Bana soru sorma, sana yalan söylemeyeyim. Sonu kötü olur bilin, fazla merak edenin."

"Biraz daha süt varsa ekmek ufalayayım içine," dedi babası. "Mezarlık çorbası. Belki biraz kendine gelirdi midem."

Mick bisküvileri açtı, aralarına kızarmış beyaz et dilimleri koydu. Kahvaltısını yemek için arka merdivenlerde oturdu. Sabah sıcak ve aydınlıktı. Spareribs ve Sucker arka bahçede George'la oynuyordu. Sucker arkası açık elbisesini giymişti, öteki iki çocuk üstlerinde şortlarından başka ne varsa çıkarmışlardı. Hortumla birbirlerini ıslatıyorlardı. Sular parlıyordu güneşte. Rüzgâr sis gibi dağıtıyordu su damlacıklarını, bu sis içinde gökkuşağı renkleri oluşuyordu. Bir çamaşır ipinde çamaşırlar çarpıp duruyordu rüzgârda – beyaz çarşaflar, Ralph'ın mavi elbisesi, kırmızı bir bluz ve gecelikler – ıslak ve tertemiz uçuşurlarken çeşitli biçimlere giriyorlar. Bir yaz günü sanki ortalık. Sokağa bakan par-

maklığın üzerindeki hanımelilerin etrafında incecik küçük sarıkanatlar vızıldıyor.

"Bak, nasıl başımın üstünde tutuyorum!" diye bağırıyordu George. "Bak, nasıl sular aşağı dökülüyor."

Mick kıpır kıpırdı, yerinde duramıyordu. George bir un çuvalını toz toprakla doldurmuş boks torbası diye bir ağacın altına asmıştı. Mick torbaya vurmaya başladı. Pat! Pat! Uyandığında kafasında bulduğu şarkının temposuna uygun olarak vuruyordu torbaya. George toprağın içine keskin bir kaya parçası koymuştu, vurunca yumruğu acıdı.

"Ayyy! Kulağıma fışkırttın suyu. Kulak zarımı patlattı. Duyamıyorum."

"Ver şunu bakayım. Biraz da ben fışkırtayım."

Yüzü su içinde kaldı, oğlanlar bir de bacaklarına tuttular suyu. Şapka kutusunun ıslanacağından korkuyordu, dar sokaktan ön balkona kaçırdı onu. Harry kendi merdivenlerinde oturmuş gazete okuyordu. Kutuyu açtı ve bir defter çıkardı. Ama yazmak istediği şarkıyı kafasında düzene sokamıyordu bir türlü. Harry kendinden tarafa bakıyordu, Mick düşünemiyordu.

Son günlerde Harry'yle çok şey konuşmuşlardı. Hemen hemen her gün okuldan eve birlikte yürüyorlardı. Tanrı üzerine konuşuyorlardı. Bazen geceleyin uyanır, konuştuklarını düşününce bir titreme alırdı içini. Harry panteistti. Baptistlik, Katoliklik ya da Yahudilik gibi bir dindi bu da. Harry, insanların öldükten ve gömüldükten sonra bitkilere, ateşe, toprağa, bulutlara ve suya dönüştüklerine inanıyordu. Binlerce yıl alıyordu bu ve nihayet tüm dünyanın bir parçası oluyordun sen. Bir tek melek olmaktan daha iyi bir şey olduğunu söylüyordu bunun. Ne olursa olsun, hiçbir şey olmamaktan daha iyiydi ya.

Harry elindeki gazeteyi koridora attı ve yanına geldi. "Sanki sıcak bir yaz günü," dedi. "Daha marttayız."

"Ya. Keşke yüzmeye gidebilseydik."

"Bir yer olsa giderdik."

"Yer yok. Yalnız o kulübün yüzme havuzu."

"Sahi ne duruyoruz böyle... çıkalım bir yerlere gidelim."

"Sahi," dedi. "Dur! Bir yer biliyorum ben. On beş mil kadar uzakta, kırda. Ormanın içinde derin, geniş bir çay. Kız izciler yazın orada kamp yaparlar. Bayan Wells geçen yıl beni, George'u, Pete'i ve Sucker'ı bir defa oraya yüzmeye götürmüştü."

"Eğer istersen yarın bisiklet bulurum ben, gidebiliriz. Her ay bir pazar iznim var."

"Çeker gideriz bisikletlerle, piknik yemeğimizi de alırız."

"Tamam. Ben bisikletleri bulurum."

İşe gitme zamanıydı. Onun caddeden aşağı gidişini seyretti Mick. Kollarını sallıyordu. Blokun yarısında dalları alçak bir defne ağacı vardı. Harry koşarak zıpladı, dallardan birini yakaladı ve kendini yukarı çekti. Bir mutluluk duygusu doldurdu içini Mick'in, doğruydu, gerçekten iyi arkadaştılar ikisi. Yakışıklıydı da. Yarın Hazel'ın kolyesini ödünç alır, ipek elbisesini giyerdi. Yiyecek olarak da reçelli sandviç ile Nehi çikolatası alırlardı. Belki de Harry acayip bir şey getirirdi, çünkü onlar Yahudi yiyecekleri yerlerdi. Köşeyi dönünceye kadar ardından baktı. Gerçekten büyümüş, yakışıklı bir erkek olmuştu şu Harry.

Kırdaki Harry, merdiven basamaklarında oturup gazete okuyan ve Hitler'i düşünen Harry'den farklıydı. Sabahleyin erkenden yola çıktılar. Harry'nin ödünç aldığı bisikletler oğlan çocukları içindi – bacaklar arasında bir borusu vardı. Yiyeceklerini ve mayolarını bisikletlerin selesine bağladılar ve saat dokuz olmadan yola çıktılar. Sıcak ve güneşli bir sabahtı. Bir saat geçmeden kasabanın dışında, kırmızı toprak bir yoldaydılar. Tarlalar parlak yeşildi. Havada keskin çam kokusu vardı. Harry çok heyecanlı konuşuyordu. Sıcak bir rüzgâr esiyordu yüzlerine doğru. Ağzı kurumuştu Mick'in, açtı.

"O tepenin üzerindeki evi görüyor musun? Orada duralım da biraz su içelim."

"Hayır, bekleyelim daha iyi. Kuyu suyu tifo yapar."

"Ben tifo geçirdim. Zatürree geçirdim, bacağım kırıldı, ayağımda yara çıktı."

"Hatırlıyorum."

"Ya," dedi Mick. "Tifo geçirdiğimizde Bill ile ben ön odada kalırdık, Pete Wells burnunu tutarak ve yukarı bakarak kaldırımdan geçerdi. Bill çok üzülürdü buna. Bütün saçlarım dökülmüştü, kel olmuştum."

"Bahse girerim en az on mil uzağızdır kasabadan. Bir buçuk saattir sürüyoruz... hem de hızlı, yani."

"Öyle susadım ki," dedi Mick. "Acıktım da. Ne var senin o yemek torbanda?"

"Soğuk karaciğer pudingi, tavuk salatalı sandviç ve pasta."

"İyi bir piknik yemeği." Kendi getirdiklerinden utanıyordu. "Bende iki lop yumurta... içleri doldurulmuş... küçük küçük paketler içinde tuz ve biber var ve sandviçler... tereyağı sürülmüş böğürtlen reçelli. Hepsi de yağlı kâğıda sarılı. Ve de kâğıt peçeteler."

"Senin bir şey getirmeni söylememiştim ki," dedi Harry. "Annem ikimiz için de yemek hazırladı. Senin buraya gelmeni istiyordum, o kadar. Birazdan bir dükkâna geliriz, içecek soğuk bir şey alırız."

Nihayet bir benzin istasyonu büfesine gelinceye kadar yarım saat daha sürdüler bisikletlerini. Harry bisikletleri bir kenara bıraktı. Mick önde, büfeye girdiler. Dışarıdaki parlak gün ışığından sonra dükkân karanlık görünüyordu. Raflarda kalın et dilimleri, kutu kutu yağlar, un torbaları yığılıydı. Tezgâhın üzerindeki yapışkan şeker kavanozunun üzerinde sinekler uçuşuyordu:

"Ne gibi içkileriniz var?" diye sordu Harry.

Adam saymaya başladı. Mick buz sandığını açtı, içine baktı. Ellerini soğuk suya sokunca hoşlandı. "Ben bir Nehi çikolatası istiyorum. Onlardan var mı sizde?"

"Aynen," dedi Harry, "iki olsun."

"Hayır, bir dakika. Buz gibi bira var burada. Bir şişe bira istiyorum, ısmarlayabilirsen?"

Harry kendisine de bir tane ısmarladı. Yirminin altındaki kimselerin bira içmesinin suç olduğunu sanırdı o, ama belki birdenbire gösterişi seven bir insan olmak istemişti. İlk yudumdan sonra yüzünü buruşturdu. Dükkânın önündeki merdivenlerde oturdular. Mick'in bacakları öyle yorulmuştu ki, kasları seğirip duruyordu. Şişenin ağzını eliyle sildi ve uzun, soğuk bir yudum çekti. Yolun öte yanında kocaman boş bir otluk vardı, onun arkasında da daracık bir çam ormanı. Ağaçlar yeşilin her rengindeydiler – parlak sarı-yeşilden, nerdeyse siyah-koyu yeşile kadar. Gök sıcak maviydi.

"Birayı severim," dedi Mick "babamın bardağında kalmış birkaç damla biraya ekmek batırırdım. İçerken yalamak için elimin üzerinde tuz olsun isterdim. Bu ikinci şişe, kendi başıma içtiğim."

"İlk yudum ekşiydi, ama gerisi daha güzel."

Dükkândaki adam buranın kasabadan on iki mil olduğunu söyledi. Daha dört milleri vardı gidecek. Harry parayı verdi ve yeniden sıcak güneşe çıktılar. Harry yüksek sesle konuşuyordu. Nedenli nedensiz gülüyordu hep.

"Vay anasını, bu sıcak güneşte bira uykumu getirdi benim. Ama kendimi iyi hissediyorum."

"Yüzmek için sabırsızlanıyorum."

Yol kumluydu, batmamak için bütün ağırlıklarıyla pedallara yükleniyorlardı. Harry'nin gömleği terden sırtına yapışmıştı. Hâlâ konuşuyordu. Yol kırmızı kile dönüştü, kum gerilerinde kaldı. Mick'in kafasında ağır bir zenci şarkısı vardı – Portia'nın erkek kardeşi mızıkasıyla çalardı hep. Pedalları melodiye uygun basıyordu.

Nihayet Mick'in aradığı yere vardılar. "İşte burası! Şu *özel* yazısını görüyor musun? Şu dikenli teli tırmanarak aşacağız ve şu patikayı tutacağız... görüyorsun!"

Orman çok sessizdi. Yer, kaypak çam iğneleriyle örtülüydü. Birkaç dakika içinde dereye varmışlardı. Su kahverengiydi, hızlı akıyordu. Serin. Suyun ve yüksekte çam ağaçlarının içinde ıslık çalan rüzgârın sesinden başka ses yoktu ortalıkta. Derin, sessiz orman ürkütmüş gibiydi onları, derenin yanındaki setten ağır ağır yürüyorlardı.

"Ne güzel!"

Harry güldü. "Neden fısıltıyla konuşuyorsun? Dinle bak!" İki elini ağzının önünde boru yaptı. Kızılderililer gibi uzun uzun bağırdı, ses yankılanarak kendilerine döndü. "Haydi, atlayalım suya da serinleyelim."

"Aç değil misin sen?"

"Peki. Önce yemek yiyelim öyleyse. Yemeklerin yarısını şimdi yeriz, yarısını da çıktıktan sonra."

Reçelli sandviçleri açtı. Yemeklerini bitirince Harry kâğıtları düzgünce top yaptı ve bir ağacın kütüğündeki bir deliğe tıktı. Sonra şortunu çıkardı ve patikadan aşağı gitti. Mick bir çalının gerisinde elbiselerini çıkardı ve zorla Hazel'ın mayosunun içine girmeye çabaladı. Mayo çok küçüktü, bacaklarının arasını kesiyordu.

"Hazır mısın?" diye bağırdı Harry.

Suya atlayışını duydu onun, dere kenarına geldiğinde Harry yüzüyordu.

"Ağaç kütükleri ya da sığ yerler var mı bir anlayayım, dalma hemen," dedi. Suyun içinde aşağı yukarı oynayan kafasına bakıyordu Harry'nin. Zaten dalmak istememişti ki o. Yüzemezdi bile doğru dürüst. Hayatında ancak bir iki kez yüzmüştü – o zaman da ya koltukaltlarına bir şey alır, ya da boyunu geçen yerlere yaklaşmazdı. Ama bunu Harry'ye söylemek pek kadınca olacaktı. Sıkılmıştı. Birden bir masala başladı:

"Artık dalmıyorum. Bir zamanlar dalardım, hep derinlere. Ama bir defasında kafamı çarptım bir şeye, delindi, ondan sonra dalamıyorum artık." Bir dakika düşündü. "Çift perendeli bir dalış yapıyordum o zaman. Suyun yüzüne çıktığımda kanla kaplıydı su. Ama hiç aklıma getirmedim bunu ve hemen yüzme numaraları göstermeye başladım. Etraftan bağırıyorlardı bana. Sonra bütün o kanın nereden geldiğini anladım. O zamandan beri de öyle güzel yüzemiyorum."

Harry derenin kenarına tırmandı. "Allah, Allah! Hiç duymamıştım bunu."

Daha akla yakın gelsin diye bir şeyler eklemek isterdi masala, ama Harry'ye baktı sadece. Teni açık kahverengiydi, sudan parlıyordu. Göğsünde ve bacaklarında kıllar vardı. Sıkı mayosu içinde çok çıplak görünüyordu. Gözlüğünü çıkarınca yüzü daha geniş ve daha yakışıklı oluyordu. Gözleri ıslak ve maviydi. Kendisine bakıyordu, birden sıkılmış gibiydiler.

"Su üç metre kadar derin, yalnız öteki kıyıda sığ bir yer var."

"Haydi girelim. Kim bilir ne güzeldir soğuk su."

Korkmuyordu. Sanki çok yüksek bir ağacın tepesine tırmanmıştı da, en iyi şekilde aşağıya inmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı kendisine – ölüm sessizliği duygusu. Setin kenarından indi ve buz gibi suya girdi. Kırılana kadar bir ağaç köküne tutundu, sonra yüzmeye başladı. Bir ara su yuttu ve dibe daldı, ama devam etti, belli etmedi hiç. Yüzerek, ayağını yere basabileceği karşı kıyıya geçti. O zaman iyi hissetti kendini. Suya şaplak atıyor ve yankı yapsın diye delice sözler bağırıyordu.

"Buraya bak!"

Harry uzun, ince küçük bir ağaca tırmandı. Gövde çok esnekti, tepeye ulaştığında ağaç dayanamadı ve onunla birlikte aşağı eğildi. Suya düştü.

"Ben de! Bak nasıl yapıyorum, ben de!"

Bloktaki herkes gibi o da iyi tırmanırdı ağaca. Harry'nin yaptıklarını aynen yaptı, sert bir düşüşle düştü suya. Yüzebiliyordu da şimdi, iyi yüzebiliyordu artık.

Koşmaca oynadılar, dere kenarında yukarı aşağı koşuştular, soğuk kahverengi suya atladılar. Bağırdılar, atladılar ve tırmandılar. Belki iki saat etrafta oynayıp durdular. Bir ara sette duruyorlardı yan yana, ikisi de birbirine bakıyordu, yapacak bir şey kalmamış gibiydi artık. Birden, "Hiç çıplak yüzdün mü sen?" dedi Mick.

Orman çok sessizdi, bir dakika hiç cevap vermedi Harry. Üşüyordu. Meme uçları sertleşmişti, mosmordu, dudakları morarmıştı, dişleri birbirine çarpıyordu. "Şey... sanmıyorum."

Mick'in içinde de aynı heyecan vardı ve söylemek istemediği bir şey çıktı ağzından. "Sen yüzersen, ben de yüzerim. Var mısın?"

Siyah, ıslak saçlarını geriye doğru attı Harry. "Peki."

İkisi de mayolarını çıkardılar. Harry sırtını dönmüştü ona. Beceriksizdi, kulaklarına kadar kızarmıştı. Sonra birbirlerine döndüler, yarım saat mi durdular orda öylece, bir dakika mı!

Harry bir ağaçtan bir yaprak kopardı, parça parça etti. "Giyinsek iyi olur."

Yemek boyunca hiçbiri konuşmadı. Yemeği yere yaymışlardı. Harry her şeyi ikiye böldü. Bir yaz öğleden sonrasının sıcak, uyku verici ağırlığı çökmüştü üzerlerine. Ormanın içlerinde, suyun ağır ağır akışından ve kuş seslerinden başka hiçbir ses yoktu. Harry lop yumurtayı aldı eline, sarısını başparmağıyla ezdi. Ne hatırlatmıştı bu Mick'e? Kendi soluk alışını duydu.

Sonra omzunun üzerinden gerilere baktı Harry. "Dinle bak. Seni çok güzel buluyorum, Mick. Daha önce hiç böyle düşünmüyordum. Yani çirkin bulduğumu söylemek istemiyorum. Demek istiyorum ki..."

Mick bir çam kozalağı attı suya. "Karanlık basmadan eve dönmek istiyorsak, yola çıkmalıyız."

"Hayır," dedi. "Yere uzanalım, bir dakikacık."

Avuç avuç çam iğnesi, yaprak ve gri yosun getirdi. Mick dizini emiyor ve onu seyrediyordu. Yumrukları sıkılıydı, bütün vücudu kaskatı kesilmiş gibiydi.

"Şimdi uyuyabiliriz artık, dinlenmiş olarak çıkarız yola."

Yumuşak yere uzandılar, yukarıya göğün içindeki koyu yeşil çam kümelerine baktılar. Bir kuş, o güne kadar hiç duymadığı üzgün, pırıl pırıl bir şarkı söylüyordu. Obuadaki gibi yüksek bir nota – sonra beş ton aşağı düşüyor ve yine uzuyordu. Şarkı sözsüz bir soru kadar kederliydi.

"Bu kuşa bayılırım," dedi Harry. "Bir vireo olmalı."

"Keşke okyanusta olsaydık. Kıyıda, uzakta giden gemileri seyrediyor olsaydık. Sen bir yaz deniz kenarına gittin... tam olarak nasıldı?"

Harry'nin sesi sert ve alçaktı. "Şey... dalgalar var. Bazen mavi, bazen yeşil, parlak güneşte cam gibi görünüyorlar. Kumların üzerinde o küçük deniz hayvanı kabuklarından buluyorsun. Hani puro kutusunun içinde getirmiştik ya biz, onlardan ve suyun üzerinde o beyaz martılar var. Biz Meksika Körfezi'ne gitmiştik... o serin körfez rüzgârı esiyordu hep, insan buradaki gibi güneşte pişmiyor orada. Her zaman..."

"Kar," dedi Mick. "Kar görmek isterdim. Resimlerdeki gibi soğuk, beyaz kar. Tipiler. Boyuna yumuşacık düşen, bütün kış yağan, yağan, yağan beyaz soğuk kar. Alaska'daki gibi kar."

İkisi birden döndüler. Yüz yüze, birbirlerine çok yakındılar. Onun titrediğini hissetti Mick, kendi yumrukları da parmaklarını kıracak kadar sıkılıydı. "Oh, Tanrım," diyordu Harry üst üste. Mick'in başı sanki gövdesinden ayrılmış da bir kenara atılmış gibiydi. Kafasında bir şeyi sayarken

gözleri dosdoğru kör edici güneşin içine bakıyordu. Demek böyle oluyordu.

Böyle oldu.

Yol boyunca ağır ağır itiyorlardı bisikletlerini. Harry'nin başı sarkıyordu, omuzları düşmüştü. Tozlu yolda gölgeleri uzun ve karaydı, ikindiüstüydü.

"Dinle," dedi Harry.

"Evet."

"Şunu iyice anlamalıyız. Öyle. Sen hiç?.."

"Bilmiyorum. Herhalde hayır."

"Dinle bak. Bir şeyler yapmalıyız. Gel oturalım."

Bisikletleri bıraktılar ve yolun üzerinde bir hendeğin kenarında oturdular. Birbirlerinden uzak oturuyorlardı. Öğleden sonra güneşi başlarının üzerinde ateş gibi yanıyordu. Etraflarında kahverengi, küçük, karınca yuvaları vardı.

"Bunu anlamalıyız," diyordu Harry.

Ağlıyordu. Kımıldamadan oturuyor, beyaz yüzünden yaşlar yuvarlanıyordu. Mick onu ağlatan şeyin ne olduğunu bir türlü anlamıyordu. Bir karınca bileğini ısırdı, parmaklarıyla çekti aldı karıncayı ve yakından baktı ona.

"İşte böyle," dedi Harry. "Bundan önce bir kızı öpmedim bile ben."

"Ben de. Hiçbir oğlanı öpmedim. Ailenin dışında."

"Hep bunu düşünürdüm ben... o kızı öpmek. Okulda birtakım planlar yapardım, geceleyin düşlerimde görürdüm. Ve sonra bir randevu verdi bana o kız. Bununla kendisini öpmemi istediğini söylemişti, eminim. Evet. Bense karanlıkta yüzüne baktım yalnızca ve yapamadım. Bütün düşündüğüm buydu... Onu öpmek... Ama zamanı gelince yapamadım."

Parmağıyla yerde bir çukur kazdı Mick ve ölü karıncayı gömdü.

"Bütün kabahat benimdi. Nereden bakarsan bak, zina kötü bir suç. Ve sen benden iki yıl daha küçüktün, bir çocuktun daha."

"Hayır, değildim. Hiç de çocuk değildim. Ama şimdi keşke olsaydım diyorum."

"Dinle bak. Evlenmemiz gerektiğini düşünüyorsan evlenebiliriz... gizlice ya da başka bir şekilde."

Mick başını salladı iki yana. "Hoşlanmadım bundan. Hiçbir oğlanla evlenmeyeceğim."

"Ben de hiç evlenmeyeceğim. Biliyorum bunu. Laf olsun diye söylemiyorum, gerçek."

Yüzü korkuttu Mick'i. Burnu titriyordu, altdudağı ısırdığı yerde kanamıştı. Gözleri parlıyordu, ıslak ve öfkeliydi. Yüzü bugüne kadar gördüğü yüzlerden daha beyazdı. Başını çevirdi Mick. Konuşmayı kesse ne iyi olurdu! Gözleriyle ağır ağır etrafına baktı, hendeğin kırmızı-beyaz çizgili kiline, kırık bir viski şişesine, karşılarında üzerinde bir şerif seçiminin propaganda afişini taşıyan bir çam ağacına. Uzun süre sessizce oturmak, düşünmemek, bir tek sözcük söylememek istiyordu.

"Kasabadan ayrılıyorum. İyi bir makinistim ben, başka herhangi bir yerde iş bulabilirim. Eğer evde kalsam annem gözlerimden okurdu bunu."

"Söyle bana. Yüzüme baktığında farkı söyleyebilir misin?"

Harry yüzüne baktı uzun süre ve evet dercesine başını salladı. Sonra:

"Bir tek şey var yalnız. Bir ya da iki ay içinde sana adresimi göndereceğim, yazarsın ve söylersin bana iyi olup olmadığını," dedi.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu yavaşça.

Ne demek istediğini anlattı. "Yazacağın tek şey... iyiyim... O zaman bilirim ben."

Bisikletlerini iterek evin yolunu tuttular. Gölgeleri dev büyüklüğünde önlerinde uzanıyordu yolda. Harry yaşlı bir dilenci gibi öne eğilmişti, burnunu gömleğinin koluna silip duruyordu ikide bir. Güneş ağaçların gerisinde batmadan önce her şeyin üzerinde altın sarısı parladı bir an, gölgeleri daha da uzadı önlerinde. Mick çok yaşlı hissediyordu kendini, içinde çok ağır bir şey varmış gibi geliyordu. Büyümüş bir insandı artık, istesin istemesin.

On altı mili yürümüşlerdi, evlerine geldiklerinde o dar sokak kararmıştı. Mutfaklarından gelen sarı ışığı görebiliyordu. Harry'lerin evi karanlıktı – anası henüz gelmemişti eve. Kenar sokaklarda bir terzinin yanında çalışıyordu. Hatta bazen pazarları bile. Pencereden içeri baktığında onu dükkânın gerisinde makinenin üzerine eğilmiş ya da kalın bir kumaşa iri bir iğneyi batırırken görebilirdiniz. Siz onu seyrederken başını kaldırıp bakmazdı. Geceleyinse Harry ile kendisi için o Yahudi yemeklerini pişirirdi.

"Dinle bak..." dedi Harry.

Mick karanlıkta bekliyordu, ama o sözünü bitirmedi. El sıkıştılar ve Harry evlerinin arkasındaki karanlık sokaktan yürüdü. Kaldırıma ulaşınca geriye döndü ve omuzlarının üzerinden baktı. Yüzünde bir ışık parlıyordu, beyaz ve sertti yüzü. Sonra uzaklaştı.

"Bak, bir bilmece," diyordu George.

"Dinliyorum."

"İki kızılderili peş peşe yürüyor. Öndeki arkadakinin oğluydu, ama arkadaki öndekinin babası değildi. Nesiydiler birbirlerinin?"

"Dur bakayım. Üvey babası."

George sırıttı Portia'ya küçük, kare şeklinde mavi dişleriyle.

"Amcası, öyleyse."

"Bilemezsin. Anasıydı. Hilesi şurada, kızılderilinin bir kadın olacağı aklına gelmiyor."

Odanın dışında durmuş onları seyrediyordu Mick. Kapı çerçevesinin içinde mutfak bir resim gibiydi. İçerisi tertemizdi, evsiydi. Yalnız lavabonun yanındaki ışık yakılmıştı, odanın içinde gölgeler vardı. Bill ile Hazel masada para yerine kibritlerle yirmi bir oynuyordu. Hazel tombul pembe parmaklarıyla saç örgülerini düzeltiyordu. Bill yanaklarını emerek kartları ciddi ciddi dağıtıyordu. Portia lavaboda temiz, damalı bir bezle tabakları kuruluyordu. İncecik görünüyordu, teni sarı-karaydı, yağlı siyah saçları titizlikle toplanmıştı.

"Bak, bir başka bilmece, Portia. Bir saatin bir kolu iki buçuğu gösteriyorsa..."

Odaya girdi. Onu gördükleri zaman hepsinin geriye çekilip, etrafında bir halka olup yüzüne bakacaklarını umarmış gibi bir hali vardı. Ama onlar yalnızca bir göz attılar ona. Masaya oturdu ve bekledi.

"Herkes yemeğini bitirmiş, sen geliyorsun. İşten hiç kurtulamayacağım gibime geliyor."

Kimse dikkat etmiyordu ona. Koca bir tabak lahana ve balık yedi, kesilmiş süt kaymağıyla bitirdi. Annesini düşünüyordu. Kapı açıldı ve annesi içeri girdi, Portia'ya Bayan Brown'ın odasında bir tahtakurusu bulduğunu söyledi. Filit yapmak gerekliydi.

"Böyle surat asmasana Mick. Büyüyorsun artık, kendine bir çekidüzen ver, güzel görünmeye çalış. Hem dur bakalım... ben konuşurken nereye çekip gidiyorsun öyle... yatırmadan önce Ralph'ı sabunla, süngerle güzel bir yıka. Burnunu kulaklarını iyi bir temizle."

Ralph'ın yumuşak saçları yulaf ezmesinden yapış yapıştı. Bir bulaşık beziyle sildi, yüzünü ve ellerini lavaboda yıkadı. Bill ile Hazel oyunlarını bitirmişlerdi. Kibritleri masadan toplarken uzun tırnakları masayı kazıyordu Bill'in. George, Ralph'ı yatağa götürdü. O ve Portia mutfakta yalnızdılar.

"Dinle! Bana bak. Bir başkalık görüyor musun bende?"

"Elbette görüyorum, şekerim."

Portia kırmızı şapkasını giydi ve ayakkabılarını değiştirdi.

"Eee..."

"Bir parçacık yağ al da yüzüne sür. Burnun çok kötü soyulmuş. Güneş yanıkları için en iyisi yağdır derler."

Arka bahçede karanlıkta yanında duruyordu, tırnaklarıyla meşenin kabuklarını ufak ufak koparırken. Böylesi daha mı kötüydü? Ona bakıp da söyleyebilseler belki daha iyi hissedecekti kendini. Bilselerdi.

Arka merdivenin basamaklarından babası çağırdı Mick'i. "Mick, hey Mick!"

"Evet, efendim."

"Telefon." George yanaştı ve dinlemeye çalıştı, ama Mick itti onu. Bayan Minowitz çok yüksek sesle ve heyecanlı konuşuyordu.

"Harry'nin şimdi evde olması lazımdı. Nerde olduğunu biliyor musun sen?"

"Hayır, Madam."

"İkinizin bisiklet gezisi yapacağınızı söylemişti. Nerede olabilir şu anda? Nerede olduğunu biliyor musun?"

"Hayır, Madam," dedi Mick yeniden.

12

Havalar yeniden ısındığı için Sunny Dixie Show hep kalabalık oluyordu. Mart rüzgârı dinmişti. Ağaçlar sarı-yeşil yapraklarla donanmıştı. Gök, bulutsuz maviydi, güneşin ışıkları daha çok ısıtıyordu insanları. Hava sıcak ve sıkıntılıydı. Jake Blount nefret ederdi bu havalardan. Önündeki uzun, yakıcı yaz aylarını düşünüyordu uykulu uykulu. Kendini iyi hissetmiyordu. Son zamanlarda kötü bir baş ağrısı çekmeye başlamıştı. Kilo almıştı, karnı kocaman çıkmıştı dışarı. Pantolonun en üst düğmesini açık bırakması gerekiyordu. Bunun alkolden gelme bir şişmanlık olduğunu biliyordu, ama içmekte devam ediyordu. İçkinin başındaki ağrıya faydası vardı. Ağrıyı geçirmek için küçük bir bardak içmesi yetiyordu. Bugünlerde bir bardakla bir litre bir-di onun için. Ona zevk veren, içkinin kendisi değildi – son aylarda kanına iyice doldurduğu tüm alkole ilk yudumun yaptığı etkiydi hoşuna giden. Bir kaşık bira, başının zonklamasını durduruyordu, ama bir litre viski onu sarhoş etmiyordu.

İçkiyi tamamen kesti. Günlerce yalnız su ve portakal suyu içti. Acı, sürünen bir kurttu kafasında sanki. Uzun öğleden sonraları ve akşamları bezgin bezgin çalışıyordu. Uyuyamıyordu, okumaya çalışmaksa büyük sıkıntı veriyordu içine. Odasındaki rutubetli, ekşi koku çıldırtıyordu onu.

Yatağında huzursuz uzanıyor, ancak gün ışımaya başlarken uykuya dalabiliyordu.

Bir düş bırakmıyordu peşini. İlk kez dört ay önce görmüştü. Korkuyla uyanıyordu hep – ama garip şey, düşünde ne gördüğünü kesin olarak anımsayamıyordu. Gözlerini açınca yalnızca o duygu kalıyordu geriye. Her uyandığında, korkular o kadar birbirinin benzeriydi ki, bu düşlerin aynı olduğundan bir an olsun kuşku duymuyordu. Düşlere, içkinin verdiği, kendisini deliliğin sınırına kadar sürükleyen acayip karabasanlara alışkındı, ama sabah ışığı bu korkunç düşlerin etkisini dağıtır ve o da unuturdu çok geçmeden.

Bu boş, gizliden gizliye gelen düş ise değişikti. Uyanıyor ve hiçbir şey anımsayamıyordu. Ama içinde uzayıp giden bir korku, bir tehdit duygusu kalıyordu. Derken bir sabah o eski korkuyla uyandı, ama bu kez arkasında bir karanlığı anımsıyordu belli belirsiz. Bir kalabalık içinde yürüyordu, kollarında bir şey taşıyordu. Kesin olarak anımsayabildiği bunlardı yalnızca. Çalmış mıydı bunları? Bir şeyini korumaya mı çalışıyordu? Bütün o etrafındaki insanlar kendisini kovalıyorlar mıydı? Sanmıyordu. Bu basit düşün üzerine düştükçe daha da anlamamaya başladı. Bir süre sonra da aynı düşü görmedi bir daha.

Geçen kasım ayında duvarlara tebeşirle birtakım mesajlar yazan kimseyle tanıştı. Yaşlı adam, buluşmalarının ilk gününden başlayarak, kötü bir cin gibi yapıştı peşine. Simms'di adı, kaldırımlarda vaaz veriyordu. Soğuk geçen kış onu eve kapamıştı, ama bahar gelince yine bütün gün kaldırımlarda görülmeye başladı. Beyaz saçları yumuşaktı ve omuzlarına dökülüyordu, yanında içi tebeşir ve İsa reklamlarıyla dolu kocaman ipekten bir kadın çantası taşıyordu. Gözleri parlak, fıldır fıldırdı. Simms onu değiştirmeye çalışıyordu.

"Günah çocuğu, soluğunda günahkâr bira kokusu duyuyorum. Sigara da içiyorsun. Eğer Tanrı bizim sigara içmemizi isteseydi, kitabında söylerdi bunu. Şeytanın işareti var

senin alnında. Görüyorum onu. Tövbe et. Sana ışığı göstereyim."

Jake gözlerini yukarı çevirir ve havada dindarca bir işaret yapardı ağır ağır. Sonra yağ lekeli avucunu açardı. "Bunu yalnız sana açıklıyorum," derdi tiyatrovari, alçak bir sesle. Simms eğilir avucundaki yaraya bakardı. Jake de ona yaklaşır ve fısıldardı:

"Öteki işaret de var. Bilirsin o işareti sen. Çünkü doğuştan vardı bende bunlar."

Simms parmaklığa dayardı sırtını. Kadınca bir hareketle alnından bir tutam gümüşi saçı kaldırır ve geriye atardı eliyle. Diliyle sinirli sinirli ağzının köşelerini yalardı. Jake gülerdi.

"Küfürbaz!" diye bağırırdı Simms. "Tanrı gösterecek sana. Sana ve bütün adamlarına. Tanrı alay edenleri unutmaz. Beni kolluyor o. Tanrı herkesi kollar, ama en fazla beni kollar o. Tıpkı Musa'yı kolladığı gibi. Tanrı geceleri konuşur benimle. Tanrı gösterecek sana."

Simms'i köşe de bir dükkâna götürür Coca-Cola içirir, fıstık yağlı bisküviler yedirirdi ona. Simms yeniden başlardı, onun üzerinde çalışmaya. Lunaparka gitme zamanı geldiğinde peşinden koşardı Simms.

"Saat yedi de bu köşede bulun. İsa'nın sana bir mesajı var."

Nisanın ilk günleri rüzgârlı ve ılıktı. Beyaz bulutlar dolaşıyordu gökyüzünde. Nehrin ve kasabanın ötesindeki tarlaların taze kokusu geliyordu rüzgârla. Lunapark her gün öğleden sonra saat dörtten gece yarısına kadar kalabalık oluyordu. Öfkeli bir kalabalıktı bu. Gelen baharla birlikte alttan alta bir belanın da geldiğini hissediyordu.

Bir gece salıncakların makine kısmında çalışıyordu, birtakım öfkeli seslerle düşüncelerinden uyandı aniden. Kalabalığı hızla yardı, ilerledi, atlıkarınca gişesinin yanında beyaz bir kızla zenci bir kızın kavga ettiklerini gördü. Zorla

ayırdı onları, ama hâlâ kapışmaya çalışıyorlardı. Kalabalık taraf tutmuştu, kıyamet kopuyordu ortalıkta. Beyaz kız kamburdu. Elinde bir şey tutuyordu sımsıkı.

"Gördüm seni," diye bağırıyordu zenci kız. "Senin o sırtındaki kamburu almazsam ben de."

"Kapa çeneni, pis zenci!"

"Hadi oradan fabrika şıllığı! Parasını ben verdim, ben binecem işte. Beyaz adam, söyle şuna biletimi versin benim."

"Pis, şapşal zenci!"

Jake bir ona, bir ötekine bakıyordu. Kalabalık gittikçe sıkıştırıyordu, her iki yanı da tutan mırıltılar yükseliyordu etraftan.

"Gördüm ben, Lurie düşürdü biletini, baktım şu beyaz hanım da kaptı. Doğrusu bu," diyordu bir zenci oğlan.

"Hiçbir zenci dokunamaz hiçbir beyaza..."

"İtip durma beni be! Derin beyazmış meyazmış dinlemem ben de iterim sonra."

Jake itti kalabalığı geriye. "Tamam, tamam!" diye bağırıyordu. "Dağılın artık. Allahın belaları, hepiniz dağılın, bakalım." Yumrukları öyleydi ki, kalabalık homurdana homurdana dağıldı. Jake yine iki kıza döndü.

"Dosdoğru söylüyorum," diyordu zenci kız. "Cuma akşamına kadar çalışmışım, elli sent biriktirmişim, kim yapar bunu! Bu hafta canım çıkmış benim. İki misli ütü yapmışım. O elindeki bilet var ya, beş sent ödemişim ben ona. Binmek istiyorum şimdi."

Jake hemen çözdü sorunu. Tartışmalı bileti kamburda bıraktı, zenci kıza başka bir bilet verdi. O akşam başka kavga olmadı. Ama Jake kalabalığın içinde tetikte hareket ediyordu. Huzuru kaçmıştı. Lunaparkta kendisinden başka beş kişi daha vardı – salıncakları çalıştırmak ve bilet toplamak için iki adam ile kulübelere bakan üç kız. Patterson bunun içinde değildi. Lunapark sahibi zamanının çoğunu arabasında kendi kendine iskambil falı açmakla geçirirdi. Kısık gözbebekle-

riyle budalaca bakan gözleri vardı, boynunun derisi sarı ve kat kattı. Son birkaç ay içinde Jake'in ücretinde iki kez artış olmuştu. Gece yarısı Patterson'a rapor vermek ve gecelik kazancı teslim etmek onun göreviydi. Bazen arabasına girdikten dakikalarca sonra fark ederdi Jake'i; uyuşukluk içinde önündeki kartlara bakıyor olurdu. Arabanın havası yiyecek ve esrarlı sigara kokusundan ağırlaşmış olurdu. Patterson, elini, sanki bir şeyden koruyormuş gibi midesinin üzerinde tutardı hep. Hesapları hep dikkatle kontrol ederdi.

Jake ile öteki iki makinist kavga ettiler. Adamların ikisi de fabrikalardan birinde tarakçıydılar daha önce. Önce onlarla konuşup gerçeği görmelerine yardım etmeye çalışmıştı. Bir defasında bira içmeye çağırmıştı onları bir bilardo kahvesine. Ama o kadar budalaydılar ki, yardım etmek elinden gelmemişti. Bundan az sonra kavgayı çıkaran konuşmayı işitti aralarında. Bir pazar sabahı erken saatte, nerdeyse saat iki, Patterson'la birlikte hesapları kontrol ediyordu. Arabadan dışarı çıkınca alan bomboş görünüyordu. Ay parlıyordu. Singer'ı ve önündeki boş günü düşünüyordu. Salıncakların yanından geçerken birisinin kendi adını söylediğini duydu. İki makinist işlerini bitirmişler, sigara içiyorlardı. Dinledi Jake.

"Şu dünyada zenciden daha çok kimden nefret edersin deseler, bir kızıldan derdim."

"Gıcığıma gidiyor benim. Hiç iplemiyorum. Hele çalımlı çalımlı dolaşmıyor mu etrafta. Böylesi bodurunu da görmedim. Kaç boyundadır, dersin?"

"Bir elli filan olmalı. Ama o sanıyor ki, herkese laf edebilir. Aslında hapis onun yeri. Orası. Kızıl bolşevik."

"Bir gıcığıma gidiyor ki! Gülmeden edemiyorum yüzüne bakınca."

"Bana bari poz yapmasa."

Jake, Weavers Lane'e giden patikada yürüyüşlerini seyretti onların. İlk önce arkalarından koşup karşılarına çık-

mayı düşündü, ama tuhaf bir çekingenlik duydu, gidemedi. Günlerce sessiz sessiz kabardı öfkesi. Sonra bir gece işten sonra birkaç blok arkalarından gitti iki adamın, tam bir köşeyi dönerlerken yollarını kesti.

Soluk soluğa "Sizi duydum," dedi. "Geçen cumartesi gecesi konuştuğunuz her şeyi duydum tesadüfen. Bir kızılım, doğru. Hiç olmazsa öyle sanıyorum kendimi. Ama siz nesiniz?" Bir sokak lambasının altında duruyorlardı. İki adam bir adım geri çekildiler. Etrafta kimsecikler yoktu. "Armut suratlı, işkembeci, bastıbacak fareler sizi! Bir tutsam o çöp gibi boyunlarınızı, boğarım ulan sizi... bir elimle seni, bir elimle seni. Bodur modur, ezerim sizi şu kaldırımda şimdi, sonra kürekle kazımak zorunda kalırlar."

İki adam birbirine bakıyordu, korkmuş ve yürümeye çalışarak. Ama Jake bırakmıyordu geçsinler. Geri geri yürüyerek adım adım gidiyordu onlarla birlikte, korkunç bir alay vardı yüzünde.

"Bütün söyleyeceğim şey şu: İlerde benim boyum, kilom, aksanım, halim, tavrım ya da ideolojim hakkında konuşmak ihtiyacını duyduğunuz zaman doğruca bana gelin derim ve bu sonuncuya gelince, bir işeme aleti falan değildir, ha! Bilmiyorsunuzdur diye söylüyorum bunu. Beraberce tartışırız."

Daha sonra Jake hep hor görür davrandı onlara. Arkasından alay ederlerdi onunla. Bir gün öğleden sonra salıncakların motorunun bilerek bozulmuş olduğunu gördü, tamir etmek için üç saat fazla çalışması gerekti. Hep, birisinin kendisiyle alay ettiğini hissediyordu. Ne zaman kızların kendi kendilerine konuştuklarını görse, hemen ortaya çıkıyor ve yüksek sesle kendi kendine gülmeye başlıyordu, sanki bir espriye gülüyormuş gibi.

Meksika Körfezi'nden gelen ılık güneybatı rüzgârları bahar kokularıyla yüklüydü. Günler uzuyordu, güneş pırıl pırıldı. Tembelleştirici sıcaklık asabını bozuyordu. Yeniden

içmeye başladı. İş biter bitmez evine gidiyor, yatağına uzanıyordu. Bazen elbiselerini hiç çıkarmadan, hareketsiz, on iki, on üç saat öylece yatıyordu orada. Daha birkaç ay önce onu hıçkıra hıçkıra ağlatan, ona tırnaklarını yedirten huzursuzluk gitmiş gibiydi. Ama yine de bu hareketsizliğinin altında eski gerginliği hissediyordu Jake. Bulunduğu bütün o yerlerin en yalnızıydı bu kasaba. Ya da Singer olmasaydı öyle olurdu. Yalnızca kendisi ve Singer anlıyordu gerçeği. Biliyordu ve bilmeyenlere gösteremiyordu. Havadaki karanlıkla, sıcakla ya da bir pis kokuyla dövüşmek gibi bir şeydi bu. Suratsız suratsız bakıyordu penceresinden dışarı. Köşedeki bodur, dumandan kararmış ağaç safra yeşili yapraklar açmıştı. Gök derin, koyu maviydi hep. Kasabanın bu bölümünden geçen bir pis su akıntısından kalkan sivrisinekler odanın içinde vınlayıp duruyordu.

Uyuz oldu. Bir parça sülfür, domuz yağı karıştırdı ve her sabah vücudunu bununla yağlamaya başladı. Etinden kan çıkıncaya kadar kaşınıyordu da kaşıntı dinmiyordu yine. Bir gece ipleri kopardı artık. Kaç saattir tek başına oturuyordu. Cinle viskiyi karıştırmıştı, çok sarhoştu. Nerdeyse sabah oluyordu. Pencereden dışarı sarktı, karanlık, sessiz sokağa baktı. Etrafındaki bütün insanları düşündü. Uyuyorlardı. Bilmeyenler. Birden bas bas bağırmaya başladı: "Gerçek bu! Siz piçler bir bok bilmiyorsunuz. Bilmiyorsunuz. Bilmiyorsunuz!"

Öfkeyle uyandı sokak. Lambalar yandı, uykulu uykulu sövüyorlardı ona. Aynı evde oturan adamlar öfke ile vuruyorlardı kapısını. Sokağın karşısındaki bir genelevin kızları başlarını çıkarmışlardı pencereden dışarı.

"Sizi budala piçler budalasınız, budalasınız, budalasınız, budalasınız, budalaaa..."

"Sus ulan! Suuuss!"

Koridordaki adamlar kapıyı itip duruyorlardı: "Sarhoş öküz! Bir yakalayalım seni göreceksin budala nasıl olurmuş!"

"Kaç kişisiniz ulan?" diye kükredi Jake. Boş bir şişeyle vuruyordu pencerenin kenarına. "Gelin, haydi, hepiniz gelin. Üçer üçer gelin."

"Yaşayasın sen, şekerim," diye bağırdı bir orospu.

Kapı nerdeyse açılacaktı. Jake pencereden atladı ve bir ara sokağa saptı koşarak. "Yi–huuu! Yi–huu!" diye bağırıyordu sarhoş sarhoş. Yalınayaktı, gömleği yoktu sırtında. Bir saat sonra Singer'ın odasına girdi sallana sallana. Uzandı kaldı yere, uyuyana kadar kendi kendine gülüp durdu.

Bir nisan sabahı öldürülmüş bir adamın cesedini buldu. Genç bir zenciydi bu. Jake, lunaparktan on beş metre ötede bir hendeğin içinde bulmuştu onu. Zencinin gırtlağı öylesine kesilmişti ki, başı acayip bir şekilde yarı kopuk geriye dönmüştü. Açık, cam gibi gözlerinde güneş parlıyordu, göğsünü kaplamış olan kuru kan üzerine sinekler inip kalkıyordu bir alay. Ölü, lunaparkta hamburger kulübesinde satılanlara benzer, ucu püsküllü, kırmızı-sarı bir sopa tutuyordu elinde. Jake bir süre sıkıntıyla baktı cesede. Sonra polis çağırdı. Hiçbir iz bulamadılar. İki gün sonra ölünün ailesi geldi aldı morgdaki cesedi.

Sunny Dixie'de sık sık kavgalar, dövüşler olurdu. Bazen iki arkadaş kol kola, gülerek, içerek gelirlerdi lunaparka – oradan ayrılırlarken birbirine girmiş, dövüşüyor olurlardı. Jake hep tetikteydi. Lunaparkın o cicili bicili neşesi, o parlak ışıklar, o tembel tembel gülüşler altında ters, tehlikeli bir şey hissediyordu.

Bu şaşkın, bu birbirinden kopuk haftalar boyunca Simms bir adım ayrılmadı peşinden. Yaşlı adam bir sabun kutusu ve bir İncil'le geliyor, vaaz vermek için kalabalığın içinde bir yere çıkıyordu. İsa'nın ikinci kez dünyaya geleceğinden söz ediyordu. Kıyamet gününün 2 Ekim 1951 günü olduğunu söylüyordu. Kalabalıktan bazı sarhoşları eliyle gösteriyor ve kaba, yaşlı sesiyle bağırıyordu onlara. Heyecandan ağzı tükürükle doluyor, tükürükler saçarak konuşuyordu. Bir de-

fasında lunaparktan içeri gizlice dalmış ve tezgâhını kurmuştu, hiçbir şey onu yerinden kımıldatamadı. Jake'e bir Gideon İncil'i hediye etti. Her gece diz çökerek bir saat dua etmesini ve kendisine sunulan her bardak birayı her sigarayı fırlatıp atmasını söyledi.

Duvarların, parmaklıkların üzerinde tartışıyorlardı. Jake de cebinde tebeşir taşımaya başladı. Kısa cümleler yazıyordu. Onları öyle dile getirmeye çalışıyordu ki, oradan geçenler duracak ve ne anlama geldiğini anlamaya çalışacaktı. Şaşacaktı insan. Düşünecekti insan. Küçük broşürler yazıyor, caddelerde dağıtıyordu onları.

Singer olmasaydı kasabayı çoktan terk etmiş olacağını biliyordu Jake. Yalnız pazarları, dostuyla birlikte olduğu zamanlar huzur içinde hissediyordu kendini. Bazen birlikte gezmeye çıkıyorlar ya da satranç oynuyorlardı. Konuşmak istediği zaman Singer hep kibar ve dikkatliydi. Bütün gün suratı asık oturduğundan dilsiz onun duygularını anlıyordu, şaşmıyordu hiç. Ona öyle geliyordu ki, ancak Singer yardım edebilirdi ona.

Bir pazar günü merdivenleri çıkınca Singer'ın kapısının açık olduğunu gördü. Oda boştu. Yalnız başına iki saatten fazla oturdu. Nihayet basamaklarda Singer'ın ayak seslerini duydu.

"Merak ettim seni. Neredeydin?"

Singer gülümsedi. Bir mendille şapkasının tozunu sildi, bir kenara koydu. Sonra düşünceli düşünceli kurşunkalemi çıkardı cebinden, bir not yazmak için şöminenin üzerine eğildi.

Dilsizin yazdıklarını okuyunca: "Ne demek istiyorsun?" diye sordu Jake. "Kimin bacakları kesilmiş?"

Singer notu elinden aldı birkaç cümle daha yazdı.

"Hıh!" dedi Jake. "Hiç de şaşırmadım doğrusu!"

Kâğıt parçasına bakarak uzun uzun düşündü, elinde buruşturdu kâğıdı. Geçen ayın kayıtsızlığı gitmişti, sinirli ve huzursuzdu. "Hıh!" dedi yine.

Singer kahve yaptı ve satranç tahtasını çıkardı. Jake kâğıt parçasını yırttı, parçaları terli avuçları içinde yuvarladı.

Bir süre sonra, "Ama bir şeyler yapılabilir," dedi. "Biliyor musun?"

Singer kararsızca başını salladı.

"Çocuğu görmek ve hikâyenin tümünü işitmek istiyorum. Ne zaman götürebilirsin beni oraya?"

Singer düşündü: Sonra bir bloknot üzerine, "Bu gece," diye yazdı.

Jake elini ağzına kapadı ve odanın içinde huzursuz bir şekilde dolaşmaya başladı. "Bir şey yapabiliriz."

13

Jake ile Singer ön balkonda bekliyorlardı. Kapı zilini çaldıklarında karanlık evde zil sesi duymadılar. Jake sabırsızca kapıya vuruyor, perdeli kapıya burnunu yaklaştırarak içeriyi görmeye çalışıyordu. Onun yanında Singer dimdik duruyor, gülümsüyordu, birlikte bir şişe cin içtikleri için yanaklarında iki kırmızı leke belirmişti. Sessiz ve karanlık bir akşamdı. Jake koridordan sarı bir ışığın geçtiğini gördü. Ve Portia kapıyı açtı.

"İnşallah çok beklemediniz. O kadar çok insan geliyor ki, dedik şu zili sökelim. Şapkalarınızı alayım, baylar... babam çok hasta."

Jake, çıplak, dar koridordan parmaklarının ucuna basa basa Singer'ın arkasından gidiyordu. Mutfak kapısında bir an durdu. Oda kalabalık ve sıcaktı. Küçük odun sobası yanıyordu, pencereler sımsıkı kapalıydı. Duman belli bir zenci kokusuna karışıyordu. Sobadan gelen aydınlık tek ışıktı odada. Koridordayken duyduğu anlaşılmaz sesler susmuştu.

"Bu iki beyaz beyler babayı sormaya gelmişler," dedi Portia. "Derhal sizi görebilir, ama ben önce gidip hazırlayayım onu."

Jake'in eli kalın altdudağı ile oynuyordu. Burnunun ucunda, perdeli kapıdan kalma bir iz vardı. "Öyle değil," dedi. "Ben kardeşinle konuşmaya geldim."

Odadaki zenciler ayakta duruyorlardı. Singer oturmalarını işaret etti onlara. İki üzgün yaşlı adam sobanın yanındaki bir sıraya oturdular. Uzun boylu zayıf bir melez gitti pencereye dayandı. Köşede bir portatif karyolada, pantolon paçaları katlanmış ve kütük gibi kalçalarının altında iğnelenmiş bacaksız bir oğlan oturuyordu."

"İyi akşamlar," dedi Jake acemice. "Adın Copeland mı senin?"

Çocuk ellerini kütük gibi bacaklarına koydu ve duvara yanaştı geri geri. "Adım Willie."

"Şekerim, korkma sen hiç," dedi Portia. "İşte bu Bay Singer, hani baban söylemişti ya. Bu öbür beyaz beyse Bay Blount, çok yakın arkadaşı Bay Singer'ın. Kötü günümüzde bizi sormaya gelmişler, sağ olsunlar." Jake'e döndü ve odadaki öbür üç kişiyi işaret etti. "Bu öteki çocuk, pencereye dayanan da kardeşim. Adı Buddy. Şunlarsa, sobanın yanındakiler benim babamın iki iyi arkadaşı. Bay Marshall Nicolls ile Bay John Roberts. Odada kiminle bulunduğunuzu bilmeniz iyi olur dedim de."

"Teşekkür," dedi Jake. Yeniden Willie'ye döndü. "Hele anlat şunu bir de kafamda toplayayım bir."

"İşte böyle oldu," dedi. "Ayaklarım hâlâ acıyor gibi. Ayak parmaklarım çok acıyor. Ama ağrı ayaklarımda; ayaklarım eski yerinde, yine b–b–bacaklarımdaysalar eğer. Şimdi ayaklarımın olduğu yerde değil. Anlaması zor bir şey. Ayaklarım hep ağrıyor, hep ağrıyor da nerededirler bilemiyorum. Bana vermediler onları geriye. B–b–buradan yüz m–m–mil ötede bir yerde."

"Bütün bunlar nasıl oldu demek istiyorum ben," dedi Jake.

Willie huzursuz baktı kız kardeşine. "Pek iyi... hatırlamıyorum."

"Elbet hatırlarsın şekerim. Kaç defa anlattın bize, bir bir."

"Şey..." Çocuğun sesi korkak ve huysuzdu. "Biz, hep beraber yoldaydık, şu Buster var ya, işte o gardiyana bir şey söyledi. B–b–beyaz adam sopayla vurdu ona. Sonra öteki oğlan kaçmak istedi. Ben de takıldım arkasına. Sonra öyle çabuk oldu her şey, iyice hatırlamıyorum nasıl oldu. Sonra bizi kampa geri getirdiler ve..."

"Gerisini biliyorum," dedi Jake. "Ama öteki iki çocuğun adlarını ve adreslerini ver bana. Gardiyanların da adlarını söyle."

"Buraya bak, beyaz adam. Bana öyle geliyor ki, başımı belaya sokmak istersin sen."

"Bela mı!" dedi Jake sertçe. "Hay Allah! Şimdi belada değilsin de neredesin yani?"

"Bağırmayalım şimdi," dedi Portia sinirli sinirli. "İşte böyle, Bay Blount. Zamanı bitmeden daha Willie'yi salıverdiler. Ama iyi bir sıkıştırmışlar da onu, sakın... ne demek istiyorum anlıyorsunuz herhalde. Tabii ki, Willie korkmuş. Tabii ki, dikkatli olmalıyız... çünkü yapılacak en iyi şey bu. Yetti artık başımızın belası bize."

"Gardiyanlara ne oldu?"

"O b–b–beyaz adamları attılar işten. Bize böyle dediler."

"Peki arkadaşların nerde şimdi?"

"Ne arkadaşları?"

"Canım, işte öteki iki oğlan."

"Onlar b–b–benim arkadaşım değil," dedi Willie. "Bir iyi kavga ettik onlarla."

"Ne demek istiyorsun?"

Portia küpelerini çekiştirip duruyordu, kulakmemeleri lastik gibi sünüyordu aşağı. "Willie demek ister ki, anlıyorsun, o üç gün içinde, hani acı içinde, kavgaya başlamışlar aralarında. Willie bir daha görmek istemez onları. Bunu konuştular babayla Willie, daha önce. Buster var ya..."

"Buster tahtadan ayak taktırmış," dedi pencerenin yanındaki oğlan. "Sokakta gördüm onu bugün."

"İşte o Buster'ın kimsesi yok, bizim babanın aklı, onu da eve alalım der. Baba bütün çocukları bir araya toplamak ister. Onlara nasıl bakacağız sanır, bilmem ki."

"İyi bir fikir değil bu. Hem biz hiçbir zaman arkadaş değildik onunla."

Willie, kara, güçlü elleriyle bacaklarının kesik yerini yokladı. "Bir bilsem b–b–bacaklarım nerde. Asıl bu korkutuyor beni. Doktor vermedi bana onları geri. Sahi, nerdeler şimdi, bilmek isterdim."

Jake uykulu, içkiden dumanlı gözleriyle etrafına baktı. Her şey belirsiz ve acayip görünüyordu. Mutfağın sıcağı öyle uykusunu getirmişti ki, sesler çınlıyordu kulaklarında. Duman soluğunu kesiyordu. Tavana asılı ışık yanıyordu, ama parlaklığını kısmak için ampulün etrafına gazete sarıldığından ışığın çoğu kızgın sobanın yarıklarından geliyordu. Etrafındaki bütün kara yüzlerde kırmızı bir parıltı vardı. Rahatsız ve yalnız hissetti kendini. Singer, Portia'nın babasını görmek için odadan çıkmıştı. Jake gitmek için onun dönmesini bekliyordu bir an önce. Hantal hantal yürüdü, gitti sıraya, Marshall Nicolls ile John Roberts'ın arasına oturdu.

"Portia'nın babası nerde?" diye sordu.

"Doktor Copeland ön odada, efendim," dedi Roberts.

"Doktor mu o?"

"Evet, efendim. Tıp doktoru."

Bir ayak sürtmesi duyuldu dışarıda, basamaklarda ve arka kapı açıldı. Ilık, taze bir esinti hafifletti içerdeki ağır havayı. Önde, keten elbise giymiş, ayaklarında süslü parlak ayakkabılar olan uzun boylu bir çocuk girdi içeri, elinde bir kâğıt torba vardı. Arkasından on yedi yaşlarında kadar bir delikanlı.

"Hey Highboy, hey Lancy," dedi Willie. "Ne getirdiniz bana?"

Highboy incelikle eğildi Jake'in önünde ve iki koca şişe dolusu şarabı masanın üzerine koydu. Lancy onların ya-

nına üzerine tertemiz beyaz peçete örtülü kapalı bir tabak koydu.

"Bu şarap var ya, Cemiyetten bir hediye," dedi. Highboy. "Lancy'nin anası da bir şeftalili pasta gönderdi."

"Doktor nasıl, Bayan Portia?" dedi Lancy.

"Şekerim, bugünler çok hasta. Beni korkutan şey, o kadar kuvvetli ki! İyiye işaret değildir, bir hasta insan birden çok kuvvetlenirse..." Portia, Jake'e döndü. "Öyle değil mi Bay Blount, kötüye delil değil midir?"

Jake şaşkınlıkla bakıyordu onlara. "Bilmem."

Lancy birden Jake'e baktı ve küçülmüş gömleğinin kollarını çekiştirdi. "Doktor'a ailemin iyi dileklerini söyler misiniz?"

"Çok sağ olun, bunu unutmayacağız," dedi Portia. "Baba daha geçen gün sizden söz ediyordu. Sana verecek bir kitabı varmış. Bir dakika bekle de getireyim, hem şu tabağı da yıkayayım, götür annene. Ne zahmetler etmiş, sağ olsun."

Marshall Nicolls, Jake'e doğru eğildi ve konuşacak gibi oldu. Yaşlı adam, boyuna çizgili bir pantolon ve yakasında bir çiçek olan bir jaketatay girmişti. Boğazını temizledi: "Özür dilerim, efendim... ama elimizde olmadan, içinde bulunduğu belayla ilgili olarak Willie'yle yaptığınız konuşmaya kulak misafiri olduk. Tutulacak en iyi yolun ne olduğunu *kaçınılmaz* şekilde düşündük biz."

"Onun akrabası mısınız, yoksa onun kilisesinde vaiz mi?"

"Hayır, eczacıyım ben. Ve sizin solunuzda oturan John Roberts ise hükümetin posta bölümünde memurdur."

"Postacı," diye tekrar etti John Roberts.

"İzninizle..."

Marshall Nicolls, cebinden sarı ipek bir mendil çıkardı ve yavaşça temizledi burnunu. "Bittabi bu meseleyi *enine boyuna* tartıştık biz. Ve şu özgür Amerika ülkesinde zenci ırkın üyeleri olarak bizler, hiç şüphe yok *dostane* ilişkileri genişletmek için kendimize düşeni yerine getirmek istiyoruz."

"Biz daima doğru olan şeyi yapmak istiyoruz," dedi John Roberts.

"Ve de dikkatli davranmamız, kurulmuş olan bu dostane ilişkileri tehlikeye düşürmememiz icap etmektedir. Ancak bundan sonra daha iyi bir *durum* ortaya çıkacaktır."

Jake, birinden öbürüne dönüyordu. "Sizi anladığımı sanmıyorum." Sıcaklık nerdeyse boğuyordu onu. Dışarı çıkmak istiyordu. Gözbebeklerinin üzerine bir perde inmişti sanki, etrafındaki bütün yüzler bulanık görünüyordu.

Odanın öbür ucunda Willie mızıkasını çalıyordu. Buddy ile Highboy dinliyordu. İnsanın içini karartan kederli bir müzikti bu. Şarkı bitince Willie mızıkasını gömleğinin önüyle parlattı. "Öyle aç ve susuzum ki, ağzımın suyundan ıslandı melodi. O dalgadan tatmak isterdim biraz. B–b–bu acıyı bana unuttursa unuttursa iyi bir şeyler unutturabilir. Bir b–b–bilseydim nerde ayaklarım şimdi ve de her gece bir bardak cin içsem gam yemezdim o kadar."

"Üzülme sen, şekerim. İçeceksin," dedi Portia. "Bay Blount, biraz şeftalili pastayla bir bardak şarap almaz mıydınız acaba?"

"Teşekkür ederim," dedi Jake. "İyi olurdu."

Portia çabucak bir örtü serdi masanın üzerine, bir tabak ve bir çatal koydu. Koca bir bardağa şarap doldurdu. "Rahatınıza bakın şurada. İzin verirseniz ötekilere de vereyim."

Şişeler ağızdan ağza dolaştırıldı. Highboy şişeyi Willie'ye vermeden önce Portia'dan dudak boyasını istedi ve içkinin seviyesini işaretledi. İçkinin gırtlaktan aşağı inerken çıkardığı sesler ve gülüşler vardı ortalıkta. Jake, pastasını bitirdi ve bardağını alıp iki yaşlı adam arasındaki yerine döndü. Ev şarabı brendi kadar ağır ve sertti. Willie ağır, acılı bir parça çalmaya başladı. Portia parmaklarını şaklatıyor ve ayaklarını sürüye sürüye dolaşıyordu ortalıkta.

Jake, Marshall Nicolls'a döndü. "Portia'nın babasının bir doktor olduğunu söylüyordunuz, değil mi?"

"Evet efendim. Evet, doğru. Usta bir doktor."

"Nesi var?"

"Bir kaza geçirdi," dedi John Roberts.

"Nasıl bir kaza?"

"Kötü bir kaza. Müessif bir kaza."

Marshall Nicolls ipek mendilini katlayıp duruyordu. "Biraz önce belirttiğimiz gibi, bu dostane ilişkileri *bozmak*, değil, elimizden geldiği kadar geliştirmek önemlidir. Biz, zenci ırkının üyeleri vatandaşlarımızı yükseltmek için her şeyi denemeliyiz. Şuradaki doktor her çabayı göstermiştir. Ama bazen bana öyle geliyor ki, farklı ırkların bazı unsurlarını ve durumu yeteri kadar iyi tanıyamamaktadır o."

Jake, şarabının son yudumlarını sabırsızca yudumladı. "Allah aşkına açık konuşsana be adam, söylediğinden bir tek şey anlamıyorum çünkü."

Marshall Nicolls ile John Roberts acı acı bakıştılar. Odanın öte ucunda Willie hâlâ çalıyordu. Dudakları mızıkanın kare delikleri üzerinde şişman, boğum boğum bir kurt gibi gezinip duruyordu. Omuzları geniş ve güçlüydü. Kesik bacakları müziğin temposuna uygun olarak sarsılıyordu. Buddy ile Portia elleriyle tempo tutarken Highboy dans ediyordu.

Jake ayağa kalktı, ayaklarının üzerine dikilir dikilmez sarhoş olduğunu anladı. Sendeledi ve kindar bir bakışla göz attı etrafına, ama hiç kimse farkına varmamış görünüyordu. "Singer nerede?" diye sordu Portia'ya, kısık bir sesle.

Müzik durdu. "Bay Blount, onun gittiğini biliyorsunuz sanıyordum ben. Siz pastanızı yerken masada, kapıya gelmiş ve eve gitme zamanının geldiğini göstermek için saatini uzatmıştı ileri doğru. Siz de dosdoğru ona bakıyordunuz ve başınızı salladınız. Biliyorsunuz sanıyordum bunu."

"Belki başka bir şey düşünüyordum o sıra." Willie'ye döndü, kızgın kızgın: "Daha buraya niçin gelmiş olduğumu söylemedim sana. Bir şey *yapmanı* istemek için gelmedim

buraya. Bütün istediğim... bütün istediğim şuydu: Sen ve öteki iki çocuk ne olduğunu vücudunuzla gösterecektiniz, ben de niçin olduğunu açıklayacaktım. *Niçin,* önemli tek şey... yoksa *ne* olduğu değil. Bir arabanın içinde sizi bütün memlekette iterek gezdirecektim, siz hikâyenizi anlatacaktınız, sonra da ben *niçin* olduğunu açıklayacaktım. Belki bir şeye yarardı bu. Belki de..."

Kendisiyle alay ettiklerini hissetti. Şaşkınlık, ne söyleyeceğini unutturdu ona. Oda karanlık, yabancı yüzlerle doluydu, odanın havası soluk alınamayacak kadar ağırdı. Bir kapı gördü ve ona doğru sendeleyerek yürüdü. İlaç kokan bir odada buldu kendini. Eli bir kapı tokmağını daha döndürdü.

Yalnızca demir bir karyola, bir dolap ve iki iskemlenin bulunduğu küçük beyaz bir odanın eşiğinde ayakta durdu. Yatakta, Singer'ın evinde merdivenlerde rastladığı o korkunç zenci uzanıyordu. Beyaz, sert yastığın üzerinde yüzü daha da karaydı. Kara gözleri nefretle yanıyordu, ama kalın, mavimsi dudaklar rahattı. Her soluk alışta ağır ağır, koca koca açılan burun delikleri dışında bir maske kadar hareketsizdi yüzü.

"Çık dışarı," dedi zenci.

"Bak..." dedi umutsuzca. "Niçin böyle söylüyorsun?"

"Burası benim evim."

Jake gözlerini alamıyordu zencinin korkunç yüzünden. "Ama niçin?"

"Sen bir beyazsın ve yabancısın."

Jake gitmedi. Sallana sallana, fakat dikkatle, düz beyaz iskemlelerden birine doğru yürüdü ve oturdu. Zenci yatak çarşafının üzerindeki ellerini hareket ettiriyordu. Kara gözleri ateşten parlıyordu. Jake seyretti onu. Bekliyorlardı. İhanet gibi, bir patlamadan önceki ölüm sessizliği gibi bir gerginlik vardı odada.

Gece yarısını geçeli çok olmuştu. Bahar sabahının ılık, karanlık havası mavi duman tabakalarını döndürüyordu or-

tada. Yerde buruşturulmuş top yapılmış kâğıtlar, yarısı boş bir cin şişesi duruyordu. Çarşafın üzerine sigara külleri dökülüp saçılmıştı. Doktor Copeland başını yastığa gömmüştü. Sabahlığını çıkarmıştı, beyaz pamuklu geceliğinin kollarını dirseklerine kadar kıvırmıştı. Jake iskemlesinde öne doğru eğilmişti. Boyunbağı gevşetilmişti, gömleğinin yakası terden sırılsıklamdı. Saatler boyu aralarında uzun, yorucu bir konuşma geçmişti. Şimdi durmuşlardı.

"İşte böyle, tam zamanı..." diye başladı Jake.

Ama Doktor Copeland sözünü kesti onun. "Şimdi belki de bizim için gerekli olan..." diye mırıldandı boğuk boğuk. Durdular. Her ikisi de birbirinin gözüne bakıyor ve bekliyordu. "Özür dilerim," dedi Doktor Copeland.

"Özür dilerim," dedi Jake. "Devam edin."

"Hayır siz devam edin."

"Eee..." dedi Jake. "Başladığım şeyi söylemeyeceğim. Onun yerine Güney'e dair son bir sözümüz olacak. Boğazı sıkılmış Güney. Boşa harcanmış Güney, talan edilmiş. Köle Güney."

"Ve de zenci halkı."

Aklını başına toplamak için yanında yerde duran şişeden uzun, yakıcı bir yudum aldı Jake. Sonra dolaba doğru gitti ve kâğıtlar üzerinde ağırlık olarak kullanılan küçük, ucuz bir yer küreyi aldı. Küre elinde, ağır ağır geri döndü. "Bütün söyleyeceğim şu: Bu dünya zulüm ve kötülükle dolu. Hıh! Bu kürenin dörtte üçü savaş ve baskı altında. Yalancılar ve şeytanlar birleşmiş durumda, bilen insanlarsa tek tek ve savunmasız. Ama! Ama siz bana bu kürenin yüzünde en uygarlaşmamış yeri gösterin deseniz, ben şurayı gösterirdim..."

"Dikkat edin," dedi Doktor Copeland. "Okyanusu gösteriyorsunuz."

Jake küreyi yeniden çevirdi ve küt, kirli başparmağını dikkatle seçtiği bir noktaya bastırdı. "Şuraya. Şu on üç

eyalete. Ne konuştuğumu biliyorum ben. Kitap okurum, dolaşırım ben. Bu Allahın belası on üç eyaletin her birinde bulunmuşumdur. Her birinde çalışmışımdır. Niye böyle düşündüğümü sorarsanız, söyleyeyim. Biz dünyanın en zengin ülkesinde yaşıyoruz. Her şey var bu ülkede. Hiçbir erkeğin, hiçbir kadının, hiçbir çocuğun ihtiyaç içinde olmaması için yeter de artar her şey. Ve ayrıca ülkemiz, büyük, gerçek olması gereken bir ilke üzerine kurulmuştur... özgürlük, eşitlik ve bireylerin tek tek hakları. Hıh! Ama nerden çıktık, nereye geldik? Milyarlarca dolar değerinde korporasyonlar var... öte yandan ekmeğini kazanamayan yüz binlerce insan. Ve şu on üç eyalette insanlar öyle sömürülür ki... kendi gözlerinizle görmelisiniz bunu. Hayatta insanı deli edecek şeyler gördüm ben. Bu Güneylilerin en azından üçte biri, Avrupa'nın herhangi bir faşist devletinin en yoksul köylüsünden daha iyi şartlarda yaşayıp ölmemektedir. Bir tarla işçisinin ortalama ücreti yılda yalnızca yetmiş üç dolardır. Hem unutmayın, ortalama bu! Ortakçıların ücretleri adam başına otuz beş ile doksan dolar arasında değişmektedir. Yılda otuz beş dolarsa, tam bir günlük çalışma için on sent demektir. Her yerde pelagra, solucan ve kansızlık. Ve düpedüz açlık. Ama!" Jake kirli yumruğuyla dudaklarını ovdu. Alnı ıpıslaktı terden. "Ama!" diye tekrarladı. "Bunlar, görüp dokunabildiğin kötülükler yalnızca. Öteki şeyler daha da kötü. Gerçeğin halktan gizlenişinden söz ediyorum. Zehirli yalanlar. Yani, onların bilmesine, öğrenmesine izin verilmiyor."

"Ve de zenciler," dedi Doktor Copeland. "Bize neler ettiklerini anlamak için siz..."

Jake kabaca sözünü kesti. "Kimdir Güney'in sahibi? Kuzey'deki korporasyonlar bütün Güney'in dörtte üçüne sahip. Yaşlı inek her yerde otlar –öyle derler onlar– güneyde, batıda, kuzeyde ve doğuda. Ama yalnızca bir yerde sağılır. Onun yaşlı memeleri, dolunca, yalnızca bir noktayı sular. Her yerde otlar, New York'ta sağılır. Al sana dokuma fabrikalarımı-

zı, tabakhanelerimizi al, koşum takımı imalathanelerini al, karyola fabrikalarını al. Kuzey sahip onlara. Ve ne oluyor?" Jake'in bıyıkları öfkeyle titriyordu. "Al sana bir örnek. Mahalli bir örnek, Amerikan endüstrisinin büyük, baba sistemine göre kurulmuş bir fabrika köyü. Uzaktan sahiplik. Köyde koca, tuğladan bir fabrika ile dört ya da beş yüz gecekondu. Bu evlerde insan yaşamaz. Ayrıca sefalet yuvası olarak yapılmışlardır bunlar. Gecekonduların iki ya da üç odası ile helalarından başka şeyleri yoktur... sığırları barındırmak için yapılan ahırlar bunlardan daha dikkatle yapılır. Domuz ahırlarında domuzların ihtiyaçları bundan daha iyi düşünülür. Çünkü bu düzen içinde domuzlar değerlidir de, insanlar değildir. Bir deri bir kemik fabrika çocuklarından pastırma, sosis yapamazsın. İnsanların ancak yarısını satabilirsin bugünlerde. Ama bir domuz..."

"Dur, dur!" dedi Doktor Copeland. "Konu dışına çıkıyorsunuz. Hem, apayrı bir şey olan zenci sorununa hiç dikkat etmiyorsunuz. Bir tek kelime söylemiyorum ben. Bütün bunları konuştuk daha önce, ama biz zencileri katmadan, durumu bütünüyle görmek imkânsızdır."

"O fabrika köyümüze gelelim," dedi Jake. "Bir köylü delikanlısı, eğer bulabilirse haftada sekiz ya da on dolar gibi iyi bir ücretle işe başlar. Evlenir. Birinci çocuktan sonra kadının da fabrikada çalışması gerekir. Her ikisi de iş bulursa, toplam ücretleri, diyelim haftada on sekiz dolara gelir. Hıh! Bunun dörtte birini fabrikanın kendilerine verdiği gecekondu için verirler. Yiyecek ve giyeceklerini şirketin dükkânından ya da şirketin kontrolü altında oradaki tek dükkândan alırlar. Dükkân her malı fazla fiyatla satar. Çocuklar üç ya da dört olunca zincire vurulmuşlardır artık. Araziye bağlı köleliğin eski ilkesidir bu. Ama gel gelelim Amerika'da özgür sayarız kendimizi biz. Ve işin gülünç tarafı, bu, yarıcıların, köylülerin ve bütün geriye kalanların kafalarına öyle sağlam yerleştirilmiştir ki, gerçekten inanırlar buna. Ama

onların bilmelerini önlemek için bir sürü, bir sürü yalan uydurulur."

"Yalnız bir çıkış yolu var..." dedi Doktor Copeland.

"İki. Yalnızca iki çıkış yolu. Bu ülkenin geliştiği bir zaman vardı. Her insan, önünde bir fırsat olduğuna inanırdı. Hıh! Ama geçti o devir... bir daha geri gelmemek üzere geçti. Sayıları yüzü bulmayan korporasyonlar her şeyi yuttu bu memlekette, geriye süprüntü kaldı ancak. Bu endüstriler bütün kanını emdi halkın, kemikleri, ilikleri boşaldı. O gelişme günleri geçti. Tüm kapitalist demokrasi sistemi... çürümüştür, bozulmuştur. Önümüzde iki yol kalıyor geriye. Biri: Faşizm. İkincisi: En devrimci ve en devamlı cinsten reform."

"Ve de zenci. Zenciyi unutmayın. Bana ve halkıma sorarsanız, Güney faşisttir şimdi ve daima böyleydi."

"Doğru."

"Naziler yasal, ekonomik ve kültürel hayatlarını alıyorlar Yahudilerin ellerinden. Buradaysa zenci yoksun kılınmaktadır bu şeylerden. Ve eğer zencilerin parası ve malı, Almanya'da olduğu gibi tümden ve acıklı bir şekilde soyulmuyorsa, bu yalnızca zencilere servet yapmak imkânı verilmediği içindir."

"Düzen bu," dedi Jake.

"Yahudiler ve zenciler," dedi Doktor Copeland acı acı. "Halkımın tarihi, Yahudilerin o sonsuz tarihleriyle tıpatıp uygun düşmektedir... yalnız daha kanlı ve daha sert. Kuşlardan birini yakalar ve ayağına kırmızı bir ip bağlayıp bırakırsan, sürünün geri kalanları gagalaya gagalaya parçalarlar onu."

Doktor Copeland gözlüğünü çıkardı ve kırılmış sapını telle bağladı. Sonra camlarını geceliğinde temizledi. Heyecandan elleri titriyordu. "Bay Singer bir Yahudi'dir."

"Hayır, onda yanlışınız var."

"Ama eminim öyle olduğundan. Adı, Singer. Onu daha görür görmez ırkını tanıdım. Gözlerinden. Ayrıca, kendisi söyledi bana."

"Nasıl olur, söyleyemez o böyle şey," diye diretiyordu Jake. "Saf Anglo Sakson o, yanılmıyorsam, İrlandalı ve Anglo Sakson."

"Ama..."

"Eminim. Kesin bu."

"Pekâlâ," dedi Doktor Copeland. "Tartışmayalım bunu."

Dışarıda karanlık hava soğumuştu, odanın içinde hafif serinlik vardı. Sabahın erkeninde gök derindi, gümüş mavisiydi; ay, gümüş renginden beyaza dönmüştü. Her şey sakindi. Duyulan tek ses, dışarıda karanlıkta bir bahar kuşunun tertemiz, yalnız şarkısıydı. Pencereden içeri hafif bir esinti giriyorsa da odanın içindeki hava ekşi ve ağırdı hâlâ. Gerginlik ve bitkinlik hissi vardı üzerlerinde. Doktor Copeland yastığından öne doğru eğildi. Gözleri kan çanağına dönmüştü, elleriyle sımsıkı yakalamıştı çarşafı. Geceliğinin yakası kemikli omuzlarına kaymıştı. Jake'in topukları, iskemlesinin basamaklarında dengeli duruyordu; kocaman elleri bekleyen, çocuksu bir duruşla dizlerinin arasındaydı. Gözlerinin altında derin siyah halkalar vardı, saçları darmadağındı. Birbirlerine bakıyor ve bekliyorlardı. Sessizlik uzayınca aralarındaki gerginlik de artıyordu.

Nihayet Doktor Copeland gırtlağını temizledi ve konuştu: "Buraya bir hiç için gelmediğinizden eminim sizin. Bu konuları bütün gece amaçsız tartışmadık, eminim. Hepsinden daha can alıcı bir konu dışında her şeyi konuştuk... çıkış yolu ne? Ne yapmalı?"

Hâlâ birbirlerini gözlüyor ve bekliyorlardı. İkisinin de yüzünde bir bekleyiş vardı. Doktor Copeland sırtını yastıklara vermiş dimdik oturuyordu. Jake çenesini eline dayamış, öne eğilmişti. Suskunluk devam ediyordu. Sonra çekine çekine ikisi birlikte konuşmaya başladılar.

"Özür dilerim," dedi Jake. "Devam edin."

"Hayır, siz. Siz önce başladınız."

"Devam edin."

"Öf!" dedi Doktor Copeland. "Devam edin."

Jake, bulanık, esrarlı gözlerle baktı ona. "Şöyle. Benim görüşüme göre, halk için tek çözüm yolu *bilmek*'tir. Bir kere gerçeği öğrenir öğrenmez baskı altına alınamazlar artık. Yarısı bile bilse gerçeği, tüm savaş kazanılır."

"Evet, bu toplumun nasıl işlediğini bir anlasalar! Ama nasıl anlatacaksınız bunu onlara?"

"Dinleyin," dedi Jake. "Zincirleme mektupları düşünün. Bir kişi on kişiye mektup gönderse, sonra o on kişi başka on kişiye gönderse... anlıyor musunuz?" Kekeliyordu. "Hem mektup da şart değil, fikir de aynı şey. Dolaşır anlatırım. Eğer bir kasabada bilmeyenlerin sadece onuna gösterebilirsem gerçeği, iyi bir şey yapmış hissederim kendimi. Anlıyorsunuz?"

Doktor Copeland şaşkın şaşkın bakıyordu Jake'e. Sonra kahkaha ile güldü. "Çocuk olmayın. Gittiniz konuştunuz diyelim, sonra? Zincirleme mektuplar ha? Bilenler ve bilmeyenler!"

Jake'in dudakları titriyordu, kaşları çatılmıştı, bir öfke fırtınasıyla. "Pekâlâ siz ne ileri sürüyorsunuz?"

"Önce diyeceğim ki ben, bir zamanlar bu meseleyi biraz ben de sizin gibi düşünürdüm. Ama bu tutumun ne büyük bir hata olduğunu öğrendim. Çünkü yarım yüzyıldır sabırlı olmanın akıllıca bir şey olduğunu düşünürdüm."

"Sabırlı olmak diye bir şey söylemedim ben."

"Vahşiliğin, merhametsizliğin karşısında ihtiyatlıydım. Haksızlık karşısında sükûnetimi bozmadım. Farazi bütünün uğruna eldeki şeyleri feda ettim. Yumruk yerine dile inanıyordum. Zalime karşı, insan ruhundaki sabrın ve imanın bir silah olduğunu düşünüyordum. Şimdi anlıyorum ne kadar yanılıyormuşum. Kendime ve halkıma ihanet ediyormuşum ben. Çürümüş şey bütün bunlar. Şimdi eyleme geçmenin, hem de hızla eyleme geçmenin zamanı. Hileye karşı hileyle, kuvvete karşı kuvvetle dövüşmenin zamanı."

"Ama nasıl?" diye sordu Jake. "Nasıl?"

"Ne nasıl? Sokağa çıkıp bir şeyler yaparak. Halk kalabalıklarını bir araya getirerek ve onları gösteriye iterek."

"Hıh! Bu son cümle sizi ele veriyor işte... 'Onları gösteriye iterek'. *Bilmiyorlarsa* neye yarar onları bir şeye karşı gösteriye itmek? Domuzu kıçından doldurmaya çalışıyorsunuz siz?"

"Böyle adi deyimler hoşuma gitmez benim," dedi Doktor Copeland, fazla terbiyelilik taslayan bir havayla.

"Hay Allah! Benim de umurumda sanki hoşunuza gitmiş, gitmemiş."

Doktor Copeland elini kaldırdı. "Öyle kızmayalım birden," dedi. "Birbirimizi anlamaya çalışalım."

"Bana göre de öyle. Sizinle kavga etmek istemiyorum ben."

Sustular. Doktor Copeland gözlerini tavanın bir köşesinden öbürüne çeviriyordu. Birçok kez dudaklarını ıslattı konuşmak için, her defasında sözcükler yarım kaldı ağzında, sustu. Nihayet: "Benim size tavsiyem şu. Yalnız kalmaya çalışmayın," dedi.

"Ama..."

"*Ama*'sı yok," dedi Doktor Copeland öğretici bir edayla. "Bir insanın yapabileceği en kötü şey, tek başına kalmaya çalışmaktır."

"Nereye getirdiğinizi anlıyorum."

Doktor Copeland geceliğinin yakasını kemikli omuzlarına çekti; gırtlağının önünde tuttu öylece. "İnsanlık hakları uğruna benim halkımın mücadelesine inanıyor musunuz?"

Doktor'un heyecanı, yumuşak ve kısık sesli sorusu Jake'in gözlerini yaşlarla doldurdu birden. İçinde hızla büyüyen, kabaran bir sevgiyle, çarşafın üzerinde duran kara, kemikli eli kavradı, sımsıkı tuttu. "Elbette," dedi.

"Son derece ihtiyaç içinde olduğumuza?"

"Evet."

"Adaletsizliğe? Acı eşitsizliğe?"

Doktor Copeland öksürdü ve yastığının altında tuttuğu o kare şeklinde kâğıtlardan birinin içine tükürdü. "Bir planım var benim. Çok basit, iyice düşünülmüş bir plan. Bir tek hedef üzerine dikkati çekmek istiyorum. Bu yıl ağustos ayında bu eyaletten binden fazla zenciye bir yürüyüş yaptırmayı düşünüyorum. Washington'a bir yürüyüş. Bir tek vücut halinde hepimiz birlikte. O yanındaki çekmeceye bakarsanız, bu hafta yazdığım bir yığın mektup göreceksiniz, kendim dağıtacağım onları." Doktor Copeland sinirli ellerini dar yatağın kenarında bir aşağı bir yukarı kaydırıyordu. "Biraz önce size söylediğim şeyi hatırlıyor musunuz? Size tek tavsiyemi: Yalnız başınıza kalmaya çalışmayın."

"Anlıyorum," dedi Jake.

"Ama bir kez girdin mi bu işe, tam olmalı. En başta. Hiç durmadan. Kayıtsız, koşulsuz, kişisel kazanç ummadan, dinlenmeksizin, dinlenme umudu olmadan."

"Güney'de zencilerin hakları uğruna."

"Güney'de ve her eyalette. Ya hep olmalı, ya hiç. Evet ya da hayır."

Doktor Copeland yastığında öne doğru eğildi. Yalnızca gözleri canlı görünüyordu. Kıpkızıl, kor gibi yanıyordu yüzünde. Hastalık ateşi, elmacık kemiklerini mosmor etmişti. Jake kaşlarını çatmış, yumruğunu yumuşak, geniş, titreyen ağzına bastırıyordu. Yüzünü kan basmıştı. Dışarıda sabahın ilk solgun ışıkları belirmişti. Tavandan sarkan elektrik ampulü şafakta çirkin bir çıplaklıkla parlıyordu.

Jake ayağa kalktı ve yatağın ayakucunda dimdik durdu. Dümdüz, şöyle konuştu: "Hayır. Hiç de doğru bir yaklaşım tarzı değil bu, soruna... Kahrolayım ki değil. Önce, hiçbir zaman kasabadan çıkamazsınız. Bunun halk sağlığına aykırı olduğunu söyleyerek ya da başka bir uydurma nedenle yürüyüşü dağıtırlar. Sizi tutuklarlar ve bir şey de çıkmaz bundan. Fakat bir mucize oldu da Washington'a vardınız

diyelim, bu da bir işe yaramayacaktır. İşte böyle, bu fikir baştan aşağı saçma."

Göğsü hır hır ötüyordu Doktor Copeland'ın. Sesi sertti. "Bu kadar çabuk alay ettiğinize ve suçladığınıza göre, siz ne öneriyorsunuz onun yerine?"

"Alay etmedim dedi Jake. "Yalnızca, sizin planınızın delice bir şey olduğunu söyledim. Bu akşam buraya çok daha iyi bir düşünceyle geldim ben. Oğlun Willie'yi ve öteki iki oğlanı bir arabaya bindirip etrafta dolaştırmak istiyordum. Onlar başlarına geleni anlatacaklar, sonra da ben bütün bunların niçin olduğunu açıklayacaktım. Başka bir deyişle, kapitalizmin diyalektiği hakkında bir konuşma yapacaktım... ve yalanlarını ortaya çıkaracaktım. Öyle açıklayacaktım ki her şeyi, herkes bu çocukların ayaklarının niçin kesildiğini anlayacaktı. Onları gören herkesi *bilir* hale getirecektim."

"Öf! Öf ki öf!" dedi Doktor Copeland kızgın kızgın. "Sizin sağduyunuzdan kuşkuluyum. Zamanıma acımasam gülerdim buna. Böylesi bir saçmayı hiçbir zaman duymamıştım, kimsenin ağzından."

Acı bir hayal kırıklığı ve öfkeyle süzüyorlardı birbirlerini. Dışarıda caddeden geçen bir arabanın takırtısı geliyordu. Jake yutkundu, dudaklarını ısırdı. "Hıh!" dedi nihayet. "Deli olan asıl sensin. Her şeyi tam tersinden alıyorsun. Kapitalist düzen içinde zenci sorununu çözmenin tek yolu, on beş milyon zenciyi teker teker iğdiş etmektir."

"İşte senin adalet diye atıp tuttuğun şeylerin altında sakladığın fikir de bu."

"Bunun yapılması gerektiğini söylemedim. Ben yalnızca ağaçlar yüzünden ormanı göremediğini söyledim." Jake ağır ve acı verici bir dikkatle konuşuyordu. "İşe tabandan başlamak gerekir. Eski gelenekler yıkıldı, yenileri çıktı ortaya. Dünyada yeni bir düzen kurmak gerekir. Önce insanı, yaşamını sürdürebilmesi için adaletsiz olmaya zorlanmadığı

düzenli ve kontrollü bir toplumda yaşayan toplumsal bir yaratık yapmak gerekir. Bir toplumsal gelenek ki..."

Doktor Copeland alayla çırptı ellerini. "Çok güzel," dedi. "Ama kumaş yapılmadan önce pamuğun toplanması gerekir. Sen ve senin bir işe yaramaz çatlak zurna teorilerin ancak..."

"Sus, sus! Senin ve senin gibi binlerce zencinin, Washington adlı o mezbeleliğe salkım saçak yürüyüşün, kimin umurunda? Ne fark eder? Nedir üç beş kişi... birkaç bin kişi, kara, beyaz, iyi, kötü, nedir yani? Bütün toplumumuz kara bir yalan üstüne kurulmuşken."

"Her şeydir!" Doktor Copeland soluk soluğaydı. "Her şey! Her şey!"

"Hiçbir şey!"

"Şu yeryüzünde en adimizin, en kötümüzün ruhu bile adaletin gözünde, daha önemlidir..."

"Oho! Canı cehenneme adaletin!" dedi Jake. "S...den aşağı!"

"Küfürbaz!" diye bağırdı Doktor Copeland. "Pis küfürbaz!"

Jake karyolanın demirlerini tutmuş sarsıyordu. Alnındaki damarlar patlayacak gibi şişmişti, yüzü öfkeden kapkaraydı. "Kör yobaz!"

"Beyaz..." Doktor Copeland'ın sesi kısıldı birden. Uğraşıyor, ama ses çıkmıyordu boğazından. En sonunda, boğulur gibi bir fısıltıyla, "İfrit," diyebildi.

Parlak sarı sabah penceredeydi. Doktor Copeland'ın başı yastığa düştü. Boynu bir tarafa doğru eğilmişti; dudaklarında ufak, kanlı bir köpük vardı. Jake bir süre daha baktı ona; deli gibi hıçkırarak, başı önde, odadan dışarı fırladı.

14

Artık iç odada kalamıyordu. Daima birinin yanında olması gerekiyordu. Her dakika bir şeyler yapması. Yalnız başına olduğu zamanlar sayılarla birtakım hesaplar yapıyordu. Oturma odasının duvar kâğıtlarındaki bütün gülleri saymıştı. Bütün evin hacmini hesap etmişti. Arka bahçedeki otların yapraklarını, bir çalının üzerindeki tüm yaprakları saymıştı. Çünkü kafasını sayılarla uğraşır tutmazsa o müthiş korku geliyordu içine. Bu mayıs öğleden sonraları okuldan eve yürüyerek gelirken birden ani bir şey düşünmesi gerekiyordu. İyi bir şey, çok iyi bir şey. Hızlı bir caz müziğinden bir parça örneğin. Ya da eve gittiğinde buzdolabında bir tabak reçel bulacağını. Veya kömürlüğün arkasında sigara içeceğini. Kimi zaman da çok ileri günleri düşünmeye çalışıyordu. Kuzeye gidecekti, kar görecekti, hatta yabancı bir ülkede gezecekti. Ama bu iyi şeyler hakkındaki düşünceleri çok sürmüyordu. Reçel beş dakikada bitiyor, sigara içilmiş oluyordu. Ne kalıyordu geriye ondan sonra? Beyninde birbirine karışıyordu rakamlar. Kar, yabancı ülkeler ise çok, çok uzaktaydı. Peki ne kalıyordu geriye?

Yalnızca Bay Singer. Her yere arkasından gitmek istiyordu onun. Sabahları onun ön merdivenlerden işe gidişini seyreder, yarım blok öteye kadar izlerdi onu. Her öğleden sonra okul dağılır dağılmaz onun çalıştığı dükkâna yakın köşede

dolaşıp dururdu. Saat dörtte Coca-Cola içmeye çıkıyordu Bay Singer. Onun caddeyi geçişini, dükkâna girişini sonra tekrar çıkışını seyrederdi. İşe dönerken, hatta bazen işten sonra gezinirken de peşini bırakmıyordu. Çok, çok geriden izliyordu onu. Ve bunu biliyordu Bay Singer.

Yukarıya çıkıp odasında görüyordu onu. Önce ellerini bir güzel ovuyor, yüzünü yıkıyor ve elbisesinin önüne vanilya sürüyordu. Şimdi onu ancak haftada iki kez ziyaret ediyordu, çünkü kendisinden usanmasını istemiyordu onun. Kapıyı açtığında hemen her zaman o garip, güzel satranç tahtası önünde buluyordu onu. Sonra onunla birlikte oluyordu.

"Bay Singer, kışın kar yağan bir yerde bulundunuz mu hiç?"

İskemlesini arkaya, duvara dayıyor ve başını sallıyordu o.

"Bu ülkeden farklı bir ülkede... yabancı bir yerde?"

Yine evet diye başını sallıyordu ve deftere kurşunkalemle bir şeyler yazıyordu. Bir kez Kanada'ya Ontario'ya gitmişti – Detroit'ten nehir yoluyla. Kanada o kadar kuzeydeydi ki, kar evlerin çatılarına kadar çıkardı. Quints'in ve de St. Lawrence nehrinin bulunduğu yerdi orası. İnsanlar birbirleriyle Fransızca konuşarak koşturup dururdu caddelerde. Ve daha da kuzeyde geniş ormanlar, beyaz, buzdan Eskimo evleri vardı. Güzel kuzey ışığıklı kuzey kutup bölgesi.

"Siz Kanada'dayken hiç dışarı çıkıp krema ve şekerle karıştırıp taptaze kar yediniz mi? Bir yerde okumuştum bir zaman, çok güzel olurmuş."

Başını bir yana çeviriyordu Bay Singer, anlamamıştı. Soruyu bir daha soramıyordu. Çünkü birden budalaca geliyordu ona. Yalnızca onun yüzüne bakıyor ve bekliyordu. Başının koca, siyah gölgesi düşerdi arkasına, duvara. Vantilatör ağır, sıcak havayı serinletirdi. Her şey sessizdi. Birbirlerine daha önce hiç söylenmemiş şeyler anlatmak isterlermiş gibi olurdu. Ona söylemek zorunluluğunu duyduğu şey, kor-

kunç, korkutucu bir şeydi. Fakat Singer'ın ona söyledikleri o kadar gerçek şeylerdi ki, her şeyi düzeltirdi. Belki sözlerle ya da yazıyla dile gelmeyen bir şeydi. Belki de onun bunu başka bir tarzda anlamasını sağlardı. İşte onunla birlikteyken bunları duyuyordu Mick.

"Kanada'yı soruyordum size demin... ama o kadar önemli değil, Bay Singer."

Aşağıdaki odalarda bir sürü can sıkıcı şeyler oluyordu. Etta hâlâ öyle hastaydı ki, bir yatakta üç kişi yatamıyorlardı. Sıkılıyordu. Pencerenin perdeleri çekili duruyor, karanlık oda hastalık kokuyordu. Etta işini kaybetmişti. Doktor parasından başka haftada sekiz dolardan daha az para girecek demekti eve. Bir gün Ralph mutfakta dolaşırken kızgın sobada elini yaktı. Yanık eli kaşınıyordu. Sardıkları gazlı bezi çıkarıp atmasın diye birinin daima göz kulak olması gerekiyordu ona. George'un doğum gününde kırmızı küçük bir bisiklet almışlardı ona: Zili ve direksiyonun önünde bir de sepeti vardı. Bu bisikleti satın almak için herkes para koymuştu. Ama Etta işini kaybedince geri kalan parayı ödeyemediler ve iki taksitin zamanı geçince dükkândan bisikleti geri almak için bir adam geldi. George adamın bisikleti balkonun önünden sürerek götürüşünü seyrediyordu, önünden geçerken arka çamurluğa bir tekme attı ve kömürlüğe kaçtı; kapıyı kapadı.

Para, para, para, hep buydu. Bakkala borçları vardı, mobilyaların son taksitini ödeyememişlerdi. Artık evlerini de kaybettikleri için kira borçları vardı. Evde altı oda tutuluydu daima, ama kimse kirayı ödemiyordu zamanında.

Babaları bir süre her gün dışarı çıktı ve başka bir iş aradı. Yerden üç metre yukarıda çalışmak asabını bozduğu için marangozluk yapamıyordu artık. Birçok yere başvurdu, ama kimse işe alımıyordu onu. Sonra aklına bu fikir geldi.

"Reklam gerek, Mick," dedi. "Şu sonuca vardım ki, benim bu dünyada yapabileceğim tek şey, saat tamirciliğidir.

Kendimi satmasını bilmeliyim. Dışarı çıkıp insanlara benim saat tamiri yapabileceğimi, hem de iyi ve ucuz fiyatla yapabileceğimi göstermem gerek. Bu sözüme mim koy Bu işi canlandıracağım ben, ömrümün kalan kısmında bu aileyi iyi geçindireceğim. Sırf reklamla."

Bir düzine teneke levha ve biraz kırmızı boya getirdi. Ertesi hafta işi başından aşkındı. Bu ona çok güzel bir fikir gibi geliyordu. Yazılar ön odanın tabanını kaplıyordu. Yerde elleri ve dizleri üzerinde yürüyerek her harfin yazılışına büyük dikkat harcıyordu. Çalışırken ıslık çalıyor, kafasını sallıyordu. Aylardır bu kadar neşeli ve umutlu olmamıştı. İkide bir iyi elbiselerini giyiyor ve sakinleşmek için gidip köşede bir bira içiyordu. Levhalarda önce şöyle yazılıydı:

Wilbur Kelly
Saat Tamiri
Çok ucuz ve Garantili

"Mick, hemen göze çarpmasını istiyorum onların. Görür görmez durmalı ve okumalı herkes."

Mick yardım ediyordu ona, üç tane beş sentlik verdi Mick'e. Yazılar iyiydi önce. Ama sonra onların üzerinde o kadar çalıştı ki, bozuldu. Her gün daha çok şey eklemek istiyordu. Köşelerine, tepesine, tabanına levhaların. Daha bitmeden, levhanın her tarafı, "Çok Ucuz", "Derhal Koş", "Nasıl Olursa Olsun, Verin Saatinizi Bana Çalıştırayım" gibi yazılarla doluyordu.

"Levhalara o kadar çok şey yazmaya çalıştın ki, hiç kimse bir şey okuyamayacak," dedi Mick.

Başka levhalar getirdi ve onların yazılmasını Mick'e bıraktı. Mick çok sade boyadı onları, koca koca harflerle donattı, bir de saat resmi yaptı. Çok geçmeden bir yığın oldu bunlardan. Tanıdığı bir adam arabasına aldı onu ve kasabada ağaçlara, parmaklıklara çiviledi bu levhaları. Blokun

her ucuna evi gösteren siyah birer ok işareti koydu. Ön kapıdaysa bir başka levha vardı.

Bu reklamın ertesi günü, bir gömlek giydi, boyunbağı taktı ve ön odada beklemeye başladı. Hiçbir değişiklik olmadı. Kendisine iş fazlasını yarı fiyata yaptıran saatçi birkaç saat gönderdi. Hepsi o. Dokundu bu ona. Bir daha iş aramak için dışarı çıkmadı, ama evin içinde her dakika yapacak bir şey buluyordu. Kapıları çıkardı ve menteşeleri yağladı – gerekli olsun, olmasın. Gidip Portia'ya mutfak işinde yardım ediyor, üst katın döşemelerini ovuyordu. Buz kutusunun suyunu pencereden boşaltabilecek bir alet icat etti. Ralph için tahtadan çok güzel harfler oydu, iğneye iplik geçirecek küçük bir alet yaptı. Tamir etmesi gereken birkaç saat üzerinde saatlerce uğraşıyordu.

Mick hâlâ Bay Singer'ın peşindeydi. Ama bir yandan da istemiyordu bunu. Onun haberi yokken onu izlemesinde yanlış bir taraf varmış gibi geliyordu ona. İki üç gün okulu astı. Bay Singer işe giderken onun arkasına takıldı, bütün gün, çalıştığı dükkânın yanındaki köşede oyalandı. Bay Singer, Bay Brannon'ın lokantasına öğle yemeğine gittiğinde o da gitti içeri ve beş sente bir torba fıstık satın aldı. Gece olunca karanlık, uzun gezintilerinde onun peşindeydi. Bir blok kadar geride ve caddenin karşı yakasında yürüyordu: O durunca kendisi de duruyordu. – O hızlı yürüyünce ona yetişmek için koşuyordu. Onu görebildikçe, ona yakın oldukça mutlu oluyordu. Ama bazen de o acayip hissi duyuyor, yanlış bir şey yaptığını anlıyordu. Bu yüzden evde meşgul tutmaya çalışıyordu zorla kendini.

O ve babası birbirlerine benziyorlardı: Daima bir şeylerle meşgul olmaları gerekiyordu. Evin içinde ve civarda olup bitenlerden haberi oluyordu hep. Spareribs'in ablası bir sinema piyangosunda elli dolar kazandı. Baby Wilson'ın başından sargıları çıkarılmışlardı artık. Ama saçları oğlanlar gibi kısa kesilmişti. Bu yıl suarede dans edemedi, annesi onu

suareye götürdüğünde Baby bağırmaya başlamış, danslardan biri sırasında yaramazlık etmişti. Opera'dan dışarı çıkarmak zorunda kalmışlardı onu. Ve Bayan Wilson sokakta dövmüştü kızını uslu durmadığı için. Bayan Wilson da ağlamıştı. George, Baby'den nefret ediyordu. O evin yanından geçerken burnunu tutuyor, kulaklarını tıkıyordu. Pete Wells evden kaçtı, üç hafta geri dönmedi. Yalınayak ve aç döndü geriye. Ta New Orleans'a nasıl gittiğini övünerek anlatıyordu.

Etta yüzünden Mick yine oturma odasında yatıyordu. Kısa divan öyle sıkıntı veriyordu ki ona, okulda çalışma saatinde uyuyordu. İki gecede bir Bill'le yerlerini değiştiriyorlar ve o George'la uyuyordu. Sonra birden biraz rahata kavuştular. Yukarıdaki odalardan birinde kalan adam taşındı. Ayrılışından bir hafta geçip de gazetedeki ilana bir cevap gelmeyince, annesi Bill'e boş odaya taşınabileceğini söyledi. Bill, aileden ayrı, kendi başına bir yere sahip olmaktan mutluydu, George'la birlikte oraya taşındı. Ufacık, sıcacık bir kedi gibi uyuyor, çok yavaş soluk alıyordu George.

Geceleri yeniden tanıdı Mick. Ama karanlıkta tek başına dolaştığı, müzik dinlediği ve plaklar yaptığı geçen yaz gibi değildi artık. Geceyi bir başka şekilde tanıyordu şimdi. Yatakta uyanık uzanıyordu. Acayip bir korku geliyordu içine. Tavan ağır ağır üzerine bastırıyor gibi oluyordu. Ev yıkılsa ne olurdu acaba? Bir keresinde babası bütün eve oturulmaz raporu verilmesi gerektiğini söylemişti. Ne demek istemişti, bir gece onlar uykudayken duvarların çatlayacağını ve evin çökeceğini mi? Tuğla, harç, cam kırıkları ve parçalanmış eşyaların altında kalacaklarını mı? Kımıldamadan, soluk bile almadan? Uyanık uzanıyordu, kasları gergindi. Geceleyin bir gıcırtı geliyordu kulağına. Birisi mi yürüyordu –kendisi gibi uyanık birisi–, Bay Singer mı yoksa?

Harry'yi hiç düşünmüyordu. Onu unutmaya karar vermiş ve unutmuştu. Birmingham'da bir garajda iş bulduğunu

yazmıştı ona. O da anlaştıkları gibi üzerinde "İyiyim" yazılı bir kart göndermişti ona. Her hafta annesine üç dolar gönderiyordu. Birlikte ormana gitmelerinin üzerinden çok uzun bir zaman geçmiş gibiydi.

Gün boyunca dış odada meşguldü. Ama geceleyin karanlıkta yalnız başına kalıyordu, hesaplar da para etmiyordu artık. Birisi olsun istiyordu, yanında. George'u uyanık tutmaya çalışıyordu. "Geceleri uyanık kalıp, karanlıkta konuşmak gerçekten çok eğlenceli, haydi biraz konuşalım."

Uykulu uykulu cevap veriyordu George.

"Yıldızlara bak pencereden. O ufacık yıldızların her birinin dünya kadar büyük bir gezegen olduklarını düşünmek çok zor."

"Nerden biliyorlar bunu?"

"Biliyorlar işte. Ölçme yolları var. Bilim bu."

"Ben inanmıyorum."

Onu kızdıracak ve böylece uyanık tutacak bir tartışmaya sokmaya çalışıyordu onu. O ise ona hiç aldırmayıp, bırakıyordu konuşsun. Bir süre sonra şöyle dedi:

"Bak, Mick! Şu ağaç dalını görüyor musun? Elinde bir tüfekle uzanmış göçmen atalarımıza benzemiyor mu?"

"Sahiden. Nasıl da benziyor! Şuraya masanın üzerine bak. O şişe, başında şapkasıyla matrak bir adama benzemiyor mu?"

"Yoo," dedi George. "Hiç de benzemiyor bana kalırsa."

Yerde duran bir bardaktan bir yudum su içti. "Haydi bir oyun oynayalım... ad oyunu. İstersen sen başla. Nasıl istersen. Bir ad tutabilirsin."

Küçük yumruğunu yüzüne götürmüş, sessiz, düzenli bir şekilde soluk alıyordu, uyumak üzereydi.

"Bak, George!" dedi. "Eğlenceli olacak. Ben M. ile başlayan birisiyim. Bil bakalım kimim."

George içini çekti, yorgundu sesi. "Harpo Marks mısın?"

"Hayır. Filmlerde oynamam."

"Bilmiyorum."

"Bilirsin. Adım M. harfiyle başlar ve ben İtalya'da yaşarım. Bunu bilirsin artık."

George bir yanına döndü ve tostoparlak oldu. Cevap vermedi.

"Adım M.'yle başlar, İtalya'da bazen D. ile başlayan bir adla da çağırırlar beni. Bilirsin artık."

Oda sessiz ve karanlıktı, George uyumuştu. Çimdikledi onu, kulağını büktü. İnledi fakat uyanmadı George, yanına sokuldu, yüzünü küçük, çıplak omuzlarına bastırdı. Mick ondalık sayılarla uğraşıp dururken bütün gece uyurdu o.

Bay Singer uyanık mıydı, yukarıda odasında? Sessiz sessiz, bir aşağı bir yukarı yürüdüğü için, soğuk bir bardak portakal suyu içerek masasının üzerine yaydığı satranç askerlerini incelediği için mi tavan gıcırdıyordu? Hiç böyle müthiş bir korku durmuş muydu acaba o da? Hayır. O hiç yanlış bir şey yapmamıştı. Yanlış bir şey yapmamıştı ve yüreği rahattı geceleri. Ama yine de anlardı o.

Bir söyleyebilseydi bunu ona, daha iyi olurdu o zaman. Anlatmaya kalksa nasıl başlardı, onu düşündü. Bay Singer – O, benden büyük olmayan kız var ya; onu tanıyorum ben – Bay Singer, böyle bir şeyi anlar mısınız, anlamaz mısınız, bilmem – Bay Singer. Bay Singer. Adını üst üste söylüyordu. Onu ailedeki herkesten çok seviyordu, hatta George'dan ve babasından da çok. Başka bir sevgiydi bu. Ömründe duymamıştı böyle bir şey.

Sabahleyin George ile birlikte giyinirlerken konuşurlardı. Bazen George'a yakın olmayı çok istiyordu. Boyu uzamıştı George'un, solgundu, süzülmüştü. Yumuşak, kırmızımsı saçları küçük kulaklarının üzerinde darmadağındı. Keskin gözleri hep kısıktı, yüzüne etrafı süzen bir eda veriyordu. Asıl dişleri yavaş yavaş çıkıyordu, ama süt dişleri gibi onlar da mavi ve ayrıktı birbirinden. Çok zaman çarpık dururdu çenesi, çünkü yeni dişinin çıktığı yere diliyle dokunmak âdetini edinmişti.

"Beni dinle, George," dedi. "Beni seviyor musun?"

"Elbette. Seviyorum seni. Tamam."

Okulun son haftasında sıcak, güneşli bir sabahtı. George giyinmiş, yere uzanmış hesap ödevini yapıyordu. Küçük kirli parmakları sımsıkı tutuyordu kalemi, ikide bir kırıyordu kalemin ucunu. İşini bitirince, Mick omuzlarından tuttu onu ve gözlerinin içine içine baktı. "Çok, demek istiyorum. Pek çok."

"Bırak gideyim. Elbette seviyorum seni. Ablam değil misin?"

"Biliyorum. Ama de ki ablan değilim. O zaman da sever miydin beni?"

George geriye çekildi. Hiç gömleği kalmamıştı, kirli bir süveter giyiyordu onun yerine. Bilekleri ince ve mavi damarlıydı. Süveterin kolları gevşek gevşek sarkıyordu, elleri daha da küçük görünüyordu içinde.

"Ablam olmasaydın, bilemezdim ki o zaman seni. Onun için de sevemezdim."

"Ama bilseydin ve de ben senin ablan olmasaydım."

"Ama bileceğimi nerden bilirsin? İspat edemezsin ki."

"Öyle işte, kabul et ve ona göre düşün."

"Herhalde severdim. Ama yine diyorum ki, ispat edemezsin..."

"*İspat*! Takmışsın bu sözü kafana. *İspat* ve *hile*. Her şey ya bir hiledir ya da ispat edilmesi gerek. Çekilmezsin, George Kelly. Nefret ediyorum senden."

"Pekâlâ. Ben de seni sevmiyorum öyleyse."

Bir şey aramak için karyolanın altına girdi sürünerek.

"Ne arıyorsun orada? Benim şeylere dokunmasan iyi edersin. Benim özel kutumu karıştırırken yakalarsam seni, şu duvarda kafanı patlatırım. İyi bil. Beynini dağıtırım." George elinde alfabesiyle çıktı karyolanın altından. Küçük, kirli pençesi döşeğin içinde bilyelerini gizlediği bir deliğe uzandı. Hiçbir şey bozamazdı onun moralini. Beraberinde

götüreceği üç kahverengi meşeyi ağır ağır, hiç acele etmeden seçiyordu. "Aman be, Mick," diye cevap verdi. George çok küçük ve çok zor bir oğlandı. Budalalıktı onu sevmek. Kendisinden az şey biliyordu.

Okul bitmişti, bütün derslerinden geçmişti Mick – bazılarından pekiyi ile, bazılarından da kıl payı. Günler uzun ve sıcaktı, nihayet yeniden müziğin üzerine düşebilecekti. Keman ve piyano için parçalar yazmaya başladı. Şarkılar yazdı. Hep müzik vardı kafasında. Bay Singer'ın radyosunu dinliyor ve işittiği programları düşünerek dolanıyordu evin içinde.

"Nesi var Mick'in?" diye soruyordu Portia. "Dilini mi yuttu? Dolanıp duruyor ortalıkta, ağzını açıp bir söz söylemiyor. Eskisi gibi boğazına düşkün de değil. Basbayağı hanım kız oluyor bugünlerde."

Bir şeyler bekliyor gibi bir hali vardı – ama neyi bekliyor, o da bilmiyordu. Güneş sokakları kavurup duruyordu. Gündüzleri ya müzik çalışıyor ya da çocuklarla dolaşıyordu. Ve bekliyordu. Bazen şöyle bir etrafına bakar, içini yine o eski korku doldururdu. Sonra haziranın sonuna doğru öyle ani, öyle önemli bir şey oldu ki, her şeyi değiştirdi.

O gece hepsi balkondaydı. Alacakaranlıktı ortalık. Akşam yemeği nerdeyse hazırdı, açık holden lahana kokusu geliyordu burunlarına. İşten henüz dönmemiş Hazel'dan ve hâlâ hasta yatağında yatan Etta'dan başka hepsi oradaydı. Babaları iskemlesinde geriye kaykılmış, çoraplı ayağını tırabzana dayamıştı. Bill çocuklarla birlikte basamaklarda oturuyordu. Anneleri salıncağa oturmuş gazeteyle yüzünü yelpazeliyordu. Caddenin karşısında, mahallede yeni bir kız bir aşağı bir yukarı paten kayıyordu. Bloktaki ışıklar yeni yeni yakılmaya başlamıştı, uzaklarda bir adam birisini çağırıyordu.

Sonra Hazel geldi eve. Uzun topuklu ayakkabıları basamaklarda takırdadı, geldi tembel tembel dayandı tırabzanlara. Yarı karanlıkta etli, yumuşak elleri, örgülü saçlarını

düzeltirken, bembeyazdı. "Ah keşke Etta da çalışabilseydi," dedi. "O işi öğrendim bugün."

"Nasıl bir iş?" diye sordu babaları. "Benim, yapabileceğim bir şey mi? Yoksa yalnız kızlar için mi?"

"Tam kızlara göre iş. Woolworths'ların orda bir kız gelecek hafta evlenip ayrılıyor."

"O ucuzcu mağaza mı..." dedi Mick.

"İlgilendin mi?"

Soru şaşırttı onu. Tam o sırada, geçen gün o mağazadan satın aldığı şekeri düşünüyordu. Bir sıcaklık, bir gerginlik hissetti vücudunda, kısa kesik saçlarını geriye doğru taradı eliyle, daha yeni çıkmış birkaç yıldızı saydı gökyüzünde.

Babaları sigarasını kaldırıma fırlattı. "Hayır," dedi. "Mick'in bu yaşta bu kadar büyük bir sorumluluk almasını istemeyiz. Hele büyüsün biraz. Aslında büyük ya!"

"Ben de öyle düşünüyorum," dedi Hazel, "Gerçekten Mick'i devamlı çalıştırmak hata olurdu. Hayır, doğru olmazdı."

Bill, Ralph'ı indirdi dizlerinden ve ayaklarını sürttü basamaklara. "Hiç kimse on altısına gelinceye kadar çalışmak zorunda değildir. Mick'in iki yılı daha var. Meslek okulunu bitirsin bir... eğer bitirtebilirsek tabii."

"Evden çıkmak ve fabrika mahallesine taşınmak zorunda kalsak bile," dedi anaları, "Mick'in bir süre daha evde kalmasını isterim."

Bir an kendisini işe girmeye zorlayacaklarını sanarak korkmuştu. Öyle yapsalardı evden kaçacağını söyleyecekti. Ama şimdi takındıkları tavır dokunmuştu ona. Heyecanlıydı. Kendisi hakkında konuşuyordu hepsi – hem de iyi bir şekilde. İlk önce duyduğu korkudan utanıyordu şimdi. Birden bütün aileyi sevdi, boğazı tıkandı.

"Ne kadar veriyorlar?" dedi.

"On dolar."

"Haftada on dolar?"

"Elbette," dedi Hazel. "Sen ayda on dolar mı sandın?"

"Portia bile bu kadar alamıyor."

"O zenci ama..." dedi Hazel.

Mick yumruğuyla başını kaşıdı. "Çok para bu. İyi para."

"Burun kıvrılacak para değil," dedi Bill. "Ben de o kadar alıyorum."

Dili kurumuştu Mick'in, konuşabilmek için dilini dolaştırdı ağzının içinde. "Haftada on dolar para, on beş tane kızarmış piliç alır. Ya da beş çift ayakkabı, beş elbise. Ya da taksitle bir radyo." Bir piyano almayı düşündü, ama bunu yüksek sesle söylemedi.

"Sıkıntımızı giderirdi bizim," dedi anaları. "Ama ben yine de Mick'in bir süre daha evde kalmasını isterdim. Şey, Etta ne zaman..."

"Bir dakika!" Sinirli ve pervasızdı. "Ben girmek istiyorum bu işe. Becerebilirim. Biliyorum yapacağımı."

"Küçük Mick'e bak sen," dedi Bill.

Babaları dişlerini karıştırıyordu bir kibrit çöpü ile, ayaklarını indirdi tırabzandan. "Acele etmeyin bakalım. Mick'e zaman verelim. Düşünsün derim ben. O çalışmadan da geçinip gidiyoruz işte. Ben saat işini yüzde altmış artırabilirsem..."

"Unuttum," dedi Hazel. "Her yıl bir Christmas ikramiyesi de var galiba!"

Mick kaşlarını çattı. "Ama o zamana kadar çalışamam ben. Okulda olurum o zaman. Yalnız tatil boyunca çalışırım, sonra okula döneceğim."

"Tabii," dedi Hazel çabucak.

"Ama yarın seninle birlikte gideceğim ve işe gireceğim, alırlarsa."

Büyük bir endişe kalkmış gibiydi ailenin üzerinden. Karanlıkta gülmeye, konuşmaya başladılar. Babaları, George'a bir kibrit çöpü ve bir mendille bir oyun gösterdi. Sonra elli sent verdi çocuğa, akşam yemeğinden sonra köşedeki bakkala Coca-Cola almaya gönderdi. Lahananın kokusu daha

kuvvetli geliyordu holden, domuz pirzolaları kızarıyordu. Portia içeri çağırdı onları. Pansiyonerler masada bekliyorlardı. Mick yemek odasında yedi yemeğini. Tabağındaki lahana parçaları yumuşak ve sarıydı, yiyemedi. Ekmeğe uzatınca elini buzlu çay sürahisini devirdi masanın üzerine.

Sonra ön sundurmada Bay Singer'ın eve dönmesini bekledi yalnız başına. Onu görmek istiyordu umutsuzca. Bir saat öncenin heyecanı dinmişti. Midesine bir ağrı girmişti. O ucuzcu mağazada çalışacaktı, ama çalışmak istemiyordu orada. Tuzağa yakalanmış gibi geliyordu ona. Yalnızca yaz için olmazdı iş – uzun süre içindi, önünde görebildiği kadar uzun süre için. Bir kez gelen paraya alıştılar mı, onsuz etmek zor olurdu. Her zaman böyle olurdu. Karanlıkta duruyordu, sımsıkı yapışmıştı tırabzanlara. Saatler geçti, ama Bay Singer gelmedi. Saat on birde onu bulabilmek için dışarı çıktı. Ama birden korktu karanlıktan ve hemen eve koştu gerisingeri.

Sabahleyin yıkandı, dikkatle giyindi. Hazel ile Etta kendi elbiselerini verdiler, güzel görünsün diye kendi elleriyle giydirdiler. Hazel'ın yeşil ipek elbisesiyle yeşil bir şapka, ipek çoraplar ve yüksek topuklu ayakkabılar giydi. Yüzüne, dudaklarına boya sürdüler, kaşlarını aldılar. İşlerini bitirdiklerinde on altı yaşında görünüyordu Mick.

Geriye dönülemezdi artık. Gerçekten büyümüş ve ekmeğini kazanacak yaşa gelmişti. Ama yine de babasına gitse; neler hissettiğini söylese, bir yıl daha beklemesini söylerdi ona. Hazel de, Etta da, Bill de, anaları da şu anda bile işe gitmek zorunda olmadığını söylerlerdi. Ama yapamazdı bunu o. Kendini düşüremezdi böyle. Bay Singer'ı görmeye yukarı çıktı. Sözcükler birden hızlı hızlı çıktı ağzından:

"Dinleyin... iş buldum. Ne dersiniz? İyi bir şey midir sizce bu? Okulu bırakıp çalışmak iyi bir fikir mi sizce? Nasıl iyi mi?"

Önce anlamadı Bay Singer. Gri gözleri yarı kapalıydı, elleri ta dibe kadar ceplerine sokulu öylece duruyordu. Es-

kisi gibi birbirlerine o güne kadar söylenmemiş bir şey söyleyeceklermiş gibi bekliyorlardı. Şimdi söylemek zorunda kaldığı, fazla bir şey değildi. Ama onun Mick'e söyleyeceği şey doğru olurdu – Eğer işin pek fena bir şey olmadığını söylese içi rahatlardı. Sözcükleri ağır ağır tekrar ediyor ve bekliyordu.

"İyi midir sizce?"

Bay Singer düşünüyordu. Sonra başıyla evet dedi.

İşe girdi Mick. Mağazanın yöneticisi onu ve Hazel'ı küçük bir büroya götürdü ve konuştu onlarla. Sonraları, yöneticinin nasıl biri olduğunu, neler söylediğini anımsamadı. Ama işe alındı, oradan çıkıp eve dönerken George için on sentlik bir çikolata ile biraz kil satın aldı model yapması için. Haziranın on beşinde işe başlayacaktı. Bay Singer'ın kuyumcu dükkânının önünde uzun süre durdu. Sonra köşede beklemeye başladı.

15

Singer'ın tekrar Antonapoulos'a gitme zamanı gelmişti. Uzun bir yolculuktu bu. Aradaki mesafe iki yüz milden daha azdı, ama tren bir sürü yer dolaşıyor ve geceleyin bazı istasyonlarda saatlerce duruyordu. Singer öğleden sonra kasabadan ayrılacak, bütün gece, ertesi gün sabahın ilk saatlerine kadar yolda geçecekti. Her zaman olduğu gibi çok önceden hazırlanmıştı. Bu kez arkadaşıyla tam bir hafta birlikte kalmayı planlıyordu. Elbiselerini temizleyiciye göndermiş, şapkasını kalıplatmıştı, bavulları yola çıkacak gibi hazırdı. Yanında götüreceği hediyeler renkli ince kâğıtlara sarılıydı – ayrıca selofan kâğıdına sarılı bir sepet meyve, bir kutu da taze çilek vardı. Gidişinden bir sabah önce Singer odasını temizledi. Buz kutusunda bir parça kaz ciğeri buldu, civardaki kedilerin yemesi için sokağa çıkardı. Kapısına daha önceki yazıyı iğneledi, birkaç gün iş için uzaklaşacağını yazıyordu. Bütün bu hazırlıklar sırasında yanakları al al, acelesiz dolaşıyordu ortalıkta. Yüzü çok ciddiydi.

Nihayet gitme zamanı geldi. Peronda, bavullarını ve hediyelerini yüklenmiş, trenin istasyona girmesini bekliyordu. Vagonda kendine bir yer buldu ve bavullarını başının üzerindeki ızgaralı raflara yerleştirdi. Vagon kalabalıktı, analar, çocuklar... Yeşil kadife koltukların pis bir kokusu vardı. Vagonun pencereleri kirliydi, yerde, yeni evli bir çiftten kal-

ma olacak, pirinç taneleri saçılıydı. Singer yol arkadaşlarına candan gülümsedi ve yerine oturdu. Gözlerini kapadı. Kirpikler yanaklarının çukurları üzerinde koyu, kıvrımlı gölgeler yapıyordu. Sağ eli sinirli sinirli hareket ediyordu cebinde.

Bir süre, ayrılmakta olduğu kasabaya takıldı aklı. Mick'i, Doktor Copeland'ı, Jake Blount'ı ve Biff Brannon'ı gördü. Yüzler karanlıktan çıkıp etrafını çeviriyordu, boğulacak gibi oldu. Blount ile zenci arasındaki kavgayı düşündü. Bu kavgayı bir türlü anlayamıyordu, ama her biri ötekinin yokluğunda birbirinin aleyhinde atıp tutmuştu. Sırasıyla her ikisine de hak vermişti, ama yine de niçin kendisinin onları onaylamasını istediklerini anlamıyordu. Mick'e gelince – yüzü sorgulayıcıydı, bir kelimesini bile anlamadığı bir sürü şeyler anlatıyordu ona. Sonra New York Café'deki Biff Brannon. Kara, demir gibi çenesi, dikkatli gözleriyle Brannon. Ve sokaklarda kendisini izleyen yabancılar, olmadık nedenlerle sokakta lafa tutanlar. Sonra elini ağzının önünde sallayıp duran, Singer'ın o güne kadar görmediği birtakım kelimeler çıkarmaya çalışan kumaşçı dükkânındaki Türk. Bir ustabaşı, yaşlı bir zenci kadın. Anacaddede bir iş adamı, askerleri nehrin kıyısındaki bir geneleve sürükleyen kirpi gibi bir oğlan. Singer omuzlarını sallıyordu sinirli sinirli. Tren yumuşak, rahat hareketlerle sarsılıyordu giderken. Başı omuzlarına düştü ve kısa bir süre sonra uyudu.

Gözlerini açtığında kasaba çok geride kalmıştı. Unutulmuştu kasaba. Kirli pencerenin dışında parlak bir yaz ortası kırı uzanıyordu. Yeşil pamuk tarlaları sarı sıcak altında yatıyordu. Tütün tarlaları geçiyordu, korkunç bir cangılı andırıyordu kalın, yeşil tütün bitkileri. Bodur ağaçlardan aşağı sarkan sulu meyveleriyle şeftali bahçeleri. Millerce otlak, onlarca mil yabani otlara terk edilmiş kıraç toprak. Tren, altı kahverengi, kaygan iğnelerle kaplı çam ormanlarının içinden geçiyordu; ağaçların tepeleri upuzun ve lekesiz uzanıyordu göğün içine. Ve daha da ilerde, kasabanın ta güneyin-

de selvi ağaçlarıyla kaplı bataklıklar – ağaçların eğri büğrü dalları tuzlu, acı suya doğru kıvrılarak dalıyor, dallardan gri yosunlar paçavra gibi sarkmış, tropikal su çiçekleri açmış ıslaklık ve karanlık içinde. Sonra yeniden dışarı çıkıyor tren, çivit mavisi göğe, güneşe.

Singer ciddi ciddi ve utangaç oturuyordu yerinde, yüzünü tamamen pencereye çevirmiş. Geniş düzlükler, çiğ ve parlak renkleri nerdeyse kör etmişti gözlerini. Sahnenin hızla değişmesi, bu bereket ve renk bolluğu dostuyla bir bakıma ilgili görünüyordu ona. Aklı Antonapoulos'taydı. Bu buluşmalarının verdiği mutluluk soluğunu kesiyordu Singer'ın. Burnu sızlıyor, hafifçe açık ağzından hızlı hızlı, kısa kısa soluk alıyordu.

Antonapoulos sevinecekti onu görünce. Taze meyvelerden ve hediyelerden hoşlanacaktı. Şu sırada hastalar koğuşundan çıkmış olmalıydı, ufak gezintilere, sinemaya, daha sonra ilk gelişinde birlikte yemek yedikleri otele gidebileceklerdi belki de. Singer, Antonapoulos'a birçok mektup yazmıştı, ama yollamamıştı. Kendisini tamamen dostuna ait düşüncelere gömmüştü.

Onu son görüşünden bu yana geçen altı ay ne kısa, ne de uzun gelmişti ona. Antonapoulos hiçbir zaman aklından çıkmamıştı, hep kafasının bir köşesindeydi. Antonapoulos'la bu gizli beraberlik, sanki ikisi de aynı vücutta yaşıyorlarmış gibi artmış, değişmişti. Bazen korkuyla, büyük hayranlıkla, bazen gururla düşünüyordu Antonapoulos'u – ama daima, hiçbir eleştiriye gelmeyen, istençdışı bir sevgiyle. Geceleri düşünde arkadaşının yüzü hep gözünün önündeydi, kocaman, akıllı ve kibar. Uyandığında, kendilerini bir daha ayrılmamacasına bir arada düşünürdü.

Yaz akşamı ağır ağır çöktü. Güneş, uzakta, bir sıra düzensiz ağacın arkasında battı, gök soldu. Alacakaranlık cansız ve yumuşaktı. Bembeyaz, koskoca bir ay çıktı, ufukta alçak, mor bulutlar vardı. Yeryüzü, ağaçlar, boyasız kır evleri

yavaş yavaş karardı. Arada bir yaz şimşekleri çakıyordu orada burada. Singer gece basıncaya ve önündeki camda kendi yüzünün yansısını görünceye kadar bütün bunları dikkatle seyretti.

Çocuklar, ellerinde damlayan kâğıttan bardaklarla vagonun koridorunda koşuşup duruyorlardı. Singer'ın karşısında oturan iş tulumlu bir ihtiyar, zaman zaman bir Coca-Cola şişesinden viski içiyordu. Yudumlar arasında şişenin ağzını kâğıttan bir tıpayla dikkatle kapatıyordu. Sağda oturan bir kız kırmızı bir lolipop şekerini saçlarına sürüp duruyordu. Yemeklerini koydukları ayakkabı kutuları açılmış, yemek vagonundan tepsilerle yemek getirtilmişti. Singer bir şey yemedi. Yerinde geriye yaslandı ve etrafından olup bitenleri seyretti dalgın dalgın. Sonunda yatıştı vagon. Çocuklar geniş, kadife koltuklara uzandılar, uyudular. Erkekler ve kadınlar ise büzülüp yastıklara yaslanarak dinlenebildikleri kadar dinlenmeye çalıştılar.

Singer uyumadı. Yüzünü cama dayadı ve geceyi seyretmeye çalıştı. Karanlık koyu ve yumuşaktı, kadife gibi. Bazen bir parçacık ay ışığı ya da yol boyunca bir evin penceresinden titrek bir ışık görünüyordu. Aydan, trenin güneye doğru gidişini değiştirdiğini, doğuya doğru gittiğini anladı. Öyle sabırsızlanıyordu ki, burnunu soluk alamayacak gibi pencereye yapıştırmıştı, yanakları kıpkırmızı idi. Uzun gece yolculuğu boyunca orada, yüzü soğuk, isli cama dayalı oturdu.

Tren bir saatten fazla gecikmeliydi, kente vardıklarında serin, taze bir yaz sabahı başlamıştı. Singer hemen bir otele gitti, daha önce yer ayırttığı çok güzel bir oteldi bu. Bavullarını açtı, Antonapoulos'a götüreceği hediyeleri yatağın üzerinde bir düzene soktu. Otelci çocuğun getirdiği mönüden güzel bir kahvaltı ısmarladı – ızgara balık, mısır lapası, kızarmış ekmek, sıcak şekersiz kahve. Kahvaltıdan sonra bir vantilatör karşısında iç çamaşırlarıyla bir süre dinlendi. Öğleyin giyinmeye başladı. Banyo yaptı, tıraş oldu ve temiz

çamaşırlarıyla en güzel keten takımlarını çıkardı, giyindi. Hastane saat üçte ziyaretlere açılıyordu. Salıydı günlerden, temmuzun on sekizi.

Hastanede, Antonapoulos'u daha önce yatırıldığı hasta koğuşunda aradı. Fakat daha kapıdan bakar bakmaz arkadaşının orada olmadığını gördü. Koridorlardan geçerek, geçen defa kendisini götürdükleri büroyu buldu yeniden. Soracağı soruyu yanında taşıdığı kartlardan birinin üzerine önceden yazmıştı. Masanın gerisindeki adam daha önceki kişi değildi. Nerdeyse çocuk denecek kadar genç bir adamdı, daha biçimini bulmamış, olgunlaşmamış yüzü, ince, düz karışık saçları vardı. Singer kartı uzattı ona ve sessizce bekledi ayakta, kollarında paketler, vücudunun bütün ağırlığı topuklarında.

Delikanlı başını salladı. Masanın üzerine eğildi ve bir kâğıt parçası üzerine gevşek gevşek bir şeyler karaladı. Singer delikanlının yazdığı şeyleri okudu, yanaklarındaki kırmızı noktalar kayboldu birden, çekildi. Uzun uzun baktı elindeki nota, gözleri kısık ve başı eğik. Antonapoulos'un öldüğü yazılıydı kâğıtta.

Otele geri dönerken, yanında getirdiği meyveleri ezmemeye dikkat ediyordu. Paketleri yukarı, odasına çıkardı, sonra aşağıya salona indi. Saksıya dikili bir palmiyenin arkasında bir kumar makinesi vardı. Bir beş sentlik attı makineye, ama kolu çekmeye kalktığında makinenin çalışmaz olduğunu, kapatıldığını fark etti. Bu olay üzerine büyük gürültü çıkardı. Memuru çağırdı, ne olduğunu gösterdi. Yüzü ölü gibi bembeyazdı, öyle kendinden geçmişti ki, burnunun iki yanından gözyaşları damlıyordu. Ellerini sallayıp duruyordu, bir defa da uzun, ince ayakkabılı ayağını yumuşak halıya vurdu. Parası kendisine geri verilince de sakinleşmedi, hesabını hemen ödeyip çekip gitmekte diretti. Bavulunu topladı, kapağını kapatabilmek için uzun uzun uğraşması gerekti. Çünkü yanında getirdiği eşyalardan başka üç hav-

lu, iki kalıp sabun, dolmakalem ve bir şişe mürekkep, bir top tuvalet kâğıdı ve bir de İncil yürütmüştü otelden. Hesabını ödedi, tren istasyonuna yürüdü eşyalarını bırakmak için. Akşam dokuzdan önce tren yoktu, önünde bomboş bir öğleden sonra vardı.

Bu kasaba kendi kasabasından daha küçüktü. İşyerlerinin bulunduğu iki cadde bir haç meydana getirecek şekilde birbirini kesiyordu. Dükkânlarda bir köy havası vardı; vitrinlerin yarısında koşum takımları, yem torbaları vardı. Singer kayıtsız kayıtsız dolaştı kaldırımlarda. Boğazı şişmiş gibiydi, yutkunamıyordu. Bu boğulma hissini geçirmek için dükkânlardan birinden bir içki aldı. Bir berber dükkânında vakit geçirdi, bir ucuzcu mağazadan ufak tefek bir şeyler satın aldı. Hiç kimsenin yüzüne bakmıyordu, başı, hasta hayvanlarınki gibi bir yana eğik duruyordu.

Vakit akşama yaklaşıyordu ki, o garip şey geldi başına Singer'ın. Yaya kaldırımının kenarında ağır ağır, sallana sallana yürüyordu. Hava kararmıştı, rutubetliydi. Singer başını kaldırmıyordu, fakat kasabanın bilardo salonunun önünden geçerken gözünün ucuyla kendisini rahatsız eden bir şey fark etti. Bilardo salonunu geçti ve sokağın ortasında durdu. Kayıtsızca geriye geldi ve salonun açık kapısı önünde durdu. İçerde üç dilsiz vardı, elleriyle konuşuyorlardı. Üçünün de ceket yoktu üzerlerinde Başlarında melon şapkaları, boyunlarında parlak boyunbağları vardı. Her biri sol elinde bir bardak bira tutuyordu. Aralarında kardeşçe bir benzerlik vardı.

Singer içeri girdi. Bir an elini cebinden çıkaramadı. Sonra beceriksiz beceriksiz bir selamlama sözcüğü çizdi. Omzuna vurdular dostça. Soğuk bir içki ısmarladılar. Etrafını çevirdiler, soru yağmuruna tutarlarken onu, parmakları tabancalar gibi öne uzatılmıştı.

Adını ve yaşadığı kasabanın adını söyledi. Bundan sonra kendisi hakkında söyleyecek başka şey bulamadı. Spiros Antonapoulos'u tanıyıp tanımadıklarını sordu onlara. Ta-

nımıyorlardı. Singer, gevşek gevşek sallanan elleriyle dikilip duruyordu orada. Başı yine bir tarafa eğikti, yan yan bakıyordu. O kadar kayıtsız ve soğuktu ki, melon şapkalı üç dilsiz acayip acayip bakıyordu ona. Bir süre sonra kendi kendilerine konuşmaya daldılar. Ismarladıkları biraların parasını ödeyip gitmeye hazırlandıkları sıra kendileriyle birlikte gelip gelmeyeceğini bile sormadılar ona.

Singer hemen hemen yarım gün caddelerde başıboş dolaşmış olmasına rağmen, nerdeyse trenini kaçırıyordu. Bu işlerin başına nasıl geldiğini, bütün bu saatleri nasıl geçirdiğini açıkça bilemiyordu. Tren hareket etmeden iki dakika önce istasyona vardı, bagajlarını trene atıp bir yer bulacak zamanı zor buldu. Seçtiği vagon hemen hemen boştu. Yerine oturunca çilek kutusunu açtı büyük bir dikkatle, birer birer almaya başladı çileklerden. Çilekler kocaman kocamandı, ceviz iriliğindeydi, olgundu. Koyu renkli meyvelerin üstündeki yeşil yapraklar küçük buketlere benzetiyordu meyveyi. Bir çilek koydu ağzına, bol suyuna ve yabansı kokusuna rağmen, nerdeyse çürümeye başlamıştı. Damağı çileğin tadından uyuşana kadar yedi; sonra kutuyu yine kapattı ve tepedeki rafa koydu. Gece yarısı olunca penceredeki perdeyi çekti ve uzandı. Tortop olmuş, paltosuyla yüzünü ve başını örtmüştü. Bu durumda, uyuşukluk içinde yarı uyur yarı uyanık on iki saat kadar uzandı. Kasabaya geldiklerinde kondüktörün sarsması gerekmişti onu.

Singer bagajlarını istasyonun ortasında bıraktı. Sonra dükkâna yürüdü. Yanında çalıştığı kuyumcuyu kayıtsız bir el işareti ile selamladı. Tekrar dışarı çıktığında ağır bir şey vardı cebinde. Bir süre başı önüne eğik, avare avare dolaştı caddelerde. Ama güneşin dimdik ışıkları, nemli sıcaklık sıktı onu. Şiş gözler ve ağrıyan bir başla odasına döndü. Dinlendikten sonra bir bardak buzlu kahve ve bir sigara içti. Kül tablasını ve bardağı yıkadı, sonra cebinden tabancayı çıkardı Ve göğsüne bir kurşun sıktı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

21 Ağustos 1939
Sabah

"Sıkıştırmayın beni," diyordu Doktor Copeland. "Bırakın beni kendi halime. Ne olur, şurada bir an kendi kendime oturayım."

"Baba, sıkıştırmaya çalışmıyoruz biz seni. Ama buradan gitme zamanı geldi artık."

Doktor Copeland, gri şalını omuzlarına sarmış, inatla sallanıyordu iskemlesinde. Sabah ılık ve taptaze olduğu halde, sobada küçük bir odun ateşi yanıyordu. Mutfak, oturduğu iskemle dışında bütün mobilyalardan temizlenmişti. Öteki odalar da bomboştu. Mobilyalardan çoğu Portia'nın evine taşınmıştı, kalanlar ise arabaya yüklenmişti. Doktor'un kafası dışında her şey hazırdı. Ama ne başlangıç ne de bir son varken, ne gerçek ne de amaç varken düşüncelerinde, nasıl ayrılabilirdi buradan? Sallanan başını durdurmak için ellerini kaldırdı ve gıcırdayan iskemlede sallanmaya devam etti.

Kapalı kapının ardından seslerini duyuyordu:

"Elimden geleni yaptım: Karar vermiş, kafası yerine gelip de ayrılmaya hazır oluncaya kadar orada oturacak."

"Buddy ile ben yemek tabaklarını sardık ve..."

"Çiy kurumadan yola çıkmış olmalıyız," diyordu yaşlı adam. "Yoksa gece yolda yakalayacak bizi."

Sesler sustu. Ayak sesleri boş koridordan geliyordu, artık onları duymuyordu. Yerde, iskemlenin yanında bir kahve bardağı ile bir tabak vardı. Sobanın üzerindeki kahvelikten kahve doldurdu bardağına. Sallanırken kahvesini içti, parmaklarını ısıttı kahvenin buharında. Gerçekten bir son olamazdı bu. Başka sesler vardı yüreğinde, sözsüz. İsa'nın ve John Brown'ın sesi. Büyük Spinoza'nın ve Karl Marks'ın sesi. Mücadele vermiş olan bütün o kişilerin çağıran sesleri, görevlerini tamamlama işi kendilerine emanet edilenlerin sesleri. Kendi halkının acı dolu sesi. Ve ölmüşlerin sesleri. Anlayışlı, dürüst beyaz adam Singer'ın sesi. Zayıfların ve güçlülerin sesleri. Gücü, kuvveti her gün biraz daha artan halkının dalgalanan sesi. Güçlü, gerçek amacın sesi. Ve bunlara cevap olarak sözcükler titriyordu dudaklarında –kuşkusuz tüm insani acının kökündeki sözcükler– öyle ki, yüksek sesle şöyle söylüyordu sanki: "Ey güçlü Yaradan! Evrenin en üstün gücü! Yapmamam gereken şeyleri yaptım, yapmam gereken şeyleri yapamadım, kaldı. Onun için de gerçek bir son olamaz bu." İlk kez sevdiğiyle gelmişti bu eve. Daisy'nin üzerinde gelinlik elbisesi vardı, beyaz tülden bir peçe vardı yüzünde. Teni güzel, koyu bal rengiydi, gülüşü tatlıydı. Gece tek başına gelin odasına kapanmıştı, çalışmak için. Uzun uzun düşünmeye, çalışma disiplinini bozmamaya çalışmıştı. Oysa Daisy'yle birlikte olunca çalışmaya hiç de uygun olmayan güçlü bir arzu oluyordu içinde. Bunun için de bazen bu duygulara bırakıyordu kendini, sonra dudaklarını ısırıyor ve bütün geceyi kitapların üzerine eğilmiş geçiriyordu. Sonra Hamilton, Karl Marks, William ve Portia gelmişti. Hepsi kayıptı şimdi. Hiçbiri kalmamıştı.

Ve Madyben, Benny Mae, Benedine Madine, Mady Copeland. Kendi adını taşıyanlar... Kendisinin yetiştirdikle-

ri, akıl verdikleri. Ama onların binlercesi içinden görevini emanet edeceği ve sonra rahatına bakacağı kim vardı?

Bütün yaşamı boyunca iyice bellemişti bu görevi. Çalışmasının nedenini bilmişti, yürekten emindi çünkü, her gün önünde nelerin uzandığını biliyordu. Elinde çantası evden eve dolaşır, onlara her şeyden söz eder, sabırla açıklardı. Sonra geceleyin günün amaca uygun bir gün olduğu düşüncesiyle mutlu olurdu. Hatta Daisy, Hamilton, Karl Marks, William ve Portia'sız bile tek başına sobanın yanında oturur ve bu düşüncenin tadını çıkarırdı. Bir tas yeşil bir içki içer, bir parça mısır ekmeği yerdi. Gün iyi geçtiği için derin bir doygunluk duygusu doldururdu içini.

Binlerce kez tatmıştı bu doygunluğu. Ama ne anlama gelmişti bütün bunlar? Bütün o yıllardan kalıcı bir değer taşıyan bir tek iş düşünemiyordu.

Bir süre sonra koridorun kapısı açıldı ve Portia girdi içeri. "Herhal, bir çocuk gibi giydirmem gerekecek seni," dedi. "İşte ayakkabıların ve çorapların. Terliklerini çıkarayım da bunları giydireyim. Çabucak gitmemiz gerekiyor buradan."

"Neden yaptın bunu bana?" diye sordu acı acı.

"Bak şimdi, ne yapmışım sana?"

"Pekâlâ biliyorsun buradan gitmek istemediğimi. Karar verecek durumda değilken, bana evet dedirttin. Bugüne kadar neredeysem orada kalmak istiyorum ben, sen de biliyorsun bunu."

"Ne dediğini kulakların duyuyor mu senin!" dedi Portia kızgın kızgın. "O kadar çok söylendin ki, usandım artık nerdeyse. Öyle şikâyet ettin, öyle mızmızlandın ki, utanıyorum artık senden."

"Peh! Ne istiyorsan söyle. Sivrisinek gibi dolanıp duruyorsun etrafımda. Ne istediğimi biliyorum ben, yanlış şeyleri yapmam için sıkıştıramazsınız beni."

Portia terliklerini çıkardı ayağından, bir çift temiz siyah pamuk çorap çıkardı. "Baba, gel bırakalım şu tartışmayı.

Biz, hepimiz en iyi bildiğimiz şeyi yaptık. Büyükbaba, Hamilton ve Buddy ile gitmen en iyisi senin için. İyi bakacaklar sana, iyileşeceksin."

"Hayır, iyileşmeyeceğim," dedi Doktor Copeland. "Ama burada kalsaydım iyileşirdim. Biliyorum."

"Bu evin kirasını kim ödeyebilirdi sanıyorsun? Nasıl besleyebilirdik seni? Kim bakacaktı sana burada?"

"Daima ben bakmışımdır kendime, yine de bakabilirim."

"Ne söylesem tersini söylemeye çalışıyorsun."

"Peh! Sinek vızıltısı gibisin bana. Duymuyorum bile seni."

"Ben senin çoraplarını, ayakkabılarını giydirmeye çalışıyorum, sense ne güzel konuşuyorsun bana, değil mi?"

"Üzgünüm. Bağışla beni, kızım."

"Tabii üzülürsün," dedi. "Tabii ikimiz de üzülürüz. Kavgaya gelemeyiz biz. Hem bir kere yerleş çiftliğe, hoşuna gidecektir. Ömrümde gördüğüm en güzel sebze bahçesi orda. Düşününce ağzımın suyu akıyor. Keşke ben olsaydım giden."

"Keşke."

"Neden bu kadar acı çekmek istiyorsun?"

"Yenildiğimi hissediyorum da ondan."

"Ne demek istiyorsun... yenildim?"

"Bilmiyorum? Yalnız kendi halime bırak beni, kızım. Bırak, şurada biraz sessiz sessiz oturayım."

"Pekâlâ. Ama hemen ayrılmamız gerekiyor bizim buradan."

Sakinleşecekti. Sessiz sessiz oturacak ve kafasında her şey bir düzene girinceye kadar iskemlesinde sallanacaktı. Başı titriyor, beli ağrıyordu.

"Ben de isterdim," dedi Portia. "Ben de isterdim, öldüğümde benim de arkamdan bu kadar insan ağlasın, Bay Singer'ınki kadar. Keşke bilseydim onunki kadar acı bir cenaze törcni yapacaklar bana, o kadar çok insan..."

"Sus!" dedi Doktor Copeland sertçe. "Çok konuşuyorsun."

Ama gerçekten de, o beyaz adamın ölümüyle kapkara bir acı gelip yerleşmişti içine. Onunla, hiçbir beyazla konuşamayacağı şekilde konuşmuş, ona güvenmişti. Ve onun kendini öldürmesindeki sır, şaşkın ve desteksiz bırakmıştı kendisini. Bu acıya ne başlangıç, ne de son vardı. Ne de anlayabilmişti. Düşünürken aklı hep bu beyaz adama gidiyordu dönüp dolaşıp, küstah ya da hor görücü olmayan, dürüst bir kişi olan bu beyaz adama. Peki, geride bıraktıklarının gönüllerinde hâlâ yaşıyorken, ölüler nasıl ölü olabilirdi? Ama bütün bunları düşünmemeliydi. kafasından atmalıydı bunları.

Çünkü disipline ihtiyacı vardı. Geçen ay o kapkara, o korkunç duygularla güreşip durmuştu hep. Onu ölümün eşiğine kadar sürükleyen bir kin vardı içinde. Bay Blount'la, o gece yarısı ziyaretçisiyle kavgasından sonra öldürücü bir karanlık çökmüştü içine. Ama şu anda tartışmalarının nedeni olan şeyin nerden çıktığını açık olarak anımsayamıyordu. Sonra Willie'nin kesik bacaklarına baktığı zaman içine dolan o farklı öfke. Birbiriyle çarpışan sevgi ve kin –halkına duyduğu sevgi ve halkının zalimlerine duyduğu kin– onu yemiş bitirmiş ve kafaca hasta etmişti.

"Kızım," dedi. "Saatimle paltomu ver bana. Gidiyorum."

İskemlenin kollarına dayanarak kalktı. Yer, gözüne çok uzak görünüyordu, uzun süre yatakta kaldıktan sonra bacakları çok zayıftı. Bir an düşecek gibi oldu. Çıplak odayı başı dönerek geçti ve kapıya dayanarak bir süre ayakta durdu. Öksürdü ve cebinden o kare kâğıtlardan çıkararak ağzına tuttu.

"İşte palton," dedi Portia. "Ama dışarısı öyle sıcak ki, ihtiyacın olmayacak ona."

Boş evin içinden son kez yürüdü. Panjurlar kapalıydı, karanlık odalarda bir toz kokusu vardı. Girişte duvara yas-

landı, dinlendi biraz, sonra çıktı dışarı. Aydınlık ve sıcak bir sabahtı. Dün gece ve bu sabah erken, birçok arkadaşı vedaya gelmişti – şimdi sundurmada toplanan yalnızca aileydi. Yük arabası ve otomobil caddede park etmişti.

"Eee, Benedict Mady," dedi yaşlı adam. "Bana kalırsa, ilk birkaç gün biraz özleyeceksin yuvanı. Ama uzun sürmez."

"Yuvam yok benim. Neyi özleyecekmişim?"

Portia sinirli sinirli dudaklarını ıslattı: "İyileşir iyileşmez geri gelecek. Buddy otomobille getirir onu kasabaya. Buddy seviyor araba kullanmayı."

Otomobil yüklenmişti. Kitap kutuları arabanın basamağına bağlanmıştı. İki iskemle ve dosya dolabı arkaya sıkıştırılmıştı. Çalışma masası, bacakları havada, arabanın üstüne bağlanmıştı. Otomobil adamakıllı yüklü olduğu halde, at arabası hemen hemen boştu. Katır sabırla bekliyordu, dizginlerine bir tuğla bağlanmış.

"Karl Marks," dedi Doktor Copeland. "Eve git de bir iyice bak, bir şeyler kalmış olmasın. Yerde bıraktığım kahve bardağı ile sallanan iskemleyi getir."

"Haydi çıkalım yola. Akşam yemeği zamanı evde olmak istiyorum," dedi Hamilton.

Nihayet hazırdılar. Highboy arabayı çalıştırmak için kolu çevirdi. Karl Marks direksiyonda oturuyordu, Portia, Highboy ve William hep birlikte arka sıraya sığışmışlar

"Baba, sen Highboy'un dizlerine otursan. Burada bizimle bütün bu mobilyalar arasında sıkışmaktansa, daha rahat edersin."

"Hayır, orası çok kalabalık. Ben arabada gideceğim."

"Ama siz arabaya alışkın değilsiniz," dedi Karl Marks. "Yol çok bozuk, hem yolculuk bütün gün sürecek belki de."

"Zararı yok. Bundan önce çok bindim arabaya ben."

"Hamilton'a söyle bizimle gelsin. Bilirim, o otomobilde gitmek ister."

Büyükbaba arabayı bir gün önceden getirmişti kasabaya. Beraberlerinde bir yük ürün getirmişlerdi, şeftali, lahana ve şalgam; Hamilton satacaktı onları kasabada. Bir torba şeftali dışında her şey pazara çıkarılmıştı.

"Eee, Benedict Mady, görüyorum ki, eve benimle beraber gidiyorsun," dedi yaşlı adam.

Doktor Copeland arabanın arkasına tırmandı. Kemikleri kurşun gibi ağırdı, yorgundu. Başı titriyordu, birden ani bir iç bulantısıyla arabanın sert tahtalarına sırtüstü uzandı.

"Çok memnunum geldiğine," diyordu büyükbaba, "Bilirsin, bilgili insanlara her zaman derin saygım vardır benim. Derin saygı. Eğer bir adam bilgili ise bir sürü şeyi görmem, unutabilirim. Senin gibi bilgili bir insanı tekrar ailede görmekten çok memnunum."

Arabanın tekerlekleri gıcırdadı. Yoldaydılar. "Çok geçmeden geri döneceğim," dedi Doktor Copeland. "Bir ya da iki ay sonra geri dönerim."

"Hamilton'ın kendisi de iyi bir bilgili oğlan. Biraz sana benziyor gibi. Bütün hesaplarımı o yapıyor kâğıt üzerinde, gazeteleri okuyor. Whitman'a gelince o da iyi bir okumuş olacak. Daha şimdiden İncil'i okuyabiliyor bana. Hesap işlerini de yapıyor. Daha şuncacık çocukken. Okumuşlara hep derin saygı duymuşumdur."

Araba sarsıldıkça sırtı ağrıyordu Doktor Copeland'ın. Başının üzerindeki dallara baktı, hiçbir gölge olmadığını görünce gözlerini güneşten korumak için mendiliyle yüzünü örttü.

Bunun son olması olanaksızdı. O güçlü, gerçek amacı hep içinde hissetmişti. Kırk yıldır ödevi yaşamı, yaşamı da ödevi olmuştu. Ama yine de her şey yapılmamış duruyordu ortada, hiçbir şey tamamlanmamıştı.

"Evet, Benedict Mady, gerçekten memnunum senin yine bizimle beraber olmandan. Şu sağ ayağımdaki acayip hissi soracaktım sana, ne zamandır ayağım uyuyakalmış gibi,

acayip bir his. 666 aldım, ilaçla ovdum. İyi bir tedavi bulursun bana umarım."

"Bakalım bir şeyler yaparız."

"Evet, iyi oldu senin de gelmen. Bütün akrabalar birbirine sarılmalı derim ben... kan akrabası, evlilik akrabası. Hepimiz birlikte mücadele edelim, birbirimize yardım edelim derim ben. Ve bir gün öte dünyada karşılığını göreceğiz bunun."

"Peh!" dedi Doktor Copeland acı acı. "Ben adalete inanıyorum artık."

"Neye inanıyorum dedin? O kadar boğuk çıkıyor ki sesin, duyamıyorum seni."

"Bizim için adalete. Zenciler için adalete."

"Doğru."

Ateşi içinde hissediyordu, sakin kalamıyordu. Kalkıp oturmak ve yüksek sesle konuşmak istiyordu – ama kalkmaya çabalayınca güç bulamadı kendinde. Yüreğindeki sözler büyüdü, sığmıyordu artık içine, çıkmak istiyordu. Ama yaşlı adam dinlemiyordu artık, kendisini duyacak kimse yoktu artık.

"Haydi, Lee Jackson. Hadi, kızım. Kaldır ayaklarını, bırak şimdi sallanmayı. Daha çok yol var önümüzde."

2

Öğleden sonra

Jake delicesine bir koşu tutturmuştu. Weavers Lane'den geçti, bir ara sokağa saptı, bir parmaklığı tırmandı ve daha da hızlandı. Midesindeki bulantı gırtlağına kadar yükseliyordu. Bir köpek, havlaya havlaya peşinden koşuyordu, durdu, yerden bir taş alarak kovaladı köpeği. Gözleri dehşetten kocaman kocaman açılmıştı. Eliyle tutuyordu açık ağzını.

Tanrım! Sondu bu demek. Bir kavga. Bir kıyam. Herkesin birbiriyle dövüştüğü bir kavga. Yarılmış başlar, kırılmış şişelerin parçaladığı gözler. Tanrım! Bütün o gürültülerin üzerinde atlıkarıncanın hırıltılı müziği. Yere saçılmış hamburgerler, pamuk şekerleri ve çığlık çığlığa çocuklar. Ve kendisi, bütün bunların içinde. Tozla ve güneşle körü körüne dövüşerek. Parmaklarının eklem yerlerinde duyduğu keskin dişler. Ve gülerek. Tanrım! İçinde boşanmış, bir daha durduramayacağı o vahşi, sert ritim. Ve sonra o ölü kara yüze bakışı ve tanıyamayışı onu. Hatta ölmüş mü, değil mi, onu bile bilemeyişi. Ama öylece bekleyişi. Tanrım! Kimse durduramamıştı.

Jake yavaşladı ve arkasına bakmak için hızla başını çevirdi. Sokak boştu. Kustu, ağzını ve alnını sildi gömleğinin

koluna. Daha sonra bir dakika dinledi. Daha iyi hissediyordu şimdi kendini. Sekiz blok kadar koşmuştu, kestirmeden giderse, bir mil daha yolu vardı. Başının dönmesi biraz durdu, bütün o vahşi duygular arasında, olanları anımsayabiliyordu artık. Tekrar yola koyuldu, bu kez daha düzenli bir koşu tutturdu.

Kimse durduramazdı. Bütün yaz, aniden çıkan yangınlar gibi, bastırmıştı bu kavgaları. Bunun dışında hepsini. Ama bu kavgayı kimse durduramazdı. Hiç yoktan çıkmış gibiydi. Salıncakların makine bölümünde çalışıyordu, bir bardak su içmek için durmuştu. Meydanı geçerken, birbirinin etrafında dönüp duran bir beyaz, bir de zenci oğlan görmüştü. İkisi de sarhoştu. O öğleden sonra kalabalığın yarısı sarhoştu. Cumartesi idi çünkü, fabrikalar hiç durmadan çalışmıştı o hafta. Sıcak ve güneş hasta ediyordu insanı, havada ağır, pis bir koku vardı.

İki dövüşçünün birbirine girdiğini gördü. Ama bunun bir başlangıç olmadığını biliyordu. Uzun süredir büyük bir kavganın yaklaştığını hissediyordu. Ama garip şey, bütün bunları düşünecek zaman bulmuştu. Kalabalığın içine dalmadan önce beş saniye kadar durdu ve seyretti. O kısacık zaman içinde birçok şeyler geçti kafasından. Singer'ı düşündü. Sıkıntılı yaz öğleden sonralarını, kapkara, sıcak geceleri, o güne kadar ayırdığı kavgaları, bastırdığı ağız dalaşlarını düşündü.

Sonra bıçağın güneşte parlayışını gördü birden. Kalabalığın düğüm olduğu bir yere daldı ve elinde bıçak olan zencinin sırtına atladı. Birlikte yere yuvarlandılar. Zencinin kokusu ağır toz kokusuyla karışıyordu ciğerlerine. Birisi bacaklarına basıyordu, başına bir tekme indi. Yeniden ayağa kalktığında kavga herkesi sarmıştı. Zenciler beyazlarla, beyazlar zencilerle dövüşüyordu. Saniye saniye her şeyi açıkça görüyordu. Kavgayı başlatmış olan beyaz çocuk lider durumundaydı sanki. Lunaparka sık sık gelen bir çetenin başıydı.

Hepsi de on altı yaşlarındaydılar, bol paçalı beyaz pantolonlar, parlak renkli rayon polo gömlekleri giyerlerdi. Zenciler canlarını dişlerine takmış dövüşüyorlardı. Bazılarının elinde usturalar vardı.

Bağırmaya başladı: Dağılın! İmdat! Polis! Ama çökmüş bir barajın önündeki bağırışa benziyordu bu. Kulaklarında müthiş bir ses vardı – müthişti, çünkü insan sesiydi, ama sözsüz. Ses kulaklarını sağır edici bir kükreyişe dönüyordu. Başına vurdular. Etrafında ne olup bittiğini göremiyordu. Yalnızca gözler, ağızlar ve yumruklar görüyordu – vahşi gözler, yarı kapalı gözler, ıslak, sarkmış ağızlar, sımsıkı kenetlenmiş ağızlar, kara yumruklar, beyaz yumruklar. Birinin elinden bıçağı aldı. Kalkmış bir yumruğu yakaladı. Sonra toz ve güneş kör etti gözlerini, kafasındaki tek düşünce fırlayıp bir telefon bulmak ve yardım istemekti.

Ama çıkamadı dışarı. Ne zaman olduğunu bilemeden kendisi de kavgaya karıştı. Yumruklarını sallıyor, yumuşak, pelte gibi ıslak ağızları hissediyordu yumruğuyla. Gözleri kapalı, başı öne eğik dövüşüyordu. Gırtlağından deli gibi bir ses çıkıyordu. Bütün gücüyle vuruyor, boğa gibi başıyla yükleniyordu. Kafasında anlamsız sözcükler vardı ve gülüyordu. Kime vurduğunu, kendisine kimin vurduğunu bilmiyordu. Ama biliyordu ki, kavganın düzeni değişmişti, herkes kendi başınaydı şimdi.

Sonra birden her şey bitti. Ayağı bir şeye takıldı ve arkaüstü düştü. Yere yıkılmıştı, bir dakika mı geçti, yoksa daha mı fazla, bilmiyordu, gözlerini açtı. Birkaç sarhoş hâlâ dövüşüyordu. Ama iki polis koşa koşa geliyordu kavgayı ayırmak için. Neye takılıp tökezlediğini gördü, vücudunun yarısı yerde, yarısı genç bir zenci çocuğun üzerindeydi. Bir bakışta ölmüş olduğunu anladı onun. Boynunun kenarında bir bıçak yarası vardı, ama bu gürültü patırtı içinde nasıl olup da öldüğünü anlamak güçtü. Yüzü tanıyor, ama çıkaramıyordu. Çocuğun ağzı açıktı, gözleri şaşkınlıktan iri iriy-

di. Yerlerde kâğıtlar, kırılmış şişeler, ezilmiş hamburgerler sürünüyordu. Atlıkarıncanın atlarından birinin başı kopmuş, bir kulübe yakılmıştı. Ayağa kalktı. Polisleri gördü ve bir panik içinde koşmaya başladı. Şu anda izini kaybetmiş olsalar gerekti.

Önünde dört blok daha vardı. Sonra kurtulmuş olacaktı. Korku, soluğunu kesiyordu; başı dönüyordu. Yumruklarını sıkmış, başını öne eğmişti. Sonra birden yavaşladı ve durdu. Anacaddeye yakın ara sokakta tek başınaydı. Bir yanda bir binanın duvarı vardı, sık sık soluk alarak düşer gibi yaslandı duvara, bir ip gibi kabarmış olan alın damarı yanıyordu. O şaşkınlık içinde arkadaşının odasına varmak için bütün kasabayı koşa koşa geçmişti. Oysa Singer ölmüştü. Ağlamaya başladı. Yüksek sesle hıçkırıyordu, burnundan sular damlıyor, bıyıklarını ıslatıyordu.

Bir duvar, merdivenler, önde bir yol. Yakıcı güneş omuzlarında ağır bir yük gibiydi. Geldiği yola döndü tekrar. Bu kez ağır ağır yürüyordu, gömleğinin yağlı koluyla ıslak yüzünü silerek dudaklarının titremesini bir türlü durduramıyordu, ağzına kan tadı gelinceye kadar ısırdı dudaklarını.

Bir sonraki blokun köşesinde Simms'e rastladı. Yaşlı herif, İncil'i dizlerinde, bir sandığın üstünde oturuyordu. Arkasında yüksek tahta bir parmaklık vardı ve üzerinde pembe tebeşirle yazılmış bir mesaj:

O Sizi Kurtarmak İçin Öldü
Onun Sevgi ve Merhametinin Hikâyesini Dinleyin
Her Gece 7.15'te

Cadde boştu. Jake karşı kaldırıma geçmeye çalıştı ama, Simms kolundan yakaladı onu.

"Gelin, bütün çaresizler, yüreği yaralılar. Günahlarınızı ve zorluklarınızı, sizi kurtarmak için ölmüş olan onun ayakları dibine serin. Nereye gidersin ey Blount Kardeş?"

"Eve, çelik çomak oynamaya," dedi Jake. "Çelik çomak oynamam gerek. Kurtarıcının söyleyeceği bir şey var mı buna?"

"Günahkâr! Tanrı günahları unutmaz. Bu akşam Tanrının sana bir mesajı var."

"Tanrı, geçen hafta sana verdiğim bir doları da hatırlar mı?"

"İsa'nın sana bir mesajı var, bu akşam saat 7.15'te. Onun sözlerini duymak için zamanında burada ol."

Jake bıyıklarını yalıyordu. "Öyle kalabalık oluyor ki, her akşam yanına yanaşıp duyamıyorum ne söylediğini."

"Alay edenlere de yer var. Hem işaretini aldım bugünlerde, kurtarıcı kendisine bir ev yapmamı istiyor benden. Sekizinci Bulvar ile Altıncı Cadde'nin köşesinde. Beş yüz kişiyi alabilecek bir kilise. O zaman senin gibi alaycılar görecek. Tanrı, düşmanlarımın huzurunda benim için bir masa hazırladı; kafamı zeytinyağı ile yağladı. Kupam doldu taşıyor..."

"Sana bir kalabalık toplayabilirim bu gece," dedi Jake.

"Nasıl?"

"Ver bana o güzel renkli tebeşirleri. Büyük bir kalabalık toplayacağıma söz veriyorum sana."

"Senin işaretlerini gördüm," dedi Simms. " 'İşçiler! Amerika Dünyanın En Zengin Ülkesi Ama Üçte Birimiz Açlıktan Ölüyor. Ne Zaman Birleşip Hakkımızı Arayacağız?' filan gibi şeyler. Senin yazıların radikal şeyler. Tebeşirlerimi kullandırmam ben sana."

"Ama ben yazı mazı yazmayacağım."

Simms İncil'in sayfalarını parmaklarıyla karıştırıyor, kuşkuyla bekliyordu.

"Güzel bir kalabalık toplayacağım sana. Blokun her ucunda kaldırımların üzerine, sana güzel, çıplak orospucuklar çizeceğim. Her renkten, yolu gösterecek oklar da çizeceğim. Dolgun, çıplak kıçlı..."

"Babilli!" diye haykırdı yaşlı adam. "Sodom'un çocuğu! Tanrı unutmayacak bunu."

Jake karşı kaldırıma geçti ve oturduğu eve doğru yola koyuldu. "Eyvallah, Kardeş!"

"Günahkâr," diye bağırıyordu adam. "Tam yedi buçukta dön buraya. Ve sana iman verecek olan İsa'nın mesajını dinle. Kurtul."

Singer ölmüştü. Onun kendini öldürdüğünü ilk duyduğunda hissettiği keder değil – öfkeydi. Bir duvarın önünde duruyordu. Singer'a anlatmış olduğu bütün o en gizli, en derindeki düşüncelerini anımsadı. Onun ölümüyle birlikte her şey yitmiş gibi geldi ona. Peki, niçin hayatına son vermek istesindi Singer? Belki aklını kaçırmıştı. Ama ne olursa olsun ölmüştü, ölmüştü, ölmüştü. Artık görülemez, kendisine dokunulamaz, konuşulamazdı bir daha. Onca saatlerini birlikte geçirdikleri oda, daktilo olarak çalışan bir kıza kiralanmıştı. Oraya gidemezdi artık. Yalnızdı. Bir duvar, bir merdiven, açık bir yol.

Jake odasının kapısını arkasından kapadı. Açtı, yiyecek bir şey yoktu evde. Susuzdu. Masanın yanındaki sürahide ancak birkaç damla sıcak su kalmıştı. Yatağı yapılmamıştı, yer bir karış tozdu. Kâğıtlar yayılmıştı bütün odaya, geçenlerde bir sürü kısa kısa notlar yazmış ve bütün kasabada dağıtmıştı. "T.W.O.C. En iyi dostumuzdur." Bazı notların üzerinde yalnızca bir cümle vardı, ötekiler daha da uzundu. "Bizim demokrasi ile faşizm arasındaki benzerlik" başlıklı tam bir sayfalık bir bildiri vardı.

Bir ay süre ile bu kâğıtlar üzerinde çalışmıştı, iş saatleri boyunca onları yazıyor, daktilo ediyor, karbon kâğıdıyla çoğaltıyordu New York Café'de ve elden dağıtıyordu. Gece gündüz çalışmıştı, ama kim okumuştu onları? Neye yaramıştı? Bu büyüklükte bir kasaba herhangi bir insan için çok büyüktü. Gidiyordu artık.

Ama bu kez nereye? Kent isimleri geliyordu aklına: Memphis, Wilmington, Gastonia, New Orleans. Herhangi bir yere giderdi, ama Güney'den çıkmayacaktı. Eski huzursuzluk ve açlık yeniden dolmuştu içine. Bu kez farklıydı. Açıklığı, genişliği ve özgürlüğü özlemiyordu – tam tersi. Zencinin, Copeland'ın kendisine söylediklerini anımsadı: Tek başına kalmaya çalışma. En iyisinin bu olduğu zamanlar vardı.

Jake yatağı odanın öbür ucuna çekti. Yatağın gizlediği yerde, karyolanın altında bir bavul, bir yığın kitap ve kirli çamaşırları duruyordu. Acele acele toplamaya başladı. Yaşlı zencinin yüzü kafasındaydı, konuştukları bazı sözleri yeniden anımsadı. Copeland kaçıktı. Bir fanatikti o, onunla tartışmak çıldırtırdı insanı. O gece duydukları korkunç öfkeyi bugün bile anlamak zordu. Copeland biliyordu. Ve bilenler, silahlı bir taburun karşısındaki bir avuç çırılçıplak asker gibiydi. Ne yapmışlardı? Birbirleriyle kavgaya tutuşmuşlardı sonunda. Copeland yanılıyordu –evet– kaçıktı o. Ama bazı noktalar üzerinde yine de birlikte çalışabilirlerdi. Eğer o kadar çok konuşmasalardı. Gidip onu görecekti. Birden bir acelecilik geldi üstüne. Yapılacak en iyi şey buydu belki. Her şey olup bittikten sonra belki de bir işaretti bu, o kadar uzun süre beklediği eldi.

Yüzündeki, elindeki pislikleri yıkamak için bile durmaksızın, bavulunun kayışlarını bağladı ve odayı terk etti. Dışarıda sıcak ve sıkıntılıydı hava, pis bir koku vardı sokakta. Bulutlar belirmişti gökyüzünde. Hava o kadar sakindi ki, bölgedeki bir fabrikanın bacasından çıkan duman dümdüz, kırılmaksızın yükseliyordu gökyüzünde. Jake yürürken bavul dizlerine çarpıyordu, arkasına bakmak için ikide bir başını çeviriyordu hızla. Copeland kasabanın ta öbür ucunda oturuyordu, acele etmesi için bir neden yoktu bu yüzden. Gökteki bulutlar gittikçe daha kalınlaşıyordu, hava kararmadan önce kötü bir yağmur geleceğini söylüyordu.

Copeland'ın oturduğu eve vardığında panjurların indirilmiş olduğunu gördü. Arkaya yürüdü, pencereden, terk edilmiş mutfağa baktı. Bomboş, çaresiz bir hayal kırıklığıyla bir ter boşandı ellerinden, yüreğinin atış ritmi değişti. Evin sol tarafına gitti, kimse yoktu evde. Kelly'lerin evine gidip Portia'ya sormaktan başka yapacak şey yoktu.

Tekrar o evin yakınında bulunmaktan nefret ediyordu. Öndeki koridorda şapkalığı ve o kadar çok kez tırmandığı o merdiveni görmeye dayanamazdı. Ağır ağır yürüyerek kasabayı geçti bir uçtan bir uca ve arkadaki dar sokaktan yaklaştı eve. Arka kapıya gitti. Portia mutfaktaydı, küçük oğlan da birlikteydi onunla.

"Hayır, efendim, Bay Blount," dedi Portia. "Bay Singer'ın çok iyi bir arkadaşı olduğunuzu biliyorum sizin, babam onun hakkında ne düşünürdü anlıyorsunuz. Fakat babamı bu sabah köye gönderdik, ruhum diyor ki, onun nerede olduğunu söylemek senin işin değil diyor bana. Eğer kusura bakmazsanız evelemeden gevelemeden açıkça söyleyeceğim."

"Hiçbir şeyi evelemek gevelemek zorunda değilsin," dedi Jake. "Ama niçin?"

"Siz bize geldikten sonra baba o kadar hasta oldu ki, ölecek sandık. Onu ayağa kaldırmak uzun zaman aldı bizim için. Şimdi oldukça iyi. Şimdi bulunduğu yerde daha da kuvvetlenecek. Ama siz ister anlayın ister anlamayın, şu anda beyazlara karşı çok öfkeli, hastalanabilir yine. Ayrıca kusura bakmayın amma, babadan ne istiyorsunuz sahi?"

"Hiçbir şey," dedi Jake. "Senin anlayacağın bir şey değil bu."

"Biz zencilerin de başkaları gibi hisleri vardır. Ne söylüyorsam odur, Bay Blount. Baba yaşlı ve hasta bir zenci artık, yeteri kadar bela geldi başına. Dikkat etmemiz gerek ona bizim. Ve sizi görmeye de hevesli değil... biliyorum bunu."

Tekrar sokağa çıktığında bulutların koyu, öfkeli bir mora dönüştüğünü gördü. Durgun havada bir fırtına kokusu vardı. Kaldırımlar boyunca ağaçların canlı yeşili gizlice atmosfere karışıyordu. Caddenin üzerine garip yeşil bir parlaklık çökmüş gibiydi. Her şey o kadar sessiz ve sakindi ki, Jake havayı koklamak ve çevresine bakmak için bir an durdu. Sonra bavulunu koltuğunun altına aldı ve anacaddedeki gölgeliklere doğru koşmaya başladı. Ama yeteri kadar hızlı koşamıyordu. Madeni bir yıldırım sesi duydu, hava birden soğudu. İri, gümüşümsü yağmur damlalarının hışırtısı başladı kaldırımlarda. Bir çağlayan kör etti sanki gözlerini. New York Café'ye vardığında ıslak elbiseleri vücuduna yapışmıştı. Ayakkabıları vıcık vıcıktı sudan.

Brannon gazeteyi bir yana itti ve tezgâhta dirseklerine dayanarak öne eğildi. "Hey, çok acayip bu. Tam yağmur başladığında senin buraya geleceğine dair bir sezgi vardı içimde. Ta içimden biliyordum buraya geleceğini. Ama biraz geciktin." Bembeyaz ve yamyassı yapıncaya kadar burnunu ezdi başparmağıyla. "O bavul ne oluyor?"

"Bavula benzemiyor mu?" dedi Jake. "Basbayağı bavul işte. Eğer bavulların gerçekliğine inanırsan, basbayağı bir bavul işte, görüyorsun."

"Böyle durmamalısın. Yukarı çık da elbiselerini bana aşağı at. Louis sıcak bir ütü geçsin üzerlerinden."

Jake gerideki bölmelerden birinde bir masaya oturdu ve başını ellerine dayadı. "Hayır, teşekkürler. Birazcık dinleneyim burada, biraz soluk alayım."

"Ama dudakların morarıyor. Hasta gibisin."

"Bir şeyim yok. Biraz yemek istiyorum yalnız."

"Yemek yarım saatten önce hazır olmaz," dedi Brannon sabırla.

"Öğleden ne kalmışsa idare eder. Bir tabağa koy ne varsa. Isıtmaya da çalışma hem."

İçindeki boşluk canını yakıyordu. Ne geriye, ne de ileriye bakmak istiyordu. Kalın, şişman iki parmağını masanın üzerinde hareket ettirip duruyordu. Bu masaya ilk kez oturuşunun üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmişti. Peki o zamandan ne kadar ilerdeydi şimdi? Hiç. Bir arkadaş edinip onu kaybetmesinden başka bir şey olmamıştı. Her şeyini vermişti Singer'a ve adam tutup kendini öldürmüştü. Ortada kalakalmıştı işte. Boşluktan çıkmak ve yeni bir başlangıç yapmak kendisine kalmıştı. Bu düşünceyle birlikte büyük bir korku çöktü içine. Yorgundu. Başını duvara dayadı ve ayaklarını yanındaki oturacak yere uzattı. "İşte," dedi Brannon. "Biraz yardımı olur bunun."

Bir bardak sıcak içki ile bir tabak tavuklu börek koydu önüne. Tatlı, ağır bir kokusu vardı içkinin. Jake buharı içine çekti ve gözlerini kapadı.

"Ne var bunun içinde?"

"Şeker, rendelenmiş limon kabuğu, sıcak su ve rom. İyi bir içkidir."

"Ne kadar borcum var sana?"

"Şu anda bilmiyorum ama, giderken hesaplarım."

Jake uzun bir yudum aldı sıcak içkiden, yutmadan önce ağzının içinde gezdirdi. "Paranı hiçbir zaman alamayacaksın," dedi. "Sana ödeyecek param yok... olsaydı da ödemezdim belki ya."

"Eh, ben de seni sıkıştırıyor muyum? Karşına bir hesap çıkarıp seni ödemeye zorladığım oldu mu hiç?"

"Hayır," dedi Jake. "Çok anlayışlıydın. Bunu düşününce, temiz, iyi bir adamsın... kişisel yönden bakarsan yani."

Brannon masaya, karşısına oturdu. Kafasında bir şey vardı. Tuzluğu ileri geri sürüyor, saçlarını düzeltiyordu boyuna. Parfüm kokuyordu. Gömleğinin kolları sıvalıydı, çizgili mavi kol lastikleriyle düzgün duruyordu.

Sonunda gırtlağını temizledi ikircikli bir edayla: "Sen gelmeden gazetelerin öğleden sonra baskısına bakıyordum. Sizin orada epey şeyler olmuş galiba," dedi.

"Doğru. Gazete ne söylüyor?"

"Bir dakika. Alayım." Brannon tezgâhın üzerinden gazeteyi getirdi ve iki bölme arasındaki alçak duvara dayadı. "Ön sayfada, filan yerde kurulu Sunny Dixie Show'da büyük bir gürültü patırtı olduğunu söylüyor. İki zenci bıçak darbeleriyle öldürülmüş. Öteki üçünün yaraları hafifmiş, şehir hastanesine kaldırmışlar tedavi için. Ölüler Jimmy Macy ile Lancy Davis imiş. Yaralılar John Hamlin, beyaz, Central Mil City'den, Various Wilson, zenci; falan, filan. 'Birçok tutuklama yapıldı. Kavganın komünist kışkırtmasıyla çıktığı söylenmektedir; çünkü civarda ve kavga yerinde şüpheli mahiyette birtakım kâğıtlar bulunmuştur. Başka tutuklanmaların da yapılması beklenmektedir.'" Brannon dişlerini gıcırdattı. "Şu gazetenin dizgisi de her gün gittikçe kötüleşiyor. Şüpheli sözcüğü *u* ile yazılmış, tutuklamayı da iki *t* ile yazmışlar."

"Pek de akıllılar," dedi Jake sırıtarak. 'Komünist kışkırtmasıyla' ha! Çok güzel doğrusu."

"Neyse, ne olursa olsun, yazık olmuş."

Jake elini ağzında tutuyordu, boş tabağına bakıyordu önünde.

"Ne yapacaksın şimdi?"

"Gidiyorum. Bu öğleden sonra ayrılıyorum buradan."

Brannon tırnaklarını parlatıyordu avucunda. "Eh tabii, pek gerekli değildi bu ya... ama iyi bir şey de olabilir. Niye böyle apar topar? Günün bu saatinde yola çıkılır mı?"

"Gitsem iyi olacak."

"Yeni bir başlangıç yapman gerek senin sanırım. Hem neden benim söylediklerime kulak asmıyorsun? Ben... bir tutucuyum ve tabii senin düşüncelerini radikal buluyorum. Ama aynı zamanda meselenin her yanını bilmek isterim. Neyse, senin düzeldiğini görmek isterim. Peki, ne diye aşağı yukarı sana benzeyen birkaç kişiyi bulacağın bir yere gitmiyorsun? Neden yerleşmiyorsun orada?"

Jake sinirli sinirli itti tabağı önünden. "Nereye gideceğimi bilmiyorum. Yalnız bırak beni. Yorgunum."

Brannon omuzlarını silkti ve tezgâha döndü.

Yeteri kadar yorgundu. Sıcak rom ve yağmurun ağır sesi uykusunu getirmişti. Bir yerde güven içinde oturmak ve iyi bir yemek yemiş olmak hoşuna gitmişti. Canı istese, şimdi önündeki masaya dayanır, bir uyku çekerdi – kısa bir uyku. Zaten şişmişti kafası, ağırdı, gözlerini kapayınca daha rahat ediyordu. Ama kısa bir uyku olmalıydı bu, çünkü kısa zamanda buradan çıkıp gitmesi gerekiyordu.

"Ne kadar sürecek daha bu yağmur?"

Brannon'ın sesinde uyuşuk bir şey vardı. "Bilinmez ki... tropikal bir sağanak, birden açabilir... ya da hafifleyebilir, bütün gece de sürebilir."

Jake başını kollarına dayadı. Yağmurun sesi denizin kabarış sesine benziyordu. Bir saatin tik taklarını ve uzakta tabak çanak gürültülerini duyuyordu.

Yavaş yavaş elleri gevşedi. Masanın üzerinde avuçları yukarı bakarak açıldı.

Biraz sonra Brannon onu omuzlarından sarsıyor ve yüzüne bakıyordu. Kafasında korkunç bir düş vardı. "Uyan," diyordu Brannon. "Bir karabasan görüyordun. Şuraya bakıyordum, ağzın açıktı, inliyordun, yerde ayaklarını sürtüyordun. Hiç böyle bir şey görmedim hayatımda."

Düş hâlâ bütün ağırlığıyla kafasındaydı. Uyanınca üzerine gelen eski korkuyu hissediyordu yine. Brannon'ı itti ve ayağa kalktı. "Karabasan gördüğümü bana söylemek zorunda değilsin. Nasıl olduğunu ben hatırlarım. Belki on beş defa gördüm bunu daha önce."

Şimdi anımsıyordu. Uyandığında hiçbir zaman açık olarak baştan sona anımsayamamıştı düşü. Büyük bir insan kalabalığı ortasında yürüyordu – tıpkı lunaparkta olduğu gibi. Ama etrafını çevreleyen insanlarda doğulu bir taraf vardı aynı zamanda. Korkunç parlak bir güneş vardı, insan-

lar yarı çıplaktı. Sessiz ve ağırdılar, yüzlerinde bir açlık fark ediliyordu. Hiç ses yoktu, yalnız güneş ve de sessiz insan kalabalığı. Onların arasında yürüyor ve kocaman örtülü bir sepet taşıyordu. Sepeti bir yere götürüyordu, ama o yeri bulamıyordu bir türlü. Ve düşte, kalabalığın içinde oraya buraya dolaşmakta ve o kadar uzun süredir kollarında taşıdığı ağır yükü nereye indireceğini bilmemekte acayip, korkunç bir şey vardı.

"Neydi?" dedi Brannon. "Şeytan mı kovalıyordu?"

Jake ayağa kalktı ve tezgâhın arkasındaki aynaya gitti. Yüzü kirli ve terliydi. Gözlerinin altında koyu halkalar vardı. Muslukta mendilini ıslattı ve yüzünü sildi. Sonra cebinden bir tarak çıkardı ve bıyıklarını düzgünce taradı.

"Bir şey değildi, düş. Neden böyle bir karabasan olduğunu anlamak için uykuda olman gerekir."

Saat beş buçuğu gösteriyordu. Yağmur hemen hemen durmuştu. Jake bavulunu aldı ve ön kapıya gitti. "Eyvallah. Belki bir kart gönderirim sana."

"Bir dakika," dedi Brannon. "Gidemezsin şimdi. Hâlâ biraz biraz yağıyor."

"Tenteden damlıyor onlar. Karanlık basmadan kasabayı terk etsem iyi olacak."

"Dur ama. Paran var mı hiç? Bir hafta seni geçindirecek kadar?"

"Paraya ihtiyacım yok. Daha önce de parasız kaldım ben."

Brannon bir zarf hazırlamıştı, içinde yirmi dolar vardı. Jake her iki yüzüne baktı paraların, sonra cebine koydu. "Allah bilir niçin yapıyorsun bunu. Bir daha kokusunu duyamazsın onların. Ama teşekkürler. Unutmayacağım bunu."

"İyi şanslar. Arada sırada yaz."

"*Adios*."

"Güle güle."

Kapı kapandı arkasından. Blokun sonuna gelip geriye baktığında Brannon kaldırımdan ona bakıyordu. Demiryoluna ulaşıncaya kadar yürüdü. Her iki yanda da iki odalı, harap, sıra sıra evler vardı. Birbirine çok yakın arka bahçelerde çürük tahtadan helalar, kuruması için iplere asılmış paçavralar vardı. İki mil boyunca ferah bir manzara, bir açıklık, temizlik görünmüyordu. Toprağın kendisi bile pis ve terk edilmiş gibiydi. Orada burada sebze yetiştirilmeye çalışıldığı belliydi, ama bir iki yaprak solgun lahanadan başka hiçbir şey... Ve birkaç meyvesiz, tozlu incir ağacı. Küçük küçük çocuklar kaynaşıp duruyordu bu pislikte, daha küçükleri çırılçıplak. Bu yoksulluk görünümü öyle acımasız, öyle umutsuzdu ki, Jake homurdandı, yumruklarını sıktı.

Kasabanın kenarına vardı, şehirlerarası yola döndü. Arabalar geçip gidiyordu yanından. Omuzları çok geniş, kolları çok uzundu. Öyle güçlü, öyle çirkindi ki, hiç kimse onu arabasına almak istemedi. Ama bir kamyon dururdu belki çok geçmeden. İkindi güneşi yine çıkmıştı. Isı, ıslak yoldan buharlar yükseltiyordu. Jake durmadan yürüyordu. Kasaba arkasında kalır kalmaz yeni bir güç hissetti içinde. Kaçış mıydı bu, yoksa yeni bir saldırış mı? Ne olursa olsun, gidiyordu. Her şey bir kez daha başlayacaktı. Önündeki yol kuzeye, biraz da batıya doğru uzanıyordu. Fakat çok uzağa gitmeyecekti. Güney'i terk etmeyecekti. Belliydi bu. İçinde umut vardı, belki de çok geçmeden yolculuğunun çizgisi kendiliğinden çizilecekti önünde.

3

Akşam

Neye yaramıştı? Cevap vermek istediği bir soruydu bu. Neye yaramıştı yani? Bütün o yaptığı planlar, müziği? Bütün bunların sonunda bu tuzak ortaya çıkacak olduktan sonra – mağaza, ev, yatak, sonra tekrar mağaza, Bay Singer'ın bir zamanlar çalışmış olduğu yerin önündeki saat yediyi gösteriyordu. Daha yeni çıkıyordu işten. Ne zaman fazla çalışma olsa, mağaza yöneticisi ona kalmasını söylüyordu. Çünkü öteki kızlardan daha uzun süre ayakta kalabiliyor ve daha çok çalışabiliyordu.

O ağır yağmurdan sonra gökyüzüne solgun, sessiz bir mavilik gelmişti. Karanlık yaklaşıyordu. Işıklar daha şimdiden yakılmıştı. Caddede otomobil kornaları ötüyor, gazeteci çocuklar başlıkları bağıra bağıra gazete satıyordu. Eve gitmek istemiyordu. Şimdi eve gitse, yatağa uzanır yüksek sesle ağlardı. O kadar yorgundu, ama New York Café'ye gitse de bir dondurma yese daha iyi hissedecekti kendini. Ve de sigara içse, birazcık kendi kendine kalsa.

Lokantanın ön kısmı kalabalıktı, bu yüzden en gerideki bölmeye gitti. En çok sırtı ve yüzü yorulmuştu. Parolaları "Ayakta kal ve gülümse" olacaktı. Dükkândan çıkar çıkmaz yüzünü eski durumuna döndürebilmek için uzun süre surat

asması gerekmişti. Kulakları bile yorgundu. Kulakmemelerini acıtan cıngıl cıngıl yeşil küpeleri çıkardı. Geçen hafta satın almıştı bu küpeleri – bir de gümüş bilezik. Önce tencere ve tavalar bölümünde çalışıyordu, ama şimdi elbise takıları bölümüne vermişlerdi onu.

"İyi akşamlar, Mick," dedi Bay Brannon. Bir su bardağının altını bir peçeteyle sildi ve masanın üzerine koydu.

"Çikolatalı bir dondurma ile bir bardak sifon bira istiyorum."

"Birlikte mi?" Masanın üzerine bir mönü bıraktı ve altın bir kadın yüzüğü taşıyan küçük parmağıyla işaret etti. "Bak... kızarmış tavuklar var, dana fırın. Neden bir küçük akşam yemeği yemiyorsun benimle?"

"Hayır, teşekkür ederim. Bütün istediğim dondurma ve bira. İkisi de çok soğuk olsun."

Mick parmaklarıyla kaldırdı saçlarını alnından. Yanakları çökük görünsün diye ağzı açık duruyordu. Hiç inanamadığı iki şey vardı kafasında. Bay Singer kendini öldürmüştü, şimdi ölüydü artık. İkincisi, kendisi artık büyümüştü ve Woolworth's'ta bir işe girmek zorunda kalmıştı.

Bay Singer'ı bulan o olmuştu. Gürültünün bir arabanın egzozundan geldiğini sanmışlardı, ancak ertesi gün anlayabildiler. Radyo çalmak için odasına gitmişti Bay Singer'ın. Boynu kan içindeydi, babası gelince odadan dışarı itmişti onu. Evden kaçmıştı. Şoktan kurtulup bir türlü sakinleşemiyordu. Karanlıklara koşmuş ve yumruklamıştı kendi kendini. Sonra, ertesi gece oturma odasında bir tabutta duruyordu o. Ölü kaldırıcı, daha tabii görünsün diye allık ve dudak boyası sürmüştü Bay Singer'ın yüzüne. Ama hiç de tabii görünmüyordu. Besbelli ölüydü. Çiçek kokularına karışan öteki koku da vardı. Mick odada kalamamıştı bu yüzden. Ama bütün o günler işi bırakmamıştı. Paketler yapmış, tezgâhın üzerinden uzatmış paketleri, çekmeceye atmıştı aldığı parayı. Yürümesi gerektiği zaman yürüyor, masaya

oturduğu zaman yemeğini yiyordu. Başlangıçta yattığı zaman uyuyamamıştı. Ama şimdi uyuması gerektiği zaman uyuyordu da.

Mick yana doğru döndü, ayak ayak üstüne atabilmek için. Çorabında bir kaçık vardı. İşe giderken başlamıştı, görür görmez tükürüğüyle ıslatmıştı. Daha sonra kaçık daha da ilerlemiş, o da üzerine bir parça çiklet yapıştırmıştı. Eve gidip dikmesi gerekiyordu kaçık yeri. Çoraplarla başı beladaydı. Çabucak eskitiyordu onları. Pamuklu çoraplar giyecek kızlardan değildi ki o.

Buraya gelmemeliydi. Ayakkabılarının tabanı adamakıllı eskimişti. Yarım pençe yaptırabilmesi için yirmi sent para biriktirebilmeliydi. Çünkü tabanı delik bir ayakkabıyla boyuna ayakta dursa ne olurdu? Ayağı kabarır, su toplardı. O zaman da ucu yanmış bir iğneyle delip suyu akıtması gerekecekti. İşe gidemez, evde oturur, sonra da işten çıkarırlardı onu. Peki sonra ne olurdu?

"Buyrun," dedi Bay Brannon. "Ama böyle bir karışımı daha önce hiç duymamıştım."

Dondurmayı ve birayı masanın üzerine koydu. Tırnaklarını temizler gibi yapıyordu Mick, çünkü onu fark ederse, konuşmaya başlardı yine. Artık ona eskisi gibi kin, garez duymuyordu. Bay Brannon, yürüttüğü bir paket çikleti unutmuş olmalıydı. Ama şimdi de hep kendisiyle konuşmak istiyordu. O ise sessiz , kendi kendine oturmak istiyordu. Dondurma fena değildi, üzeri çikolata, fıstık ve çileklerle örtülüydü. Biraysa dinlendiriciydi. Dondurmadan sonra güzel, acı bir tadı vardı biranın, sarhoş ediyordu onu. Müzikten sonra en iyi şey biraydı.

Ama kafasında müzik yoktu şimdi. Garip bir şeydi bu. Sanki iç odadan dışarı atılmış gibiydi. Ara sıra küçücük, hızlı bir melodi gelip gidiyordu – ama eskiden olduğu gibi kafasında müzikle iç odaya gitmiyordu hiç. Çok sinirli gibiydi. Belki de mağaza alıyordu bütün gücünü ve za-

manını. Okula benzemiyordu Woolworth's. Okuldan eve geldiğinde kendini iyi hissederdi, müzik çalışmaya hazır hissederdi kendini. Ama şimdi her zaman çok yorgundu. Evde yalnızca akşam yemeğini yiyor, uyuyor, sabahleyin kahvaltı ediyor ve yeniden mağazaya gidiyordu. İki ay önce özel defterinde başladığı bir şarkı hâlâ bitmemişti. İç odada kalmak istiyor, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. İç oda kendisine kapalı gibiydi. Anlaması çok zor bir şeydi bu.

Mick kırılmış ön dişine başparmağıyla bastırıyordu. Ama Bay Singer'ın radyosunu almıştı. Bütün taksitleri ödenmemişti, kendi üzerine aldı bu taksitleri. Ona ait olan bir şeye sahip olması güzel bir şeydi. Belki de ileride bir gün kullanılmış bir piyano alabilecek parayı biriktirebilirdi azar azar. Diyelim, haftada iki dolar. Özel piyanosuna kendisinden başka kimse dokunmayacaktı – yalnız George'a küçük parçalar öğretebilirdi. Arka odaya koyardı piyanoyu, her gece çalardı. Ve bütün pazar günü. Ya parayı ödeyemeyeceği hafta olursa? Küçük kırmızı bisiklet gibi gelip onu da götürürler miydi? Peki ya bırakmazsa onları? Piyanoyu evin altına saklasa? Yoksa onları dış kapıda mı karşılasa? Ve kavga etse onlarla. İki adamı da yere yıkardı, gözleri morarır, burunları kırılırdı, upuzun uzanır kalırlardı döşemede.

Mick suratını asmış, yumruğuyla alnını ovuyordu. Böyleydi işler. Her zaman böyle kızgın gibiydi. Çabucak kızıp sonra çabucak düzelen bir çocuk kızgınlığı değildi bu – başka bir şeydi. Yalnız, kızacak bir şey yoktu ortada. Mağazadan başka. Ama mağaza istememişti ki kendisinden gelip çalışmasını. Öyleyse ne vardı kızacak? Aldatılmıştı sanki. Ancak yine kimse aldatmamıştı onu. Öyleyse suçu üzerine atacak kimse de yoktu. Ama ne olursa olsun, bu duygu vardı içinde. Aldatılmışlık.

Ama piyano üzerinde düşündükleri gerçekleşirdi bir gün, belki de yakında bir fırsat çıkardı. Yoksa neye yarayacaktı bütün bunlar – müziğe karşı duygusu, iç odada yaptığı bütün o planlar? Bir şeyin anlamı varsa, iyi de olmalıydı. Öyleydi de, öyleydi de, öyleydi de, öyleydi de. İyiceydi.

Pekâlâ!

Tamam!

İyiceydi.

4

Gece

Her şey apaçıktı. Biff yüzünü ve ellerini kurularken, bir esinti masanın üzerindeki küçük Japon pagodasının cam sarkaçlarını şıngırdatıyordu. Hafif bir uykudan daha yeni uyanmış ve gece sigarasını içmişti. Blount'ı düşündü, şimdi nerelerdeydi acaba? Banyonun rafında bir şişe Agua Florida duruyordu, mantarını şakaklarına dokundurdu. Eski bir şarkıyı ıslıkla söyledi, dar merdivenlerden aşağı inerken, melodi kırık bir yankı bıraktı arkasında.

Louis'in tezgâhın gerisinde nöbette olması gerekiyordu. Ama kaytarmıştı, içerde kimse yoktu. Ön kapı bomboş caddeye açık duruyordu, duvardaki saat gece yarısına on yedi kalayı gösteriyordu. Radyo açıktı, Hitler'in Danzig üzerine yoktan ortaya çıkardığı bunalımdan söz ediyordu. Mutfağa gitti ve Louis'i bir iskemlede uyur buldu. Çocuk ayakkabılarını çıkarmış, pantolonunun düğmelerini çözmüştü. Başı göğsüne düşmüştü. Gömleğinin üzerindeki upuzun ıslaklık uzun zamandır uyuduğunu gösteriyordu. Kolları yanına sarkmıştı, ne garip, yüzünün üstüne yuvarlanmıyordu yere. Sesli sesli uyuyordu, onu uyandırmanın hiçbir faydası yoktu. Sakin bir gece olacaktı.

Biff parmaklarının ucunda, mutfağın öteki ucundaki bir rafa doğru gitti, bir sepet eğreltiotu ve iki su sürahisi dolusu zinia çiçeği vardı rafta. Çiçekleri lokantanın önüne taşıdı, vitrinden selofanla sarılmış dünkü özel yemek tabaklarını kaldırdı. Yiyecekten bıkmıştı. Vitrin dolusu taze yaz çiçekleri – güzel olurdu. Vitrini nasıl düzenleyeceğini hayal ederken gözleri kapalıydı. Tabana yayılmış serin ve yeşil eğreltiotları. Kırmızı toprak çömlek, parlak zinialarla dolu. Başka hiçbir şey. Vitrini dikkatle düzenlemeye başladı. Çiçekler arasında acayip bir bitki vardı, altı bronz iki de kırmızı yapraklı bir zinia. Bu güzel çiçeği inceledi ve saklamak üzere bir kenara koydu. Sonra vitrini düzenleme işini bitirdi ve yaptığını görmek için dışarıda, caddede durdu. Çiçeklerin kaba sapları tam bir rahatlık ve gevşeklik görünümüyle eğilmişti. Elektrik ışığı bozuyordu biraz görüntüyü, ama güneş doğduğunda vitrine diyecek olmayacaktı. Tam artistik bir görünüş.

Siyah, yıldız pırıltıları içindeki gökyüzü yeryüzüne yakın görünüyordu.

Kaldırım boyunca gezindi, bir portakal kabuğunu ayağının ucuyla su yoluna atmak için bir an durdu. Öteki blokun ta ucunda, uzaktan daha da küçük görünen hareketsiz iki adam kol kola duruyordu. Başka kimse yoktu görünürlerde. Kendi yeri, bütün caddede kapısı açık ve ışıklı tek dükkândı.

Ama niçin? Kasabadaki bütün kahveler kapalıyken, kendi yerini bütün gece açık tutmasının nedeni neydi? Sık sık sorarlardı bu soruyu kendisine, ama hiçbir zaman doğru dürüst bir cevap bulamazdı buna. Para değil. Bazen bir grup gelirdi, bira içip yağda yumurta yer, beş on dolar bırakıp giderdi. Ama ender olurdu bu. Çoğunlukla her biri teker teker gelir, az bir şey ısmarlar, uzun uzun otururdu. Bazı gecelerse, saat on ikiyle beş arasında bir tek müşteri adımını atmazdı içeri. Kazanç filan diye bir şey yoktu bunda, açıktı bu.

Ama hiçbir zaman kapamayacaktı geceleri – kendisi iş başında kaldığı sürece. Gece de bir zamandı. Öyle kimseler

vardı ki, başka zaman göremezdi onları. Birkaç kişi düzenli olarak haftada birçok kere gelirdi. Öbürleri yalnızca bir kez gelmişler, bir Coca-Cola içmişlerdi, bir daha da görmemişti yüzlerini bunların.

Biff kollarını göğsünün üzerinde birleştirdi, daha da ağır yürüyordu şimdi. Sokak lambasının ışıktan kemerinin altında gölgesi parçalı ve kara görünüyordu. Gecenin huzur dolu sessizliği doluyordu içine. Bu saatler dinlenme ve düşünme saatleriydi. Belki de bunun için aşağıda kalıyor, uyumuyordu. Boş sokağı son kez kısa bir bakışla gözden geçirdi ve içeri girdi.

O bunalımlı ses hâlâ konuşuyordu radyoda, tavandan sarkan vantilatörler rahatlatıcı bir ses çıkarıyordu. Mutfaktan Louis'in horultusu geliyordu. Birden zavallı Willie'yi düşündü, hemen bugünlerde bir şişe viski göndermeye karar verdi ona. Gazetedeki bilmeceye döndü yeniden. Ortada, tanınması istenen bir kadın resmi vardı. Tanıdı ve adını yazdı soldan sağa ilk sıraya – Mona Lisa. Yukarıdan aşağıya birinci sıra *m* ile başlayan ve dokuz harfli, dilenci anlamına gelen bir sözcük olacaktı. *Mendicant*. Soldan sağa iki, uzaklaştırmak, kaldırıp götürmek anlamına bir sözcüktü. *e* ile başlayan altı harfli bir sözcük *Elapse* mi acaba? Harfleri denedi yerlerine koymadan. *Eloign*'dı belki de. Ama ilgisini yitirmişti. Buna gelene kadar daha ne bilmeceler vardı başında. Gazeteyi katladı, bir kenara koydu. Daha sonra bakardı.

Saklamak istediği zinia çiçeğini inceledi. Avucunun içinde ışığa doğru tutunca, çiçeğin hiç de büyük bir özelliği olmadığını gördü. Saklamaya değmezdi. Yumuşak, parlak taçyaprakları birer birer kopardı, son yaprak, seviyor'a gelmişti. Ama kim? Kimi seviyor olabilirdi artık? Hiç kimseyi. Sokaktan gelip, bir içki içip bir saat kadar oturacak uygun biri. Ama hiç kimse gelmiyordu aklına. Aşklarını bilirdi o, hepsi de bitmişti artık. Alice. Madeline ve Gyp. Bitmişti. Ya

daha iyi, ya da daha kötü durumda terk ederek onu. Hangisi? Nasıl bakarsan öyle.

Ve de Mick. Son aylarda o kadar garip şekilde yürekten sevdiği. Bu sevgi de bitmiş miydi? Evet. Bitmişti. Akşamın erken saatinde Mick içeri girmiş, soğuk bir içki ve dondurma istemişti. Büyümüştü. Kaba ve çocukça halleri hemen hemen kaybolmuştu. Onun yerine, anlatması zor, kadınsı ve ince bir hava gelmişti üzerine. Küpeleri, bileziklerinin sallanışı, yeni öğrendiği bacak bacak üzerine atışı, eteğinin ucunu dizlerini örtecek gibi aşağı çekişi. Onu seyretmiş, şefkate benzer bir duygudan başka bir şey geçmemişti içinden. İçindeki eski duygu gitmişti. Bu sevgi bir yıl garip şekilde çiçek açmıştı. Kendi kendine yüzlerce kez sormuştu bunu, ama cevap bulamamıştı. Şimdi ise, eylülde bozulan, savrulan bir yaz çiçeği gibi bitmişti. Yoktu artık.

Biff işaretparmağıyla burnuna vurup duruyordu. Radyoda yabancı bir ses konuşuyordu şimdi. Sesin Alman mı, Fransız mı, yoksa İspanyol mu olduğuna kesin olarak karar veremedi. Ama bir ölüm kokusu vardı seste. Onu dinlemek sinirlendiriyordu insanı. Radyoyu kapatınca derin ve somut bir sessizlik doldurdu içerisini. Dışarıdaki geceyi hissetti. Öyle bir yalnızlık duydu ki, soluğu hızlandı. Lucile'e telefon edip, Baby'yle konuşmak için vakit çok geçti. Bu saatte bir müşteri de gelmezdi. Kapıya gitti ve sokağa baktı. Aşağı, yukarı. Her şey bomboş ve kapkaranlıktı.

"Louis!" diye seslendi. "Uyanık mısın, Louis?"

Cevap gelmedi. Dirseklerini tezgâha dayadı ve başını elleri arasına aldı. Kapkara sakallı çenesini bir yandan öbür yana hareket ettirdi, alnı yavaş yavaş öne düştü, kaşları çatık.

Anlaşılması güçtü. Soru kök salmıştı sanki içinde, rahat bırakmıyordu onu. Singer bilinmezi ve ötekiler. Başlayalı bir yıldan fazla olmuştu. Bir yıldan fazla olmuştu, Blount'ın ilk uzun sarhoşluğu sırasında buraya gelişinden ve dilsizi ilk kez

görüşünden bu yana. Mick'in, nereye gitse onun peşinden gidişinden bu yana. Şimdiyse Singer öleli, gömüleli bir ay olmuştu. Bilinmezlikse hâlâ içindeydi onun, öyle ki bir türlü huzura kavuşamıyordu. Tabii olmayan bir şey vardı bütün bunlarda – çirkin bir şakaya benzer bir şey. Bunu düşününce rahatsızlık duyuyor, anlaşılmaz bir şekilde korkuyordu.

Ölünün kaldırılma işini o üzerine almıştı. Her şeyi ona bırakmışlardı. Singer'ın işleri karmakarışıktı. Odasındaki her şeyin taksiti vardı ödenecek, hayat sigortasının kalacağı kimse ölmüştü. Ancak onu gömecek kadar parası vardı. Cenaze töreni öğleyin oldu. Açık, rutubetli mezarın etrafında dururlarken vahşi bir sıcakla kaynıyordu tepelerinde güneş. Çiçekler solmuş, kahverengiye dönmüştü karanlıkta. Mick o kadar çok ağlıyordu ki, boğulur gibi oldu, babası sırtına vurmak zorunda kaldı. Blount yumruğuyla ağzını tıkamış, mezara bakıyordu kaşları çatık. Zavallı Willie'yle bir akrabalığı bulunan kasabanın zenci doktoru, kalabalığın kenarında duruyor ve kendi kendine inliyordu. Hiç kimsenin daha önce görmediği, duymadığı yabancılar vardı. Tanrı bilir nereden gelmişlerdi, niçin oradaydılar.

Odanın içindeki sessizlik gece kadar derindi. Biff, yerinde donmuş, düşünceleri içinde kaybolmuş oturuyordu. Sonra birden bir diriliş hissetti içinde. Yüreğinde bir hoplama oldu, sırtını tezgâha dayadı. Hızlı bir düşünce kıvılcımının aydınlığında insan mücadelesini ve yiğitliğini gördü bir an. Sonsuz zaman içinden insanlığın sonsuz, su gibi akışını. Çalışanların –ve bir tek sözcükle– sevenlerin akışını. Ruhu açıldı, genişledi. Ama yalnızca bir an. Çünkü bir uyarı, korkuya bir dönüş hissetti içinde. İki dünya arasında ortadaydı. Önündeki tezgâhın camında kendi yüzüne bakarken gördü kendini. Şakaklarında ter parlıyordu, yüzü kasılmıştı. Bir gözü öbüründen daha açıktı. Sağ gözü karanlığın, yanlışın ve yıkımın geleceğine kocaman açılmış, korkmuş bakarken, sol gözü kısılmış, geçmişi tarıyordu. Aydınlık ve karanlık ara-

sında askıda duruyordu. Acı, alay ile inanç arasında. Aniden geriye döndü.

"Louis!" diye seslendi. "Louis! Louis!"

Yine cevap gelmedi. Ama, ulu Tanrım, duygulu bir insan mıydı, yoksa değil mi? Bu korku, nereden çıktığını bile bilmeden, nasıl sıkardı boğazını böyle? Korkak bir budala gibi titreyip duracak mıydı burada, yoksa kendine gelip aklını başına toplayacak mıydı? Çünkü, ne olursa olsun, duygulu bir insan *mıydı*, yoksa değil miydi? Biff musluğun altında ıslattı mendilini, kasılmış, gergin yüzünü sildi. Nasılsa, tentenin kaldırılmamış olduğunu anımsadı. Kapıya doğru giderken yürüyüşüne bir rahatlık geldi. Ve tekrar içeri girdiğinde yatışmıştı, sabah güneşini beklemek üzere ciddi ciddi yerini aldı.

Modern Klasikler Dizisi - 93

Yalnız Bir Avcıdır Yürek, Carson McCullers'ın otobiyografik öğeler taşıyan ilk romanıdır. Sadece karamsar bir varoluş düşüncesinin yansıdığı derin bir duyarlığın romanı değil, yazıya geçirilmiş içli ve tedirgin bir müzik parçasıdır. 1930'lu yıllarda ABD'nin küçük ve kasvetli bir Güney kasabasında yaşayan sağır bir kuyumcu, bir genç kız, siyahi bir doktor, bir lokantacı ve aykırı bir gezgin işçinin ayrı sesler olarak yankılanan öyküleri birleşip romanın temel yapısını oluşturur.

CARSON McCULLERS (1917-1967): Georgia, Columbus'ta dünyaya gelen Carson McCullers, hastalıklarla boğuştuğu kısa yaşamına dört roman, bir kısa roman, iki oyun, yirmi öykü, çeşitli deneme ve şiirler sığdırdı. İlk romanı *Yalnız Bir Avcıdır Yürek* ile 1940'ta New York'un edebiyat ortamında bir anda üne kavuşan McCullers, çok geçmeden *Reflections in A Golden Eye* (1941; Altın Gözde Yansımalar) ile *The Member of the Wedding* (1946) adlı iki roman daha yayımladı. Bu yapıtları 1951'de yayımlanan kısa romanı *The Ballad of the Sad Cafe* (*Küskün Kahvenin Türküsü*) izledi. Daha sonra tiyatroya uyarlanan *The Member of the Wedding* büyük başarı kazandı ve 1950'de New York Tiyatro Eleştirmenleri Ödülü'ne değer görüldü. Yazarın *The Square Root of Wonderful* adlı bir diğer oyunu da 1957'de Broadway'de sahnelendi.

9 786053 329824

24 TL